Biblioteca Polirom

Aldous Huxley

Dans grotesc

Când s-au săturat de parabola istoriei, oamenii îşi reinventează realitatea, un teritoriu cu fantezii de-o clipă.

POLIROM

Aldous Huxley

Dans grotesc

Traducere din limba engleză
și note de Mihaela Negrilă

POLIROM
2013

© 2013 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-3466-8

ISBN PDF: 978-973-46-3467-5

ISBN print: 978-973-46-3335-7

Coperta: Laurenţiu Midvichi

Pe copertă: Sebastiano Ricci (1659-1734), *Bacanală în cinstea lui Pan*, detaliu, cca 1716

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

ALDOUS HUXLEY (1894-1963) s-a născut în oraşul englez Godalming, comitatul Surrey, într-o familie cu o îndelungată tradiţie intelectuală. În 1908 şi-a început studiile la Eton College, iar după o întrerupere de doi ani (pricinuită de o gravă afecţiune oculară) le-a continuat la Balliol College, Oxford, unde a şi predat pentru scurt timp literatura. Şi-a făcut debutul în 1916, cu volumul de versuri *Roata în flăcări* (*The Burning Wheel*). Patru ani mai târziu, în 1920, i-a apărut primul volum de povestiri, *Limbo*, urmat – la doar un an – de primul roman, *Galben de crom* (*Chrome Yellow*). Huxley a publicat de-a lungul vieţii numeroase romane, volume de povestiri, eseuri sau poezii, scenarii de film şi biografii, cărţi de filosofie, jurnale de călătorii şi cărţi pentru copii, fiind considerat unul dintre cei mai reprezentativi şi mai influenţi scriitori ai secolului XX. În 1959, scriitorul a fost distins cu Premiul pentru Merit al Academiei Americane de Arte şi Litere. La Editura Polirom au apărut până în prezent romanele: *Minunata lume nouă. Reîntoarcere în minunata lume nouă* (2003), *Punct contrapunct* (2003), *Orb prin Gaza* (2009), *Geniul şi zeiţa* (2009), *Cântec de lebădă* (2010), *Insula* (2011), *Minunata lume nouă* (2011) şi volumul de eseuri *Porţile percepţiei. Raiul şi iadul* (2012).

Oamenii mei, în chip de satiri care pasc pe pajişti,
Vor dănţui, cu ale lor picioare de ţap, un dans grotesc.

Marlowe[1]

1

Gumbril, Theodore Gumbril junior, B.A. Oxon[2], aşezat în strana lui din stejar de pe latura nordică a capelei şcolii, se întreba, ascultând Prima Lecţie prin tăcerea stingheră a cinci sute de elevi, cugeta, uitându-se în sus, la imensa fereastră de vizavi, toată numai vitralii albastre, galbene şi sângerii din secolul XIX, făcea presupuneri, în felul său repezit şi dezordonat, legate de existenţa şi natura lui Dumnezeu.

Stând în picioare în faţa vulturului din bronz cu aripile întinse şi întărit în convingerile sale de cel de-al şaselea capitol din Deuteronom (căci această primă duminică din trimestru era cea de-a cincea de după Paşti), reverendul Pelvey putea să vorbească despre lucrurile astea cu o siguranţă de invidiat.

— „Ascultă, Israele“, tună el pe deasupra profeticei Cărţi. „Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn.“[3]

Singurul Domn; domnul Pelvey ştia; studiase teologia. Dar dacă existau teologie şi teozofie, atunci de ce nu şi teografie şi teometrie, de ce nu şi teognomie, teotrofie, teotomie, teogamie? De ce nu şi teo-fizică şi teo-chimie? De ce nu şi jucăria aia ingenioasă, teotropul sau roata zeilor? De ce nu şi un teodrom monumental?

Pe fereastra uriaşă de vizavi, tânărul David stătea ca un cocoş, cântând cucurigu pe grămada de bălegar a unui uriaş prăbuşit. Din mijlocul frunţii lui Goliat se iţea, ca un corn de narval abia înmugurit, o excrescenţă ciudată. Era oare o pietricică încastrată? Sau poate viaţa conjugală a uriaşului.

— „…cu toată inima ta“, declamă reverendul Pelvey, „cu tot sufletul tău şi cu toată puterea ta.“[4]

Nu, serios acum, îşi reaminti Gumbril, problema e într-adevăr foarte dificilă. Dumnezeu ca o senzaţie de căldură în jurul inimii, Dumnezeu ca exaltare, Dumnezeu ca lacrimi în ochi, Dumnezeu ca un suflu de putere sau ca o năvală de gânduri – asta era în regulă. Dar Dumnezeu ca adevăr, Dumnezeu ca 2+2=4 – asta nu era la fel de vădit în regulă. Exista vreo posibilitate ca ele să fie acelaşi lucru? Existau punţi care să lege cele două lumi? Şi era posibil ca reverendul Pelvey, M.A.[5], care glăsuia cu voce ridicată din spatele păsării imperiale, ca o sirenă de ceaţă, era posibil ca el să aibă un răspuns şi oarecare habar cu privire la asta? Nu prea era de crezut. Mai ales dacă îl cunoşteai personal pe domnul Pelvey. Şi Gumbril îl cunoştea.

— „Şi poruncile acestea, pe care ţi le dau astăzi, să le ai în inima ta“[6], veni imediat replica reverendului Pelvey.

Ori în inimă, ori în cap? Răspunde, domnule Pelvey, răspunde. Gumbril sări între ciocan şi nicovală şi votă pentru alte organe.

— „Să le întipăreşti fiilor tăi şi să vorbeşti de ele când vei fi acasă, când vei pleca în călătorie, când te vei culca şi când te vei scula.“[7]

Să le întipăreşti fiilor tăi… Gumbril îşi rememoră copilăria; lui nu i-au fost întipărite cu foarte mare sârguinţă. „Gândaci, gândaci negri“ – tatăl lui avea un sentiment foarte puternic de aversiune faţă de cler. „Vorbărie“ era un altul dintre cuvintele sale preferate. Era un ateu şi un anticlerical foarte strict, din vechea şcoală. Nu că şi-ar fi acordat, oricum, prea mult timp să se gândească la astfel de lucruri; era mult prea ocupat să fie un arhitect lipsit de succes. Cât despre mama lui Gumbril, sârguinţa ei nu fusese dogmatică. Ea fusese doar sârguincios de bună, atâta tot. Bună; bună? E un cuvânt pe care oamenii îl folosesc azi cu un soi de umor depreciativ. Bună. Dincolo de bine şi rău? Aşa suntem cu toţii în vremurile noastre. Sau doar sub ele, ca urechelniţele? Aduc slavă în numele urechelniţei. Gumbril făcu un gest mental şi declamă în sinea sa. Însă bună, în orice

caz, bună fusese, nu aveai cum să ocoleşti asta. Nu drăguţă, nici doar *molto simpatica*[8] – ei, cât de fermecător şi eficient te ajută etichetele astea străine să spui verde-n faţă ceva folosind alt cuvânt! –, dar bună. Simţeai radiaţia activă a bunătăţii ei când te aflai în preajmă-i… Senzaţia aceea era mai puţin reală şi validă decât doi plus doi?

Reverendul Pelvey nu avu nimic de replicat. Citea cu vervă sfântă despre „case pline de tot felul de bunuri, pe care nu tu le-ai umplut, puţuri de apă săpate, pe care nu tu le-ai săpat, vii şi măslini pe care nu tu i-ai sădit“[9].

A fost bună şi a murit când el era încă un băieţel; a murit – însă nu i s-a spus asta decât mult mai târziu – de o suferinţă ascunsă şi devoratoare. Boală malignă – oh, *caro nome*[10]!

— „Să te temi de Domnul Dumnezeul tău“[11], zicea domnul Pelvey.

Chiar şi când ulcerele sunt benigne, să te temi. A făcut o călătorie până acasă, plecând de la şcoală ca s-o vadă, chiar înainte de-a muri. Nu ştia că o să moară, dar când a intrat în camera ei, când a văzut-o zăcând atât de slăbită în pat, a început brusc să plângă, incapabil să se controleze. Curajul, chiar şi râsul, au venit din partea ei. Şi ea i-a vorbit. Numai câteva cuvinte, dar în ele se afla toată înţelepciunea de care avea nevoie în viaţă. I-a spus ce era el şi ce ar trebui să încerce să fie şi cum să fie aşa. Plângând, plângând întruna, el i-a promis că va încerca.

— „Domnul ne-a poruncit atunci să împlinim toate aceste legi şi să ne temem de Domnul Dumnezeul nostru, ca să fim totdeauna bine şi să ne ţină în viaţă, cum face astăzi“[12], spuse domnul Pelvey.

Oare şi-a ţinut promisiunea, se întrebă Gumbril, e încă în viaţă?

— Aici se încheie Prima Lecţie.

Domnul Pelvey se retrase din faţa vulturului şi orga prevesti apropiatul „Te Deum“.

Gumbril se sculă în picioare; faldurile robei de licenţiat fâlfâiră nobil în jurul lui când se ridică. Oftă şi clătină din cap cu gestul celui care încearcă să

alunge o muscă sau un gând inoportun. Când veni momentul să cânte, cântă. Pe latura opusă a capelei, doi băieţi rânjeau şi şuşoteau în spatele cărţilor de rugăciune ridicate dinainte. Gumbril se încruntă fioros la ei. Cei doi băieţi îi surprinseră privirea şi îşi luară imediat o expresie de pietate bolnăvicioasă; începură să cânte cu evlavie ipocrită. Erau doi mocofani urâţi, cu înfăţişare de proşti, care s-ar fi cuvenit să fie daţi ca ucenici în nişte meserii folositoare cu mulţi ani în urmă. În schimb, îşi iroseau timpul propriu, pe cel al profesorilor şi pe cel al colegilor mai inteligenţi, încercând, în zadar, să dobândească o educaţie literară elegantă. Mintea câinilor, reflectă Gumbril, nu trage foloase dacă e tratată precum mintea oamenilor.

— „Ai milă de noi, Doamne, ai milă de noi.“[13]

Gumbril ridică din umeri şi se uită prin capelă la chipurile băieţilor. Într-adevăr, ai milă de noi, Doamne. Îl tulbură să descopere sentimentul repetat într-o notă oarecum diferită în Lecţia a Doua, care era inspirată din capitolul 23 al Evangheliei după Luca.

— „Tată, iartă-i“, zise domnul Pelvey cu glasul său invariabil răutăcios, „căci nu ştiu ce fac.“

Ah, dar presupunând că ştii ce faci? Presupunând că ştii, şi încă foarte bine, ce faci? Şi, bineînţeles, întotdeauna ştii ce faci. Doar nu eşti prost.

Dar astea toate sunt prostii, numai aiureli. Trebuie să te gândeşti la ceva mai bun de-atât. Ce alinare ar fi, de pildă, dacă ai putea să aduci în capelă perne de aer! Stranele astea din stejar lustruit sunt groaznic de tari; sunt făcute pentru pedagogi corpolenţi şi robuşti, nu pentru flămânzi numai piele şi os ca el. O pernă de aer, un pneu delicios.

— Aici se încheie, tună domnul Pelvey, închizându-şi cartea pe spatele vulturului german.

Ca prin farmec, dr. Jolly era pregătit la orgă cu „Benedictus“. Hotărât lucru, era o uşurare să se ridice din nou în picioare. Stejarul ăsta e ca tare ca granitul. Dar, vai, pernele de aer ar fi un exemplu

foarte prost pentru băieţi. Tineri spartani rezistenţi! Era o parte esenţială din educaţia lor să asculte cuvântul sfânt fără înlesnire pneumatică. Nu, pernele de aer nu ar fi potrivite. Adevăratul remediu, îi trecu brusc prin minte, ar fi pantalonii cu şezut pneumatic. Pentru toate ocaziile, nu doar pentru mersul la biserică.

Orga suflă o notă subţire, de predicator puritan, prin una din cele o sută de nări ale sale.

— Cred…

Cu un zgomot asemănător cu cel făcut de un val care se sparge, cinci sute de elevi se întoarseră spre răsărit. Priveliştea oferită de David şi Goliat fu înlocuită de o Răstignire în maniera grandioasă a anului 1860.

— „Tată, iartă-i, căci nu ştiu ce fac.“

Nu, nu, Gumbril preferă să se uite la canelurile dantelăriei din piatră care se înălţa lin de o parte şi de alta a imensei ferestre de la răsărit către bolta mândră a tavanului; preferă să mediteze, ca fiu respectuos de arhitect ce era, că goticul perpendicular[14] în cea mai bună formă a sa – cea mai bună formă a sa fiind şi cea mai mare – era cel mai rafinat tip de gotic englez. În forma sa cea mai proastă şi mai mică, aşa cum se găsea ilustrat în majoritatea colegiilor şi facultăţilor de la Oxford, era sărăcăcios, neînsemnat şi, cu excepţia unui oarecare pitoresc, aproape cu desăvârşire dezgustător. Se simţea ca un lector: diapozitivul următor, vă rog.

— „Şi viaţa veşnică. Amin.“

— „Domnul fie cu voi“, psalmodie domnul Pelvey, ca un oboi.

Pentru rugăciune, se gândi Gumbril, vor exista genunchiere Dunlop. Totuşi, în vremurile când îşi făcuse un obicei din a se ruga, ele nu fuseseră necesare.

— „Tatăl nostru…“

Cuvintele erau aceleaşi ca odinioară, însă metoda domnului Pelvey de-a le recita le făcea să sune diferit. Rochiile sale, când îşi sprijinea fruntea de genunchiul ei pentru a spune aceste cuvinte –

aceste cuvinte, Dumnezeule mare!, pe care domnul Pelvey le trimitea în nefiinţă cu glasul lui de oboi, erau întotdeauna negre seara, din mătase, şi miroseau a rădăcină de iris[15]. Iar când era pe moarte, ea i-a zis: „Ţine minte pilda semănătorului şi a seminţelor care au căzut pe pământ neroditor“. Nu, nu. Amin, cu hotărâre.

— „Arată-ne, nouă, Doamne, mila ta“, psalmodie oboiul Pelvey, iar trombonul Gumbril răspunse, profund şi grotesc:

— „Şi ne mântuieşte pre noi“.

Nu, genunchii erau evident mai puţin importanţi decât şezutul, cu excepţia unor oameni ca revivaliştii şi servitoarele. Profesiile sedentare erau mai răspândite decât cele care implicau genuflexiuni. Strecurai nişte camere mici şi plate, din cauciuc, între două straturi de ţesătură. La capătul de sus, ascuns când purtai o haină, era un tub cu o valvă: asemenea unei cozi goale pe dinăuntru. Suflai în el – şi aveai perna perfectă chiar şi pentru cel mai ciolănos individ, chiar şi pe piatră. Cum suportau grecii băncile de marmură din teatrele lor?

A sosit momentul pentru imn. Aceasta fiind prima duminică din trimestrul al doilea, se cânta imnul acela special, scris de directorul şcolii, pe muzică de dr. Jolly, compus anume pentru a fi cântat în prima duminică a semestrului. Orga schiţă încet melodia. Era simplă, înălţătoare şi bărbătească.

Unu, doi, trei, patru; unu, doi TREI – 4.
Unu, doi – şi trei – şi patru – şi; Unu, doi TREI – 4
UNU – 2, TREI – 4; UNU – 2 – 3 – 4,
Şi – UNU – 2, TREI – 4; UNU – 2 – 3 – 4.
Unu doi – şi trei, patru; Unu, doi TREI – 4.

Cinci sute de voci adolescentine false o reluară. De dragul de-a da un exemplu bun, Gumbril deschidea şi închidea gura, însă fără a scoate vreun sunet. Doar la al treilea vers dădu frâu liber vocii sale baritonale nesigure. Îi plăcea în mod deosebit al

treilea vers; el marca, după opinia sa, cea mai înaltă realizare poetică a directorului.

(*forte*) Pentru mâinile trândave şi (*diminuendo*) minţile leneşe.
(*mezzo forte*) Răul totuşi îl găseşte pe Ispititor.
(*fortissimo*) Îl ţine prizonier în bârlogul său.

În acest punct, dr. Jolly îşi îmbogăţi melodia cu un acompaniament răguşit din registrul mai jos, creat cu măiestrie pentru a simboliza adâncimea, întunecimea şi scârboşenia căminului Ispititorului.

(*fortissimo*) Îl ţine prizonier în bârlogul său.
(*forte*) Munca îl va întări. (*diminuendo*) Munca este (*pianissimo*) rugăciune.

Munca, se gândi Gumbril, munca. Doamne, cu câtă pasiune detesta munca! Rămână Augustin cu cazna lui![16] Ah, de s-ar putea să munceşti de unul singur, o muncă adecvată, o muncă decentă – nu silit de stăpânirea pe care o exercită asupră-ţi stomacul! Amin! Dr. Jolly suflă în aer două jeturi somptuoase de veneraţie. Gumbril le acompanie din toată inima. Amin, într-adevăr.

Gumbril se aşeză iar. S-ar putea să fie convenabil, se gândi el, să ai coada atât de lungă încât să poţi sufla în pantaloni chiar în timp ce-i porţi. Caz în care ea ar trebui să fie încolăcită în jurul mijlocului, ca o curea; sau trasă în sus şi fixată cu o clamă de braţe.

— Capitolul 19 din Faptele Apostolilor, o parte din versetul 34. Din amvon izbucni violent vocea puternică şi aspră a directorului: „Au strigat cu toţii într-un glas, timp de aproape două ceasuri: «Mare este Diana efesenilor»!“[17].

Gumbril se aranjă în strana din stejar cât de confortabil putu. Urma să fie una dintre predicile cu adevărat ample ale directorului. Mare este Diana. Dar Afrodita? Of, stranele astea, stranele astea!

Gumbril nu luă parte la slujba de seară. Rămase acasă pentru a corecta şaizeci şi trei de teme de

vacanţă, cât îi revenise partea lui. Acestea zăceau pe jos, în teancuri groase, lângă scaunul său: şaizeci şi trei de răspunsuri la zece întrebări despre Risorgimento[18]. Risorgimento, dintre toate subiectele posibile! Fusese un capriciu de-al directorului. Făcuse o şedinţă specială cu toţi profesorii la sfârşitul ultimului semestru pentru a le povesti totul despre Risorgimento. Era cea mai recentă descoperire a sa.

„Risorgimento-ul, domnilor, este cel mai important eveniment din istoria europeană modernă.“ Şi lovise cu putere în masă, privind sfidător în jurul său în căutarea cuiva care să-l contrazică.

Însă nu l-a contrazis nimeni. Nu-l contrazicea nimeni niciodată, căci toţi ştiau că era mai bine să n-o facă. Fiindcă directorul era pe cât de capricios, pe atât de înverşunat. Mereu descoperea câte ceva nou. Cu două trimestre în urmă, fusese pârlitul; după tunsoare şi înainte de şampon, trebuia să fie pârlitul.

„Firul de păr, domnilor, este un tub. Dacă-l tai şi laşi capătul nesigilat, va intra apă şi îl va face să putrezească. De aici importanţa pârlitului, domnilor. Pârlirea uşoară sigilează tubul. Le voi vorbi băieţilor despre asta mâine-dimineaţă după slujbă; şi sper că toţi profesorii“ – şi aruncase o privire fioroasă de jur împrejur pe sub sprâncenele-i feroce – „vor avea grijă ca băieţii să îşi pârlească uşor părul în mod regulat după tuns.“

Multe săptămâni după aceea, toţi băieţii lăsau în urmă un miros vag şi îngreţoşător de ars, de parcă abia se întorseseră din iad. Iar acum era Risorgimento-ul. Într-o bună zi, se gândi Gumbril, o să fie contracepţia, sistemul zecimal sau îmbrăcatul raţional.

Luă de jos cel mai apropiat teanc de lucrări. Întrebările dactilografiate erau prinse cu bolduri pe prima pagină a lucrărilor.

„Relataţi pe scurt despre personalitatea şi cariera papei Pius al IX-lea, *furnizând date exacte ori de câte ori este posibil*.“

Gumbril se rezemă de spătarul scaunului şi se gândi la propria-i personalitate, cu date exacte. 1896:

prima minciună gravă, deliberată şi conştientă. Ai spart vaza, Theodore? Nu, mamă. L-a mustrat conştiinţa aproape o lună, măcinându-l tot mai profund. Apoi a mărturisit adevărul. De fapt, nu l-a mărturisit, căci era prea greu, ci mai degrabă a condus conversaţia, foarte subtil, după cum a crezut el, spre chestiunea non-maleabilităţii sticlei, prin spargere, în general, până la vaza spartă aflată în cauză; practic, a silit-o pe mama lui să repete întrebarea. Şi atunci, izbucnind în lacrimi, a răspuns că da. Întotdeauna i-a fost dificil să spună lucrurile direct, deschis. Mama lui îi zisese, când era pe moarte… Nu, nu; nu asta.

În 1898 sau 1899 – of, datele astea! – a făcut un pact cu micuţa lui verişoară, Molly, cum că ea o să îl lase s-o vadă fără haine dacă şi el o va lăsa să îl vadă dezbrăcat. Ea şi-a îndeplinit partea ei din învoială, însă el, copleşit în ultima clipă de o izbucnire de castitate, şi-a încălcat promisiunea.

Apoi, când avea în jur de doisprezece ani şi era încă la şcoala pregătitoare, în 1902 sau 1903, a zbârcit-o foarte rău la examene, înadins. Fusese înspăimântat de Sadler, care era în aceeaşi clasă şi voia să obţină premiul. Sadler era mai puternic decât el şi avea talent la persecuţie. A zbârcit-o atât de rău, că mama lui s-a întristat; iar lui i-a fost imposibil să-i explice.

În 1906 s-a îndrăgostit pentru prima oară – ah, mult mai violent decât oricând de-atunci încoace – de un băiat de vârsta sa. A fost ceva platonic şi profund. Şi în trimestrul acela s-a descurcat groaznic de prost la examene; nu înadins, ci pentru că îşi petrecea foarte mult timp ajutându-l pe Vickers la lecţii. Vickers era realmente foarte prost. În trimestrul următor, acesta a apărut – *Staphylococcus pyogenes* este un iubitor al adolescenţei în creştere – cu pete şi bube peste tot pe faţă şi pe gât. Afecţiunea lui Gumbril a încetat tot atât de brusc cum a început. A terminat trimestrul acela, îşi aduse el aminte, cu premiul al doilea.

Însă era timpul să se gândească serios la Pio Nono[19]. Cu un oftat de plictiseală scârbită, Gumbril se uită la lucrări. Ce avea de spus Falarope Major despre pontif? „Pius al IX-lea se numea Ferretti. Înainte de a fi papă, a fost liberal. Un bărbat cumsecade, de o inteligenţă sub medie, el considera că toate dificultăţile pot fi rezolvate cu un pic de bunăvoinţă, câteva reforme şi amnistie politică. A scris câteva enciclice şi un syllabus.“ Gumbril admiră fraza despre inteligenţa sub medie; Falarope Major ar trebui să primească măcar un punct pentru că a învăţat-o atât de bine pe dinafară. Luă următoarea lucrare. Higgs era de părere că „Pius al IX-lea era un om bun, dar prost, care credea că poate să aplaneze Risorgimento-ul cu câteva reforme şi o amnistie politică“. Beddoes era mai sever. „Pius al IX-lea a fost un om rău, care spunea că e infailibil[20], ceea ce arăta că poseda o inteligenţă sub medie.“ Sopwith Minor împărtăşea opinia generală despre inteligenţa papei şi etala o mare familiaritate cu datele greşite. Clegg-Weller era voluminos şi informativ. „Pius al IX-lea nu era la fel de inteligent ca prim-ministrul său, cardinalul Antonelli. Când a primit tiara, era liberal, iar Metternich a spus că nu s-a aşteptat niciodată la un papă liberal. Apoi a devenit conservator. Era cumsecade, dar nu inteligent, şi a crezut că Garibaldi şi Cavour se vor mulţumi cu câteva reforme şi o amnistie.“ Pe prima pagină a lucrării lui Garstang scria: „Am avut pojar toată vacanţa, aşa că nu am putut să citesc mai mult de primele zece pagini din carte. Papa Pius al IX-lea nu apărea în aceste pagini, despre conţinutul cărora voi face o scurtă expunere în cele ce urmează“. Şi imediat după aceea urma rezumatul. Lui Gumbril i-ar fi plăcut să-i dea nota maximă. Însă răspunsul profesional al lui Appleyard îl făcu să-şi ia datoria în serios. „Pius al IX-lea a devenit papă în 1846 şi a murit în 1878. Era un om cumsecade, dar de o inteligenţă sub…“

Gumbril puse jos lucrarea şi închise ochii. Nu, era realmente imposibil. Clar, asta nu putea să

continue, nu putea să continue. Trimestrul de vară avea treisprezece săptămâni, cel de toamnă avea treisprezece, iar cel de primăvară avea unsprezece sau douăsprezece; şi apoi urma un alt trimestru de vară de treisprezece şi tot aşa la nesfârşit. La nesfârşit. Nu se putea. O să plece şi o să trăiască, neconfortabil, din cele trei sute de lire ale sale. Sau nu, o să plece şi o să facă bani – asta era mai probabil – bani pe scară mare, cu uşurinţă; o să fie liber şi o să trăiască. Pentru prima oară, o să trăiască. În spatele pleoapelor lăsate, se văzu trăind.

Păşea încet pe pardoselile acoperite de covoare moi dintr-un vast şi modest Ritz, în largul său, sigur de sine: dincolo de pardoselile acoperite de covoare moi, la capătul unui lung coridor, se afla Myra Viveash, de data asta aşteptându-l pe el; înainta spre el nerăbdătoare să-l întâlnească, amanta lui disperată acum, nu doamna indiferentă, liberă, care râdea mereu şi care i se dăduse cu împrumut, dispreţuitoare, o singură dată, cedând rugăminţii lui patetice şi tăcute, iar apoi, după o zi, îşi retrăsese din nou darul. Pe covoarele moi, ca să ia masa. Nu că ar mai fi fost îndrăgostit de Myra: însă răzbunarea era dulce.

Stătea în propria-i casă. Statuetele chinezeşti priveau din nişele lor; lucrările lui Maillol meditau pătimaş, dormeau şi erau mai mult decât vii. Tablourile lui Goya atârnau pe pereţi, în baie era un Boucher; iar când intra însoţit de oaspeţii săi, ce Piazzetta exploda deasupra căminului din sufragerie! La un vin vechi, stăteau de vorbă, iar el ştia tot ce ştiau ei şi chiar mai mult. Dăruia, inspira, ceilalţi erau cei care asimilau şi se simţeau îmbogăţiţi. După cină, erau concerte cu cvartetele lui Mozart. Îşi deschidea portofoliile şi le arăta schiţele lui de Daumier, Tiepolo, Canaletto, desenele de Picasso şi Lewis şi puritatea nudurilor lui Ingres. Iar mai târziu, discutând despre Odalisce, aveau loc orgii fără istovire sau dezgust şi femeile erau picturi şi senzualitate în acţiune, artă.

Peste câmpurile pustii, patruzeci de cai îl purtau către Mantova: vum – vum, cu toba scoasă. Către cel mai romantic oraş din lume.

Când le vorbea femeilor – cu câtă uşurinţă şi insolenţă vorbea acum! –, ele ascultau şi râdeau şi îl priveau pieziş, lăsându-şi pleopele peste acceptarea, peste invitaţia din privirea lor. Stătuse odată cu Phyllis – cât timp? – într-o noapte caldă şi fără lună, fără să spună nimic, fără să rişte un gest. Iar în final se despărţiseră, fără tragere de inimă şi tot în tăcere. Phyllis se afla acum din nou cu el în noaptea de vară, numai că de astă dată el îi vorbea, când blând, când cu şoapta înverşunată şi întretăiată a dorinţei, se întindea după ea şi o lua, iar ea era goală în braţele lui. Toate întâlnirile întâmplătoare, toate ocaziile atent urzite se repetau. Acum ştia cum să trăiască, cum să profite de ele.

Liber şi singur, aluneca uşor peste câmpurile pustii către Mantova. Explora ororile societăţii din Roma; vizita Atena şi Sevilla. Conversa familiar cu Unamuno şi Papini, în limba lor. Înţelegea perfect şi fără efort teoria cuantică. Îi dăruia prietenului său Shearwater o jumătate de milion pentru cercetări în fiziologie. Îl vizita pe Schönberg şi îl convingea să scrie o muzică încă şi mai bună. Le arăta politicienilor măsura completă a prostiei şi ticăloşiei lor; îi punea să lucreze pentru salvarea omenirii, nu pentru distrugerea ei. Cândva, în trecut, când a fost convocat să ţină un discurs public, s-a simţit atât de emoţionat, încât i-a fost rău; miile de oameni care îl ascultau acum se plecau în faţa elocinţei lui precum spicele de grâu în adierea vântului. Însă numai ocazional şi în treacăt se deranja să-i emoţioneze. I se părea uşor acum să fie de acord cu toţi cei pe care-i întâlnea, să înţeleagă toate punctele de vedere, să se identifice chiar şi cu cel mai nefamiliar spirit. Şi ştia cum trăieşte toată lumea şi cum e să fii morăreasă, gunoier, mecanic de locomotivă, evreu, episcop anglican, escroc sentimental. Obişnuit cum era să fie escrocat şi tras pe sfoară fără să protesteze, se pricepea acum la arta de-a fi brutal. Tocmai îl

admonesta pe hamalul insolent de la Continental, care se plânsese că zece franci nu erau de-ajuns (şi care primise, pentru a respecta adevărul istoric, încă cinci în plus), când proprietăreasa lui ciocăni, deschise uşa şi spuse:

— Cina e gata, domnule Gumbril.

Simţindu-se niţel ruşinat că a fost întrerupt din ceea ce era, la urma urmei, una dintre ocupaţiile mai ruşinoase şi mai triviale din noua sa viaţă, Gumbril coborî la masa lui compusă din cotlet gras şi mazăre. Era prima masă ce avea să fie mâncată în urma noii decizii; o mâncă, deşi era regretabil de asemănătoare cu mesele din trecut, cu entuziasm şi oarecare solemnitate, de parcă ar fi participat la un sacrament. Se simţea optimist la gândul că în sfârşit, în sfârşit, făcea ceva cu viaţa sa.

După ce mâncă, se duse la etaj şi, umplând două valize şi o geantă de voiaj din piele cu cele mai valoroase posesiuni ale sale, se apucă de sarcina de a-i scrie directorului. Ar fi putut, desigur, să plece fără să-i scrie. Considera însă că era mai nobil, mai în ton cu noua sa viaţă, să lase o justificare în urma lui – sau, mai degrabă, nu o justificare, ci o acuzaţie. Îşi luă stiloul şi acuză.

2

Gumbril senior locuia într-o casă înaltă, îngustă şi rahitică dintr-un scuar micuţ şi puţin cunoscut, aflat nu departe de Paddington. Casa avea cinci etaje, un subsol plin de gândaci şi aproape o sută de trepte, care trepidau când erau coborâte alergând prea puternic. Era o casă îmbătrânită prematur dintr-un cartier aflat în ruină. Scuarul în care se înălţa decădea constant. Casele, care cu câţiva ani în urmă erau locuite de familii respectabile, erau acum împărţite în mici apartamente sordide, iar din mahalalele învecinate pe care, alături de majoritatea altor lucruri

neplăcute, vechile familii burgheze reuşiseră să le ignore, pâlcuri invadatoare de copii veneau să se joace pe trotuarele cândva sacre.

Domnul Gumbril era aproape ultimul supravieţuitor dintre vechii locatari. Îi plăcea casa lui şi îi plăcea scuarul lui. Decăderea socială nu afectase cei paisprezece platani care împodobeau micuţa grădină a scuarului, iar zbenguiala copiilor murdari nu tulbura graurii care veneau, seară de seară în timpul verii, să îşi găsească adăpost pe crengile lor.

În serile frumoase, avea obiceiul să stea pe balcon, aşteptând sosirea păsărilor. Şi chiar la asfinţit, când cerul era cel mai auriu, deasupra capului se auzea un ciripit şi stolurile negre, nenumărate, de grauri brăzdau aerul, venind de la vânătoarea zilnică la locurile lor de culcuş, alese atât de capricios printre scuarurile şi grădinile plantate cu copaci din oraş şi păstrate cu atâta tenacitate, an după an, cu excluderea oricărui alt loc. De ce or fi fost aleşi cei paisprezece platani ai lui, domnul Gumbril nu-şi putea închipui. Erau o mulţime de grădini mai mari şi mai umbroase peste tot prin împrejurimi; însă acestea rămâneau fără păsări, în timp ce, în fiecare seară, din stolurile mai mari se desprindea o legiune loială, pentru a se aşeza cu zarvă în copacii lui. Stăteau şi ciripeau până când apunea soarele şi trecea amurgul, cu răstimpuri de tăcere când şi când, care cuprindeau subit şi inexplicabil toate păsările deodată, pentru a lua sfârşit la fel de subit şi ilogic, într-o izbucnire a aceleiaşi conversaţii zgomotoase şi simultane.

Graurii erau prietenii îndrăgiţi cu cea mai mare afecţiune ai domnului Gumbril; în timp ce stătea pe balcon, pentru a-i privi şi a-i asculta la lăsarea nopţii perfide, se îmbolnăvise de multe răceli şi friguri la ficat şi se alesese cu multe ore dureroase de reumatism. Aceste mici incidente nu-i scăzuseră însă cu nimic afecţiunea pentru păsări; în fiecare seară considerată frumoasă, putea fi văzut întotdeauna la ora amurgului, stând pe balcon, privind în jur captivat, prin ochelarii rotunzi, la cei paisprezece

platani. Adierea vântului îi mişca părul cărunt, despărţindu-i-l în şuviţe lungi, subţiri, care îi cădeau pe frunte şi peste ochelari; şi atunci scutura din cap cu nerăbdare şi mâna-i osoasă se elibera pentru o clipă din netezirea şi apucarea neîncetată a bărbii rare şi cărunte pentru a împinge spre spate şuviţele rebele, pentru a îndrepta şi a pune ordine în părul răvăşit. Păsările continuau să ciripească, mâna revenea la netezirea şi apucarea bărbii; vântul bătea din nou; se lăsa întunericul şi felinarele cu gaz din jurul scuarului luminau frunzele dinspre exterior ale platanilor, atingeau tufele de lemn-câinesc din garduri cu o lumină de un verde ca smaraldul; în spatele lor se afla noaptea de nepătruns; în loc de iarbă tunsă şi straturi de muşcate era mister, erau profunzimi nesfârşite. Iar păsările tăceau în sfârşit.

Domnul Gumbril se ridica de pe scaunul lui de fier, îşi întindea braţele şi picioarele înţepenite de frig şi intra în casă prin ferestrele franţuzeşti ca să lucreze. Păsările constituiau distracţia lui; când ele tăceau, era timpul să se gândească la chestiuni serioase.

În această seară însă, nu lucra, căci întotdeauna duminica seara venea vechiul său prieten Porteous, pentru a lua cina şi a sta de vorbă. Întrerupându-le conversaţia pe neaşteptate la miezul nopţii, Gumbril junior îi găsi aşezaţi în faţa sobei cu gaz din camera de lucru a tatălui său.

— Băiete dragă, ce naiba cauţi aici? sări în picioare emoţionat Gumbril senior la intrarea fiului său.

Părul mătăsos îi flutură din cauza mişcării, transformat pentru o clipă într-o aură argintie, apoi se lăsă din nou în jos. Domnul Porteous rămase la locul său, calm, solid şi fără urmă de dezordine în ţinută, ca o cutie poştală stradală aşezată. Purta un monoclu prins cu o panglică neagră, o eşarfă neagră care lăsa vederii, deasupra faldurilor duble, un sfert de inch[21] dintr-un guler alb rigid, o haină neagră la două rânduri de nasturi, o pereche de pantaloni în carouri de culoare deschisă şi cizme din piele lăcuită cu

carâmbi din postav. Domnul Porteous era foarte scrupulos cu privire la înfăţişarea sa. Dacă l-ai fi întâlnit întâmplător pentru prima oară, nu ai fi ghicit că era expert în poezia latină din perioada antică târzie; şi nu intenţiona să te lase să ghiceşti asta. Alături de domnul Porteous, Gumbril senior, care era subţiratic, gârbovit şi agil în hainele lui largi şi boţite, avea aerul unei sperietori de ciori ciudat de animate.

— Ce naiba? repetă întrebarea bătrânul domn.

Gumbril junior ridică din umeri.

— Mă plictiseam, am decis să nu mai fiu profesor. (Vorbea simulând nepăsarea într-o manieră senină şi uşuratică.) Ce mai faceţi, domnule Porteous?

— Mulţumesc, invariabil bine.

— Ei, trebuie să spun că nu sunt deloc surprins, zise Gumbril senior aşezându-se din nou. Mă miră doar că, nefiind un pedagog înnăscut, ai rezistat atât. Ce te-o fi apucat să te faci învăţător, nu-mi pot imagina.

Se uită la fiul său mai întâi prin ochelari, apoi pe deasupra lor, dar motivele purtării băiatului său nu i se dezvăluiră prin nici una dintre priviri.

— Ce altceva puteam să fac? întrebă Gumbril junior, trăgându-şi un scaun lângă foc. Mi-ai dat educaţia unui pedagog şi te-ai spălat pe mâini de mine. Nici o oportunitate, nici o deschidere. N-am avut nici o alternativă. Iar acum îmi reproşezi.

Domnul Gumbril făcu un gest nerăbdător.

— Vorbeşti prostii, zise el. Singurul scop al felului de educaţie pe care l-ai primit este acela că îi oferă unui tânăr răgazul de-a descoperi ce anume îl interesează. Tu, se pare, nu ai fost interesat îndeajuns de nimic…

— Mă interesează totul, îl întrerupse Gumbril junior.

— Ceea ce înseamnă acelaşi lucru cu a nu fi interesat de nimic, zise tatăl lui ca într-o parantează, continuând din punctul în care fusese întrerupt. Nu te-a interesat nimic îndeajuns ca să vrei să te dedici acelui lucru. De aceea ai căutat ultimul refugiu al

minţilor slabe care au o educaţie clasică, ai devenit dascăl.

— Ei, haide, spuse Porteous, eu însumi mă ocup niţel cu învăţământul, trebuie să apăr această profesie.

Gumbril senior dădu drumul bărbii şi îşi netezi spre spate părul pe care vântul propriei vehemenţe îl ciufulise, dându-i-l în ochi.

— Nu denigrez profesia, spuse el. Câtuşi de puţin. Ar fi o profesie excelentă dacă toţi cei care ar practica-o ar fi tot atât de pasionaţi să predea pe cât eşti tu de munca ta, Porteous, sau eu de-a mea. Tocmai aceste fiinţe indecise, precum Theodore, sunt cele care o distrug lăsându-se purtate spre ea. Până când toţi profesorii nu vor fi genii şi entuziaşti, nimeni nu va învăţa nimic, în afară de ceea ce vor învăţa singuri.

— Totuşi, mi-aş dori să nu fi trebuit să învăţ atât de mult de unul singur, zise domnul Porteous. Am irosit mult timp lămurindu-mă cum să mă apuc de treabă şi unde să descopăr ceea ce voiam.

Gumbril junior îşi aprindea pipa.

— Am ajuns la concluzia, spuse el, vorbind în mici salturi bruşte între fiecare aspiraţie a flăcării în cupa pipei, că majoritatea oamenilor… s-ar cuveni… să nu fie învăţaţi nimic niciodată. (Aruncă băţul de chibrit.) Dumnezeu să aibă milă de noi, dar cei mai mulţi oameni sunt nişte câini. Ce rost are să-i înveţi ceva, în afară de-a se purta bine, a munci şi a da ascultare. Faptele, teoriile, adevărul despre univers – la ce le folosesc lor astea? Învaţă-i să înţeleagă – ei bine, asta doar îi încurcă; îi face să le scape simpla formă reală. Nu mai mult de unul dintr-o sută poate să profite de pe urma unei educaţii ştiinţifice sau literare.

— Şi tu eşti unul dintre aceştia? îl întrebă tatăl său.

— Se înţelege de la sine, răspunse Gumbril junior.

— Cred că s-ar putea să nu greşeşti foarte tare, zise domnul Porteous. Când mă gândesc la propriii

mei copii, de exemplu…, oftă el, credeam că vor fi pasionaţi de lucrurile care m-au pasionat pe mine; nu pare să-i intereseze nimic altceva decât să se comporte ca nişte maimuţe – şi nici măcar unele foarte antropoide, la drept vorbind. Când aveam vârsta fiului meu celui mare, obişnuiam să stau nopţile ca să citesc texte latineşti. El stă treaz – sau mai degrabă merge, se clatină, tropăie – ca să danseze şi să bea. Îţi aduci aminte spusele Sfântului Bernard? *„Vigilat tota nocte luxuriosus non solum patienter“* – (ascetul şi învăţatul doar privesc cu răbdare) – *„sed et libenter, ut suam expleat voluptatem.“*[22] Ce face înţeleptul dintr-un sentiment al datoriei, prostul face ca să se distreze. Şi am încercat din răsputeri să-l conving să îndrăgească latina.

— Ei, în orice caz, nu aţi încercat să-l hrăniţi cu istorie, zise Gumbril junior. Acesta este adevăratul păcat de neiertat. Şi asta a fost ceea ce am făcut eu, până în această seară – încurajam băieţi de cincisprezece şi şaisprezece ani să se specializeze în istorie, ore în şir pe săptămână, silindu-i să citească generalităţile unor scriitori proşti cu privire la subiecte despre care numai ignoranţa noastră ne permite să generalizăm; îi învăţam să reproducă aceste generalităţi în mici „eseuri“ oribile scrise de ei înşişi; de fapt, era scandalos că le stricam minţile cu o dietă alcătuită din imprecizie inconsistentă. Dacă e ca aceste fiinţe să fie învăţate ceva, ar trebui să fie ceva greu şi concret. Latina – excelent. Matematica, fizica. Să citească istorie ca amuzament, desigur. Dar, pentru Dumnezeu, nu face din istorie elementul principal al educaţiei! (Gumbril junior vorbea cu seriozitate, de parcă ar fi fost un inspector şcolar care întocmea un raport. Era un subiect faţă de care, pe moment, încerca un sentiment foarte profund; încerca un sentiment profund faţă de toate subiectele în timp ce discuta despre ele.) În seara asta i-am scris directorului o lungă scrisoare despre predarea istoriei, adăugă el. E ceva foarte important. (Clătină din cap gânditor.) Deosebit de important.

— *„Hora novissima, tempora pessima sunt, vigilemus“*[23], zise domnul Porteous cu vorbele Sfântului Petru Damian.

— Foarte adevărat, aplaudă Gumbril senior. Şi, că veni vorba despre vremuri rele, Theodore, ce-ţi propui să faci acum, dacă-mi dai voie să întreb?

— Vreau să încep prin a face nişte bani.

Gumbril senior îşi puse mâinile pe genunchi, se aplecă în faţă şi râse.

— Ha-ha-ha! (Avea un râs profund, ca un dangăt de clopot, care semăna cu orăcăitul unei broaşte foarte mari şi melodioase.) N-o să faci, zise el, clătinând din cap până când părul îi veni în ochi. N-o să faci, repetă, râzând din nou.

— Ca să faci bani, trebuie să te pasioneze cu adevărat banii, spuse Porteous.

— Iar pe el nu-l pasionează, zise domnul Gumbril senior. Pe nici unul dintre noi nu-l pasionează banii.

— Când eram încă neobişnuit de sărac, continuă domnul Porteous, locuiam în aceeaşi casă cu un evreu rus care era blănar. Omul ăla era pasionat de bani, dacă vreţi. Era o pasiune, un entuziasm, un ideal. Ar fi putut să ducă un trai uşor, comod, şi tot ar fi câştigat destul ca să pună ceva deoparte pentru bătrâneţe. Însă suferea pentru idealul său înalt şi abstract despre bani mai mult decât a suferit Michelangelo pentru arta sa. Obişnuia să muncească nouăsprezece ore pe zi, iar în celelalte cinci dormea, întins sub bancul lui, în mizerie, trăgând în plămâni duhoarea şi firele de păr rupte. Acum este, într-adevăr, foarte bogat şi nu face nimic cu banii, nu vrea să facă nimic, nu ştie ce se face cu ei. Nu doreşte nici putere, nici plăcere. Dorinţa sa de bani este pur dezinteresată. Îmi aduce aminte de „Gramaticianul“ lui Browning. Am o mare admiraţie pentru el.

Pasiunea domnului Porteous se îndrepta spre poemele lui Notker Balbulus şi ale Sfântului Bernard. Îi luase aproape douăzeci de ani să se mute, împreună cu familia lui, din casa în care locuia blănarul rus. Dar Notker merita efortul, obişnuia el să

spună. Notker merita chiar şi epuizarea şi paloarea unei soţii care muncea peste puterile ei, chiar şi ponoseala copiilor săi prost îmbrăcaţi şi nu prea bine hrăniţi. Îşi rearanjase monoclul şi mersese mai departe. Însă au existat împrejurări când a fost nevoie de mai mult decât de monoclul şi hainele lui distinse, îngrijite, pentru a-şi păstra *moralul ridicat*. Totuşi, acele vremuri se încheiaseră de-acum, Notker îi adusese în sfârşit un fel de renume şi chiar, indirect, o oarecare prosperitate.

Gumbril senior se întoarse din nou spre fiul său.

— Şi cum îţi propui să faci banii ăştia? întrebă el.

Gumbril junior explică. Se gândise bine la asta în taxi, pe drumul de la gară spre casă.

— Ideea mi-a venit azi-dimineaţă, zise el, în capelă, în timpul slujbei.

— Monstruoase, interveni Gumbril senior cu o indignare sinceră, monstruoase aceste reminiscenţe medievale din şcoli. Capelă, auzi!

— Mi-a venit ca o apocalipsă, brusc, precum inspiraţia divină, continuă Gumbril junior. Mi-a venit o idee măreaţă şi luminoasă – ideea Pantalonilor Ingenioşi Gumbril.

— Şi ce sunt Pantalonii Ingenioşi Gumbril?

— O binefacere pentru cei care au o ocupaţie sedentară. (Gumbril junior îşi compusese deja prospectul şi primele reclame.) O alinare pentru toţi călătorii, înlocuitorul civilizaţiei pentru steatopigie[24], indispensabil amatorilor de premiere teatrale, prietenul iubitorilor de concerte…

Domnul Porteous începu să intoneze:

— „*Lectulus Dei floridus*
Gazophylacium Ecclesiae,
Cithara benesonans Dei,
Cymbalum jubilationis Christi,
Promptuarium mysteriorum fidei, ora pro nobis“[25].

Pantalonii tăi Ingenioşi mi se par foarte asemănători cu una dintre vechile mele litanii,

Theodore, adăugă el.

— Vrem descrieri ştiinţifice, nu litanii, zise Gumbril senior. Ce *sunt* Pantalonii Ingenioşi Gumbril?

— Ştiinţific, atunci, zise Gumbril junior, Pantalonii mei Ingenioşi pot fi descrişi ca nişte pantaloni cu şezut pneumatic, care se poate umfla cu ajutorul unui tub prevăzut cu o valvă; confecţionat în întregime din cauciuc roşu, fără cusături, vârât între două straturi de ţesătură.

— Trebuie să spun că am auzit şi de invenţii mai proaste, zise Gumbril senior pe un ton de aprobare oarecum înciudată. Tu eşti prea voinic, Porteous, ca să poţi a aprecia ideea. Noi, Gumbrilii, suntem toţi un neam de slăbănogi.

— După ce-mi voi scoate brevetul pentru invenţie, continuă fiul său pe un ton calm şi foarte profesional, fie o voi vinde unui capitalist, fie o voi exploata comercial eu însumi. În orice caz, voi face bani, ceea ce, aş putea spune, este mai mult decât ai făcut vreodată dumneata sau oricare alt Gumbril.

— Foarte adevărat, foarte adevărat, zise Gumbril senior, râzând cu multă voioşie. Şi nici tu nu vei face. Poţi să-i fii recunoscător intolerabilei tale mătuşi Flo că ţi-a lăsat acele trei sute de lire pe an. O să ai nevoie de ele. Dar dacă vrei într-adevăr un capitalist, continuă el, am exact omul care-ţi trebuie. E un om care are mania de-a cumpăra case în stil Tudor şi de-a le face mai Tudor decât sunt. Am desfăcut în bucăţi vreo şase astfel de case prăpădite ca să le reconstruiesc altfel pentru el.

— Nu-mi prea pare de mare folos pentru mine, zise fiul său.

— O, ăsta e doar viciul lui. Doar distracţia sa. Afacerea lui…, ezită Gumbril senior.

— Ei, care e afacerea lui?

— Păi, pare a fi totul. Să breveteze medicamente, să comercializeze ziare, să bage în faliment bursa tutunului – mi-a vorbit despre astea şi despre o grămadă de altele asemenea. Pare să zboare

ca un fluture în căutare de miere sau, mai degrabă, de bani.

— Şi face bani?

— Păi, îmi plăteşte facturile, cumpără alte case Tudor şi îmi face cinste cu mese la Ritz. Asta-i tot ce ştiu.

— Ei bine, nu strică să încercăm.

— O să-i scriu, zise Gumbril senior. Îl cheamă Boldero. Fie o să râdă de ideea ta, fie o va lua şi nu-ţi va da nimic pe ea. Totuşi – se uită el la fiul său pe deasupra ochelarilor –, dacă printr-o întâmplare imaginabilă ai ajunge vreodată bogat, dacă, dacă, dacă… – şi accentuă depărtarea condiţionalului ridicând un pic mai mult din sprâncene, dând din mâini, cu un gest şovăitor, tot mai departe la fiecare repetare a cuvântului – …dacă, ei bine, atunci am exact ce-ţi trebuie. Ascultă această mică idee cu adevărat încântătoare care mi-a venit azi după-amiază. (Băgă mâna în buzunarul de la haină şi, după ce trie şi scormoni un pic, scoase o coală de hârtie pe care era desenată cu aproximare secţiunea verticală a unei case.) Pentru oricine are opt sau zece mii de lire de cheltuit, asta ar fi… asta ar fi… (Gumbril senior îşi netezi părul şi şovăi, căutând ceva suficient de convingător de spus despre mica sa idee.) Ei bine, asta ar fi mult prea bună pentru majoritatea împieliţaţilor grăsani care au într-adevăr opt sau zece mii de cheltuit.

Îi dădu foaia lui Gumbril junior, care o ţinu în aşa fel încât atât el, cât şi domnul Porteous să se poată uita la ea. Gumbril senior se ridică de pe scaun şi, stând în picioare în spatele lor, se aplecă pentru a elucida şi explica.

— Înţelegeţi ideea, zise el, îngrijorat ca nu cumva ei să nu reuşească să priceapă. Un bloc central de trei nivele, cu aripi joase de numai un nivel, terminându-se cu pavilioane cu un etaj. Acoperişurile plane ale aripilor sunt folosite ca grădini – vedeţi? – protejate dinspre nord de un zid. În aripa estică se află bucătăria şi garajul, cu camerele servitoarelor în pavilionul din capăt. La vest e o bibliotecă, ce are în

faţă o logie cu arcade. Şi, în loc de o suprastructură solidă care să corespundă cu camerele servitoarelor, există o pergolă cu stâlpi din cărămidă. Vedeţi? Iar în blocul principal e un fel de balcon spaniol care se întinde pe toată lungimea etajului întâi; asta conferă o linie orizontală bună. Şi obţii perpendicularele cu chei de boltă şi panouri înălţate. Iar acoperişul e ascuns de un parapet şi există parapete de-a lungul laturilor deschise ale grădinilor de pe acoperişurile aripilor. Totul este din cărămidă. Asta e faţada dinspre grădină; faţada intrării va fi şi ea admirabilă. Vă place?

— Foarte mult, zise Gumbril junior, dând din cap.

Tatăl lui oftă, luă schiţa şi o puse înapoi în buzunar.

— Trebuie să te grăbeşti cu cele zece mii ale tale, zise el. Şi tu, Porteous, şi tu. Aştept de atâta vreme să-ţi construiesc o casă splendidă.

Râzând, domnul Porteous se ridică de pe scaun.

— Şi s-ar putea să mai aştepţi mult şi bine, dragul meu Gumbril, răspunse el. Căci splendida mea casă nu se va construi pe această parte a Noului Ierusalim şi trebuie să mai trăieşti încă multă vreme. Multă, multă vreme, repetă domnul Porteous şi îşi încheie cu grijă nasturii hainei la două rânduri, de parcă regla un instrument de precizie, îşi scoase monoclul şi îl puse din nou. (Apoi, foarte drept şi ordonat, într-o manieră foarte soldăţească şi de cutie poştală stradală, se îndreptă cu paşi apăsaţi spre uşă.) M-ai ţinut foarte târziu în seara asta, zise el. Exagerat de târziu.

Uşa de la intrare se închise cu putere după plecarea domnului Porteous. Gumbril senior reveni sus, în camera mare de la primul etaj, netezindu-şi părul, pe care impetuozitatea cu care urcase scările îl ciufulise din nou.

— E un tip cumsecade, un tip grozav, zise el despre oaspetele plecat.

— Întotdeauna îi admir monoclul, spuse Gumbril junior fără nici o relevanţă.

Însă tatăl lui transformă irelevantul în relevant.

— Nu ar fi putut reuşi fără el, cred. A fost un simbol, un stindard mândru. Sărăcia e mizeră, nu e deloc frumoasă. Monoclul a contat niţel, înţelegi. Întotdeauna sunt enorm de recunoscător că am avut nişte bani. Nu aş fi putut rezista fără ei. E nevoie de forţă, de mai multă forţă decât am eu. (Îşi apucă barba de sub bărbie şi rămase o clipă într-o tăcere îngândurată.) Avantajul profesiei lui Porteous, continuă el meditativ într-un târziu, e că poate fi desfăşurată de unul singur, fără colaborare. Nu e nevoie să apelezi la nimeni altcineva sau să ai de-a face vreun pic cu alţi oameni, dacă nu vrei. Asta e atât de deplorabil la arhitectură. Nu există intimitate, ca să zic aşa, există mereu ciocnirea asta oribilă cu clienţii, constructorii, contractorii şi oamenii, înainte de-a reuşi să realizezi ceva. Este realmente revoltător. Nu mă pricep la oameni. De cei mai mulţi nu-mi place deloc, chiar deloc, repetă vehement domnul Gumbril. Nu mă descurc foarte bine cu ei, nu asta e treaba mea. Treaba mea e arhitectura. Numai că nu am prea des ocazia s-o practic. Nu cum s-ar cuveni.

Gumbril senior zâmbi oarecum trist.

— Totuşi, zise el, pot să fac ceva. Am talentul meu, am imaginaţia mea. Pe astea nu mi le poate lua nimeni. Vino să vezi cu ce m-am îndeletnicit în ultima vreme.

Deschise drumul ieşind din cameră şi urcând câte două trepte odată, către un etaj superior. Deschise uşa a ceea ce ar fi trebuit să fie, într-o casă bine ordonată, dormitorul cel mare şi se strecură înăuntru pe întuneric.

— Să nu dai buzna, pentru numele lui Dumnezeu, să nu dai buzna, strigă în urmă către fiul său. O să spargi ceva. Aşteaptă să aprind lumina. Aşa le stă în fire măgarilor ăstora de electricieni, să ascundă întrerupătorul în spatele uşii, ca aici.

Gumbril junior îl auzi bâjbâind prin beznă, apoi se făcu brusc lumină. Păşi înăuntru.

Singurul mobilier din încăpere era compus din două mese demontabile lungi. Pe acestea, pe poliţa de deasupra căminului şi peste tot pe podea erau împrăştiate de-a valma, precum elementele unui oraş încurcat, nenumărate machete arhitecturale – o vastă colecţie. Erau catedrale, sedii de primării, universităţi, biblioteci publice, trei sau patru zgârie-nori micuţi şi eleganţi, clădiri de birouri, depozite uriaşe, fabrici şi, în sfârşit, zeci de reşedinţe de ţară magnifice, cu tot cu grădinile lor terasate, cu şirurile grandioase de trepte, cu fântânile, cascadele ornamentale şi canalele lor cu poduri distinse, cu micile lor pavilioane rococo şi căsuţele de vară.

— Nu că sunt minunate?

Gumbril senior se întoarse plin de entuziasm către fiul său. Părul cărunt şi lung îi flutură în smocuri pe lângă cap, ochelarii îi sclipiră şi, în spatele lor, ochii îi străluciră de emoţie.

— Minunate, aprobă Gumbril junior.

— Când vei fi foarte bogat, îi zise tatăl său, o să-ţi construiesc una din astea. (Şi arătă spre un sătuc alcătuit dintr-un pâlc de reşedinţe în stilul celei de la Chatsworth, de la capătul unei mese lungi, dispuse în jurul domului unei catedrale mai vaste şi mai austere a Sfântului Petru.) Uită-te la asta, de pildă. (Îşi croi cu agilitate drum prin cameră, înhăţă micuţa veioză pentru citit care se afla pe poliţa căminului, între o gară şi un baptisteriu, şi se întoarse într-o clipă, trăgând după el cablul lung care, când se întinse, răsturnă turnurile din vârful unui zgârie-nori de lângă şemineu.) Priveşte, repetă el. (Aprinse veioza, mişcând-o înainte şi înapoi, de sus în jos, în faţa palatului în miniatură.) Uită-te la frumuseţea luminii şi umbrei, zise el. Aici, sub cornişa mare, nu că e splendid? Şi priveşte cât de minunat poartă stâlpii liniile verticale. Şi apoi soliditatea, mărimea, răceala ameninţătoare!

Îşi azvârli braţele în sus şi ridică privirea, de parcă ar fi stat, copleşit, la baza unei faţade imense şi abrupte. Luminile şi umbrele fluctuau frenetic prin

întregul oraş de palate şi catedrale impunătoare în timp ce el agita, extaziat, veioza deasupra capului.

— Iar apoi, se aplecă el brusc, privind cu atenţie şi arătând încă o dată la detaliile palatului său, apoi e intrarea – împodobită toată cu sculpturi. Ce magnific şi surprinzător înfloreşte din zidurile goale! Ca scrisul colosal al lui Darius, ca figurile gravate pe suprafaţa plată a stâncii de pe muntele Behistun – neaşteptat, minunat şi uman, uman în goliciunea din jurul său.

Gumbril senior îşi dădu părul pe spate şi se întoarse, zâmbind, să se uite la fiul său pe deasupra ochelarilor.

— Foarte frumos, dădu Gumbril junior din cap spre el. Dar zidul nu este un pic prea gol? S-ar părea că laşi foarte puţine ferestre în acest imens *palazzo*[26].

— Adevărat, foarte adevărat, răspunse tatăl său, oftând. Mă tem că acest proiect nu ar fi prea potrivit pentru Anglia. E destinat unui loc unde este soare – unde faci tot posibilul să împiedici lumina să pătrundă, în loc să o laşi să intre, aşa cum eşti nevoit să faci aici. Ferestrele sunt blestemul arhitecturii în ţara asta. Zidurile trebuie să fie ca nişte site, numai găuri, asta e exasperant. Dacă ai vrea să-ţi construiesc casa asta, ar trebui să locuieşti în Barbados sau într-un loc asemănător.

— Nimic nu mi-ar plăcea mai mult, zise Gumbril junior.

— Un alt avantaj al ţărilor însorite, continuă Gumbril senior, e că poţi trăi cu adevărat ca un aristocrat, în intimitate, de unul singur. Nu e nevoie să priveşti afară, la lumea cea murdară, sau să laşi lumea cea murdară să privească înăuntru, la tine. Uite casa asta splendidă, de exemplu, care priveşte lumea prin câteva ferestre de ventilaţie şi o singură intrare ca de peşteră. Însă uită-te înăuntru. (Ţinu veioza deasupra curţii din inima palatului. Gumbril junior se aplecă să se uite, la fel ca tatăl său.) Întreaga viaţă priveşte spre interior – într-o curte frumoasă, ceva mai mult decât un patio spaniol. Uită-te aici, la şirurile triple de arcade, la culoarele boltite,

pentru meditaţiile tale peripatetice la răcoare, la tritonul din centru, care revarsă apă curată într-un bazin de marmură, la mozaicul pardoselii şi la cel care împodobeşte zidurile, strălucitor în contrast cu stucul alb. Şi iată arcada care duce în grădini. Iar acum trebuie să vii să arunci o privire la grădina din faţă.

Merse cu veioza în jurul mesei, pe latura cealaltă. Deodată se auzi un trosnet. Cordonul veiozei răsturnase de pe masă o catedrală. Zăcea acum pe jos, o ruină funestă, de parcă ar fi fost distrusă de vreun cataclism cumplit.

— Fir-ar să fie! zise Gumbril senior, cu o izbucnire de furie elisabetană. (Puse veioza jos şi dădu fuga să vadă cât de ireparabil era dezastrul.) Machetele astea sunt groaznic de scumpe, explică el, aplecându-se peste ruine. (Adună bucăţile cu delicateţe şi le puse la loc pe masă.) Ar fi putut să fie şi mai rău, zise el în cele din urmă, scuturându-şi praful de pe mâini. Deşi mă tem că domul ăla nu va mai fi niciodată la fel. (Luând din nou veioza, o ţinu deasupra capului şi stătu să se uite, cu o satisfacţie melancolică, la creaţiile sale.) Şi când te gândeşti, zise el după o scurtă pauză, că mi-am petrecut ultimele zile proiectând case-tip pentru muncitorii din Bletchley! Sunt norocos că am obţinut proiectul, desigur, dar zău aşa, un om civilizat să fie nevoit să facă astfel de munci! E prea mult. Pe vremuri, fiinţele astea îşi construiau singure cocioabele, iar acestea erau foarte drăguţe şi potrivite pentru ele. Arhitecţii erau ocupaţi cu arhitectura – care este expresia demnităţii şi măreţiei omeneşti, protestul omului şi nu obedienţa sa jalnică. Nu poţi să faci mare protest cu o casă-tip la şapte sute de lire. Fără îndoială, poţi să protestezi un pic, poţi să dai căsuţei proporţii decente şi să eviţi sordidul şi vulgaritatea. Dar asta-i tot, e de fapt un proces negativ. Poţi să începi să protestezi activ şi pozitiv doar când abandonezi mărunta scară umană şi construieşti pentru giganţi – când construieşti pentru spiritul şi

imaginaţia omului, nu pentru corpul lui micuţ. Case-tip, zău aşa!

Domnul Gumbril pufni indignat.

— Când mă gândesc la Alberti!

Şi se gândi la Alberti – Alberti, cel mai nobil roman dintre toţi, adevăratul şi singurul roman. Căci romanii înşişi îşi trăiseră propriile vieţi, sordid şi extravagant, în mijlocul unui imperiu vulgar. Alberti şi discipolii săi din Renaştere au trăit viaţa romană ideală. L-au pus pe Plutarh în arhitectura lor. I-au luat pe detestabilul Cato cel real, pe Brutus din istorie şi au făcut din ei eroi romani care să meargă înaintea lor ca ghizi şi modele. Înainte de Alberti, nu existau romani autentici, iar odată cu moartea lui Piranesi, rasa a început să se stingă, îndreptându-se spre pieire.

— Şi când mă gândesc la Brunelleschi!

Gumbril senior începu să-şi amintească entuziasmat de arhitectul care suspendase pe opt arce subţiri din marmură cel mai uşor şi mai minunat dom dintre toate.

— Şi la Michelangelo! Formidabila absidă enormă… Şi la Wren, şi la Palladio, când mă gândesc la toţi aceştia…

Gumbril senior flutură din mâini şi tăcu. Nu putu să exprime în cuvinte ce simţea când se gândea la ei.

Gumbril junior se uită la ceasul de mână.

— E două şi jumătate, zise el. E timpul să mergem la culcare.

3

— Domnule Gumbril! (Surprinderea era amestecată cu încântarea.) Asta e într-adevăr o plăcere.

Încântarea depăşea acum emoţia exprimată de vocea care înainta, fără să aibă încă o sursă vizibilă,

din cotloanele întunecate ale atelierului.

— Plăcerea e de partea mea, domnule Bojanus.

Gumbril închise uşa atelierului în urma sa.

Un bărbat foarte scund, îmbrăcat într-o tunică, se ivi dintr-un canion care se deschidea, ca o simplă crăpătură neagră, între doi versanţi stratificaţi de costume de sezon şi, înaintând în spaţiul deschis din faţa uşii, se înclină cu o graţie demodată, dezvăluind un scalp sidefiu, acoperit pe alocuri cu şuviţe lungi şi umede de păr şaten.

— Şi, dacă-mi permiteţi să întreb, cărui fapt datorez această plăcere, domnule? (Domnul Bojanus privi cochet în sus, lăsându-şi capul într-o parte, astfel încât vârfurile rigide ale mustăţii sale ceruite se înclinară. Avea degetele de la mâna dreaptă vârâte la pieptul tunicii şi picioarele sale luaseră poziţia de start a unui profesor de balet, cu călcâiele lipite şi vârfurile orientate în afară.) E vorba despre o manta subţire de primăvară? Sau un costum nou? Bag de seamă… – şi privirea lui examină profesional de sus în jos silueta subţire şi longilină a lui Gumbril – bag de seamă că veşmintele pe care le purtaţi acum, domnule Gumbril, par… cum să zic?… ei bine, un pic *neglije*[27], cum ar spune francezii, un pic *neglije*.

Gumbril se privi. Luă în nume de rău *neglije*-ul domnului Bojanus, se simţi îndurerat şi jignit de această ponegrire. *Neglije?* Şi el, care îşi închipuise că arăta mai degrabă elegant şi distins (dar, la urma urmelor, întotdeauna arăta aşa, chiar şi în zdrenţe), nu, că arăta absolut îngrijit, ca domnul Porteous, absolut soldăţeşte în mantaua neagră, pantalonii de vodevil şi pantofii din piele lăcuită. Iar pălăria din fetru negru – nu adăuga ea o tentă străină, sudică, salvând de la banalitate întregul ansamblu? Se privi, încercând să-şi vadă hainele – veşmintele, cum le numise domnul Bojanus, veşmintele, Dumnezeule mare! – prin ochii de expert ai domnului Bojanus. În jurul buzunarelor mult prea pline erau cute care se îndoiau, pe vestă avea o pată, pantalonii făceau genunchi, ieşind în afară asemenea genunchilor goi ai lui Hélène Fourment în haină de blană din

portretul lui Rubens de la Viena. Da, totul era groaznic de *neglije*. Se simţi deprimat, însă privind la corectitudinea studiată şi profesională a domnului Bojanus, se consolă oarecum. Redingota aia, de pildă. Semăna cu ceva dintr-o pictură foarte modernă – un cilindru neted, neşifonat, în jurul pieptului, o senzaţie de conicitate pură şi abstractă în poalele perfect rotunde şi lucioase! Nimic n-ar fi putut să fie mai puţin *neglije*. Asta îl calmă.

În cele din urmă, dregându-şi vocea cu un aer important, zise:

— Vreau să-mi faceţi o pereche de pantaloni după specificaţiile mele. E o idee nouă.

Îi oferi o scurtă descriere a Pantalonilor Ingenioşi Gumbril. Domnul Bojanus îl ascultă cu atenţie.

— Pot să vi-i fac, zise el, după ce auzi descrierea. Pot să vi-i fac, domnule Gumbril, dacă *chiar* doriţi, adăugă el.

— Vă mulţumesc, spuse Gumbril.

— Şi, dacă-mi permiteţi să întreb, domnule Gumbril, intenţionaţi *să purtaţi* aceste… aceste veşminte?

Cu o expresie vinovată, Gumbril se dezise:

— Doar pentru a demonstra ideea, domnule Bojanus. Ştiţi, o să exploatez comercial această invenţie.

— Comercial? Înţeleg, domnule Gumbril.

— Poate că aţi dori o cotă-parte, sugeră Gumbril.

Domnul Bojanus clătină din cap:

— N-ar fi bine pentru clientela mea, mă tem, domnule Gumbril. Nu prea te poţi aştepta ca Elita Societăţii să poarte aşa ceva.

— Nu?

Domnul Bojanus clătină iar din cap:

— Îi cunosc, zise el. Îi cunosc pe cei din Elita Societăţii. Şi adăugă, cu o lipsă de legătură care era, poate, doar aparentă: Între noi fie vorba, domnule Gumbril, sunt un mare admirator al lui Lenin…

— Şi eu sunt, în teorie, zise Gumbril. Dar eu am atât de puţin de pierdut, încât îmi pot permite să-l admir. Dumneavoastră însă, domnule Bojanus, burghezul prosper – o, strict în sensul economic al termenului, domnule Bojanus…

Domnul Bojanus acceptă explicaţia cu una dintre plecăciunile sale demodate.

— …dumneavoastră aţi fi printre primii care ar avea de suferit dacă un Lenin englez şi-ar începe activitatea aici.

— Ei, domnule Gumbril, aici vă înşelaţi, dacă-mi permiteţi să spun asta. (Domnul Bojanus îşi scoase mâna de la piept şi o folosi ca să-şi accentueze punctele de vedere ale discursului.) Când va veni revoluţia, domnule Gumbril, revoluţia cea mare şi necesară, aşa cum a numit-o Alderman Beckford, nu faptul că posezi o mică sumă de bani te va băga în bucluc, ci deprinderile clasei sociale din care faci parte, domnule Gumbril, modul de-a vorbi al clasei tale sociale, educaţia clasei tale sociale. Va fi din nou Şiboletul[28], domnule Gumbril, luaţi aminte la ce vă spun. Gărzile Roşii vor opri oamenii pe stradă şi îi vor pune să zică vreun cuvânt ca „prosop“. Dacă ei îl vor pronunţa „prosop“, ca dumneavoastră şi prietenii dumneavoastră, domnule Gumbril, ei, atunci… – domnul Bojanus făcu gestul de-a ochi cu puşca şi a apăsa pe trăgaci, scoţând şi sunetul care să redea împuşcătura – …ăsta le va fi sfârşitul. Dar dacă vor zice „prăsop“, la fel ca restul dintre noi, va fi: „Treci, prietene, şi trăiască proletariatul“. Trăiască „prăsopul“.

— Mă tem că s-ar putea să aveţi dreptate, zise Gumbril.

— Sunt convins de asta, spuse domnul Bojanus. Clienţii mei, domnule Gumbril, Elita Societăţii, aceştia sunt oamenii pe care-i detestă ceilalţi. Siguranţa lor de sine, huzurul lor, obiceiul de-a le porunci altora, pe care li-l dau banii şi poziţia lor, felul în care consideră locul lor în lume ca pe ceva de la sine înţeles, prestigiul lor, pe care ceilalţi oameni

ar vrea să li-l tăgăduiască, dar nu pot – toate astea, domnule Gumbril, enervează foarte tare.

Gumbril aprobă din cap. El însuşi îşi invidiase prietenii mai înstăriţi pentru puterea de-a ignora umanitatea alcătuită din cei care nu făceau parte din clasa lor socială. Ca să faci asta cu adevărat bine, trebuia să fi trăit dintotdeauna într-o casă mare, plină cu servitori care lucrau ca un mecanism perfect; trebuia să nu fi fost niciodată strâmtorat cu banii, să nu fi comandat niciodată la restaurant felul de mâncare cel mai ieftin în locul celui mai gustos; trebuia să nu fi considerat niciodată un poliţist ca pe altceva decât apărătorul tău plătit împotriva celor de rang inferior, să nu te fi îndoit niciodată de dreptul divin de-a face, în limitele acceptate, exact ceea ce-ţi plăcea, fără să te gândeşti câtuşi de puţin la nimic altceva sau la nimeni altcineva în afară de tine însuţi şi de propria-ţi plăcere. Gumbril fusese crescut printre aceste fiinţe binecuvântate, însă nu era una dintre ele. Din păcate sau din fericire? Nici el nu ştia exact.

— Şi ce lucruri bune vă aşteptaţi să facă revoluţia, domnule Bojanus? întrebă el într-un târziu.

— Nici unul, domnule Gumbril, nici unul, zise domnul Bojanus, ducându-şi din nou mâna la piept.

— Dar Libertatea, Egalitatea şi toate astea, sugeră Gumbril. Cu ele cum rămâne?

Domnul Bojanus îi zâmbi îngăduitor şi amabil, aşa cum i-ar fi zâmbit cuiva care ar fi sugerat, să zicem, ca pantalonii de seară să fie răsuciţi în sus la manşetă.

— Libertatea, domnule Gumbril, zise el. Doar nu credeţi că vreo persoană serioasă îşi imaginează că revoluţia va aduce libertate, nu?

— Oamenii care fac revoluţia întotdeauna par să ceară libertate.

— Însă o obţin vreodată, domnule Gumbril? (Domnul Bojanus îşi semeţi jucăuş capul şi surâse.) Cercetaţi istoria, domnule Gumbril, cercetaţi istoria. Mai întâi e Revoluţia Franceză. Oamenii cer libertate politică. Şi o dobândesc. Apoi vine Reforma

Electorală, pe urmă ’48, apoi toate legile privind drepturile electorale şi legea privind dreptul la vot al femeilor – tot timpul din ce în ce mai multă libertate politică. Şi care e rezultatul, domnule Gumbril? Absolut nici unul. Cine e mai liber datorită libertăţii politice? Nici un suflet, domnule Gumbril. N-a existat niciodată o escrocherie mai mare în toată istoria. Şi când te gândeşti cum vorbeau despre ea acei sărmani tineri, precum Shelley – e jalnic, cu adevărat jalnic, zise domnul Bojanus, clătinând din cap. Libertatea politică e o pungăşie fiindcă omul nu-şi petrece timpul fiind politic. Şi-l petrece dormind, mâncând, distrându-se un pic şi muncind – cel mai mult muncind. După ce-au obţinut toată libertatea politică pe care o voiau – sau au descoperit că nu o voiau –, oamenii au început să priceapă asta. Aşa că acum toţi sunt pentru revoluţia industrială, domnule Gumbril. Dar, ce să vezi, asta e o şmecherie la fel de mare ca şi cealaltă. Cum poate să existe libertate în cadrul vreunui sistem, oricare ar fi el? Nici o participare la profit a muncitorilor, oricât de mare, nici autoguvernarea de către muncitori, nici condiţiile de igienă, nici satele de vacanţă, nici terenurile pentru recreere nu pot să elibereze de sclavia fundamentală – necesitatea de-a munci. Libertate? Păi, ea nu există. Nu există libertate pe lumea asta, numai colivii aurite. Şi apoi, domnule Gumbril, chiar presupunând că ai putea să scapi cumva de necesitatea de-a munci, presupunând că un om şi-ar putea petrece tot timpul destinzându-se. Atunci ar fi liber? Nu spun nimic despre sclavia naturală a mâncatului şi dormitului şi a tuturor celorlalte, domnule Gumbril; nu spun nimic, deoarece asta ar însemna, dacă pot să zic aşa, să despic prea mult firul în patru şi ar fi prea metaforic. Însă chiar vreau să vă întreb ceva – şi domnul Bojanus îşi agită aproape ameninţător arătătorul spre partenerul său inactiv din acest dialog. Ar fi liber un om care are timp liber nelimitat, domnule Gumbril? Eu zic că n-ar fi. Dacă nu se întâmplă să fie un om ca dumneavoastră sau ca mine, un om cu bun-simţ, un

om cu judecată independentă. Un om obişnuit nu ar fi liber. Pentru că n-ar şti cu ce să-şi ocupe timpul liber, cu excepţia vreunei modalităţi care i-ar fi impusă de alţii. Acum, oamenii nu mai ştiu să se distreze singuri, îi lasă pe alţii să facă asta pentru ei. Înghit ceea ce li se oferă. Trebuie să înghită, indiferent că le place sau nu. Cinematografele, ziarele, revistele, gramofoanele, meciurile de fotbal, telefoanele mobile[29] – trebuie să le accepţi, dacă vrei să te distrezi. Omul obişnuit nu poate să le respingă. El le acceptă. Şi ce e asta, dacă nu sclavie? Aşa că vedeţi, domnule Gumbril, zâmbi domnul Bojanus cu un triumf oarecum poznaş, vedeţi că, până şi în cazul pur ipotetic al unui om cu timp liber nelimitat, tot nu ar exista libertate. Iar cazul, aşa cum am zis, este pur ipotetic; oricum, în ceea ce-i priveşte pe genul de oameni care vor o revoluţie. Cât despre genul de oameni care se bucură de timp liber, chiar şi acum… ei bine, domnule Gumbril, cred că dumneavoastră şi cu mine cunoaştem destule despre Elita Societăţii ca să ştim că libertatea, în afară poate de libertatea sexuală, nu este punctul lor forte. Iar libertatea sexuală – ce înseamnă ea? întrebă teatral domnul Bojanus. Dumneavoastră şi cu mine, domnule Gumbril, răspunse el pe un ton confidenţial, ştim că e o sclavie groaznică, respingătoare. Asta înseamnă ea. Sau mă înşel, domnule Gumbril?

— Aveţi dreptate, aveţi dreptate, se grăbi Gumbril să răspundă.

— Din toate acestea, continuă domnul Bojanus, rezultă că, în afară de câţiva oameni, foarte puţini, ca dumneavoastră şi ca mine, nu există libertate. E o păcăleală, domnule Gumbril. O farsă oribilă. Şi, dacă îmi permiteţi să spun aşa, coborî el vocea, vorbind totuşi cu emfază, o afurisită de escrocherie.

— Dar, în acest caz, de ce sunteţi atât de dornic să vină o revoluţie, domnule Bojanus? întrebă Gumbril.

Gânditor, domnul Bojanus îşi răsuci şi mai mult vârfurile mustăţii.

— Păi, zise el în cele din urmă, ar fi o schimbare plăcută. Întotdeauna am fost pentru schimbare şi un pic de agitaţie. Şi apoi mai e şi interesul ştiinţific. Nu ştii niciodată cu adevărat cum o să iasă un experiment, nu-i aşa, domnule Gumbril? Ţin minte când eram copil, tata – mare grădinar era, un adevărat floricultor, s-ar putea spune, domnule Gumbril – a încercat experimentul de-a altoi un lăstar de Gloire de Dijon[30] pe o tufă de coacăz negru. Şi, vă vine să credeţi asta? Trandafirii au ieşit negri, negri precum cărbunele, domnule Gumbril. Nimeni n-ar fi ghicit, dacă acest lucru n-ar fi fost încercat. Tocmai asta spun despre revoluţie. Nu ştii ce-o să iasă în urma ei până nu încerci. Trandafiri negri, trandafiri albaştri – cine ştie, domnule Gumbril, cine ştie?

— Într-adevăr, cine ştie? (Gumbril se uită la ceas.) În legătură cu pantalonii aceia…, adăugă el.

— Veşmintele acelea, îl corectă domnul Bojanus. A, da. Să zicem, marţea viitoare?

— Marţea viitoare, să zicem. (Gumbril deschise uşa atelierului.) La revedere, domnule Bojanus.

Domnul Bojanus îi însoţi plecarea cu o plecăciune, de parcă Gumbril ar fi fost un prinţ de viţă regală.

Soarele strălucea, iar la capătul străzii, între case, cerul era senin. Ca un voal, distanţa se estompa, căpătând o neclaritate pufoasă, profundă; erau văluri de muselină aurie care se îngroşau de-a lungul fiecărei privelişti. În copacii din grădinile din Hanover Square, frunzele tinere erau încă atât de verzi, încât păreau a fi luminate, un foc verde, iar trunchiurile negre ca funinginea păreau mai întunecate şi mai murdare ca niciodată. Ar fi fost un lucru plăcut şi potrivit dacă ar fi început să cânte vreun cuc. Dar, deşi cucul era tăcut, era o zi ferice. O zi numai bună să fii îndrăgostit, reflectă Gumbril în timp ce se plimba agale.

Din lumea croitorilor, Gumbril trecu în cea a negustorilor de perle artificiale şi, cu o apreciere încă şi mai mare a caracteristicilor amoroase ale acestei zile de primăvară, începu un marş tihnit pe trotuarele

înmiresmate de pe Bond Street. Se gândi cu o satisfacţie adâncă la cele şaizeci şi trei de lucrări despre Risorgimento. Ce plăcut era să pierzi vremea! Iar Bond Street oferea foarte multe oportunităţi de-a pierde vremea în mod agreabil. Străbătu în goana mare Expoziţia Primăverii şi scoase – cu un pic de regret, trebuia să recunoască – cei optsprezece penny pentru intrare. Apoi se prefăcu că voia să cumpere un pian cu coadă. După ce termină de exersat pasajele sale preferate la magnificul instrument care-i fusese recomandat cu servilism, intră pentru câteva clipe la Sotheby's, adulmecă printre cărţile vechi şi îşi continuă plimbarea, admirând trabucurile, sticluţele translucide cu parfum, şosetele, picturile vechilor maeştri, colierele de smarald, totul, de fapt, din toate magazinele pe lângă care trecea.

„Apropiata expoziţie a lucrărilor lui Casimir Lypiatt." Anunţul îi atrase privirea. Aşadar, sărmanul Lypiatt era din nou gata de război, cugetă el, deschizând uşile Galeriilor Albemarle. Săracul Lypiatt! Dragul de Lypiatt, chiar. Îi plăcea de Lypiatt. Deşi avea şi el defectele sale. Ar fi fost distractiv să-l revadă.

Gumbril se pomeni în mijlocul unei colecţii lugubre de gravuri. Trecu pe lângă ele analizându-le, întrebându-se de ce, în vremurile astea grele când nici un pictor nu putea să vândă un tablou, aproape orice prost anost care era în stare să scrijelească viziunea convenţională a unui gravor despre două bărci, un nor sugerat şi întinderea calmă a mării putea să se descotorosească de gravurile sale cu duzina, la câteva guinee bucata. Fu întrerupt din speculaţiile sale de apropierea vânzătorului responsabil de galerie. Acesta se îndreptă spre el cu timiditate şi stânjeneală, dar cu hotărârea conştiincioasă a cuiva care are ambiţia să-şi facă datoria cum se cuvine. Era un bărbat foarte tânăr, cu păr deschis la culoare, căruia uleiul în exces îi dăduse o ciudată nuanţă de gri, şi o faţă cu un contur atât de copilăros şi atât de *imberbă*, că semăna cu un băieţel

care se joacă de-a adulţii. Avea slujba asta doar de câteva săptămâni şi i se părea foarte dificilă.

— Aceasta, remarcă el cu un scurt tuşit introductiv, arătând spre o imagine cu cele două bărci şi întinderea calmă a mării, este într-o fază mai timpurie decât aceasta.

Şi indică spre o altă imagine, în care bărcile erau tot două, iar întinderea mării părea la fel de calmă – deşi se putea ca, la o examinare mai atentă, să fi fost chiar mai calmă.

— Într-adevăr, zise Gumbril.

Vânzătorul era destul de îndurerat de răceala lui. Roşi, dar se forţă să continue:

— Unii critici excelenţi preferă faza mai timpurie, deşi este mai puţin finisată.

— Ah?

— O atmosferă frumoasă, nu-i aşa?

Vânzătorul îşi lăsă capul într-o parte şi strânse apreciativ din buzele ca de copil.

Gumbril aprobă din cap.

Cu disperare, vânzătorul arătă spre fundul umbrit al uneia dintre bărci.

— O simţire minunată în acest fragment, zise el, mai roşu ca oricând.

— Foarte intens, spuse Gumbril.

Vânzătorul îi zâmbi cu recunoştinţă.

— Acesta e cuvântul, zise el încântat. Intens. Chiar aşa. Foarte intens.

Repetă cuvântul de mai multe ori, ca pentru a se asigura că-l va ţine minte când se va ivi primul prilej. Era hotărât să-şi facă bine treaba.

— Înţeleg că domnul Lypiatt va avea în curând o expoziţie aici, spuse Gumbril, sătul de bărci.

— Chiar acum stabileşte ultimele detalii cu domnul Albemarle, zise vânzătorul triumfător, cu aerul cuiva care scoate un iepure din pălărie exact la momentul critic.

— Nu mai spune? (Gumbril se arătă impresionat exact cât trebuia.) Atunci o să aştept până iese, zise el şi se aşează cu spatele la bărci.

Vânzătorul se întoarse la biroul său şi îşi luă stiloul cu dungă de aur pe care i-l dăruise mătuşa lui când intrase în afaceri, de Crăciunul trecut. „Foarte intens“, scrise el cu majuscule pe jumătate de pagină dintr-o foaie pentru notiţe. „Simţirea din acest fragment este foarte intensă.“ Studie hârtia câteva clipe, apoi o împături cu grijă şi o puse la păstrare în buzunarul de la vestă. „Să-ţi notezi întotdeauna.“ Acesta era unul dintre mottourile de afaceri pe care le scrisese cu migală, cu cerneală indiană şi scriere englezească veche. Era agăţat deasupra patului său, între „Dumnezeu este păstorul meu“, pe care i-l dăduse mama lui, şi un citat din dr. Frank Crane: „O faţă zâmbitoare vinde mai multă marfă decât o limbă iscusită“. Tânărul vânzător reflectase adesea că, totuşi, o limbă iscusită era un lucru foarte folositor, mai ales în această muncă. Se întrebă dacă se putea spune despre compoziţia unei picturi că e foarte intensă. Domnul Albemarle era foarte pasionat de compoziţie, observă el. Dar poate că era mai bine să rămână la simplul „frumoasă“, care părea, probabil, un pic cam banal, dar era foarte sigur. Avea să-l întrebe pe domnul Albemarle despre asta. Şi apoi mai erau toate chestiile alea despre valoarea plastică şi plasticitatea pură. Oftă. Totul era foarte dificil. Puteai să fii oricât de dornic şi zelos să te descurci bine, dar când venea vorba despre treaba asta legată de atmosferă şi fragmentele intense şi plasticitate, ei bine, zău aşa, ce puteai să faci? Să-ţi faci o însemnare despre asta. Era singurul lucru.

În biroul personal al domnului Albemarle, Casimir Lypiatt izbi cu pumnul în masă.

— Mărimea, domnule Albemarle, zicea el, dimensiunea şi vehemenţa şi semnificaţia spirituală – asta e ceea ce aveau cei vechi şi noi nu avem…

Gesticula în timp ce vorbea, cu faţa aprinsă, iar ochii săi verzi, în orbitele întunecate, carbonizate, erau plini de o lumină tulbure. Fruntea îi era abruptă, nasul – lung şi ascuţit; pe chipul osos şi aproape descărnat, gura sa mare avea buze surprinzător de pline.

— Întocmai, întocmai, zise domnul Albemarle cu glasu-i afabil.

Era un omuleţ rotofei şi calm, cu un cap ca un ou; se mişca şi vorbea cu o anumită pompă, o gravitate de majordom, care în mod evident se voia a fi cea a unui duce.

— Asta mi-am propus să ilustrez din nou, continuă Lypiatt, dimensiunea, măiestria maeştrilor.

Simţea cum îl cuprinde o căldură în timp ce vorbea, îmbujorându-i obrajii, pulsându-i fierbinte în spatele ochilor, de parcă băuse o duşcă din vreun vin roşu întăritor. Propriile cuvinte îl stimulau şi, gesticulând ameţit, era ca şi beat. Măreţia maeştrilor – o simţea în el. Îşi cunoştea puterea, ştia, ştia. Putea să facă tot ce făcuseră ei. Nimic nu era peste puterile sale.

Albemarle cap-de-ou îl înfrunta, majordomul impecabil, de un calm iritant. Albemarle ar trebui şi el concediat. Lovi din nou în masă, izbucnind iar.

— A fost misiunea mea în toţi aceşti ani, ţipă el.

Toţi aceşti ani… Timpul îi rărise părul pe la tâmple; fruntea înaltă, dreaptă, părea mai înaltă decât era de fapt. Avea patruzeci de ani acum; tânărul Lypiatt cel turbulent, care declarase cândva că nimeni nu putea să facă nimic care să merite făcut după ce împlinea treizeci de ani, avea acum patruzeci. Însă în aceste momente înflăcărate putea să uite de vârstă, putea să uite de dezamăgiri, de tablourile nevândute, de cronicile proaste.

— Misiunea mea, repetă el. Şi, pe Dumnezeu! Simt, simt, ştiu că pot să o duc la îndeplinire.

Sângele îi zvâcnea cald în spatele ochilor.

— Întocmai, zise domnul Albemarle, dând din ou. Întocmai.

— Şi cât de mică e astăzi scara, continuă Lypiatt, declamator. Cât de trivială concepţia, cât de limitat orizontul! Nu mai vezi nici un pictor-sculptor-poet, ca Michelangelo; nici un savant-artist, ca Leonardo; nici un matematician-curtean, ca Bošković; nici un impresar-muzician, ca Händel; nici un geniu priceput la toate, precum Wren. M-am opus

acestor specializări abjecte ale noastre. Fac opinie separată, singur, opunându-mă prin exemplul meu.

Lypiatt ridică mâna. Asemenea Statuii Libertăţii, care stă în picioare colosală şi singură.

— Totuşi, începu domnul Albemarle.

— Pictor, poet, muzician, strigă Lypiatt. Sunt toate trei. Eu…

— …există un pericol al – cum să mă exprim – disipării energiilor, continuă domnul Albemarle cu hotărâre.

Discret, îşi privi ceasul de la mână. Această conversaţie, se gândi el, părea să se prelungească inutil.

— Există un pericol şi mai mare dacă le laşi să stagneze şi să se atrofieze, ripostă Lypiatt. Lăsaţi-mă să vă împărtăşesc experienţa mea.

Şi, cu vehemenţă, i-o împărtăşi.

Afară, în galerie, printre bărci şi privelişti cu Grand Canal[31] şi Firth of Forth[32], Gumbril medita liniştit. Sărmanul Lypiatt, se gândea el. Dragul de Lypiatt chiar, în ciuda egotismului său fantastic. Ce pictor prost, ce poet zgomotos, ce improvizator gălăgios şi emotiv la pian! Şi care continuă în felul acesta, an după an, muncind din greu la aceleaşi lucruri vechi – care-i ies întotdeauna prost! Mereu fără o leţcaie, trăind mereu în cea mai groaznică mizerie! Magnificul şi pateticul Lypiatt!

O uşă se deschise brusc şi în galerie bubui o voce puternică şi nesigură, când profundă şi aspră, când cu accente stridente.

— …ca un Veronese, se auzea vocea spunând, imens, vehement, o compoziţie învolburată, genială, („compoziţie învolburată“ – tânărul vânzător ţinu minte expresia), însă mult mai serioasă, desigur, mult mai semnificativă spiritualiceşte, mult mai…

— Lypiatt!

Gumbril se ridicase de pe scaun, se întorsese şi înaintase cu mâna întinsă.

— O, e Gumbril. Dumnezeule mare! (Şi Lypiatt apucă mâna oferită, cu o cordialitate teribilă. Părea a fi în toane foarte bune, de-a dreptul exuberant.) Eu şi

domnul Albemarle punem la punct detaliile legate de expoziţia mea, explică el. Îl cunoaşteţi pe Gumbril, domnule Albemarle?

— Încântat de cunoştinţă, spuse domnul Albemarle. Prietenul nostru, domnul Lypiatt, adăugă el cu glas răsunător, are adevăratul temperament artis…

— O să fie magnific.

Lypiatt nu avu răbdare să termine domnul Albemarle de vorbit. Îl bătu pe Gumbril pe umăr cu o lovitură eroică.

— …temperament artistic, după cum spuneam, continuă domnul Albemarle. E cu desăvârşire prea nerăbdător şi entuziast pentru noi, oamenii de rând… – un surâs ducal de condescendenţă însoţi acest act graţios de autoînjosire – …care ne învârtim în lumea prozaică, pragmatică, de fiecare zi.

Lypiatt râse, un hohot puternic, discordant. Nu părea să fie deranjat că era acuzat că are un temperament artistic; părea chiar să-i facă plăcere.

— Focul şi apa, puse laolaltă, produc aburul, zise el aforistic. Eu şi domnul Albemarle acţionăm împreună ca un motor cu aburi. Fâşşş-fâşşş! (Dădu din mâini ca pentru a ilustra o pereche de pistoane alternante. Râse, însă domnul Albemarle doar zâmbi rece şi politicos.) Îi spuneam domnului Albemarle despre Răstignirea minunată la care lucrez. Este la fel de mare şi impetuoasă ca un Veronese, dar mult mai serioasă, mult…

În spatele lor, micuţul vânzător prezenta frumuseţile gravurilor unui nou vizitator:

— Simţirea din acest fragment e foarte intensă, zicea el. (Într-adevăr, umbra înlănţuia cu o afecţiune insistentă pupa bărcii.) Şi ce compoziţie, ce – ezită o clipă, iar chipul încadrat de păr blond, dat cu briantină, deveni brusc foarte îmbujorat – compoziţie învolburată.

Se uită îngrijorat la vizitator. Remarca fu primită fără vreun comentariu. Se simţi extraordinar de uşurat.

Părăsiră galeria împreună. Lypiatt stabili ritmul, mergând cu paşi mari, cu iuţeală şi cu o magnifică brutalitate, prin mulţimea elegantă şi lipsită de grabă, gesticulând şi vorbind tare în timp ce mergea. Îşi ţinea pălăria în mână, iar cravata sa era de un portocaliu ţipător. Lumea se întorcea să se uite la el, iar lui îi plăcea asta. Avea, într-adevăr, un chip remarcabil, un chip care s-ar fi cuvenit să aparţină de drept unui om de geniu. Lypiatt era conştient de asta. Îi plăcea să spună că omul de geniu poartă pe frunte un fel de semn al lui Cain, după care oamenii îl recunosc imediat – „şi, după ce îl recunosc, în general aruncă cu pietre în el“, adăuga cu acel râs ciudat pe care-l scotea ori de câte ori făcea o remarcă plină de amărăciune sau cinism. Un râs care voia să arate că amărăciunea, cinismul, oricât ar fi fost de justificate de împrejurări, erau de fapt o mască şi că, îndărătul ei, artistul zâmbea totuşi senin şi tragic. Lypiatt avea mare consideraţie pentru artistul ideal. Acea abstracţiune titanică îl urmărea în propria-i piele. El era asta – într-un fel puţin cam prea conştient de sine, poate.

— De data asta, repeta el întruna, vor fi daţi pe spate. De data asta… o să fie grozav.

Şi, cu sângele curgându-i mai repede prin vene, cu conştiinţa şi certitudinea triumfătoare a puterii crescând tot mai mult în el cu fiecare cuvânt rostit, Lypiatt începu să descrie picturile care aveau să fie expuse; vorbi despre prefaţa pe care o scria pentru catalog, despre poemele care urmau să fie tipărite în el ca mijloc de completare literară a tablourilor. Vorbea şi iar vorbea.

Gumbril îl asculta, nu foarte atent. Se întreba cum de putea cineva să vorbească atât de tare, să se laude atât de mult. Era de parcă omul ăsta trebuia să ţipe ca să se convingă de propria existenţă. Bietul Lypiatt. Gumbril presupuse că, după atâţia ani, cu siguranţă avea unele îndoieli. O, dar de data asta, de data asta avea să-i dea pe toţi pe spate.

— Deci eşti mulţumit de ce-ai făcut în ultima vreme, zise el când se încheie una dintre lungile

tirade ale lui Lypiatt.

— Mulţumit? exclamă Lypiatt. Cred şi eu.

Gumbril ar fi putut să-i aducă aminte că fusese la fel de mulţumit şi în trecut, dar că „ei“ nu fuseseră deloc daţi pe spate. Preferă totuşi să nu zică nimic. Lypiatt începu să vorbească despre dimensiunea şi universalitatea vechilor maeştri. Se înţelegea implicit că el însuşi era unul dintre aceştia.

Se despărţiră la capătul lui Tottenham Court Road, Lypiatt pentru a o lua spre nord, către atelierul său din apropiere de Maple Street, Gumbril pentru a face una dintre vizitele sale secrete la locuinţa lui din Great Russell Street. Îşi închiriase, cu aproape un an în urmă, două cămăruţe deasupra unei băcănii, promiţându-şi numai Dumnezeu ştie ce aventuri în ele. Însă nu avusese parte de nici o aventură. Totuşi îi făcea plăcere să poată să meargă acolo din când în când, atunci când se afla la Londra, şi să se gândească, în timp ce stătea singur în faţa sobei cu gaz, că nu era nici măcar un suflet în tot universul care să ştie unde e el. Nutrea o afecţiune aproape copilărească pentru mistere şi taine.

— La revedere, zise Gumbril, ridicând mâna pentru a saluta. Şi o să strâng nişte oameni pentru cină vineri – căci se înţeleseseră să se întâlnească din nou.

Se întoarse să plece, crezând că a rostit ultimele cuvinte, dar se înşela.

— Oh, apropo, zise Lypiatt, care se întorsese şi el să plece, dar care veni acum repede după interlocutorul său. Poţi cumva să-mi împrumuţi cinci lire? Doar până după expoziţie, ştii. Sunt un pic cam strâmtorat.

Bietul Lypiatt. Însă Gumbril se despărţi fără tragere de inimă de bancnotele sale emise de Trezorerie.

4

Lypiatt avea un obicei, care unora dintre prietenii săi li se părea destul de sâcâitor – şi nu doar prietenilor, pentru că Lypiatt era gata să împărtăşească secretele inspiraţiei sale şi simplelor cunoştinţe, ba chiar şi unor persoane absolut necunoscute –, obiceiul de a recita din propriile versuri cu orice prilej posibil. Declama, cu glas puternic şi tremurător din cauza unei emoţii ce părea să nu varieze niciodată în funcţie de subiectele diverse ale poeziilor sale, preţ de câte un sfert de oră odată; continua să declame până când ascultătorii săi erau copleşiţi de un asemenea amestec de stânjeneală şi ruşine, încât sângele le urca în obraji şi nu îndrăzneau să se mai privească în ochi.

Declama în acel moment; nu doar la masă, pentru prietenii săi, ci pentru întregul restaurant. Căci la primele versuri răsunătoare din ultima sa poezie, „Conchistadorul“, din toate colţurile sălii se întorseseră capete uimite pe gâturile întinse spre el. Oamenii care veneau la acest restaurant din Soho deoarece era, se ştia, foarte „artistic“, se uitară unii la alţii cu înţeles şi dădură din cap; de data asta, cheltuiala lor era răsplătită. Iar Lypiatt, cu o expresie splendidă de inconştienţă transportată, continuă să recite.

„Priveşte-n jos spre Mexic, conchistadorule“, acesta era refrenul.

Conchistadorul, explicase limpede Lypiatt, era Artistul, iar valea din Mexic la care privea de sus, cu oraşele fortificate Tlacopan şi Chalco, Tenochtitlan şi Iztapalapan, simboliza – ei bine, era dificil de spus cu exactitate ce anume. Universul, poate?

— „Priveşte-n jos“, strigă Lypiatt, cu voce tremurătoare.

Priveşte-n jos, conchistadorule!
Acolo, pe-ntinsul covor al văii verzi,
Se află lacul; oraşele-bijuterii sclipesc;
Chalco şi Tlacopan
Aşteaptă sosirea Omului.
Priveşte-n jos, spre Mexic, conchistadorule,

— Nu „vis“, zise Gumbril, punând pe masă paharul din care bea vârtos. Nu poţi să spui „vis“, să ştii.

— De ce mă întrerupi? (Lypiatt se întoarse furios spre el. Gura lui mare tremura la colţuri, faţa prelungă îi era marcată de tulburare.) De ce nu mă laşi să termin? (Îşi lăsă mâna, care atârna stângace în aer deasupra lui, suspendată, aşa cum fusese, în mijlocul gestului, să cadă încet pe masă.) Imbecilule! zise el şi apucă din nou cuţitul şi furculiţa.

— Dar, zău, nu poţi să spui „vis“, stărui Gumbril. Chiar poţi, serios?

Băuse mare parte dintr-o sticlă de vin de Burgundia şi se simţea binedispus, îndărătnic şi niţel belicos.

— Şi de ce nu? întrebă Lypiatt.

— O, pentru că pur şi simplu nu se poate. (Gumbril se rezemă de spătarul scaunului, zâmbi şi îşi mângâie mustaţa blondă pleoştită.) Nu în acest an de graţie 1922.

— Dar de ce? repetă Lypiatt, exasperat.

— Pentru că este cu desăvârşire *prea* târziu pe ziua asta, declară scumpul domn Mercaptan, repezindu-se în elocinţa sa cu surle şi veselie, ca un adevărat conchistador, pentru a se retrage, totuşi, la sfârşitul propoziţiei, destul de umilitor, într-o confuzie calmă.

Era un tânăr ferchezuit şi liniştit, cu păr şaten, moale, pieptănat cu cărare pe mijloc şi lăsat peste tâmple în şuviţe graţioase, pentru a şerpui pe după urechi în bucle umede. Chipul său s-ar fi cuvenit să fie mai fin, de un rafinament mai potrivit cu *dix-huitième*[33] decât era de fapt. Avea o înfăţişare grosolană, năsoasă, care din păcate nu se armoniza cu stilul inimitabil de graţios al domnului Mercaptan. Căci domnul Mercaptan avea un stil şi îl folosea, încântător, în articolele sale de umplutură din săptămânalele literare. Cea mai importantă operă a sa era însă acel mic volum de eseuri, poeme în proză,

viniete şi paradoxuri în care ilustrase atât de strălucit tema sa preferată – micimea, limitările simiene, insignifianţa şi preţiozitatea absurdă a lui *Homo* soi-disant[34] *sapiens*. Cei care-l cunoşteau personal pe domnul Mercaptan rămâneau adesea cu impresia că, poate, la urma urmei, avea dreptate să judece omenirea cu atâta severitate.

— *Prea* târziu pe ziua asta, repetă el. Vremurile s-au schimbat. *Sunt lacrimae rerum, nos et mutamur in illis*.[35]

Râse ca pentru a se aplauda singur.

— *Quot homines, tot disputandum est*[36], zise Gumbril, luând încă o gură din vinul său Beaune Supérieure.

În clipa aceea, era întru totul de acord cu Mercaptan.

— Dar *de ce* este prea târziu? insistă Lypiatt.

Domnul Mercaptan făcu un gest delicat şi zise:

— *Ça se sent, mon cher ami, ça ne s'explique pas*.[37]

Se zice că Satana poartă iadul în inima sa; aşa era şi cu domnul Mercaptan – oriunde se afla, era Parisul.

— Vise în 1922, adăugă el, ridicând din umeri.

— După ce ai acceptat războiul, după ce ai înghiţit foametea rusă, zise Gumbril. Vise!

— Ele aparţineau epocii *Rostand*, spuse domnul Mercaptan, cu un chicotit slab. *Le Rêve*[38] – ah!

Lypiatt puse jos cuţitul şi furculiţa cu un zăngănit şi se aplecă în faţă, dornic de luptă.

— Acum te-am prins, zise el, acum te-am prins. Te-ai dat de gol. Ai dezvăluit secretul sărăciei tale spirituale, al slăbiciunii, micimii şi impotenţei tale…

— Impotenţă? Mă calomniezi, domnule, zise Gumbril.

Shearwater se foi gânditor. Fusese tăcut în tot acest timp, stând cu umerii gârboviţi, cu coatele pe masă, cu capul lui mare şi rotund aplecat înainte, aparent absorbit de fărâmiţarea lentă şi meticuloasă a unei bucăţi de pâine. Uneori punea o bucăţică de coajă în gură şi, sub mustaţa stufoasă, şatenă,

maxilarul i se mişca încet, lateral, ca al unei vaci care rumegă. Îi dădu un ghiont lui Gumbril cu cotul:

— Prostule, taci din gură, zise el.

Lypiatt continuă nestăvilit, ca un torent:

— Îţi este teamă de idealuri, asta e problema. Nu îndrăzneşti să recunoşti că ai vise. O, eu le numesc vise, adăugă el în treacăt. Nu mă deranjează să fiu considerat prost şi demodat. Cuvântul e mai scurt şi mai englezesc. Pe lângă asta, rimează cu raze.[39] Ha-ha! (Lypiat râse cu râsul lui puternic de titan, râsul cinismului care pare să se dezmintă, dar care – pentru cei ce posedă înţelegere – dezvăluie spiritul pozitiv, superior, din interior.) Idealurile, continuă el, nu sunt suficient de sclivisite pentru voi, tinerii civilizaţi. Voi aţi depăşit genul ăsta de lucruri. Nu tu vise, nu tu religie, nu tu moralitate.

— Aduc slavă în numele urechelniţei, zise Gumbril. (Era încântat de această mică invenţie. I se părea una reuşită; bine aleasă.) Cineva e urechelniţă din pură autoprotecţie, explică el.

Însă domnul Mercaptan refuză să accepte numele de urechelniţă cu orice preţ.

— *Ce* e ruşinos în a fi civilizat, *zău* că nu ştiu, zise el, cu o voce care era când cea a unui taur, când cea a unui prihor cântător. Nu, dacă aduc slavă în numele a ceva, e în numele micului meu budoar rococo şi al conversaţiilor peste mahonul lustruit şi al micilor flirturi *pline de duh*, delicate şi lascive, de pe canapelele imense posedate de sufletul lui Crébillon-fiul. Nu trebuie să fim *toţi* ruşi, sper. Aceşti Dostoievski care se revoltă. (Domnul Mercaptan vorbea cu adâncă simţire.) Nici să fim cu toţii utopişti. Homo *au naturel*[40] – domnul Mercaptan îşi puse degetul mare şi arătătorul pe nasul, vai, mult prea mare – *ça pue*[41]. Cât despre Homo à la H.G. Wells – *ça ne pue pas assez*[42]. Ceea ce slăvesc eu este civilizata cale de mijloc dintre duhoare şi aseptic. Daţi-mi un pic de mosc, un pic de suflare îmbătătoare de femeie, buchetul de vin vechi şi de căpşune, un săculeţ cu lavandă sub fiecare pernă şi un potpuriu din flori parfumate în toate colţurile

salonului. Cărţi interesante, conversaţie amuzantă, femei civilizate, artă fină şi muzică rafinată, cu o viaţă tihnită şi confort rezonabil – asta e *tot* ce cer.

— Apropo de confort, interveni Gumbril, înainte ca Lypiatt să apuce să-şi arunce fulgerele de răspuns, trebuie să vă povestesc despre noua mea invenţie. Pantaloni pneumatici, explică el. Îi umfli. Confort perfect. Înţelegeţi ideea? Eşti un om sedentar, Mercaptan. Lasă-mă să te trec pe listă pentru vreo două perechi.

Mercaptan clătină din cap şi zise:

— Prea wellsieni. Prea groaznic de utopici. Ar fi ridicol de deplasaţi în budoarul meu. Şi, în afară de asta, sofaua mea are deja arcurile suficient de bune, mulţumesc.

— Dar cum rămâne cu Tolstoi? strigă Lypiatt, lăsându-şi nerăbdarea să iasă la suprafaţă printr-o izbucnire violentă.

Domnul Mercaptan flutură din mână.

— Rus, zise el. Rus.

— Şi Michelangelo?

— Alberti, zise Gumbril, foarte serios, oferindu-le o frântură din părerea tatălui său. Alberti a fost un arhitect mult mai bun, vă asigur.

— Şi, snobism pentru snobism, eu îi prefer pe bătrânul Borromini şi barocul.

— Cum rămâne cu Beethoven? continuă Lypiatt. Cu Blake? Unde se încadrează ei în ierarhia ta?

Domnul Mercaptan ridică din umeri.

— Ei rămân în hol, zise el. Nu-i invit în budoar.

— Îmi faceţi silă, spuse Lypiatt, cu indignare tot mai mare, făcând gesturi tot mai largi. Îmi faceţi silă – voi şi micuţa voastră civilizaţie odioasă şi prefăcută din secolul XVIII; poezia voastră neînsemnată; arta voastră de dragul artei în loc să fie de dragul lui Dumnezeu; acuplările voastre greţoase, fără iubire sau pasiune; materialismul vostru lacom; indiferenţa voastră animalică faţă de toţi cei nefericiţi şi ura voastră scheunătoare faţă de tot ce e măreţ.

— Fermecător, fermecător, bodogăni domnul Mercaptan, care îşi turna ulei în salată.

— Cum puteţi spera măcar să realizaţi ceva mai acătării sau ceva substanţial, când nici măcar nu credeţi în decenţă sau consistenţă? Mă uit în juru-mi – şi Lypiatt îşi aruncă frenetic privirea prin încăperea aglomerată – şi descopăr că sunt singur, singur din punct de vedere spiritual. Continui să mă strădui de unul singur, de unul singur. (Se lovi cu pumnul în piept, un uriaş, un uriaş solitar.) Mi-am propus să redau picturii şi poeziei locul care li se cuvine de drept între grandioasele forţe morale. Au fost prea multă vreme amuzamente, simple jocuri. Îmi voi da viaţa pentru asta. Viaţa. (Glasul îi tremură un pic.) Lumea mă batjocoreşte, mă urăşte, azvârle cu pietre în mine, mă ia în râs. Însă eu merg mai departe, merg mai departe. Fiindcă ştiu că am dreptate. Iar în final, şi ea va recunoaşte că am dreptate.

Era un solilocviu zgomotos. Îţi puteai închipui că Lypiatt se angajase în a se recunoaşte pe el însuşi.

— Oricum, eu persist în a spune că „vis“ e un cuvânt inadmisibil, zise Gumbril cu o încăpăţânare veselă.

— *Inadmissible*, repetă domnul Mercaptan, conferind cuvântului un plus de însemnătate prin pronunţarea sa în franceză. Pe vremea lui Rostand, era în regulă. Dar acum…

— Acum, cuvântul pur şi simplu trimite la Freud, zise Gumbril.

— E o chestiune de tact literar, explică domnul Mercaptan. Nu ai deloc tact literar?

— Nu, slavă Domnului, nu am, zise Lypiatt, cu emfază. Nu am nici un fel de tact. Fac lucrurile direct, sincer, după cum mă animă spiritul. Nu-mi plac compromisurile.

Izbi în masă. Gestul provocă, surprinzător, un hohot de râs spart şi diabolic. Gumbril, Lypiatt şi domnul Mercaptan ridicară iute privirea. Până şi Shearwater îşi înălţă capul sferic şi întoarse discul mare al feţei spre sursa zgomotului. Un tânar cu barbă blondă în formă de evantai stătea lângă masa

lor, uitându-se în jos la ei cu nişte ochi de un albastru deschis şi zâmbind ambiguu şi neliniştitor, ca şi cum mintea i-ar fi fost plină de o maliţiozitate fantastică, fără nume.

— *Come sta la Sua Terribiltà?*[43] întrebă el şi, scoţându-şi melonul ridicol, se înclină adânc spre Lypiatt. Cum îl mai recunosc pe Buonarroti al meu! adăugă el, cu afecţiune.

Lypiatt râse, destul de stânjenit, fără a mai fi la o scară titanică.

— Cum îl recunosc pe Coleman al meu! îl imită el, cam anemic.

— Din contră, îl corectă Gumbril, aproape că n-am reuşit să-l recunosc. Barba asta, arătă el spre evantaiul blond. De ce, îmi permiţi să întreb?

— Mai mult rusianism, zise domnul Mercaptan, clătinând din cap.

— O, chiar aşa, de ce? (Coleman îşi coborî vocea până la o şoaptă confidenţială.) Din motive religioase, zise el, făcând semnul crucii.

> Purtându-mă ca un Hristos,
> Precum orice credincios,
> Urmez pilda bunului Mântuitor
> Şi las să-mi crească un castor[44].

— Or fi castori care s-au făcut castori de dragul împărăţiei cerurilor. Însă, pe de altă parte, sunt unii castori care s-au născut astfel din pântecele mamei.

Izbucni într-un cumplit acces de râs, care încetă tot aşa de brusc şi de spontan pe cât începuse.

— Hidos, hidos, zise Lypiatt, clătinând din cap.

— Mai mult, continuă Coleman, fără să-l ia deloc în seamă, am şi alte motive, vai, mai puţin cucernice, pentru această schimbare la faţă. Ea îmi permite să-mi fac nişte cunoştinţe atât de încântătoare pe stradă! Auzi pe cineva zicând „Castorule“ în timp ce treci şi ai imediat dreptul să te apropii în grabă şi să legi o conversaţie. Datorez acestui simbol drag – şi îşi mângâie tandru cu palma

barba aurie – cele mai admirabil de periculoase relaţii ale mele.

— Grozav, zise Gumbril, bând în propria-i sănătate. Din clipa asta nu mă mai rad.

Shearwater privi în jurul mesei cu sprâncenele ridicate şi fruntea încreţită.

— Discuţia asta mă cam depăşeşte, zise el grav. Sub mustaţa formidabilă, sub sprâncenele stufoase, gura îi era mică şi ingenuă, iar ochii cenuşii, blânzi îi erau plini de o nedumerire aproape copilăroasă. Ce înseamnă cuvântul „castor“ în acest context? Presupun că nu te referi la rozător, la *Castor fiber*?

— Acesta e un om straşnic, zise Coleman, ridicându-şi melonul. Spune-mi, cine e?

— Prietenul nostru Shearwater, fiziologul, zise Gumbril.

Coleman se înclină şi spuse:

— Fiziologicule Shearwater, acceptă-mi omagiul. În faţa unuia care nu ştie ce e un castor, renunţ la toate pretenţiile mele de superioritate. Nu există nimic altceva în afară de castori în toate ziarele. Spune-mi, nu citeşti niciodată *Daily Express*?

— Nu.

— Nici *Daily Mail*?

Shearwater clătină din cap.

— Nici *Mirror*? Nici *Sketch*? Nici *Graphic*? Nici măcar (căci uitam că fiziologii au în mod sigur vederi liberale) *Daily News*?

Shearwater continuă să clatine din capul său mare şi rotund.

— Nici unul dintre ziarele de seară?

— Nu.

Coleman îşi ridică încă o dată pălăria.

— O, Moarte grăitoare, dreaptă şi puternică[45], exclamă el, punându-şi melonul înapoi pe cap. Nu citeşti nici un ziar niciodată – nici măcar articolaşele delicioase ale prietenului nostru Mercaptan din revistele săptămânale? Apropo, ce-ţi mai face deliciosul articolaş? (Coleman se întoarse către domnul Mercaptan şi, cu vârful bastonului său imens, îl împunse uşor în stomac.) *Ça marche – les*

tripes? Hein?[46] (Se întoarse din nou spre Shearwater.) Nici măcar pe acelea? întrebă el.

— Niciodată, zise Shearwater. Am lucruri mai serioase la care să mă gândesc decât ziarele.

— Şi ce lucru serios, pot să întreb?

— Ei bine, în momentul de faţă mă preocupă în principal rinichii, răspunse Shearwater.

— Rinichii! (Într-un extaz de încântare, Coleman lovi podeaua cu vârful de metal al bastonului.) Rinichii! Povesteşte-mi totul despre rinichi. Asta e de importanţă majoră. Asta e viaţa cu adevărat. Şi o să mă aşez la masa voastră fără să cer permisiunea lui Buonarroti, aici de faţă, împotriva dorinţei lui Mercaptan şi fără să mă gândesc câtuşi de puţin la specimenul ăsta de Gumbril, care ar putea la fel de bine să nici nu fie aici, mă voi aşeza şi…

— Apropo de aşezat, zise Gumbril, aş vrea să te pot convinge să comanzi o pereche de pantaloni pneumatici inventaţi de mine. Ei vor…

— Nu acum, nu acum, zise Coleman, fluturând din mână. Acum o să mă aşez să-l ascult pe fiziolog vorbind despre ronion[47], în timp ce chiar îi voi mânca – *sautés*[48]. *Sautés*, luaţi aminte.

Punându-şi pălăria şi bastonul pe jos, lângă el, se aşeză la capătul mesei, între Lypiatt şi Shearwater.

— Doi credincioşi, zise el, punându-şi mâna pentru o clipă pe braţul lui Lypiatt, şi trei necredincioşi negri la suflet… se confruntă. Ei, Buonarroti? Tu şi cu mine suntem amândoi *croyants et pratiquants*[49], cum ar spune Mercaptan. Cred într-unul Diavolul, tatăl aproximativ puternic, Samael şi soaţa lui, Femeia Prostituţiei.[50] Ha-ha!

Râse cu râsul lui feroce, artificial.

— Iată un sfârşit pentru orice conversaţie civilizată, se plânse domnul Mercaptan, şuierând *s*-urile şi *ş*-urile, zăbovind asupra *o*-urilor şi apăsând pe *i*-uri. În gura lui, cuvintele păreau să capete o semnificaţie specială, mai bogată.

Coleman îl ignoră.

— Povesteşte-mi, fiziologule, continuă el, povesteşte-mi despre fiziologia Omului Arhetipal.

Asta e extrem de important; Buonarroti îmi împărtăşeşte opinia în această privinţă, ştiu. Are Omul Arhetipal un *boyau rectum*[51], cum ar spune, din nou, Mercaptan, sau nu? Totul depinde de asta, după cum şi-a dat seama Voltaire cu mult timp în urmă. „Picioarele lui“, după cum ştim deja de la o autoritate inspirată, „erau drepte şi talpa picioarelor lui era ca a piciorului unui viţel.“[52] Dar viscerele, trebuie să ne spui ceva despre viscere. Nu-i aşa că trebuie, Buonarroti? Şi unde-mi sunt *rognons sautés*? strigă el la ospătar.

— Mă dezgusti, zise Lypiatt.

— Nu de moarte, sper? se întoarse Coleman plin de solicitudine spre vecinul său, apoi clătină din cap. De moarte, mă tem. Sărută-mă, ’Ardy[53], şi o să mor fericit. (Suflă un sărut în aer.) Dar de ce e fiziologul atât de molatic? Sus, pahidermule, sus. Răspunde. Tu deţii răspunsul la tot. Răspunsul, vă spun, răspunsul. Mi-aduc aminte, când aveam obiceiul să stau prin laboratoarele de biologie de la şcoală, eviscerând broaşte – erau răstignite cu ace, cu burţile în sus, ca nişte mici Hristoşi verzi –, mi-aduc aminte că, odată, pe când stăteam acolo, cufundat în măruntaie, a intrat băiatul care era laborant şi i-a spus portarului: „Vă rog, domnule, puteţi să-mi daţi cheia de la Absolut?“. Şi, vă vine să credeţi, portarul ăla şi-a vârât calm mâna în buzunarul de la pantaloni şi a scos o cheie de yală mică, pe care i-a dat-o fără un cuvânt. Ce gest! Cheia de la Absolut. Băieţaşul nu voia decât alcool absolut[54] – pentru a pune la murat în el vreun fetus scârbos, presupun. Dumnezeu să-i putrezească sufletul în pace! Iar acum, Castor fiber, scoate cheia. Povesteşte-ne despre Omul Arhetipal, povesteşte-ne despre Adamul primordial. Povesteşte-ne totul despre *boyau rectum*.

Shearwater îşi mişcă greoi trupul mătăhălos; lăsându-se pe spate în scaun, îl privi scrutător pe Coleman, cu o curiozitate mare, binevoitoare. Ochii de sub sprâncenele sălbatice erau blânzi şi prietenoşi; în spatele deghizării înspăimântătoare a mustăţii, zâmbi ţuguindu-şi buzele, ca un bebeluş care vede

biberonul apropiindu-se. Fruntea sa lată şi bombată era senină. Îşi trecu mâna prin părul şaten şi des, se scărpină meditativ în cap şi apoi, după ce examină amănunţit, înţelese şi clasifică în mod corespunzător straniul fenomen Coleman, deschise gura şi scoase un râs uşor, amabil, amuzat.

— Întrebarea lui Voltaire, zise el în cele din urmă, cu vocea sa joasă, profundă, a părut la vremea când a pus-o o ironie la care nu se putea răspunde. Contemporanilor săi li s-ar fi părut aproape la fel de ironic de-ar fi întrebat dacă Dumnezeu are rinichi. Astăzi, ştim un pic mai multe despre rinichi. Dacă m-ar fi întrebat pe mine, ar trebui să răspund: de ce nu? Rinichii sunt atât de minunat organizaţi; îşi fac treaba de filtrare cu o precizie atât de miraculoasă – e greu de găsit un alt cuvânt –, cu o exactitate atât de categoric divină, cu o asemenea cunoaştere şi înţelepciune, încât nu există nici un motiv pentru care omul tău arhetipal, oricine ar fi el, sau oricine altcineva, la o adică, să se ruşineze că posedă o pereche de rinichi.

Coleman bătu din palme.

— Cheia, strigă el, cheia. Iese din buzunarul pantalonilor oamenilor fără experienţă. Cheia de yală autentică, unică. Ce dreptate am avut să vin aici în seara asta! Dar, sfinte Sefirot, uite-mi ştoarfa.

Îşi luă de jos bastonul, sări de pe scaun şi îşi croi drum printre mese. Lângă uşă stătea o femeie. Coleman se îndreptă către ea, arătă fără să vorbească înspre masă şi reveni, conducând-o în faţa lui, lovind-o uşor peste pulpe cu bastonul, aşa cum ai duce la tăiere un animal docil.

— Daţi-mi voie să v-o prezint pe cea cu care-mi împart bucuriile şi tristeţile, zise Coleman. *La compagne de mes nuits blanches et de mes jours plutôt sales*.[55] Într-un cuvânt, Zoe. *Qui ne comprend pas le français, qui me déteste avec une passion égale à la mienne et qui mangera, ma foi, des rognons pour faire honneur au physiologue*.[56]

— Doreşti nişte vin de Burgundia? îi oferi Gumbril sticla.

Zoe dădu din cap şi îşi împinse paharul în faţă. Avea părul negru, pielea albă şi ochi ca nişte mure rotunde. Gura îi era mică şi frumos curbată. Era îmbrăcată, destul de deprimant, ca o pictură de Augustus John, în albastru şi portocaliu. Avea o expresie posacă şi fioroasă şi privea în juru-i cu un aer de profund dispreţ.

— Shearwater nu e nimic altceva decât un mistic, ciripi domnul Mercaptan. Un om de ştiinţă mistic; n-ai fi crezut asta, zău aşa.

— Ca un papă liberal, zise Gumbril. Săracul Metternich, vă amintiţi? Pio Nono. (Şi izbucni într-un acces de râs ezoteric.) De o inteligenţă sub medie, murmură el, cu încântare, şi îşi umplu iar paharul.

— Numai cineva dinadins orb nu şi-ar da seama de această combinaţie, se băgă Lypiatt, indignat. Ce sunt ştiinţa şi arta, ce sunt religia şi filosofia, dacă nu tot atâtea expresii în termeni umani ai unei realităţi mai mult decât umane? Newton şi Böhme şi Michelangelo – ce fac ei, dacă nu să exprime, în modalităţi diferite, aspecte diferite ale aceluiaşi lucru?

— Alberti, te rog, zise Gumbril. Te asigur că a fost un arhitect mai bun.

— *Fi donc!*[57] zise domnul Mercaptan. San Carlo alle Quatro Fontane…[58]

Însă nu continuă. Lypiatt îl întrerupse cu un gest.

— O singură realitate, zbieră el, există o singură realitate.

— O singură realitate, întinse Coleman mâna peste masă ca să mângâie braţul alb şi gol al lui Zoe, şi aceea are posteriorul minunat proporţionat.

Zoe îl împunse în mână cu furculiţa.

— Cu toţii încercăm să vorbim despre ea, continuă Lypiatt. Fizicienii şi-au enunţat legile, care nu sunt, la urma urmei, nimic altceva decât bolborosirea unor teorii provizorii despre o parte a ei. Fiziologii pătrund secretele vieţii, psihologii – pe cele ale minţii. Iar noi, artiştii, încercăm să spunem

ce ni se revelează despre natura morală, despre personalitatea acelei realităţi care este universul.

Domnul Mercaptan îşi ridică mâinile cu o oroare afectată.

— O, *barbaridad, barbaridad*![59] (Nimic mai puţin decât castiliana pură n-ar fi putut să-i dezvăluie sentimentele.) Însă toate astea sunt lipsite de sens, adăugă el.

— Foarte corecte în ce-i priveşte pe chimişti şi fizicieni, zise Shearwater. Ei încearcă mereu să pretindă că sunt mai aproape de adevăr decât noi. Îşi iau teoriile nefinisate drept adevăruri şi încearcă să ne facă să le acceptăm când e vorba despre viaţă. O, teoriile lor sunt sacre. Legi ale Naturii, le numesc ei. Şi vorbesc despre adevărurile lor ştiute şi despre închipuirile noastre biologice romantice. Ce vâlvă fac când vorbim noi despre viaţă. Ai naibii proşti! zise Shearwater, blajin şi nimicitor. Nimeni altcineva decât un prost n-ar putea să vorbească despre un mecanism când vine vorba de rinichi. Şi chiar există imbecili care vorbesc despre mecanismul eredităţii şi cel al reproducerii.

— Oricum, începu domnul Mercaptan foarte serios, dornic să-şi renege propria viaţă, sunt autorităţi eminente. Eu pot doar să citez ce spun ei, desigur, nu pot pretinde că ştiu eu însumi ceva despre asta. Însă…

— Reproducere, reproducere, murmură Coleman cuvântul ca pentru sine, extatic. E plăcut şi înspăimântător să te gândeşti că toate se reduc la asta, chiar şi cele mai virginale, că toate au fost făcute pentru asta, căţele mici, în ciuda ochilor ca porţelanul albastru. Ce soi de demon vom produce noi, eu şi Zoe? întrebă el, întorcându-se spre Shearwater. Ce mi-ar plăcea să am un copil, continuă el, fără să aştepte un răspuns. Nu l-aş învăţa nimic; nici o limbă, absolut nimic. Doar un copil al naturii. Cred că ar fi cu adevărat Diavolul. Şi apoi ce distractiv ar fi dacă ar începe să spună deodată „Bekkos“[60], precum copiii din Herodot. Iar Buonarroti ar picta un tablou alegoric al său şi ar

scrie o baladă epică intitulată „Nenobilul Sălbatic“[61]. Şi Castor fiber ar veni să-i examineze rinichii şi să-i cerceteze instinctele sexuale. Mercaptan ar scrie despre el unul dintre inimitabilele sale articole. Şi Gumbril i-ar face o pereche de pantaloni după brevetul său. Iar eu şi Zoe am privi părinteşte şi ne-am umfla în pene de mândrie. Nu-i aşa, Zoe? (Zoe îşi păstră neschimbată expresia de dispreţ posac şi nu catadicsi să-i răspundă.) Ah, cât de încântător ar fi! Tânjesc după posteritate. Trăiesc cu speranţe. Forez împotriva lui Stopes.[62] Eu…

Zoe aruncă în el cu o bucată de pâine, care-l nimeri în obraz, un pic mai jos de ochi. Coleman se lăsă pe spate şi râse întruna până îi dădură lacrimile, rostogolindu-i-se pe faţă.

5

Unul după altul, trecură prin uşile turnante ale restaurantului, ţopăind în cuşca mişcătoare de sticlă şi azvârlindu-se în frigul şi întunericul străzii. Shearwater îşi ridică faţa mare şi inspiră profund de două-trei ori.

— Prea mult dioxid de carbon şi amoniac înăuntru, zise el.

— E regretabil că, atunci când se strâng două sau trei persoane în numele Domnului sau chiar în numele mai civilizat al lui Mercaptan din delicioasele măruntaie – pară Mercaptan cu dexteritate împunsătura pe care i-o aruncase Coleman –, este cu desăvârşire deplorabil că contaminează negreşit aerul.

Lypiatt îşi îndreptase ochii spre cer.

— Ce stele, zise el, şi ce breşe uriaşe între stele.

— O adevărată noapte de vară cu lumini ca la operă. (Şi Mercaptan începu să cânte într-o germană fragmentară barcarola din *Povestirile lui Hoffmann*.)

„Liebe Nacht, du schöne Nacht, oh stille mein tumpti-tum.[63] Te, tum, Te tum… Minunatul Offenbach. Ah, dacă am putea avea un al Treilea Imperiu. Încă un Napoleon comic! Asta ar face ca Parisul să semene din nou cu Parisul. Tidiii, tumpti-ti-tum.

Merseră împreună fără o destinaţie anume, doar de dragul plimbării prin această noapte liniştită şi rece. Coleman deschidea drumul, lovind la fiecare pas trotuarul cu vârful metalic al bastonului.

— Orbul conducându-i pe orbi, explică el. O, de-ar exista un şanţ, o prăpastie, o groapă imensă plină cu bălegar şi centipede care înţeapă. Cu câtă veselie v-aş conduce pe toţi în ea!

— Cred că ai face bine să vezi un doctor, zise Shearwater pe un ton grav.

Coleman slobozi un urlet de încântare.

— V-a trecut prin minte, continuă el, că în acest moment mergem prin mijlocul a şapte milioane de indivizi distincţi şi separaţi, fiecare cu viaţa sa distinctă şi separată şi cu toţii complet indiferenţi la existenţa noastră? Şapte milioane de oameni, fiecare dintre ei considerându-se la fel de important pe cât ne considerăm fiecare dintre noi. Milioane dintre ei dorm acum într-o atmosferă contaminată. Sute de mii de cupluri se îndeletnicesc chiar în această clipă cu mângâieri reciproce într-o manieră mult prea hidoasă ca să ne gândim la ea, dar în nici un caz diferită de cea în care fiecare dintre noi îşi săvârşeşte, cu plăcere, pasionat şi minunat, actul său similar de iubire. Mii de femei sunt acum în chinurile facerii şi, de ambele sexe, mii de oameni mor din cauza celor mai diverse şi groaznice boli sau pur şi simplu pentru că au trăit prea mult. Mii sunt beţi, mii s-au ghiftuit prea mult, mii n-au mâncat destul pentru că n-au avut ce. Şi toţi sunt vii, toţi sunt unici şi distincţi şi sensibili, ca mine şi ca voi. E un gând oribil. O, de-aş putea să-i conduc pe toţi în groapa aia mare cu centipede.

Lovea întruna trotuarul din faţa lui, de parcă ar fi căutat prăpastia. Se apucă să cânte cât îl ţinea gura:

— „O, voi, făpturi ale Domnului, blestemaţi-L pe Domnul, blestemaţi-L şi ocărâţi-L pe veci“[64].

— Toată religia asta, oftă Mercaptan. Ce să te mai faci cu Lypiatt de-o parte, care e un artist creştin musculos, şi Coleman de cealaltă, răcnind liturghia satanică… Zău aşa! (Execută cu grijă un gest în stil italic şi se întoarse spre Zoe.) Ce crezi despre toate astea? o întrebă.

Zoe îşi smuci capul în direcţia lui Coleman.

— Cred că e un afurisit de porc, zise ea.

Erau primele cuvinte pe care le rostea de când se alăturase grupului.

— Chiar aşa, chiar aşa, ţipă Coleman, fluturându-şi bastonul.

În lumina galbenă, caldă, a standului cu cafea din Hyde Park Corner zăbovea un mic grup de oameni. Printre şepci şi printre mantalele şoferilor, printre jachetele pătate de intemperii ale muncitorilor şi batistele înnodate, se iţea o eleganţă străină. Un joben înalt şi un pardesiu cu finisaj din mătase, o pelerină din satin roşu şi, într-un păr arămiu strălucitor, un imens pieptăn spaniol din baga sculptată.

— Măi, să fiu al naibii, zise Gumbril când se apropiară. Cred că e Myra Viveash.

— Chiar ea e, zise Lypiatt, uitându-se cu atenţie la rândul său.

Începu deodată să meargă cu o fudulie afectată, lovindu-şi călcâiele la fiecare pas. Privindu-se din exterior, ochii săi divini pătrunseră prin vălul de *je-m'en-fichisme*[65] cinic până la inima rănită de dedesubt. În afară de asta, nu voia să ghicească nimeni.

— Viveash e? (Coleman îşi iuţi loviturile în trotuar.) Şi cine e actualul însoţitor oficial? arătă el spre jobenul înalt.

— Oare să fie Bruin Opps? zise Gumbril, nesigur.

— Opps! strigă Coleman numele. Opps!

Jobenul se întoarse, dezvăluind partea de sus a unei cămăşi, un chip prelung, cenuşiu şi sclipirea

unei lentile circulare pe ochiul stâng.

— Cine dracu' eşti?

Vocea era aspră, jignitoare într-un mod arogant.

— Sunt cine sunt, zise Coleman. Dar am cu mine – arătă el spre Shearwater, Gumbril şi Zoe – un fiziolog, un pedagog şi o priapagogă[66]. Căci nu mai pun la socoteală pe simplii artişti şi jurnalişti ale căror titluri nu se termină în silaba magică. Şi, în sfârşit – arătând spre sine –, Câinele, evident, care interpretat cabalistic de-a-ndoaselea înseamnă Dumnezeu.[67] Cu toţii la dispoziţia dumitale.

Îşi scoase pălăria şi se înclină.

Jobenul se întoarse cu spatele, spre pieptănul spaniol.

— Cine e beţivanul ăsta groaznic? se interesă el.

Doamna Viveash nu-i răspunse, ci păşi în faţă să-i întâmpine pe nou-veniţi. Într-o mână ţinea un ou fiert tare, curăţat, şi o felie groasă de pâine cu unt în cealaltă, iar între propoziţii muşca pe rând din ele.

— Coleman, exclmă ea, iar vocea ei, în timp ce vorbea, părea tot timpul pe punctul de-a se stinge, de parcă fiecare cuvânt ar fi fost ultimul, rostit slab şi sfâşietor de pe patul de moarte – ultimul, cu toată semnificaţia profundă şi de nedescris a ultimului cuvânt. A trecut foarte mult timp de când te-am auzit aiurând ultima oară. Şi tu, Theodore scumpule, de ce nu te mai văd niciodată?

Gumbril ridică din umeri.

— Pentru că nu vrei, presupun, zise el.

Myra râse şi mai luă o îmbucătură din pâinea cu unt… Îşi aşeză dosul palmei – căci încă mai ţinea capătul oului fiert – pe braţul lui Lypiatt.

Titanul care se uita la cer păru surprins să o descopere stând acolo.

— Tu? zise el zâmbind şi încreţindu-şi fruntea în sus, întrebător.

— Mâine trebuie să-ţi pozez, nu-i aşa, Casimir?

— O, ai ţinut minte.

Vălul se dădu la o parte pentru o clipă. Săracul Lypiatt!

— Şi fericitul Mercaptan? Mereu fericit?

Mercaptan sărută galant dosul mâinii care ţinea oul.

— Aş putea fi mai fericit, murmură el, rotindu-şi în sus spre ea, de pe chipul năsos, o pereche de ochi căprui, mici. *Puis-je espérer?*[68]

Doamna Viveash râse sfârşită de pe patul ei de moarte lăuntric şi îşi întoarse spre el, fără să vorbească, privirea stinsă, netulburată. Ochii ei aveau o capacitate nemaipomenită de-a privi fără să exprime nimic; erau precum ochii de un albastru pal care se iţesc de pe masca de catifea neagră a unei pisici siameze.

— *Bellissima*[69], murmură Mercaptan, înflorind sub lumina lor rece.

Doamna Viveash se adresă întregului grup.

— Am avut cea mai groaznică seară, zise ea. Nu-i aşa, Bruin?

Bruin Opps nu spuse nimic, ci doar privi mânios. Nu-i plăceau aceşti nepoftiţi afurisiţi. Pielea de sub sprâncenele-i încruntate se revărsa peste marginea monoclului, pe lentila strălucitoare.

— Credeam că o să fie distractiv, continuă Myra, să mergem în localul ăla din Hampton Court, unde se ia cina pe o insulă şi se dansează.

— Ce e cu insulele de le face atât de ciudat de voluptuoase? interveni Mercaptan, într-o paranteză adorabil de bizară. Cythera, Monkey Island, Capri. *Je me demande.*[70]

— Un alt articolaş fermecător.

Coleman îşi îndreptă ameninţător bastonul spre Mercaptan, care păşi repede în afara razei de acţiune a acestuia.

— Aşa că am luat un taxi şi am pornit-o într-acolo, continuă doamna Viveash. Şi ce taxi, Dumnezeule! Un taxi cu o singură viteză, şi aceea cea mai mică. Un taxi vechi de un secol, un exemplar de muzeu, o piesă de colecţie.

Făcuseră ore întregi pe drum. Iar când au ajuns acolo, ce mâncare li s-a oferit, ce vin au fost nevoiţi să bea! De pe eternu-i pat mortuar, doamna Viveash strigă cu o silă neprefăcută. Totul avea gustul ca şi

cum ar fi fost ţinut la înmuiat o săptămână în fluviu înainte de-a fi servit – gust de buruieni, cu acel delicios iz tifoid al apelor Tamisei. Era Tamisa până şi în şampanie. Nu putuseră să mănânce nici măcar o coajă de pâine. Înfometaţi şi însetaţi, se îmbarcaseră din nou în taxiul lor antic şi se aflau aici, în sfârşit, la primul avanpost al civilizaţiei, mâncând ca să-şi salveze viaţa.

— O, groaznică seară! conchise doamna Viveash. Singurul lucru care mi-a mai ridicat moralul a fost spectacolul oferit de supărarea lui Bruin. Habar n-ai, Bruin, ce comic fără seamăn poţi să fii!

Bruin ignoră această remarcă. Îşi mânca oul cu o expresie de dezgust reprimat cu trudă. Capriciile Myrei deveneau din ce în ce mai imposibile. Afacerea cu Hampton Court fusese destul de proastă; dar când se ajunsese la mâncat pe stradă, în mijlocul unei mulţimi de muncitori murdari – ei bine, zău aşa, asta era prea mult.

Doamna Viveash privi în jur.

— N-o să aflu niciodată cine este această misterioasă persoană?

Arătă spre Shearwater, care stătea un pic mai la o parte de grup, cu spatele rezemat de grilajul parcului şi cu ochii gânditori aţintiţi în pământ.

— Fiziologul, explică Coleman, şi el are cheia. Cheia, cheia!

Lovi tare cu bastonul în trotuar.

Gumbril făcu prezentările într-un stil mai obişnuit.

— Nu pari să ne acorzi prea mare atenţie, domnule Shearwater, i se adresă Myra stins. (Shearwater ridică privirea; doamna Viveash se uită stăruitor la el cu ochii spălăciţi, netulburaţi, afişând acel zâmbet straniu, cu colţurile gurii lăsate, care conferea chipului ei, prin masca sa de râs, o expresie caracteristică de agonie.) Nu pari să ne acorzi prea mare atenţie, repetă ea.

Shearwater clătină din capul masiv.

— Mda, zise el, nu cred că vă acord.

— De ce nu?

— De ce ar trebui s-o fac? Nu e timp să acorzi atenţie la tot. Poţi să acorzi atenţie doar la ceea ce merită efortul.

— Şi noi nu merităm efortul?

— Nu pentru mine personal, replică Shearwater, candid. Marele Zid Chinezesc, situaţia politică din Italia, caracteristicile trematodelor[71] – toate acestea sunt foarte interesante în sine, dar nu sunt interesante pentru mine. Nu le permit să fie. Nu am răgazul necesar.

— Şi ce anume îţi permiţi să te intereseze?

— Mergem? zise Bruin nerăbdător.

Reuşise să înghită ultima bucată din oul fiert. Doamna Viveash nu-i răspunse, nici măcar nu se uită la el.

Shearwater, care şovăise înainte de-a răspunde, era pe cale să vorbească, însă Coleman răspunse în locul lui:

— Fii respectuoasă, îi zise el doamnei Viveash. E un om de seamă. Nu citeşte ziare, nici măcar pe acelea în care scrie atât de frumos Mercaptan al nostru. Nu ştie ce e un castor. Şi nu trăieşte decât pentru rinichi.

Doamna Viveash zâmbi cu surâsul ei de agonie.

— Rinichi? Ce *memento mori*[72]. Există şi alte părţi anatomice. (Îşi aruncă pelerina spre spate, dezvăluind un braţ, un umăr gol, o fâşie de muşchi pectoral. Purta o rochie albă care, lăsându-i spatele şi umerii dezgoliţi, ajungea sus, pe sub braţe, până într-un punct din faţă şi era susţinută acolo de un şnur auriu prins pe după gât.) De exemplu, zise ea şi îşi răsuci mâna de mai multe ori, făcându-şi braţul subţire să se rotească din cot, ca pentru a demonstra mişcarea articulaţiilor şi contracţia muşchilor.

— *Memento vivere*[73], comentă domnul Mercaptan abil. *Vivamus, mea Lesbia, atque amemus.*[74]

Doamna Viveash lăsă braţul în jos şi îşi trase la loc pelerina. Se uită la Shearwater, care-i urmărise toate mişcările cu atenţie conştiincioasă şi care dădu

din cap cu o expresie întrebătoare pe chip, ca pentru a spune: şi acum ce urmează?

— Ştim cu toţii că ai braţe frumoase, zise Bruin mânios. Nu e nevoie să ţi le etalezi pe stradă, în toiul nopţii. Hai să ieşim de-aici. (Puse mâna pe umărul ei ca pentru a o trage de-acolo.) Mai bine am pleca. Dumnezeu ştie ce se petrece în spatele nostru, arătă el, cu o mişcare scurtă din cap, spre mulţimea de pierde-vară din jurul standului de cafea. Vreo tulburare printre *canaille*[75].

Doamna Viveash privi în jur. Şoferii de taxi şi ceilalţi consumatori de cafea nocturnă se strânseseră într-un cerc interesat, curios şi compătimitor, în jurul corpului unei femei care stătea, ca o boccea mototolită legată în bumbac negru şi haină de ploaie, pe taburetul înalt al proprietarului standului, sprijinindu-se epuizată de peretele gheretei. Lângă ea stătea în picioare un bărbat care bea ceai dintr-o ceaşcă albă şi mare. Toată lumea vorbea în acelaşi timp.

— Nu au voie şi ei, amărâţii, să stea de vorbă? întrebă doamna Viveash, întorcându-se spre Bruin. N-am cunoscut niciodată pe cineva care să fie la fel de obsedat ca tine de cei din clasele de jos.

— Îi detest, zise Bruin. Urăsc pe oricine e sărac, bolnav sau bătrân. Nu pot să-i sufăr; îmi fac cu adevărat silă.

— *Quelle âme bien-née*[76], strigă ascuţit domnul Mercaptan. Şi cât de bine şi de direct exprimi ceea ce simţim cu toţii, dar ne lipseşte curajul să spunem.

Lypiatt scoase un râs indignat.

— Îmi aduc aminte, continuă Bruin, că – pe când eram copil – bătrânul meu bunic obişnuia să-mi povestească despre copilăria lui. Mi-a spus că, pe la cinci sau şase ani, chiar înainte de adoptarea Legii electorale din 1832, exista un cântec pe care-l cântau toţi oamenii cu scaun la cap şi care avea un refren ce suna aşa: „Putrezească poporul, blestemat fie poporul, naiba să le ia pe clasele de jos“. Mi-aş dori să ştiu restul cuvintelor şi melodia. Trebuie să fi fost un cântec bun.

Coleman era vrăjit de cântec. Îşi puse bastonul pe umăr şi începu să meargă cu paşi mari în jurul celui mai apropiat stâlp de felinar, scandând cuvintele încât să sune ca melodia unui marş agitat. „Putrezească poporul, blestemat fie poporul…“ Marca ritmul bătând puternic din picioare.

— O, de s-ar inventa servitori cu motoare cu combustie internă, zise Bruin, aproape patetic. Oricât de bine ar fi pregătiţi, tot îşi trădează umanitatea din când în când. Şi asta e cu adevărat intolerabil.

— Ce supărătoare e o conştiinţă încărcată![77] murmură Gumbril citatul.

— Dar domnul Shearwater nu ne-a spus încă ce părere are despre braţe, zise Myra, readucând conversaţia la un subiect mai potrivit.

— Absolut nici una, spuse Shearwater. Deocamdată sunt ocupat cu filtrarea sângelui.

— E adevărat ce zice, Theodore? apelă ea la Gumbril.

— Aşa aş crede, veni răspunsul destul de vag al lui Gumbril.

Se chinuia să audă discuţia lui Bruin despre *canaille* şi întrebarea doamnei Viveash părea un pic irelevantă.

— Făceam cărăuşie, spunea bărbatul care ţinea în mână o ceaşcă de ceai. Aveam un furgon şi un căluţ bătrân. Şi nu mă descurcam prea rău. Singuru’ năcaz era că trebuia să ridic mobilă şi greutăţi mari de colo până colo. Fiin’că am avut malarie în India, în război…

— Nici măcar – mă sileşti să încalc regulile decenţei –, nici măcar despre picioare, continuă doamna Viveash, zâmbind chinuit, vorbind răguşit, cu glas pierit.

În creierul lui Coleman fu atinsă o supapă a blasfemiei:

— „Nu-Şi găseşte plăcerea în picioarele omului“[78], strigă el şi, cu o paradă extravagantă de afecţiune, o îmbrăţişă pe Zoe, care îl apucă de mână şi îl muşcă.

— Malaria revine când ajungi să fii prea obosit. (Bărbatul era pământiu la faţă, iar în nenorocirea lui era o umbră de ciudată apatie şi deznădejde.) Te ia din nou şi pe urmă cazi la pat cu febră şi eşti la fel de neajutorat ca un copil.

Shearwater clătină din cap.

— Nici măcar despre inimă? ridică din sprâncene doamna Viveash. O, cuvântul inevitabil a fost pronunţat acum, adevăratul subiect al oricărei conversaţii a apărut în scenă. Iubirea, domnule Shearwater!

— Şi, cum zâceam, recapitulă bărbatul cu ceaşca de ceai, nu ne-am descurcat prea rău pân' la urmă. N-am avut nimic a ne plânge. Nu-i aşa, Florrie?

Bocceaua neagră făcu o mişcare afirmativă cu partea superioară.

— Acesta e unul dintre subiectele de care, la fel ca de Marele Zid Chinezesc şi de caracteristicile trematodelor, nu îmi permit să fiu interesat, zise Shearwater.

— Dumnezeule mare! râse stins doamna Viveash, a neîncredere şi uluire, şi întrebă: De ce nu?

— N-am timp, explică el. Voi, oamenii cu timp liber, n-aveţi nimic altceva de făcut sau la care să vă gândiţi. Eu sunt ocupat, aşadar, fireşte, mai puţin interesat de subiect decât voi; mai mult, am grijă să limitez chiar şi puţinul interes pe care îl am.

— Urcam într-o zi dealu' Ludgate, cu furgonu' plin cu lucruri pentr-un tip din Clerkenwell. Îl mânam pe Jerry – Jerry era numele bătrânului nostru căluţ…

— Nu poţi să ai totul, explica Shearwater, nu totul în acelaşi timp, în orice caz. Mi-am organizat viaţa pentru muncă acum. Am o căsnicie liniştită, fierb la foc mic din punct de vedere conjugal.

— *Quelle horreur!*[79] zise domnul Mercaptan.

Toată mentalitatea lui de stareţ de pe vremea lui Ludovic al XV-lea era şocată şi revoltată de acest gând.

— Şi iubirea? îl întrebă doamna Viveash. Iubirea?

— Iubirea, repetă Lypiatt.

Se uita în sus, la Calea Lactee.

— Din senin, un poliţai se repede la mine: „Cât de bătrân e calu' ăsta?“, zâce. „Nu e în stare să tragă o povară; şchioapătă de toate cele patru picioare“, zâce. „Ba nu, nu şchioapătă“, zâc io. „Nu fi obraznic“, zâce. „Scoate-l imediat dintre hulube“.

— Dar ştiu deja totul despre iubire. Totuşi ştiu puţine lucruri preţioase despre rinichi.

— Dragă Shearwater, cum poţi să ştii totul despre iubire înainte să fi făcut dragoste cu toate femeile?

— Şi ajungem, io şi poliţaiu' şi calu', în faţa judelui de la poliţie…

— Sau, continuă doamna Viveash, eşti unul dintre acei imbecili care vorbesc despre femei cu F mare şi pretind că toate suntem la fel? E posibil ca sărmanul Theodore, aici de faţă, să creadă aşa ceva în momentele sale de slăbiciune. (Gumbril zâmbi slab, de la distanţă. Îl urmărea pe bărbatul cu ceaşca de ceai în sala de judecată sufocantă a magistratului.) Iar Mercaptan în mod sigur face asta; fiindcă toate femeile care s-au aşezat vreodată pe sofaua lui *dix-huitième* sunt cu certitudine toate la fel. Şi poate că şi Casimir gândeşte la fel; toate femeile seamănă cu idealul său absurd. Dar dumneata, Shearwater, eşti inteligent. De bună seamă nu crezi ceva atât de prostesc.

Shearwater scutură din cap.

— Poliţaiu' o depus mărturie împotriva mea. „Şchiopăta de toate picioarele“, zâce el. „Ba nu“, zâc io, iar veterinaru' instanţei m-o scos basma curată: „Calu' e foarte bine îngrijit“, zâce, „da' e bătrân, foarte bătrân“. „Ştiu că-i bătrân“, zâc, „da' de un' să găsesc bani pentru unu' tânăr?“

— x^2-y^2, spunea Shearwater, = (x+y) (x-y) şi ecuaţia rămâne valabilă indiferent de valorile lui x şi y. La fel e şi cu această chestiune a iubirii, doamnă Viveash. Relaţia este fundamental tot aceeaşi, oricare

ar fi valoarea cantităţilor personale necunoscute implicate. Micile ticuri şi ciudăţenii individuale – la urma urmei, ce contează ele?

— Chiar aşa, ce contează? zise Coleman. Ticuri, simple ticuri. Căpuşe[80] de oaie, căpuşe de cal, acarieni, viermi plaţi, viermi de Guineea[81], giardia…

— „Calu' trebe omorât", zice poliţaiu'. „E prea bătrân pentru muncă." „Da' io nu-s", zâc. „Nu pot să ies la pensie la treijdoi de ani, nu-i aşa? Cum o să-mi câştig traiu' dacă-mi luaţi mijlocu' prin care-mi câştig traiu'?"

Doamna Viveash surâse agonizant.

— Iată un om care crede că particularităţile sale personale sunt triviale şi neimportante, zise ea. Atunci, pe dumneata nu te interesează nici măcar oamenii?

— „Nu ştiu ce poţi să faci", zâce el, „eu îs aici doar ca s-aplic legea." „Mi se pare o lege destul de ciudată", zâc io. „Ce lege e?"

Shearwater se scărpină în cap. Zâmbi, în sfrâşit, pe sub enorma-i mustaţă neagră, cu surâsul său ingenuu, copilăros.

— Nu, zise el, cred că nu. Nu-mi dădusem seama de asta, până când nu m-aţi întrebat. Dar cred că nu mă interesează oamenii. Nu.

Râse, foarte încântat, după câte părea, de această descoperire despre sine însuşi.

— „Ce lege e?", zâce el. „Legea împotriva cruzimii faţă de animale. Asta-i legea."

Zâmbetul de batjocură şi suferinţă al doamnei Viveash se ivi fugar şi apoi păli.

— Într-o bună zi, spuse ea, s-ar putea să ţi se pară mai captivanţi decât acum.

— Deocamdată…, zise Shearwater.

— N-am putut să-mi găsăsc o slujbă aici şi, pentru că lucrasem de capu' meu, fiindu-mi propriu' stăpân, n-aveam cum să primesc ajutor de şomaj. Aşa c-atunci cân' am auzit de slujbe în Portsmouth, ne-am gândit să-ncercăm să facem rost de una, chiar dacă-nsemna să mergem pe jos pân' acolo.

— Deocamdată, am rinichii.

— „În zadar“, îmi zâce, „în zadar. Mai mult de două sute dă oameni au venit pentru trei posturi libere.“ Aşa că n-am avut încotro şi-a trebuit să ne-ntoarcem iar pe jos. Ne-a luat patru zile, de data asta. Ei i-a fost foarte rău pe drum, foarte rău. Că e în aproape şase luni. E primu’ nostru copil. Lucrurile o să fie încă şi mai grele cân’ o să se nască.

Dinspre bocceaua neagră se auzi un plânset liniştit.

— Ia ascultaţi aici, zise Gumbril, irupând brusc în mijlocul conversaţiei. Asta e cu adevărat foarte groaznic. (Era cuprins de indignare şi milă; se simţea precum un profet din Ninive.) Sunt doi oameni amărâţi aici… (Şi Gumbril le povesti pe nerăsuflate ce auzise fără să vrea. Era groaznic, groaznic.) Tot drumul până la Portsmouth şi înapoi pe jos; fără mâncare ca lumea; iar femeia e însărcinată.

Coleman explodă de încântare:

— Gravidă, gravidă, gravidă, repeta el întruna. Legile gravitaţiei, formulate întâia oară de Newton, recodificate acum de nemuritorul Einstein. Dumnezeu a zis: Să se facă Newstein[82] şi s-a făcut Lumină. Şi Dumnezeu a zis: Să se facă Lumină; şi s-a făcut întuneric pe faţa pământului.

Râdea în hohote.

Puseră cu toţii bani şi strânseră cinci lire. Doamna Viveash îşi luă sarcina să le ofere boccelei negre. Taximetristul îi făcea loc pe măsură ce înainta; se lăsase o tăcere stânjenită. Bocceaua neagră ridică faţa, care era bătrână şi tocită, semănând cu faţa unei statui de la intrarea unei catedrale; o faţă bătrână, însă una care era cumva conştientă că aparţinea unei femei încă tinere, dacă te luai după vârstă. Mâinile îi tremurară când luă bancnotele, iar când deschise gura să-şi rostească mulţumirea, o şoaptă abia articulată, se putea vedea că femeia rămăsese fără câţiva dinţi.

Grupul se destrămă. Fiecare merse pe drumul său: domnul Mercaptan către budoarul lui rococo, scumpul lui dormitor rococo din Sloane Street; Coleman şi Zoe spre numai Dumnezeu ştie ce scene de viaţă intimă în Pimlico; Lypiatt către atelierul lui

din apropiere de Tottenham Court Road, singur; meditând în tăcere şi gârbovit, poate prea conştient, de nefericire. Însă nefericirea, sărmanul titan!, era îndeajuns de reală, căci oare nu-i văzuse pe doamna Viveash şi pe nesuferitul, prostul şi necioplitul de Opps plecând cu un singur taxi? „Trebuie să încheiem cu un pic de dans“, spusese Myra răguşit, de pe acel pat de moarte pe care spiritul ei neliniştit se exercita veşnic şi obosit.

Ascultător, Bruin dăduse o adresă şi porniseră la drum. Dar după dans? O, era posibil ca tinerelul ăla odios, ranchiunosul ăla, să fie amantul ei? Şi ca ei să-i placă de el? Nu era de mirare că Lypiatt mergea aplecat precum Atlas sub povara unei lumi. Şi când, în Piccadilly, o prostituată întârziată şi încă lipsită de noroc apăru din beznă, pe când el trecea pe lângă ea, fără să vadă din cauza nefericirii sale, când ea îi strigă ascuţit un deznădăjduit „Înveseleşte-te, drăguţule“, Lypiatt îşi zvârli brusc capul în sus şi râse titanic, cu amărăciunea cumplită a unui suflet nobil aflat în suferinţă. Până şi sărmanele femei stricate de la colţ de stradă erau afectate de nefericirea care iradia din el în noapte, val dureros după val, precum muzica, îi plăcea lui să-şi imagineze. Până şi amărâtele de târfe. Păşi mai departe, aplecat mai disperat ca oricând; însă nu mai întâlni nici o altă aventură în cale.

Gumbril şi Shearwater locuiau amândoi în Paddington; o porniră împreună pe Park Lane, păşind în tăcere. Gumbril făcu un mic salt ca să-şi potrivească pasul cu cel al însoţitorului său. I se părea că, să păşească în contratimp, când paşii le răsunau atât de tare pe trotuarele pustii, era neplăcut, jenant şi oarecum periculos. Dacă păşeai aşa, în contratimp, te dădeai de gol, ca să zicem aşa, făceai ca noaptea să ia cunoştinţă de două prezenţe, când s-ar fi putut, dacă paşii răsunau la unison, să fie una singură, mai masivă, mai teribilă, mai sigură decât oricare dintre cele două luate separat. Păşeau, aşadar, la unison pe Park Lane. Un poliţist şi cei trei poeţi[83], aşezaţi bosumflaţi spate în spate pe fântâna lor, erau

singurele fiinţe umane, în afară de ei doi, sub lunile electrice de culoare mov.

— E groaznic, e cumplit, zise Gumbril într-un târziu, după o lungă tăcere, în timpul căreia se desfătase, într-adevăr, cu deplina ei grozăvie. Viaţa, ştii.

— Ce e groaznic? se interesă Shearwater. (Mergea cu capul său mare plecat, cu mâinile împreunate la spate, strângând pălăria; păşea stângaci, cu înclinări bruşte ale întregii sale anatomii masive. Oriunde s-ar fi aflat, Shearwater părea întotdeauna să ocupe spaţiul pe care în mod normal l-ar fi ocupat doi sau trei oameni obişnuiţi. Degetele răcoroase ale vântului îi treceau înviorătoare prin păr. Se gândea la experimentul pe care intenţiona să-l încerce în următoarele câteva zile în laboratorul de fiziologie. Sui un om pe ergometru într-o încăpere foarte bine încălzită şi îl pui să facă exerciţii – timp de mai multe ore odată. O să transpire, desigur, abundent. Faci în aşa fel încât să colectezi transpiraţia, să o cântăreşti, să o analizezi şi aşa mai departe. Era interesant de văzut ce avea să se întâmple după câteva zile. Omul va elimina atât de multe săruri, încât compoziţia sângelui s-ar putea să fie modificată şi din asta puteau să decurgă tot felul de consecinţe minunate. Trebuia să fie un experiment capital. Exclamaţia lui Gumbril îl perturbă.) Ce e groaznic? întrebă el, destul de iritat.

— Oamenii ăia de la standul de cafea, răspunse Gumbril. E groaznic ca fiinţele umane să fie silite să trăiască aşa. Mai rău decât nişte câini.

— Câinii nu au de ce să se plângă. (Shearwater începu o digresiune.) Nici porcuşorii de Guineea, nici şobolanii. Maniacii ăştia afurisiţi care protestează împotriva vivisecţiilor provoacă toată zarva.

— Dar gândeşte-te la ce au fost nevoiţi să îndure amărâţii ăştia! strigă Gumbril. Să meargă pe jos tocmai până la Portsmouth în căutare de lucru. Iar femeia e gravidă. E cumplit. Şi apoi, felul în care oamenii din această clasă sunt trataţi de obicei.

Nimeni nu are habar de asta până când nu e tratat el însuşi aşa. În război, de pildă, când erai trimis la comisia medicală să-ţi se asculte murmurele mitrale, ei te tratau ca şi cum ai fi aparţinut clasei de jos, la fel ca pe restul amărâţilor de-acolo. Asta îţi deschidea cu adevărat ochii. Te simţeai ca o vacă urcată într-un tren. Şi când te gândeşti că majoritatea celorlalţi oameni îşi petrec viaţa fiind mânaţi de colo până colo ca nişte animale maltratate!

— Hmm, făcu Shearwater şi se gândi: Dacă ai continua să transpiri nelimitat, ai ajunge să mori.

Gumbril privi prin grilajul gardului la întunericul adânc din parc. Era vast şi melancolic, cu un şir, ici şi colo, de lumini care se îndepărtau.

— Groaznic, zise el, apoi repetă cuvântul de mai multe ori. Groaznic, groaznic.

Toţi soldaţii invalizi care învârteau flaşnete, toţi negustorii ambulanţi de jucării lovind cu bocancii găuriţi în rigolele de pe Strand; în colţul de la intersecţia dintre Cursitor Street şi Chancery Lane, bătrâna cu chibrituri, veşnic ţinându-şi la ochiul stâng o batistă la fel de galbenă şi de soioasă precum ceaţa de iarnă. Ce avea la ochi? Nu cuteza niciodată să se uite, ci trecea grăbit pe lângă ea, de parcă nici n-ar fi fost acolo, sau uneori, când ceaţa era mai rece şi mai înecăcioasă decât de obicei, se oprea o clipă, cu ochii în altă parte, pentru a arunca o monedă de cupru în tava ei cu chibrituri. Şi apoi mai erau ucigaşii spânzuraţi la ora opt, când îţi savurai, aproape cu un simţământ voluptos, ultima moţăială bântuită de vise. Era femeia cu ziua, bolnavă de ftizie, care a muncit în casa tatălui său până când a ajuns să fie prea neputincioasă şi a murit. Erau iubiţii care dădeau drumul la gaze şi negustorii ruinaţi care se aruncau în faţa trenului. Aveai dreptul să fii mulţumit şi bine hrănit, aveai dreptul la educaţie şi la bun-gust, dreptul la cunoaştere şi conversaţie şi la complicaţiile tihnite ale iubirii?

Se mai uită o dată prin grilaj la impenetrabila noapte rustică din parc, la şirurile de felinare. Se uită şi îşi aduse aminte de o altă noapte, cu mulţi ani în

urmă, în timpul războiului, când nu existau lumini în parc şi lunile electrice de deasupra şoselei erau într-o eclipsă aproape totală. Păşise singur pe strada aceasta, plin de emoţii melancolice care, deşi aveau o cauză diferită, erau în sine cam aceleaşi cu emoţiile melancolice ce-l cuprindeau în forţă în această noapte. Fusese groaznic de îndrăgostit.

— Ce impresie ţi-a făcut Myra Viveash? întrebă el subit.

— Impresie? zise Shearwater. Nu ştiu să-mi fi făcut vreo impresie. Nu prea e un caz pentru raţionament, nu? Mi s-a părut destul de distractivă, pentru o femeie. Am zis că o să iau prânzul cu ea joi.

Brusc, Gumbril simţi nevoia să-i spună confidenţial:

— A fost o vreme, cu mulţi ani în urmă, când mi-am pierdut complet capul după ea, zise el pe un ton destul de uşuratic, nonşalant şi detaşat. Complet. (Peticele acelea ude de lacrimi de pe pernă, reci sub obrazul lui, pe întuneric; şi, groaznica durere de-a plânge, în zadar, pentru ceva ce nu însemna nimic, ce însemna totul pe lume!) Era spre sfârşitul războiului. Ţin minte că mergeam într-o noapte pe strada asta lugubră, în întunericul ca smoala, suferind îngrozitor de gelozie.

Tăcu. Se agăţase de ea ca un spectru, ca o stafie cernită; implorând prosteşte, în tăcere. „Bărbatul tăcut şi bleg“, aşa obişnuia ea să-l numească. Iar o singură dată, pentru două sau trei zile, de milă, din afecţiune, dintr-o simplă dorinţă, poate pentru a îndepărta stafia plictisitoare, ea îi oferise ceea ce implora tăcerea lui tristă – doar pentru a-şi lua darul înapoi, aproape de îndată ce l-a acordat. Atunci, în acea noapte, când mersese pe această stradă, dorinţa îi mistuia organele vitale şi trupul lui părea gol pe dinăuntru, greţos şi dureros de vid; cu hărnicie şi o răutate neabătută, gelozia îi aducea aminte de frumuseţea ei – de frumuseţea ei şi de mâinile ticăloase şi detestabile care acum o mângâiau, de ochii care se uitau la ea.

— Este, desigur, frumoasă, zise Shearwater, comentând, la ceva distanţă, ultima remarcă a lui Gumbril. Îmi dau seama că ar putea să-l facă să se simtă foarte stânjenit pe un bărbat care se îndrăgosteşte de ea.

După o zi sau două de transpirat necontenit, îi trecu brusc prin minte, poate că apa de mare ţi s-ar părea mai înviorătoare decât apa dulce. Asta ar fi ciudat.

Gumbril izbucni într-un râs puternic.

— Însă au fost alte dăţi când alţii erau geloşi pe mine, continuă el vesel. (O, răzbunarea, răzbunarea. În lumea mai bună a imaginaţiei, era posibil să te răzbuni. Ce vendete diabolice s-au desfăşurat până la sfârşitul lor plin de succes!) Ţin minte că, odată, i-am scris un catren în franceză, continuă el. (Îl scrisese la mulţi ani după ce toată povestea se încheiase şi nu-l trimisese niciodată nimănui; dar asta era totuna.) Cum era? A, da, exclamă şi începu să recite, cu gesturi corespunzătoare:

Puisque nous sommes là, je dois,
Vous avertir, sans trop de honte,
Que je n'égale pas le Comte,
Casanovesque de Sixfois.[84]

Destul de bine adus din condei, ca să mă laud singur. Elegant de vulgar.

Râsul lui Gumbril răsuna pe lângă Marble Arch. Totuşi, se opri brusc la colţul lui Edgware Road. Gumbril îşi adusese aminte dintr-odată de domnul Mercaptan, iar acest gând îl deprima.

6

Locul în care locuia şi lucra Casimir Lypiatt se afla undeva între Whitefield Street şi Tottenham

Court Road, în nişte „grajduri[85] cereşti“, cum îi plăcea lui să le numească (deoarece avea o slăbiciune caracteristică pentru calamburile filosofice). Treceai pe sub o arcadă din cărămidă netencuită, înnegrită de funingine – iar noaptea, când lampa verde cu gaz de sub arcadă arunca lumini vii şi imense umbre arhitecturale, puteai să-ţi închipui că te afli la intrarea uneia dintre închisorile lui Piranesi[86] –, şi te pomeneai într-o fundătură lungă, flancată pe toate laturile de clădiri scunde, având grajduri pentru cai jos şi, mai puţin comode, grajduri pentru fiinţele umane în podurile de deasupra. Un miros demodat de animale se amesteca cu miasma mai progresistă a uleiului ars. Aerul era aici un pic mai dens, se părea, decât pe străzile de-afară; dacă priveai grajdurile chiar şi în cea mai senină zi, puteai să vezi formele lucrurilor devenind vagi şi atenuându-se, culorile devenind mai profunde şi mai vii cu fiecare yard de distanţă. Era cel mai bun loc din lume, obişnuia Lypiatt să spună, pentru studierea perspectivei aeriene; de aceea locuia acolo. Dar întotdeauna simţeai în legătură cu sărmanul Lypiatt că înfrunta adversităţile cu un amuzament un pic prea afectat.

Taxiul doamnei Viveash trase înăuntru, sub arcada piranesiană, intră încet, ca şi cum ar fi avut o reţinere prudentă în a-şi murdări roţile albe pe un caldarâm atât de sordid. Şoferul privi întrebător în jur:

— E bine aici?

Cu un deget înmânuşat în alb, doamna Viveash împunse aerul de două sau trei ori, indicându-i că trebuie să meargă drept înainte. Pe la jumătatea şirului de locuinţe, ciocăni uşor în geam; şoferul opri.

— N-am mai fo’ niciodată aici, zise el, de dragul de-a face puţină conversaţie, în timp ce doamna Viveash scotocea după bani.

O privi cu o curiozitate politicoasă şi uşor ironică, amestecată cu admiraţie sinceră.

— Eşti norocos, răspunse ea. Noi, sărmanele doamne scăpătate, uite unde am ajuns.

Îi dădu un florin.

Taximetristul îşi descheie încet haina şi puse moneda în buzunarul interior. O privi cum traversa străduţa murdară, punând picioarele cu o precizie meticuloasă unul în faţa celuilalt, într-o linie dreaptă, de parcă ar fi călcat pe muchia de cuţit a cine ştie cărei prăpastii invizibile. Părea să plutească atunci când mergea, cu un uşor salt la fiecare pas şi cu poalele rochiei de vară – albă cu imprimeu floral negru peste tot – fluturând eteric în timpul mersului ei legănat.

— Doamne scăpătate, cum să nu!

Taximetristul porni motorul cu o violenţă inutilă; pentru nu se ştie ce motiv, se simţea foarte indignat.

Între uşile duble late, prin care caii treceau către ieslea şi culcuşul lor, erau uşiţe omeneşti înguste – pentru yahoo-i[87], obişnuia Lypiatt să spună în avântata sa manieră aluzivă; iar când zicea asta, râdea cu cinismul zgomotos al unuia care se consideră un Prometeu neînţeles şi îndârjit. La una dintre aceste uşiţe pentru yahoo-i se opri doamna Viveash şi ciocăni cât de tare îi permitea un mic inel de metal cu balamaua înţepenită. Aşteptă răbdătoare; câţiva copilaşi murdari se adunară să se holbeze la ea. Ciocăni din nou şi aşteptă iar. Şi mai mulţi copii veniră în fugă din capătul mai îndepărtat al fundăturii. Două fete, de vreo cincisprezece-şaisprezece ani, apărură în cadrul unei uşi învecinate şi imediat începură să dea glas unor chiuituri de râs lipsit de voioşie, ca de hienă.

— Ai auzit vreodată de Fluierarul din Hamelin? îl întrebă doamna Viveash pe copilul aflat cel mai aproape de ea. (Înspăimântat, acesta se retrase.) Aşa mă şi gândeam, zise ea şi ciocăni iarăşi.

Se auzi, în sfârşit, un zgomot, de paşi grei care coborau treptele abrupte. Uşa se deschise.

— Bine ai venit la *palazzo*!

Era formula eroică de ospitalitate a lui Lypiatt.

— Bine ai venit în sfârşit, îl corectă doamna Viveash şi îl urmă în sus pe scara îngustă şi întunecoasă, foarte abruptă.

Lypiatt era îmbrăcat într-o haină din imitaţie de catifea, pantaloni din pânză care ar fi trebuit să fie albi, dar trebuiau spălaţi. Era ciufulit şi avea mâinile murdare.

— Ai ciocănit mai mult de o singură dată? întrebă el, privind înapoi peste umăr.

— Mai mult de douăzeci de ori, exageră doamna Viveash, în mod justificabil.

— Îmi pare nespus de rău, declară solemn Lypiatt, mă cufund atât de adânc în munca mea, ştii. Ai aşteptat mult?

— Copiii s-au distrat, în orice caz. (Pe doamna Viveash o sâcâia o bănuială, care era, probabil, până la urmă, neîntemeiată, anume că, mai degrabă, Casimir fusese conştient cufundat în munca sa: că o auzise de la prima bătaie în uşă şi se adâncise şi mai mult în acele abisuri de concentrare în care sălăşluieşte adevăratul artist sau, în orice caz, în care s-ar cuveni să sălăşluiască, pentru a se ridica la cel de-al treilea apel al ei fără tragere de inimă, blestemând, poate, caracterul inoportun al unei lumi care îi întrerupea atât de zgomotos fluxul inspiraţiei.) Straniu, felul în care se holbează la cineva, continuă ea având în glas o nuanţă de iritabilitate pe care nu copiii i-o insuflaseră. Aşa se uită cineva la o persoană?

Lypiatt împinse uşa de la capătul scării şi rămase în prag, aşteptând-o.

— Straniu? repetă el. Nici un pic. (Şi, pe când ea trecea pe alături intrând în cameră, el puse mâna pe umărul ei şi îşi potrivi pasul cu al ei, lăsând uşa să se trântească în spatele lor.) Doar un exemplu despre antipatia instinctivă a gloatei faţă de individul aristocratic. Atâta tot. „O, de ce m-am născut cu un chip diferit?“ Totuşi, slavă Domnului că m-am născut aşa. La fel şi tu. Însă diferenţa are dezavantajele ei; copiii aruncă cu pietre.

— Nu au aruncat cu pietre.

De data asta, doamna Viveash a fost foarte sinceră.

Se opriră în mijlocul atelierului. Nu era o cameră prea mare şi se găseau prea multe lucruri în ea. Şevaletul era aşezat cam în centrul atelierului: în jurul lui, Lypiatt păstra mereu un spaţiu liber. Până la uşă era un culoar lat şi un altul, mai îngust şi şerpuind întortocheat printre cutii, mobile puse una peste alta şi cărţi în dezordine, care oferea acces la pat. Existau un pian şi o masă permanent acoperită de farfurii murdare, presărată cu resturile a două sau trei feluri de mâncare. Rafturile pentru cărţi erau plasate de o parte şi de alta a şemineului, iar pe jos zăceau teancuri peste teancuri de alte cărţi, pline de praf. Doamna Viveash rămase în faţa şevaletului, privind la tablou (iarăşi abstract – nu îi plăcu), iar Lypiatt, care îşi retrăsese mâna de pe umărul ei şi făcuse un pas înapoi ca să o vadă mai bine, se uita la ea cu seriozitate.

— Pot să te sărut? întrebă el după un răstimp de tăcere.

Doamna Viveash se întoarse spre el, zâmbind agonizant, cu sprâncenele ridicate ironic şi ochii ficşi, calmi şi spălăciţi nemaipomenit de inexpresivi.

— Dacă îţi face cu adevărat vreo plăcere, zise ea. Mie, dacă-mi dai voie să spun, nu o să-mi facă.

— Mă faci să sufăr foarte mult, zise Lypiatt, şi o zise atât de încet şi neprefăcut, încât Myra aproape că se sperie; era obişnuită, în cazul lui Casimir, cu proteste mai zgomotoase şi mai grandilocvente.

— Îmi pare foarte rău, spuse ea; şi, într-adevăr, îi părea rău. Dar nu am încotro, nu-i aşa?

— Presupun că nu ai, răspunse el. Nu ai, repetă, iar vocea sa devenise acum vocea de Prometeu în amărăciunea sa. Nici tigroaica nu are. (Începuse să se plimbe de colo până colo pe culoarul liber dintre şevalet şi uşă. Îi plăcea să se plimbe când vorbea.) Adori să te joci cu victima, continuă el. Trebuie să moară lent.

Liniştită, doamna Viveash surâse slab. Acesta era Casimir pe care-l ştia. Atâta timp cât putea să vorbească astfel, cât putea să vorbească precum un roman franţuzesc demodat, era în regulă; nu putea să

fie cu adevărat foarte nefericit. Se aşeză pe cel mai apropiat scaun liber. Lypiatt continuă să se plimbe încolo şi încoace, agitându-şi braţele în timp ce mergea.

— Dar poate că e bine să suferi, urmă el, poate că e inevitabil şi necesar. Poate s-ar cuveni să-ţi mulţumesc. Poate un artist să facă ceva dacă e fericit? Ar vrea să facă vreodată ceva? Ce e arta, până la urmă, dacă nu un protest împotriva groaznicei lipse de îndurare a vieţii? (Se opri în faţa ei, cu braţele întinse într-un gest întrebător. Doamna Viveash ridică uşor din umeri. Chiar nu ştia. Nu putea să-i răspundă.) Ah, dar toate astea sunt prostii, izbucni el din nou, totul e o aiureală. Vreau să fiu fericit şi mulţumit şi plin de succes; şi sigur aş lucra mai bine dacă aş fi aşa. Şi, oh, mai presus de orice, de orice, te vreau pe tine, pe tine: să te posed complet şi exclusiv, cu gelozie, pentru totdeauna. Dorinţa e ca o rugină care-mi corodează inima, e ca o molie care, mâncând, lasă găuri în ţesătura minţii mele. Şi tu doar râzi, îşi aruncă el braţele în sus, lăsându-le apoi să cadă din nou, fără vlagă.

— Ba nu râd, zise doamna Viveash. (Din contră, îi era foarte milă de el; şi, mai mult, o cam plictisea. Cândva, timp de câteva zile, crezuse că era posibil să fie îndrăgostită de el. Impetuozitatea lui i se păruse un torent suficient de puternic ca s-o ispitească. Îşi descoperise foarte curând greşeala. După aceea, el mai degrabă o amuzase, iar acum o cam plictisea. Nu, hotărât, ea nu râdea niciodată. Se întrebă de ce continua totuşi să se mai vadă cu el. Doar pentru că trebuia să te vezi cu cineva?) Ai de gând să lucrezi în continuare la portretul meu? îl întrebă.

— Da, zise Lypiatt, oftând. Cred că ar fi mai bine să-mi continui munca. Munca… e singurul lucru. *Portret de tigroaică.* (Titanul cel cinic vorbea din nou.) Sau să-l intitulez *Portretul unei femei care nu a fost niciodată îndrăgostită*?

— Ăsta ar fi un titlu foarte ridicol, zise doamna Viveash.

— Sau *Portretul bolii de inimă a artistului*? Ăsta ar fi bun, ar fi al naibii de bun.

Lypiatt râse foarte tare şi se plesni peste coapse. Doamna Viveash se gândi că arăta deosebit de urât când râdea. Chipul lui părea să se dezintegreze; toate părţile feţei i se încreţeau şi se distorsionau din cauza grimasei violente provocate de râs. Până şi fruntea îi era distrusă când râdea. Frunţile sunt, în general, partea umană de pe chipul oamenilor. Lasă-ţi cât vrei nasul să se strâmbe şi gura să rânjească şi ochii să sclipească întocmai ca la o maimuţă; fruntea poate încă să fie calmă şi senină, fruntea ştie încă să fie umană. Dar când Casimir râdea, fruntea se alătura grimasei generale care îi distorsiona faţa. Iar uneori, chiar şi când nu râdea, când doar vorbea animat, fruntea lui părea să-şi piardă calmul şi se încreţea şi se strâmba într-un fel de agitaţie respingătoare. *Portretul bolii de inimă a artistului* – nu i se părea foarte amuzant.

— Criticii ar crede că e o pictură-problemă[88], continuă Lypiatt. Şi chiar aşa ar fi, pe Dumnezeu, chiar aşa ar fi. Tu *eşti* o problemă. Eşti Sfinxul. Aş vrea să fiu Oedip şi să te pot omorî.

Toată mitologia asta! Doamna Viveash clătină din cap.

El îşi croi drum prin dezordinea care-i stătea în cale şi ridică de jos o pânză rezemată cu faţa la perete, lângă fereastră. O ţinu departe de corp, atât cât îi permitea lungimea braţului, şi o cercetă, cu capul lăsat critic într-o parte.

— O, e bun, zise el încet. E bun. Priveşte-l.

Păşind peste lucrurile în neorânduială, se întoarse în spaţiul deschis şi sprijini tabloul de masă, pentru ca doamna Viveash să-l poată vedea fără să se mişte de pe scaun.

Era o înfăţişare furtunoasă a ei, era Myra văzută, ca să zicem aşa, printr-o tornadă. Lypiatt o distorsionase în portret, o făcuse mai înaltă şi mai subţire decât era în realitate, îi transformase braţele în nişte tuburi lucioase şi îi pusese în curbura obrazului un lustru metalic, albicios. Silueta din

portret părea să se aplece un pic spre spate faţă de suprafaţa pânzei, precum şi în lateral, cu răsucirea unei statuete de fildeş sculptate în curbura unui colţ de elefant. Doar că, în portretul lui Lypiatt, curbura părea lipsită de graţie, nu avea rost, nu avea nici un sens.

— M-ai făcut să arăt de parcă mă suflă vântul, gata să-mi destrame forma, zise doamna Viveash într-un târziu.

Toată acea etalare de violenţă – ce rost avea? Nu îi plăcea portretul, nu-i plăcea absolut deloc. Dar Casimir păru încântat de comentariul ei. Îşi plesni coapsele încă o dată şi râse din nou până când chipul său ascuţit şi agitat se descompuse iar în bucăţi.

— Da, pe Dumnezeul meu! ţipă el. Pe Dumnezeul meu, aşa este. Suflată de vânt până când îţi destramă forma. Aşa este: tu ai spus-o. (Începu iar să meargă apăsat de colo până colo prin cameră, gesticulând.) Vântul, marele vânt care se află în mine. (Îşi lovi fruntea.) Vântul vieţii, nemilosul vânt de la apus. Îl simt în mine, suflând, suflând. Mă poartă cu el, căci deşi e înăuntrul meu, e mai mult decât sunt eu, e forţa care vine din altă parte, e Viaţa însăşi, e Dumnezeu. Mă suflă în dinţii sorţii potrivnice, mă sileşte să muncesc mai departe, să lupt mai departe. (Semăna cu un om care păşeşte pe un drum sinistru pe timp de noapte şi cântă ca să se îmbărbăteze, ca să-şi sublinieze şi să-şi exagereze propria existenţă.) Iar când pictez, adăugă el, când scriu sau improvizez muzică, vântul încovoaie lucrurile pe care le am în minte, le împinge într-o singură direcţie, astfel încât tot ce fac are înfăţişarea unui copac care se întinde spre nord-est cu toate ramurile şi întregul trunchi de la rădăcină în sus, de parcă ar încerca să fugă din faţa vântului puternic dinspre Atlantic.

Lypiatt îşi întinse mâinile şi, cu degetele răşchirate la maximum şi tremurând de tensiunea excesivă a muşchilor, le mişcă încet în sus şi în lateral, ca şi cum şi-ar fi trecut palmele peste

trunchiul unui copăcel uscat de vânt de pe culmea unui deal de deasupra oceanului.

Doamna Viveash continuă să se uite la portretul neterminat. Era la fel de ţipător, instabil şi instantaneu de eficace precum un panou publicitar pentru vermut de pe străzile din Padova. Cinzano, Bonomelli, Campari – nume ilustre. Între timp, Giotto şi Mantegna se preschimbau în ţărână în criptele lor.

— Şi priveşte la asta, continuă Lypiatt. (Dădu jos pânza prinsă pe şevalet şi o ţinu în faţa ei, ca să o poată cerceta. Era una dintre picturile abstracte ale lui Casimir: o procesiune de forme asemănătoare unor maşinării, care se năpusteau pe diagonală, de la dreapta spre stânga, cu – să zicem aşa – o pulverizare de energie suflând din spate, de pe creasta valului, către colţul din dreapta sus.) În această pictură, zise el, simbolizez spiritul cuceritor al Artistului – năpustindu-se asupra universului, înstăpânindu-se peste el. Începu să recite:

> Priveşte-n jos, conchistadorule!
> Acolo, pe-ntinsul covor al văii verzi,
> Se află lacul; oraşele-bijuterii sclipesc;
> Chalco şi Tlacopan
> Aşteaptă sosirea Omului.
> Priveşte-n jos, spre Mexic, conchistadorule,
> Tărâmul visului tău de aur.

Sau aceeaşi idee în expresie muzicală – Lypiatt se năpusti la pian şi evocă o fantomă distorsionată a lui Scriabin. Înţelegi? întrebă el cu fervoare, când lăsă fantoma să se odihnească şi melodia groaznică şi banală se estompă, făcând loc tăcerii. Simţi? Artistul năvăleşte asupra lumii, o cucereşte, îi oferă frumuseţe, impune o semnificaţie morală. (Se întoarse din nou la tablou.) Acesta va fi minunat când o să fie gata, zise el. Zguduitor. Simţi cum bate şi înăuntrul lui vântul, adăugă el, trasând cu un deget izbucnirea de forme. Marele vânt dinspre sud-vest le mână întruna. „De care fug – cum fug de-un vrăjitor /

Nălucile – noroadele mărunte, / Gălbui sau negre, ale frunzelor.“[89] Numai că nu în mod haotic. Nu în dezordine. Sunt suflate, ca să zicem aşa, în coloane de câte patru – de un vânt conştient. (Sprijini pânza de masă, fiind din nou liber să se plimbe încoace şi încolo şi să-şi agite pumnii biruitori.) Viaţa, zise el, viaţa – acesta este lucrul esenţial, important. Trebuie să zămisleşti viaţă în arta ta, altfel nu înseamnă nimic. Iar viaţa ia naştere doar din viaţă, din pasiune şi din simţire, nu poate să apară din teorii. Asta e prostia întregii pălăvrăgeli despre artă de dragul artei, emoţii estetice, valori pur formale şi toate celelalte. Numai relaţiile formale contează; un subiect e la fel de bun ca oricare altul – asta e teoria. Trebuie doar să priveşti picturile oamenilor care pun în practică această teorie ca să-ţi dai seama că nu e bună. Viaţa apare din viaţă. Trebuie să pictezi cu pasiune şi pasiunea îţi va stimula intelectul pentru a crea relaţiile formale adecvate. Iar pentru a picta cu pasiune, trebuie să pictezi lucruri de care eşti interesat cu pasiune, lucruri emoţionante, lucruri omeneşti. Nimeni, cu excepţia unui panteist mistic precum Van Gogh, nu poate să fie la modul serios tot atât de interesat de şervete, mere şi sticle ca de chipul iubitei, de înviere sau de destinul omului. Ar fi putut Mantegna să conceapă acele splendide compoziţii dacă ar fi pictat aranjamente cu sticle de Chianti şi brânzeturi, în loc de Răstigniri, martiri şi triumfuri ale oamenilor măreţi? Nimeni, în afară de un prost, n-ar putea să creadă aşa ceva. Iar eu aş fi putut să pictez portretul acela dacă nu te-aş fi iubit, dacă nu m-ai fi omorât?

Ah, Bonomelli şi ilustre Cinzano!

— Pictez pasiunea în mod pasional. Extrag viaţă din viaţă. Şi le urez fericire cu sticlele lor şi cu merele lor canadiene şi cu şervetele lor de masă cu falduri nesuferite, care arată ca nişte măruntaie înnodate.

Lypiatt se dezintegră din nou de râs, apoi rămase tăcut.

Doamna Viveash dădu încet din cap, îngândurată.

— Cred că ai dreptate, zise ea.

Da, avea cu siguranţă dreptate; viaţa – asta era fără îndoială; viaţa era cel mai important lucru. Tocmai de aceea picturile lui erau atât de proaste, îşi dădu ea seama acum, nu exista viaţă în ele. Zgomot era din belşug, şi gesticulare, şi un tic nervos violent, galvanizat, însă viaţă nu era deloc, doar aparenţa ei teatrală. Exista o spărtură în conductă, undeva între om şi opera sa, viaţa se scurgea afară. El protesta prea mult, dar nu ajuta la nimic; nu aveai cum să maschezi moartea. Portretul ei era o mumie care dansa. Lypiatt o plictisea acum. Îi era, chiar, cu adevărat antipatic? se întrebă doamna Viveash în spatele ochilor ei spălăciţi, imobili. Dar, în orice caz, cugetă ea, nu e nevoie întotdeauna să-ţi placă de cei cu care te întovărăşeşti. Există săli de concerte, tot aşa cum există şi budoare confidenţiale; unii sunt primiţi la ceai şi la *tête-à-tête*, alţii – pe o scenă invizibilă pentru ei înşişi, sărăcuţii de ei! – îşi fac micuţul lor număr de cântec şi dans, îşi turuie flecăreala caracteristică şi, după ce ţi-au oferit distracţie, sunt concediaţi, însoţiţi de porţia cuvenită de aplauze. Dar ce se întâmplă dacă devin plictisitori?

— Ei, cred că mai bine ne-am apuca de şedinţa noastră de pictat, zise Lypiatt în cele din urmă, după ce stătuse multă vreme acolo nemişcat, rozându-şi unghiile. (Ridică de jos portretul neterminat şi îl aranjă pe şevalet.) Am irosit o mulţime de timp şi nu există, la urma urmei, atât de mult timp ca să-l irosim. (Vorbea posomorât şi toată fiinţa sa devenise, dintr-odată, ciudat de micşorată şi împuţinată.) Nu există atât de mult timp, repetă el şi oftă. Încă mă consider un bărbat tânăr, tânăr şi promiţător, ştii. Casimir Lypiatt – e un nume tânăr, promiţător, nu-i aşa? Dar nu mai sunt tânăr, am trecut de vârsta promisiunii. Din când în când îmi dau seama de asta şi e dureros, e deprimant.

Doamna Viveash urcă pe podiumul modelului şi îşi ocupă locul.

— E bine aşa? întrebă ea.

Lipyatt se uită întâi la ea, apoi la pictură. Frumuseţea ei, pasiunea lui – erau sortite să se întâlnească doar pe pânză? Opps era amantul ei. Timpul trecea; se simţea obosit.

— E bine, zise el şi începu să picteze. Cât de tânără eşti?[90] întrebă el după o clipă.

— Am douăzeci şi cinci de ani, socotesc, răspunse doamna Viveash.

— Douăzeci şi cinci? Dumnezeule mare, au trecut aproape cincisprezece ani de când aveam douăzeci şi cinci. Cincisprezece ani în care m-am luptat tot timpul. Doamne, ce-i mai urăsc pe oameni uneori! Pe toată lumea. Nu răutatea lor mă deranjează; pot să le întorc tot atâta bine cât îmi fac ei. Ci puterea tăcerii şi indiferenţei lor, capacitatea lor de-a rămâne surzi. Iată-mă aici, având ceva ce vreau să le spun, ceva important şi esenţial. Le-o spun de mai bine de cincisprezece ani, o strig în gura mare. Ei nu acordă deloc atenţie. Le ofer mintea şi sufletul meu pe o tavă şi ei nici măcar nu observă că lucrurile astea se află acolo. Uneori mă întreb cât timp o să mai reuşesc să continui. (Vocea îi deveni foarte slabă şi tremurată.) Ştii… când ai aproape patruzeci de ani…

Glasul i se stinse, răguşit. Se apucă fără vlagă, de parcă acest lucru îl epuiza, să amestece culorile pe paletă.

— Unii cred în tine, zise ea.

Nu putu să spună nimic altceva.

— Tu? întrebă Lypiatt, ridicând privirea spre ea.

Doamna Viveash încuviinţă din cap, intenţionat. Era o minciună. Dar putea să spună adevărul?

— Şi apoi, mai e şi viitorul, îl linişti ea, iar vocea ei slabă, ca de pe un pat de moarte, păru a profeţi cu perfectă certitudine. Încă nu ai patruzeci de ani; mai ai douăzeci-treizeci de ani de muncă în faţă. Şi au fost alţii, la urma urmei, care au trebuit să

aştepte – mult timp – uneori până după ce au murit. Oameni faimoşi; Blake, de pildă…

Se simţi cât se poate de ruşinată; parcă era vorbăria neînsemnată a doctorului Frank Crane[91]. Dar se simţi încă şi mai ruşinată când văzu că el începuse să plângă şi că pe chip îi curgeau încet lacrimi, una după alta.

El puse jos paleta, urcă pe podium şi se duse să îngenuncheze la picioarele doamnei Viveash. Îi luă o mână într-ale sale şi se înclină deasupra acesteia, ducându-şi-o la frunte, de parcă ar fi fost un talisman împotriva gândurilor triste, iar din când în când sărutând-o; curând, mâna ei era udă de lacrimi. Casimir plângea aproape în tăcere.

— E în regulă, repeta întruna doamna Viveash, e în regulă. (Puse mâna liberă pe capul lui plecat, mângâindu-l uşor, alinător, aşa cum ai mângâia capul unui câine mare care vine şi îşi vâră botul între genunchii tăi. Simţi, chiar în timp ce făcea asta, cât de lipsit de însemnătate şi de intimitate era acel gest. Dacă i-ar fi plăcut de el, şi-ar fi trecut degetele prin părul lui; dar, cumva, părul lui mai degrabă o scârbea.) E în regulă, e în regulă.

Însă bineînţeles că nu era în regulă; ea îl alina sub un pretext fals şi el stătea în genunchi la picioarele cuiva care pur şi simplu nu era acolo – era extrem de detaşată, atât de departe de toată această scenă şi de toată nefericirea lui.

— Eşti singura persoană căreia îi pasă sau care înţelege, zise el într-un târziu.

Doamna Viveash mai că ar fi putut să râdă. Casimir începu să-i sărute din nou mâna.

— Frumoasa şi încântătoarea Myra – mereu ai fost aşa. Dar acum eşti şi bună şi dulce, acum ştiu că eşti bună.

— Bietul Casimir! zise ea.

Cum de oamenii ajungeau întotdeauna să se implice în viaţa cuiva? Dacă s-ar putea să administrezi lucrurile pe principiul şinelor de cale ferată! Şine paralele – asta era soluţia. Preţ de câteva mile, aţi merge la aceeaşi viteză. Ar avea loc

conversaţii plăcute de la geamuri; ai da la schimb omleta din restaurantul tău pe pateurile din restaurantul lor. Iar când ai spune tot ce era de spus, ai mări nivelul aburilor, ai face cu mâna, ai trimite un sărut prin aer şi dus ai fi, înaintând cu greu pe şinele line, lustruite. Însă, în schimb, se întâmplau numai accidente groaznice; macazurile erau puse greşit şi trenurile se ciocneau unele de altele; sau oamenii săreau în trenul tău când treceai prin gări şi deveneau o pacoste, dar nu permiteau să fie opriţi. Săracul Casimir! Însă o enerva, era cumplit de plicticos. Ar fi trebuit să nu se mai vadă cu el.

— Atunci, nu mă deteşti cu totul?

— Bineînţeles că nu, sărmanul meu Casimir!

— Dacă ai şti cât de groaznic te-am iubit!

Privi cu deznădejde în sus, spre ea.

— Dar ce rost are? zise doamna Viveash.

— Ai simţit vreodată cum e să iubeşti atât de mult pe cineva, încât să ţi se pară că ai putea să mori pentru acea persoană? Încât să doară tot timpul. Ca şi cum ar fi o rană. Ai trecut vreodată prin aşa ceva?

Doamna Viveash schiţă zâmbetul ei agonizant, dădu încet din cap şi zise:

— Poate. Şi nu se moare din asta, să ştii. Nu se moare.

Lypiatt era înclinat pe spate, uitându-se fix la ea. Lacrimile i se uscaseră pe faţă, avea obrajii îmbujoraţi.

— Ştii ce înseamnă să iubeşti atât de mult, încât să începi să tânjeşti după calmantul oferit de suferinţa fizică pentru a-ţi putea alina durerea din suflet? întrebă el. Nu ştii asta.

Brusc, cu pumnul strâns, începu să lovească tare în podiumul din lemn pe care stătea îngenuncheat, lovitură după lovitură, cu toată forţa.

Doamna Viveash se aplecă înainte şi încercă să-i apuce mâna.

— Eşti nebun, Casimir. Nu face asta.

Vorbea cu mânie.

Lypiatt râse până când faţa i se descompuse din cauza grimasei şi îi arătă doamnei Viveash, spre

inspecţie, încheieturile însângerate ale degetelor. Pielea îi era zdrenţuită şi de dedesubt sângele se ridica încet spre suprafaţă.

— Uite, zise el şi râse din nou. (Apoi, deodată, cu o extraordinară agilitate, sări în picioare, coborî cu un salt de pe podium şi reîncepu să se plimbe cu paşi mari încoace şi încolo pe culoarul liber dintre şevalet şi uşă.) Pe Dumnezeul meu, repeta el întruna. Pe Dumnezeul meu, pe Dumnezeul meu. Eu am simţit-o în mine. Pot să-i înfrunt pe toţi cei ca tine; pe toţi afurisiţii ca tine. Da, şi vă voi învinge. Un Artist… – invocă el acea fantomă tradiţională şi ea îl consolă – …un Artist nu eşuează din cauza nefericirii. Capătă o nouă forţă datorită ei. Chinul îl face să transpire noi capodopere…

Începu să vorbească despre cărţile, poeziile şi picturile lui; despre toate lucrurile măreţe din capul lui, despre lucrurile pe care le făcuse deja. Vorbi despre expoziţia sa – o, Dumnezeule, avea să-i uluiască, avea să-i dea pe spate, de data asta. Sângele îi urcă în obraji; pe pomeţii ascuţiţi se proiecta o roşeaţă pronunţată. Îşi simţea sângele cald în spatele ochilor. Râdea tare; era un leu care râdea. Întinse braţele; era enorm, braţele lui se întindeau precum crengile unui cedru. Artistul păşea prin lume şi câinii jalnici alergau scheunând şi clănţănind în urma lui. Marele vânt sufla întruna, mânându-l mai departe; îl ridică şi el începu să zboare.

Doamna Viveash asculta. Nu părea că va apuca să înainteze prea mult cu lucrul la portret.

7

Era Ziua Presei. Criticii începuseră să sosească. Domnul Albemarle se plimba printre ei cu afabilitatea unui duce. Tânărul său asistent, vânzătorul din galerie, se învârtea şovăitor pe acolo, chinuindu-se să audă ce aveau de spus oamenii

importanţi şi încercând să se prefacă că nu trăgea cu urechea. Tablourile lui Lypiatt atârnau pe pereţi, iar catalogul său, gros din cauza prefeţei şi a notelor explicative, era în mâinile tuturor.

— Foarte intens, foarte intens, într-adevăr, repeta întruna domnul Albemarle – era parola sa din acea zi.

Scundul domn Clew, care reprezenta *Daily Post*, era dispus să fie entuziast.

— Ce bine scrie! îi zise el domnului Albemarle, ridicând privirea din catalog. Şi ce bine pictează! Ce *impasto*[92]!

Impasto, impasto – tânărul asistent se strecură de-acolo fără să deranjeze pe nimeni şi se duse la birou, unde îşi notă cuvântul pe un bileţel. Avea de gând să-l caute mai târziu în *Dicţionarul de artă şi artişti* al lui Grubb. Îşi croi drum, pe ocolite şi ca din întâmplare, înapoi în vecinătatea domnului Clew.

Domnul Clew era unul dintre acei rari oameni care au o pasiune sinceră pentru artă. Adora pictura, toată pictura, fără discriminare. Într-o galerie de pictură era precum un turc în harem; îi iubea pe toţi. Îl venera pe Memling la fel de mult ca pe Rafael, îi iubea pe Grünewald şi Michelangelo, pe Holman Hunt şi Manet, Romney şi Tintoretto; cât de fericit putea să fie cu toţi! Uneori, este adevărat, ura; însă asta se petrecea doar atunci când familiaritatea nu dăduse încă naştere iubirii. De pildă, la prima expoziţie postimpresionistă din 1911, adoptase o poziţie fermă. „Aceasta e o farsă obscenă“, scrisese atunci. Acum însă, nu exista admirator mai înfocat al geniului lui Matisse. În calitate de expert şi *kunstforscher*[93], domnul Clew era foarte stimat. Lumea ducea la el picturi vechi şi murdare ca să le examineze şi el exclama imediat: O, este un El Greco, un Piazzetta sau un alt nume potrivit. Întrebat cum de ştia, ridica din umeri şi spunea: „Păi, e plin de indicii în tot tabloul“. Siguranţa şi entuziasmul lui erau contagioase. De când El Greco devenise la modă, domnul Clew descoperise zeci de lucrări timpurii ale marelui artist. Numai pentru colecţia

lordului Petersfield descoperise patru El Greco timpurii, toate realizate de elevii lui Bassano. Încrederea lordului Petersfield în domnul Clew era fără margini; nici măcar întâmplarea aceea cu Primitivii[94] nu o zdruncinase. Era o poveste regretabilă: tabloul de Duccio[95] al lordului Petersfield prezentase semne de stricăciune – nişte crăpături; tâmplarul de pe domeniu a fost trimis să examineze tabloul; omul s-a uitat. „N-am văzut niciodată o bucată mai proastă de hicori uscat din Illinois“, a zis el. După aceea, s-a uitat la Simone Martini[96]; pentru acesta a fost, din contră, plin de laude. Bine uscat, omogen impregnat – nu avea să se crape, nu, nici într-o sută de ani. „Niciodată n-a venit din America o bucată mai frumoasă de scândură.“ Avea un stil de-a vorbi presărat cu hiperbole. Lordul Petersfield a fost extrem de supărat; l-a concediat pe loc pe tâmplarul moşiei. După aceea, i-a spus domnului Clew că vrea un Giorgione, iar domnul Clew s-a dus şi i-a găsit unul care prezenta toate indiciile că asta era.

— Îmi place foarte mult asta, zise domnul Clew, arătând spre unul dintre gândurile cu care Lypiatt îşi prefaţase catalogul. Îşi potrivi ochelarii şi începu a citi cu voce tare: „Geniul este viaţă. Geniul e o forţă a naturii. În artă, nimic altceva nu contează. Impotenţii moderni, care se tem de geniu şi care sunt invidioşi pe el, au inventat, ca să se apere, noţiunea de Artist. Artistul cu simţul său pentru formă, cu stilul său, cu devoţiunea sa pentru frumuseţe etc., etc. Dar Geniul include Artistul: fiecare Geniu are, printre foarte multe altele, calităţile atribuite Artistului de către impotenţi. Artistul fără geniu e un cioplitor de fântâni prin care nu curge deloc apă“. Foarte adevărat, zise domnul Clew, chiar foarte adevărat.

Însemnă pasajul cu creionul.

Domnul Albemarle îşi rosti parola.

— Foarte intens exprimat, spuse el.

— Aşa am considerat şi eu întotdeauna, zise domnul Clew. El Greco, de exemplu…

— Bună dimineaţa. Ce e cu El Greco? zise o voce, pe nerăsuflate.

Scheletul înalt şi subţire, acoperit cu piele, al domnului Mallard atârna deasupra lor ca o conştiinţă vinovată. Domnul Mallard scria săptămânal în *Hebdomadal Digest*. Avea cunoştinţe vaste despre artă şi o antipatie sinceră faţă de tot ce era frumos. Singurul pictor modern pe care îl admira cu adevărat era Hodler. Pe toţi ceilalţi îi trata cu o cruzime nemiloasă; îi sfâşia în bucăţi în articolele sale săptămânale, cu toată verva pioasă a unui iconoclast calvinist care nimiceşte icoanele cu Sfânta Fecioară.

— Ce e cu El Greco? repetă el.

Avea o aversiune deosebit de pătimaşă faţă de El Greco.

Domnul Clew îi zâmbi împăciuitor; îi era frică de domnul Mallard. Elanurile lui nu egalau aversiunile erudite şi logice ale domnului Mallard.

— Doar îl dădeam ca exemplu, zise el.

— Un exemplu, sper, de desen incompetent, compoziţie barocă, forme dezgustătoare, colorit ţipător şi tematică isterică. (Domnul Mallard îşi arătă bătrânii dinţi gălbui într-un zâmbet ameninţător.) Acestea sunt singurele lucruri pe care le exemplifică opera lui El Greco.

Domnul Clew râse slab, nervos.

— Ce credeţi despre acestea? întrebă el, arătând spre pânzele lui Lypiatt.

— Mi se par foarte banal de proaste, răspunse domnul Mallard.

Tânărul asistent asculta îngrozit. Cum era posibil să reuşeşti într-o meserie ca asta?

— Oricum, zise curajos domnul Clew, îmi place vaza aceea cu trandafiri la fereastră, cu peisajul în spate. Numărul 29. Se uită în catalog şi adăugă: E şi o poezioară realmente încântătoare despre el:

O, frumuseţe a trandafirului,
Care emani bunătate, precum şi parfum!
Cine priveşte aceste flori,
Pe acest deal albastru şi câmp în pârg – ştie

Unde duce datoria şi că Puterile necunoscute
Dintr-un trandafir pot să-şi rostească vrerea.

Realmente încântătoare!

Domnul Clew mai făcu un semn cu creionul.

— Însă banală, banală, clătină din cap domnul Mallard. Şi, în orice caz, o poezioară nu poate justifica o pictură proastă. Ce armonie nerafinată de culori! Şi cât de neinteresantă e compoziţia! Acea diagonală care se depărtează e lucrată până la epuizare.

Făcu şi el un semn în catalog – o cruce şi un cerculeţ, aranjate asemenea craniului şi oaselor încrucişate de pe un steag de piraţi. Cataloagele domnului Mallard erau întotdeauna pline cu aceste mici semne; ele constituiau simbolul lui de condamnare.

Între timp, domnul Albemarle se îndepărtase pentru a-i saluta pe nou-sosiţi. Trebui să-i explice criticului de la *Daily Cinema* că nu existau portrete de celebrităţi. Reporterului de la *Evening Planet* trebui să-i spună care erau cele mai bune tablouri.

— Domnul Lypiatt, dictă el, e poet şi filosof, nu doar pictor. Catalogul său este… hmm… o profesiune de credinţă.

Reporterul stenografia cele spuse.

— Foarte frumos, zise el. Vă sunt foarte recunoscător, domnule, foarte recunoscător.

Şi plecă în grabă, ca să ajungă la Târgul Agricol[97] înainte să sosească regele. Domnul Albemarle i se adresă amabil criticului de la *Morning Globe*.

— *Întotdeauna* consider această galerie ca fiind categoric un *mauvais lieu*[98], zise o voce puternică şi veselă, plină de tauri şi canari reuniţi într-un cor. Ce expoziţii!

Şi domnul Mercaptan ridică expresiv din umeri. Se opri să-şi aştepte însoţitoarea.

Doamna Viveash rămăsese în urma lui, citind catalogul în timp ce mergea încet.

— E o carte completă, zise ea, plină de poezii, eseuri şi chiar scurte povestiri, din câte pot să-mi dau seama.

— O, obişnuitele mottouri de lăudăros, râse domnul Mercaptan. Cunosc genul ăsta de lucruri. „Ai grijă de trecut şi viitorul va avea grijă de el însuşi.“ „Dumnezeu la pătrat minus Om la pătrat egal Artă-plus-viaţă înmulţit cu Artă-minus-viaţă.“ „Cu cât e mai dezvoltată arta, cu atât sunt mai decăzute moravurile“ – numai că ăsta are aproape prea mult bun-simţ ca să fi fost născocit de Lypiatt. Însă cunosc genul ăsta de lucruri. Aş putea să continui aşa la nesfârşit.

Domnul Mercaptan era încântat de sine.

— Îţi voi citi unul dintre ele, zise doamna Viveash. „O pictură este o combinaţie chimică între forma plastică şi semnificaţia spirituală.“

— Aoleu, făcu domnul Mercaptan.

— „Cei care cred că o pictură este nimic altceva decât o chestiune de formă plastică sunt precum aceia care îşi închipuie că apa e făcută din nimic altceva decât hidrogen.“

Domnul Mercaptan făcu o grimasă.

— Ce scris! exclamă el. *Le style c'est l'homme*.[99] Lypiatt nu are un stil. Prin urmare – concluzie inexorabilă – Lypiatt nu există. Zău aşa, totuşi. Uită-te la nudurile astea oribile de-aici. Ca nişte lucrări de Carracci cu muşchi cubici.

— Samson şi Dalila, zise doamna Viveash. Vrei să-ţi citesc despre ele?

— Cu siguranţă, nu.

Doamna Viveash nu insistă. Casimir, îşi spuse, trebuie să se fi gândit la ea când scrisese acel mic poem despre Poeţi şi Femei, geniu suferind, chinuri, transpiraţia de capodopere. Oftă.

— Leoparzii aceia sunt destul de frumoşi, zise ea, după care se uită din nou în catalog. „Un animal este un simbol şi forma sa este semnificativă. În lungul proces al adaptării, evoluţia s-a rafinat, s-a simplificat şi s-a modelat, până când fiecare parte a animalului exprimă o dorinţă, o singură idee. Omul,

care a devenit ceea ce este nu prin specializare, ci prin generalizare, nu simbolizează prin corpul său un singur lucru. E un simbol al tuturor, de la cea mai hidoasă şi feroce bestialitate la dumnezeire.“

— Vai de mine, zise domnul Mercaptan.

O pânză cu munţi şi cu nişte nori enormi, ca nişte sculpturi care se năşteau, se prezentă singură.

— „Alpi atmosferici“, începu să citească doamna Viveash.

> Alpi atmosferici de ambră şi nea,
> Carne-a Iunonei şi alabastru pieptos
> Sculptat de mâinile nesigure ale vântului…

Domnul Mercaptan îşi acoperi urechile.

— Te rog, te rog, o imploră el.

— Numărul 17 se numeşte „Femeie pe fundal cosmic“, continuă ea. (Corpul unei femei se sprijinea de o coloană pe un vârf de deal, iar dincolo de ea era o noapte albastră, cu stele.) Dedesubt scrie: „Pentru cel puţin o singură persoană, ea este mai mult decât universul înstelat“. (Doamna Viveash îşi aduse aminte că Lypiatt îi spusese cândva exact acest lucru.) Atât de multe la Casimir îmi amintesc de afişele acelea publicitare la vermutul italienesc, zise ea. Ştii – Cinzano, Bonomelli şi toate astea. Mi-aş dori să nu-mi amintească de ele. Femeia asta în alb, cu capul în Ursa-Mare… (Clătină din cap.) Bietul Casimir.

Domnul Mercaptan râse cu râsul lui când tunător, când ascuţit.

— Bonomelli, exact aşa e, zise el. Ce critic bun eşti, Myra! Jos pălăria. (Înaintară.) Ce este această scenă grandioasă a transformării? întrebă el.

Doamna Viveash se uită în catalog.

— Se numeşte „Predica de pe munte“, zise ea. Şi ştii, chiar îmi place, zău aşa. Toată mulţimea aia de siluete înclinate care urcă dealul şi făptura singură din vârful dealului – mi se pare ceva foarte dramatic.

— *Draga mea*, protestă domnul Mercaptan.

— Şi, în ciuda a tot, el este realmente foarte drăguţ. Zău, foarte drăguţ, zise ea, simţind dintr-odată, într-un mod stânjenitor, că îl trăda cumva pe bărbat.

Vocea ei slabă părea foarte hotărâtă.

— O, *ces femmes, ces femmes*[100]! exclamă domnul Mercaptan. Toate sunt nişte Pasifae[101] şi Lede[102]. Toate preferă, în sufletul lor, nişte bestii în loc de bărbaţi, sălbatici în loc de fiinţe civilizate. *Chiar* şi tu, Myra, realmente cred asta, clătină el din cap.

Doamna Viveash îi ignoră izbucnirea.

— Foarte drăguţ, repetă ea, gânditoare. Numai că destul de plictisitor…

Vocea i se stinse cu desăvârşire.

Îşi continuară turul galeriei.

8

Gumbril îşi examina, critic, profilul şi partea din spate în oglinzile din cabina de probă a domnului Bojanus. Umflaţi, Pantalonii Ingenioşi erau bombaţi, categoric bombaţi, deşi cu o anumită opulenţă graţioasă care ar fi putut, la o persoană de sex opus, să pară doar plăcut de firească. La el însă, Gumbril trebui să admită că acea opulenţă părea niţel deplasată şi paradoxală. Totuşi, dacă e musai să suferi ca să fii frumos, trebuie, de asemenea, să te aştepţi să fii urât ca să nu suferi. Din punct de vedere practic, pantalonii erau un succes nemaipomenit. Se aşeză cu putere pe banca tare, de lemn, din cabina de probă şi se pomeni primit ca într-o poală de elasticitatea săltăreaţă; nu era nici o îndoială, Pantalonii Ingenioşi aveau să reziste chiar şi pe marmură. Iar haina, se consolă el, masca incontestabila umflătură. Sau, dacă nu o făcea, ei

bine, asta nu se putea preveni. Trebuia să te resemnezi cu umflătura, atâta tot.

— Foarte frumos, declară el în cele din urmă.

Domnul Bojanus, care-şi privise clientul în tăcere şi cu un zâmbet politicos, dar în acelaşi timp, nu se putu împiedica Gumbril să aibă senzaţia, oarecum ironic, tuşi.

— Depinde de ce anume mai exact vreţi să spuneţi prin „frumos“, zise el.

Îşi lăsă capul într-o parte şi vârfurile fin ceruite ale mustăţii sale semănau cu un indicator îndreptat spre o stea îndepărtată.

Gumbril nu spuse nimic, ci, zărindu-şi din nou partea laterală, dădu din cap în semn de aprobare vagă.

— Dacă prin „frumos“ vreţi să spuneţi confortabil, toate bune, continuă domnul Bojanus. Dacă vreţi să spuneţi însă elegant, mă tem, domnule Gumbril, că trebuie să nu fiu de acord.

— Dar eleganţa e doar relativă, domnule Bojanus, zise Gumbril, făcând pe filosoful, însă fără vlagă. Există anumiţi negri africani în rândul cărora se consideră elegant să-ţi găureşti buzele şi să le distanţezi cu nişte plăcuţe din lemn, până când gura seamănă cu un plisc de pelican.

Domnul Bojanus îşi puse mâna la piept şi se înclină uşor.

— Foarte posibil, domnule Gumbril, dar – să mă iertaţi că spun asta – noi nu suntem negri africani, replică el.

Gumbril se simţi, pe bună dreptate, ruşinat. Se privi din nou în oglinzi.

— Obiectaţi la toate excentricităţile din vestimentaţie, domnule Bojanus? întrebă el după o pauză. Aţi vrea să ne îmbrăcaţi pe toţi în uniforma dumneavoastră elegantă?

— De bună seamă că nu, răspunse domnul Bojanus. Sunt anumite cercuri în care excentricitatea în înfăţişare este categoric un *sine qua non*[103], domnule Gumbril, ba chiar, aş putea zice, *de rigueur*[104].

— Şi, îmi permiteţi să întreb, care sunt aceste cercuri, domnule Bojanus? Vă referiţi, probabil, la cercurile artistice? Pălării sombrero şi gulere byroniene şi, posibil, pantaloni din imitaţie de catifea? Deşi toate astea sunt, cu siguranţă, niţel cam demodate astăzi.

Domnul Bojanus zâmbi enigmatic, un Sfinx vesel. Îşi vârî mâna dreaptă şi mai adânc la piept şi, cu mâna stângă, îşi răsuci mustaţa şi mai mult, până când ajunse ca un vârf de ac.

— Nu artiştii, clătină el din cap. În practică, s-ar putea să se dea un pic excentrici şi neglijenţi. Dar pentru ei nu e necesar să arate neobişnuit din principiu. Numai politicienii sunt cei care trebuie să facă asta din principiu. E *de rigueur*, cum s-ar putea spune, doar în cercurile politice, domnule Gumbril.

— Mă surprindeţi, domnule Bojanus. Aş fi crezut că interesul politicianului este tocmai să pară respectabil şi normal.

— Dar este şi mai mult în interesul lui, ca lider al oamenilor, să pară distins, replică domnul Bojanus. Ei bine, nu chiar distins, se corectă el, căci asta înseamnă că politicienii par *distangay*[105], ceea ce, regret să spun, foarte adesea nu sunt, domnule Gumbril. Distinctibili, asta e mai degrabă ce vreau să spun.[106]

— Excentricitatea este semnul lor distinctiv? sugeră Gumbril.

Se aşeză oarecum senzual pe Pantalonii Ingenioşi.

— Cam aşa, zise domnul Bojanus, îndoindu-şi mustaţa. Liderul trebuie să arate diferit faţă de ceilalţi lideri. Pe vremuri, îşi purtau întotdeauna semnul distinctiv. Liderul îşi avea livreaua sa, ca tot restul lumii, ca să arate cine e. Asta era de bun-simţ, domnule Gumbril. Astăzi, nu mai are un semn distinctiv – cel puţin nu la ocaziile obişnuite –, căci nu pun la socoteală uniformele consilierilor regali şi toate acele veşminte elegante care se poartă o dată pe an. Se limitează la a se îmbrăca excentric sau a face cât mai mare caz de caracteristicile neobişnuite ale

înfăţişării personale. O metodă foarte aleatorie de-a aborda lucrurile, domnule Gumbril, foarte aleatorie.

Gumbril încuviinţă.

Domnul Bojanus continuă, făcând mici gesturi graţioase în timp ce vorbea.

— Unii dintre ei poartă gulere imense, ca domnul Gladstone. Alţii poartă orhidee şi monocluri, ca Joe Chamberlain. Unii îşi lasă părul lung, precum Lloyd George. Alţii poartă pălării neobişnuite, ca Winston Churchill. Unii se îmbracă în cămăşi negre, ca acest Mussolini, iar alţii în cămăşi roşii, ca Garibaldi. Unii îşi răsucesc mustăţile în sus, precum împăratul german, alţii le răsucesc în jos, asemenea lui Clemenceau. Unii îşi lasă să crească favoriţi, ca Tirpitz. Nu vorbesc de toate uniformele, ordinele cavalereşti, podoabele, frizurile, penele, coroanele, butonii, tatuajele, cerceii, eşarfele, săbiile, trenele, diademele, urim-urile şi tumim-urile[107] şi câte alte fleacuri, domnule Gumbril, care s-au folosit în trecut şi în alte părţi ale lumii pentru a-l distinge pe lider. Noi, care cunoaştem istoria, ştim totul despre asta, domnule Gumbril.

Gumbril făcu un gest dezaprobator.

— Vorbiţi doar în numele dumneavoastră, domnule Bojanus.

Domnul Bojanus se înclină.

— Vă rog să continuaţi, zise Gumbril.

Domnul Bojanus se înclină din nou.

— Păi, domnule Gumbril, rostul tuturor acestor lucruri, după cum am remarcat deja, este acela de a-l face pe lider să arate diferit, astfel încât să poată fi recunoscut de la primul *coop d'oil*[108], cum s-ar zice, de către turma pe care se întâmplă să o conducă. Fiindcă turma omenească, domnule Gumbril, e o turmă care nu se poate descurca fără un lider. Oile, de pildă: n-am observat niciodată să aibă un lider; nici corbii. Albinele, pe de altă parte, din câte înţeleg, au. Cel puţin atunci când roiesc. Corectaţi-mă dacă greşesc, domnule Gumbril. Istoria naturală nu a fost niciodată punctul meu *forty*[109], cum s-ar zice.

— Nici al meu, declară Gumbril.

— Cât despre elefanţi şi lupi, nu pretind să vorbesc despre ei în deplină cunoştinţă de cauză. Nici despre lame, lăcuste, porumbei domestici sau lemingi. Însă despre fiinţele umane, despre acestea pot să afirm că vorbesc cu toată autoritatea, dacă-mi permiteţi să spun asta, cu toată modestia, şi nu precum scribii. Am făcut un studiu special despre ele, domnule Gumbril. Iar meseria mea m-a pus în contact cu specimene foarte numeroase.

Gumbril nu se putu împiedica să se întrebe unde, mai exact, se plasa el însuşi în muzeul domnului Bojanus.

— Turma omenească trebuie să aibă un lider, continuă domnul Bojanus. Iar un lider trebuie să aibă ceva care să-l distingă de turmă. E important pentru interesele sale ca el să poată fi recunoscut cu uşurinţă. Vezi un bebeluş întinzându-se spre o căduţă şi te gândeşti imediat la Pears' Soap[110]; vezi părul alb fluturând în spate şi te gândeşti la Lloyd George. Acesta e secretul. Dar în opinia mea, domnule Gumbril, vechiul sistem era mult mai logic; dă-le uniforme şi ecusoane precise, zic eu; pune-i pe miniştrii cabinetului să poarte pene în păr. Atunci oamenii vor privi către un adevărat simbol fix al conducerii, nu la caracteristicile particulare ale unor simpli indivizi. Bărbile, părul şi gulerele ciudate se schimbă; dar o uniformă bună e mereu la fel. Dă-le pene, asta zic eu. Penele vor spori demnitatea funcţiei şi vor reduce importanţa individului. Iar asta, conchise viguros domnul Bojanus, asta va fi numai spre bine, domnule Gumbril.

— Nu vreţi să-mi ziceţi că, dacă hotărăsc să mă arăt mulţimii în pantalonii mei umflaţi, aş putea să devin un lider, nu-i aşa?

— A, nu, răspunse domnul Bojanus. Ar trebui, în primul rând, să aveţi talentul de-a vorbi şi de-a le porunci oamenilor. Penele nu ar conferi geniu, dar ar mări efectul a ceea ce există.

Gumbril se ridică şi începu să se dezbrace de Pantalonii Ingenioşi. Deşurubă valva şi aerul ieşi cu un şuierat stins, ca un oftat. Oftă şi el.

— E ciudat că n-am simţit niciodată nevoia de un lider, zise el îngândurat. N-am întâlnit niciodată pe cineva pe care să simt că l-aş putea admira din toată inima sau în care să cred din tot sufletul, pe nimeni pe care să vreau să-l urmez. Trebuie să fie plăcut, mă gândesc, să te laşi în seama altcuiva. Asta trebuie să-ţi dea un sentiment grozav, plăcut, de confort.

Domnul Bojanus zâmbi şi clătină din cap.

— Dumneavoastră şi cu mine, domnule Gumbril, nu suntem genul de oameni care să fie impresionaţi de pene sau chiar de vorbit şi poruncit. Poate că nu suntem lideri. Dar, în orice caz, nu suntem turma.

— Nu turma principală, poate.

— Nici un fel de turmă, insistă domnul Bojanus cu mândrie.

Gumbril clătină din cap cu îndoială şi îşi încheie nasturii de la pantaloni. Nu era sigur, acum că se gândea la asta, că nu aparţinea tuturor turmelor – printr-un fel de apartenenţă onorifică şi temporară, după cum se oferea ocazia, aşa cum cineva face parte din Uniune la o universitate înfrăţită sau la Clubul Militar Naval în timp ce în propria-i universitate sau în clubul său se face curăţenia generală anuală. Turma lui Shearwater, turma lui Lypiatt, turma domnului Mercaptan, turma doamnei Viveash, turma arhitecturală a tatălui său, turma educaţională (dar asta, slavă Domnului, behăia acum pe păşuni îndepărtate), turma domnului Bojanus – facea parte din toate câte puţin, dar din nici una pe de-a-ntregul. Nimeni nu făcea parte din turma lui. Cum ar fi putut? Nici un cameleon nu poate trăi confortabil pe un tartan[111]. Îşi puse haina.

— O să vă trimit veşmintele în seara asta, zise domnul Bojanus.

Gumbril plecă din atelier. La peruchierul din Leicester Square, care lucra pentru teatre, îşi comandă o barbă blondă în formă de evantai, care să se potrivească cu părul şi mustaţa lui. Avea să fie, în orice caz, propriul său lider; va purta un semn

distinctiv, un simbol al autorităţii. Iar Coleman spusese că se puteau naşte relaţii amoroase periculoase cu ajutorul simbolului.

Ah, acum era, provizoriu, membru al turmei lui Coleman. Toate astea erau foarte deprimante.

9

Barba blondă, în formă de evantai, montată pe voal şi garantat nedetectabilă îi sosi de la peruchier ambalată exagerat într-o cutie rezistentă, din carton, de şase ori mai mare decât obiectul în cauză şi însoţită de un sfert de pintă[112] din cea mai bună pastă specială pentru lipit. În intimitatea dormitorului, Gumbril o scoase din cutie, o ţinu ridicată ca s-o admire, îi mângâie moliciunea mătăsoasă şi în cele din urmă o probă în faţa oglinzii, ţinând-o provizoriu la bărbie. Decise imediat că efectul era uluitor, grandios. Din melancolic şi mult prea blând se văzu transformat pe loc într-un fel de Henric al VIII-lea jovial, într-un bărbat masiv, rabelaisian, spătos, puternic, exuberant, plin de vitalitate şi cu păr bogat.

Proporţiile chipului său erau modificate în mod uimitor. Podiumul, dedesubtul gurii, fusese insuficient de masiv pentru a susţine dispunerea impunătoare a nasului, iar podul raţional al frunţii, suficient de nobilă, fără îndoială, în sine, fusese disproporţionat de înalt. Barba umplea acum deficienţele din stilobat[113] şi, fondate acum pe o temelie solidă de voinţă, ordinea simţurilor, podul imaginar al ideilor se construiau cu o armonizare mai clasică a proporţiilor. Îi mai rămânea doar să-şi comande de la domnul Bojanus un sacou american, cu umerii vătuiţi pentru a fi la fel de laţi şi de eroici precum o jiletcă din *cinquecento*, şi va arăta întocmai ca un bărbat rabelaisian. Mare mâncău, mare băutor, luptător dârz, amant prodigios; minte limpede, creator de frumuseţe, căutător al adevărului şi profet al măreţiilor eroice. Echipat cu haina şi barba, se putea califica pentru următorul loc vacant printre cenobiţii din Thélème[114].

Îşi îndepărtă barba – „puse castorul sus“, cum se zicea în vremurile bune ale cavalerismului; trebuia să ţină minte această glumă, pentru folosul lui Coleman. Îşi puse castorul sus – ha-ha – şi privi cu tristeţe chipul departe de-a fi rabelaisian care îl înfrunta acum. Îşi dădu seama îndată că mustaţa – aceea era suficient de veritabilă – care arătase, alături de splendida operă de artă de dedesubt, atât de fioroasă şi virilă, slujea, de una singură, doar la a accentua, pleoştită, melancolia şi blândeţea lui înnăscute.

Era o chestie sumbră, care ar fi putut să-i aparţină lui Maurice Barrès în tinereţe; o podoabă strâmbă, lipsită de viaţă, încovoiată, aşa cum ar fi putut să crească doar deasupra buzelor unui asiduu Cultivator al Eului, care avea să devină, pe măsură ce îmbătrânea, ridicol de deplasată pe faţa unui naţionalist înflăcărat. Dacă nu s-ar fi potrivit atât de splendid cu barba, dacă nu ar fi devenit atât de extraordinar de diferită în noul context pe care-l descoperise pentru ea, ar fi ras-o pe loc, chiar atunci.

Apendice jalnic. Însă acum avea s-o transforme, avea să-i adauge soaţa. Catrenul lui Zadig pentru amanta sa, când tăbliţa pe care acesta fusese scris s-a rupt în două, a devenit o calomnie trădătoare despre rege.[115] Tot astfel şi această mustaţă, care de una singură slujeşte doar la a mă trăda, va deveni, de îndată ce se uneşte cu contextul care-i lipseşte, o armă amoroasă pentru cucerirea sexului frumos, se gândi Gumbril în timp ce se dădea cu pastă de lipit pe obraji şi bărbie.

Un pic cam pedant, decise el; un pic cam greoi. Şi, în afară de asta, foarte puţină lume citise *Zadig*, nu era de prea mare folos în conversaţie. Îşi potrivi cu grijă, cu vârful degetelor meticuloase, transformarea pe chipul dat cu pastă de lipit, o apăsă ferm şi o ţinu un răstimp, până se fixă bine. Portalurile din Thélème se deschiseră dinaintea lui; se eliberă din acele livezi roditoare, din săli şi curţi, de scările late care şerpuiau în spirale nobile în aripile fiecăruia dintre frumoasele turnuri rotunde. Şi Coleman fusese cel care-i indicase drumul; se simţi

recunoscător după cum se cuvenea. O ultimă privire spre Bărbatul Desăvârşit, o ultimă şi decisivă constatare că Bărbatul Blând şi Melancolic nu mai exista, cel puţin pentru moment, şi era gata să pornească la drum cu toată încrederea. Îşi alese un pardesiu lejer – nu că ar fi avut nevoie de el, căci era o zi senină şi caldă, dar până când domnul Bojanus avea să-şi termine munca de vătuire, trebuia să se lăţească în umeri în felul acesta, chiar dacă asta însemna că era posibil să-i fie neplăcut de cald. A nu fi la înălţimea Bărbăţiei Desăvârşite de teama unui inconvenient minor era absurd. Prin urmare, îşi puse pardesiul lejer – o togă, după cum îl numea domnul Bojanus, o togă foarte aspectuoasă din stofă reiată adevărată din West Country[116]. Îşi puse cea mai lată şi mai neagră pălărie de fetru, căci – mai presus de orice – de lăţime avea nevoie pentru a căpăta desăvârşire, lăţime a staturii, lăţime a minţii, lăţime a simpatiei omeneşti, lăţime a zâmbetului, lăţime a umorului, lăţime a tot.[117] Ultimul retuş fu un baston vechi şi masiv, din lemn de rattan, care-i aparţinea tatălui său. Dacă ar fi avut un buldog, l-ar fi scos la plimbare în lesă. Dar nu avea. Ieşi neînsoţit afară, la lumina soarelui.

Însă asta nu însemnă că rămase neînsoţit multă vreme. Aceste zile calde şi senine de mai erau minunate ca să fii îndrăgostit. Iar a fi singur în astfel de zile era asemenea unei boli. Era o maladie de care Bărbatul Blând şi Melancolic suferea mult prea frecvent. Deşi în ţară erau milioane de femei de prisos, milioane. În fiecare zi, pe străzi, vedeai trecând mii; iar unele erau splendide, răpitoare, singurele suflete-perechi posibile. Mii de suflete-perechi unice în fiecare zi. Bărbatul Blând şi Melancolic le lăsa să treacă – să dispară pentru totdeauna. Însă azi – azi era bărbatul rabelaisian desăvârşit, era bărbos până la dinţi; jocul prostesc era în toi; aveau să se ivească prilejuri şi Bărbatul Desăvârşit va şti cum să profite de ele. Nu, nu va fi prea mult timp neînsoţit.

În scuar, cei paisprezece platani străluceau în frunzişul lor proaspăt, de un verde fără pată. La capătul fiecărei străzi, muselina aurie a aburilor atârna într-o cortină fără cute, care se deşira în depărtare, deasupra orizontului străveziu al cerului, până la un nimic transparent în contrast cu albastrul mai intens. Murmurul slab, ca provenind dintr-o scoică, ce trece drept linişte într-o metropolă, părea să se identifice neclar cu ceaţa aurie a verii şi pe acest fundal vast şi obscur se detaşau strigătele de joacă ale copiilor, clare şi ascuţite. „Castorule, castorule!“, ţipau ei şi „E frig acolo sus?“. Plin de ameninţare jucăuşă, Bărbatul Desăvârşit îşi agită spre ei bastonul împrumutat. Le acceptă salutul prompt ca pe cel mai favorabil augur.

La prima tutungerie, Gumbril cumpără cel mai lung trabuc pe care îl putu găsi şi, lăsând în urmă rotocoale albastre de fum cubanez, îşi croi drum alene, cu un legănat amplu, spre parc. Acolo, sub ulmi, pe malul iazurilor ornamentale, se aştepta să-şi găsească ocazia de care intenţiona – atât de sigur pe sine în spatele măştii sale gargantueşti – să profite.

Prilejul i se oferi mai curând decât se aştepta.

Tocmai cotise pe Queen’s Road şi hoinărea pe lângă Whiteley’s[118] cu aerul cuiva care ştie că are dreptul la un loc bun la soare, ba chiar la două sau trei locuri bune, când observă chiar în faţa sa, examinând cu atenţie modelele din noul sezon, o tânără pe care, în zilele lui blânde şi melancolice doar ar fi admirat-o deznădăjduit, dar care acum, pentru Bărbatul Desăvârşit, părea o pradă predestinată şi accesibilă. Era înăltuţă, însă părea mai înaltă decât era de fapt din cauza zvelteţei ei remarcabile. Nu că i s-ar fi părut dezagreabilă, departe de asta. Era o zvelteţe rotunjită. Bărbatul Desăvârşit hotărî să o considere pe tânără ca fiind tubulară – flexibilă şi tubulară, precum o secţiune dintr-un boa constrictor, să zicem? Era îmbrăcată cu haine care îi accentuau silueta de şarpe, cu o jachetă gri, bine cambrată, ce se încheia cu nasturi până la gât şi cu o fustă gri, lungă şi strâmtă, ce-i ajungea

până la glezne. Pe cap avea o pălărioară neagră, lucioasă, care arăta aproape ca şi cum fi fost confecţionată dintr-un metal. Era împodobită într-o parte cu un bucheţel anost de frunze aurii.

Aceste frunze aurii erau singurul ornament în toată acea severă netezime şi tubularitate neîntreruptă a persoanei sale. Cât despre chipul ei, acesta nu era nici strict frumos, nici strict urât, ci combina deopotrivă elemente de frumuseţe şi urâţenie într-un întreg neaşteptat, care era atrăgător într-un fel ciudat şi oarecum ireal.

Prefăcându-se şi el interesat de noua colecţie de sezon, Gumbril întocmi un inventar al trăsăturilor ei, mijindu-şi ochii în lateral pe deasupra vârfului aprins al trabucului. Fruntea, care era în mare parte ascunsă de pălărie; putea fi înaltă, gânditoare şi calmă, sau putea să aibă acea îngustime care la bărbaţi e urâtă, dar la femei e doar o altă atracţie – una destul de rustică, poate, chiar *canaille*, însă în mod hotărât o atracţie. Nu se putea ghici. Cât despre ochi, erau verzi şi limpezi; depărtaţi unul de altul, priveau de sub pleoape grele prin fante ce se înclinau în sus spre colţurile exterioare. Nasul era uşor acvilin. Gura avea buze pline, dar era dreaptă şi neaşteptat de mare. Bărbia era mică, rotundă şi hotărâtă. Avea o piele palidă, uşor îmbujorată pe pometii proeminenţi.

Pe obrazul stâng, chiar sub colţul ochiului oblic, avea o aluniţă cafenie. Părul pe care reuşi să-l zărească Gumbril de sub pălărie era de un blond deschis, inobservabil. După ce termină cu uitatul la noua colecţie, ea merse încet mai departe, oprindu-se o clipă în faţa cuferelor de voiaj şi a coşurilor echipate pentru picnic; zăbovi un minut întreg la corsete, trecu pe lângă pălării, din cine ştie ce motiv, cu o expresie destul de dispreţuitoare, dar se opri, ceea ce păru ciudat, ca să se uite lung, gânditoare, la trabucuri şi vin. Cât despre rachetele de tenis şi paletele de crichet, uniformele şcolare şi tricotajele pentru bărbaţi, nu le-a aruncat nici măcar o privire. Dar cu câtă duioşie zăbovi în faţa ghetelor şi pantofilor! Bărbatul Desăvârşit băgă de seamă, cu

satisfacţie, că picioarele tinerei aveau o eleganţă de curbe colorate. Şi, în vreme ce alţi oameni umblau în încălţări din toval[119], ea se mulţumea să fie încălţată cu nimic mai aspru decât pielea marmorată de şarpe.

O luară încet pe Queen's Road, zăbovind în faţa fiecărui magazin de bijuterii, anticariat şi magazin de pălării întâlnit în cale. Necunoscuta nu-i oferi nici o ocazie şi, desigur, se gândi Gumbril, cum ar fi putut? Căci jocul stupid pe care se baza era un pichet[120] călător pentru doi jucători, nu un joc al răbdării. Nici un om sănătos la cap nu l-ar putea juca de unul singur. Trebuia să-şi creeze el însuşi ocazia.

Tot ce era blând în el, tot ce era melancolic se retrase cu o împotrivire revoltată din faţa sarcinii de a rupe – cu ce urmări plăcute şi periculoase în viitor sau, în cazul unei mustrări meritate, de îndată umilitoare? – o tăcere care, de pe la a zecea sau a douăsprezecea vitrină, devenise insuportabil de semnificativă. Bărbatul Blând şi Melancolic s-ar fi lăsat purtat până la capătul străzii, împărtăşind, cu acea comunitate de gusturi care constituie baza oricărei legături fericite, entuziasmul ei pentru sfeşnice din bronz şi furculiţe pentru prăjit pâinea, imitaţii de mobilă Chippendale, ceasuri cu brăţară din aur şi rochii de vară cu talia joasă; ar fi mers într-o doară până la capătul străzii şi ar fi privit-o, buimac, cum dispare pentru totdeauna în parcul verde sau pe trotuarele negre din Bayswater Road. Ar fi urmărit-o cum dispărea pentru totdeauna şi, dacă s-ar fi nimerit să fie deschisă vreo cârciumă, s-ar fi dus şi şi-ar fi comandat un pahar de porto şi, aşezat la bar, ar fi savurat, încă buimac, în mijlocul celorlalţi băutori, strugurii întunecaţi din Douro şi propria-i singurătate neasemuită.

Asta era ceea ce ar fi făcut Bărbatul Blând şi Melancolic. Însă, pe când privea atent în vitrina unui anticariat, imaginea chipului său bărbos, puternic, reflectat într-o oglindă doar aparent Hepplewhite, îi reaminti că Bărbatul Blând şi Melancolic era temporar mort şi că Bărbatul Desăvârşit era acum cel

care pierdea vremea, fumând din trabuc, pe Queen's Road, către mânăstirea Thélème.

Îşi îndreptă umerii; în toga aceea a domnului Bojanus arăta la fel de voluminos ca Francisc I. A sosit timpul, decise el.

În acel moment, imaginea chipului necunoscutei i se alătură în oglinda micuţă, când ea se îndepărtă puţin de masa de toaletă în stil galez vechi din colţ, venind către cea la care era el. Necunoscuta se uită la Hepplewhite-ul contrafăcut. Ochii lor se întâlniră în oglinda ospitalieră. Gumbril zâmbi. Colţurile gurii mari a necunoscutei părură să se mişte uşor; asemenea petalelor de magnolie, pleoapele i se lăsară lent în jos, peste ochii oblici. Gumbril se întoarse de la imaginea reflectată la realitate.

— Dacă doreşti să spui „Castorule", ai voie, zise el.

Bărbatul Desăvârşit îşi ţinuse primul discurs.

— Nu vreau să spun nimic, replică necunoscuta.

Vorbea cu o precizie şi distincţie fermecătoare, întârziind cu o accentuare simpatică asupra lui *n* din „nimic".

„N-n-nimic" – sună destul de final. Ea se întoarse şi plecă mai departe.

Însă Bărbatul Desăvârşit nu era genul care să se lase alungat de un simplu ultimatum.

— Ei, gata, mi-am primit dojana meritată, zise el, potrivindu-şi paşii cu ai ei. Onoarea e salvată, prestigiul e apărat cum se cuvine. Acum putem să ne continuăm conversaţia.

Bărbatul Blând şi Melancolic stătea deoparte, cu răsuflarea tăiată de admiraţie uimită.

— Eşti f-foarte impertinent, zise necunoscuta, zâmbind şi privind în sus de sub petalele de magnolie.

— Aşa mi-e firea, spuse Bărbatul Desăvârşit. Nu trebuie să mi-o iei în nume de rău. Nu poţi să te sustragi eredităţii; asta ţi-e cota-parte din păcatul originar.

— Mai e şi graţia divină, zise necunoscuta.

— Adevărat, răspunse Gumbril, mângâindu-şi barba.

— Te sfătuiesc să te r-rogi pentru ea.

Ruga lui fusese deja ascultată, reflectă Bărbatul Blând şi Melancolic. Păcatul originar din el se îndreptase singur.

— Uite alt anticariat, spuse Gumbril. Ne oprim să aruncăm o privire?

Necunoscuta îl privi cu îndoială. Dar el părea foarte serios. Se opriră.

— Cât de revoltătoare este mobila asta contrafăcută, remarcă Gumbril.

Magazinul, băgă el de seamă, se numea „Căsuţa dumitale a veche“.

Necunoscuta, care fusese pe punctul de-a spune cât de mult îi plăceau măsuţele acelea de toaletă galeze, îşi dădu cel mai sincer acord.

— F-foarte c-comună.

— Atât de groaznic de rafinată. Atât de rafinată şi artistică.

Ea râse pe o scală cromatică descrescătoare. Asta era de o noutate incitantă. Săraca mătuşă Aggie, cu Art and Craft[121] ale ei şi cu vechea ei mobilă englezească. Şi când se gândea că le luase atât de mult în serios! O văzu într-o clipă pe mătuşa ei drept doamna năzuroasă care era – cu mobila ei Ludovic al-nu-ştiu-câtelea şi bijuteriile ei şi ceaiurile la care invita tineri poeţi şi artişti adevăraţi. În trecut, când se imaginase pe ea însăşi primind artişti adevăraţi, acest lucru se petrecea întotdeauna în mijlocul unui mobilier foarte artistic. Mobilierul mătuşii Aggie. Dar acum – nu, o, nu. Acest bărbat era, probabil, un artist. Barba lui; şi pălăria aia mare şi neagră. Însă nu era sărac; foarte bine îmbrăcat.

— Da, e amuzant să te gândeşti că sunt oameni care consideră genul ăsta de lucruri ca fiind artistice. Ţi-e ş-şi milă de ei, adăugă ea, cu un uşor sâsâit.

— Eşti bună la inimă, zise Gumbril. Mă bucur să văd asta.

— Nu f-foarte bună, mă tem.

Se uită la el pieziş, cu înţeles, aşa cum s-ar fi uitat doamna năzuroasă la unul dintre poeţi.

— Ei, îndeajuns de bună, nădăjduiesc, zise Bărbatul Desăvârşit; era încântat de noua sa cunoştinţă.

Intrară împreună pe Bayswater Road. Aici, se gândi Gumbril, era locul în care Bărbatul Blând şi Melancolic s-ar fi furişat buimac la paharul lui cu porto şi singurătatea lui în mijlocul beţivilor necunoscuţi de la bar. Însă Bărbatul Desăvârşit îşi luă noua prietenă de cot şi o conduse prin trafic. Traversară împreună bulevardul, intrară împreună în parc.

— Tot mai cred că eşti f-foarte impertinent, zise doamna. Ce-ţi veni să mă urmăreşti?

Cu un singur gest larg, Gumbril arătă spre soare, cer, copacii verzi care străluceau vesel, iarbă, luminile de smarald şi umbrele violet din depărtarea rustică.

— Într-o zi ca asta, cum aş putea să mă abţin?

— Păcatul originar?

— O, nu ridic nici o pretenţie de originalitate în asta, zise Bărbatul Desăvârşit, clătinând din cap cu modestie.

Necunoscuta râse. Povestea asta era aproape la fel de bună ca un poet tânăr la ceai. Era foarte bucuroasă că hotărâse, până la urmă, să-şi pună cel mai bun costum în după-amiaza aceea, chiar dacă era un pic cam gros pentru căldura din acea zi. Observă că şi el purta pardesiu, ceea ce i se păru destul de excentric.

— E original să mergi să faci tumbe prosteşte, ca un elefant într-o groapă, până peste urechi, la prima vedere…? continuă el.

Ea îl privi pieziş, apoi închise petalele de magnolie şi zâmbi. Avea să fie ceva pe bune – una dintre acele conversaţii despre dragoste lungi, interminabile sau, în orice caz, care puteau fi reînnoite nedefinit; spirituală, subtilă, fină şi îndrăzneaţă, asemenea conversaţiilor din cărţi, asemenea conversaţiilor de la ceai dintre tineri poeţi

inteligenţi şi doamne de calitate, devenite năzuroase dintr-o experienţă excesivă, năzuroase şi un pic plictisite, totuşi, în felul lor insesizabil, de o curiozitate insaţiabilă.

— Ce-ar fi să ne aşezăm, propuse Gumbril, arătând spre două scaune verzi din fier care stăteau izolate în mijlocul ierbii, apropiate şi cu partea din faţă îndreptată uşor spre interior unul faţă de celălalt, într-o poziţie care sugera o intimitate confidenţială.

La perspectiva conversaţiei care, inevitabil, avea să se desfăşoare, se simţi categoric mai puţin entuziasmat decât se simţea noua sa prietenă. Dacă era ceva ce detesta, atunci era conversaţia despre dragoste. Îl plictisea, o, îl plictisea îngrozitor, această analiză minuţioasă a pasiunii pe care tinerele femei păreau întotdeauna s-o aştepte, la un moment sau altul al relaţiei cu cineva. Cum modifică dragostea caracterul, deopotrivă în bine şi în rău; cum pasiunea fizică nu trebuie să fie incompatibilă cu cea spirituală; cum se poate ca o posesivitate groaznică şi tiranică să se alieze în dragoste cu cea mai altruistă solicitudine faţă de celălalt – o, ştia toate astea, şi încă multe altele, atât de bine, atât de bine. Şi dacă cineva se poate îndrăgosti de mai mult de o singură persoană în acelaşi timp, dacă există dragoste fără gelozie, dacă mila, afecţiunea, dorinţa pot în vreun fel să înlocuiască pasiunea deplină şi adevărată – cât de des fusese nevoit să examineze amănunţit aceste chestiuni plictisitoare la culme!

Şi toate speculaţiile filosofice erau la fel de familiare, toate datele fiziologice, antropologice şi psihologice. Nu mai avea nici un fel de interes pentru teoria acestui subiect. Din nefericire, o discuţie despre teorie părea întotdeauna să fie o pregătire preliminară esenţială a practicii acestui subiect. Oftă un pic plictisit în timp ce se aşeza pe scaunul verde din fier. Însă apoi, aducându-şi aminte că acum era Bărbatul Desăvârşit şi că Bărbatul Desăvârşit trebuia să facă totul în forţă, cu gesturi grandioase şi un aer triumfător, se aplecă în faţă şi, zâmbind cu o insolenţă fermecătoare prin barbă, începu:

— Poate-ţi aduci aminte că lui Tiresias[122] i s-a acordat privilegiul unic de-a trăi atât ca bărbat, cât şi ca femeie.

O, acesta era tânărul poet autentic. Necunoscuta îşi sprijini un cot pe spătarul scaunului şi îşi lăsă obrazul în palmă, dispusă să asculte şi, acolo unde era necesar, să intervină în mod inteligent. Îl privea prin ochii întredeschişi şi zâmbea vag, într-o manieră pe care o ştia din experienţă a fi enigmatică şi deosebit de atrăgătoare, deşi cu o urmă de trufie şi un picuţ batjocoritoare şi ironică.

O oră şi jumătate mai târziu, mergeau cu un taxi la o adresă din Bloxam Gardens, Maida Vale. Numele i se păru oarecum familiar lui Gumbril. Bloxam Gardens – poate că vreuna dintre mătuşile lui locuise cândva acolo?

— E un duplex mic şi g-groaznic, îi explică ea. Plin de lucruri respingătoare. A trebuit să-l luăm gata mobilat. E imposibil să găseşti ceva acum.

Gumbril să lasă pe spate în colţul lui, întrebându-se, pe când îi studia profilul întors, cine sau ce putea fi această femeie. Părea să fie foarte prezentă, să-i placă genul de lucruri care te-ai fi aşteptat să fie pe placul cuiva; părea să fie deosebit de civilizată, conform sensului destul de tehnic pe care îl dădea domnul Mercaptan acestui termen; la fel de lipsită de toate prejudecăţile precum însuşi marele exponent al civilizaţiei.

Din aluziile scăpate în mod ponderat, părea să posede toată experienţa periculoasă, toată siguranţa şi cruzimea dezinvoltă a unei mari doamne a cărei întreagă viaţă e ocupată de aventuri interminabile ale inimii, simţurilor şi minţii. Dar, printr-o ciudată contradicţie, părea să considere că viaţa ei era limitată şi neinteresantă. Se plânsese fără prea multe ocolişuri că soţul ei o înţelegea greşit şi o neglija, se plânsese, implicit, că nu cunoştea decât foarte puţini oameni interesanţi.

Apartamentul duplex din Bloxam Gardens nu era, în mod cert, foarte frumos – şase camere la al doilea şi al treilea etaj al unei case cu stucatură care

se cojea. Iar mobila – categoric luată în rate. Perdelele şi draperiile – ţipător de „moderne“, absolut „futuriste“.

— Ce trebuie să suporţi în apartamentele mobilate! se strâmbă doamna, conducându-l în salonaş. (Şi, în timp ce vorbea, reuşi efectiv să se convingă că mobila nu era a lor, că găsiseră aşa toate lucrurile acelea sordide care se învălmăşeau în camere, nu că le aleseseră ei înşişi, şi încă – vai! – cu eforturi, nu că plătiseră cu perseverenţă pentru ele, lună de lună.) Lucrurile noastre personale, continuă ea murmurând slab, sunt depozitate. Pe Riviera.

Acolo, sub palmieri, printre florile străvezii de pepene şi crupieri, îşi ţinuse năzuroasa doamnă pentru ultima oară salonul de tineri poeţi. Pe Riviera – asta avea să explice, acum că se gândea mai bine, o mulţime de lucruri, dacă vreodată ar fi fost necesară o explicaţie.

Bărbatul Desăvârşit încuviinţă din cap cu simpatie.

— Gusturile altora, zise el ridicând mâinile şi amândoi râseră. Dar de ce ne gândim la alţii? adăugă şi, înaintând cu o impulsivitate cuceritoare, o apucă de mâinile lungi, fine şi le duse la gura înconjurată de barbă.

Tânăra se uită o clipă la el, apoi îşi coborî pleoapele şi îşi retrase mâinile.

— Trebuie să merg să fac ceaiul, zise ea. Servitorii – pluralul era o exagerare pardonabilă – sunt plecaţi.

Galant, Bărbatul Desăvârşit se oferi să vină s-o ajute. Aceste scene ale vieţii intime aveau un farmec al lor. Dar ea nu vru să-l lase.

— Nu, nu, zise foarte ferm. Pur şi simplu îţi interzic. Trebuie să stai aici. Nu lipsesc decât o clipă.

Plecă şi închise cu grijă uşa după ea.

Rămas singur, Gumbril se aşeză şi îşi pili unghiile.

Cât despre tânăra doamnă, se grăbi spre bucătărioara ei întunecoasă, aprinse focul, puse ceainicul, aşeză serviciul de ceai pe o tavă şi scoase

din cutia de biscuiţi unde era păstrată bucata de prăjitură cu ciocolată rămasă, care fusese deja servită şi cu două zile în urmă la ceai. Când totul fu gata, se duse tiptil până în dormitorul ei şi, aşezându-se în faţa măsuţei de toaletă, începu cu mâini tremurând de nerăbdare să îşi pudreze nasul şi să îşi împrospăteze culoarea în obraji. Chiar şi după ce făcu ultimul retuş, rămase nemişcată acolo, privindu-şi imaginea din oglindă.

Doamna şi poetul, se gândea ea, *grande dame*[123] şi tânărul poet de geniu. Îi plăceau tinerii cu barbă. Dar el nu era artist, în ciuda bărbii, în ciuda pălăriei. Era un fel de scriitor. Aşa dedusese ea; însă era rezervat, era încântător de misterios. Şi ea era la fel, la o adică. Marea doamnă se strecoară afară, mascată, pe stradă; atinge mâneca tânărului: Vino cu mine. Ea e cea care alege, nu e pasivă, nu se lasă aleasă. Tânărul poet cade la picioarele ei; ea îl ridică. Genul ăsta de lucruri e ceva obişnuit.

Deschise caseta cu bijuterii, îşi scoase toate inelele – vai, nu erau prea multe – şi le puse pe degete. Răzgândindu-se, îşi dădu jos două sau trei dintre ele; bănuia, cu o remuşcare subită, că erau niţeluş în concordanţă cu gustul altora.

El era foarte deştept, foarte artistic – numai că acesta părea un cuvânt nepotrivit pentru a fi folosit; părea să cunoască toate lucrurile noi, toţi oamenii interesanţi. Poate că o va prezenta unora dintre ei. Şi era atât de în largul lui în spatele cunoştinţelor sale, atât de sigur pe el. Însă, dinspre partea ei, se simţea foarte convinsă, nu făcuse nici o greşeală prostească. Şi ea fusese – sau, oricum, păruse, şi asta era cel mai important – foarte în largul ei.

Îi plăceau tinerii cu barbă. Semănau foarte mult cu nişte ruşi. Ecaterina a Rusiei fusese una dintre marile doamne cu capricii. Mascată pe stradă. Tinere poet, vino cu mine. Sau, chiar, tinere ucenic de măcelar. Dar asta nu, asta însemna să meargă prea departe, să se coboare prea jos. Totuşi, viaţa, viaţa… exista pentru a fi trăită… viaţa… pentru a te bucura de ea. Şi acum, şi acum? Încă se întreba ce avea să

urmeze când ceainicul, care era unul dintre acelea nostime ce fluieră când fierbe apa, începu, mai întâi nesigur, apoi cu toată puterea, susţinut, să scoată sunetul lui plin de jale, ca de pe altă lume. Oftă şi se duse să se ocupe de el.

— Dă-mi voie să te ajut, sări Gumbril la intrarea ei în cameră. Ce pot să fac? întrebă el, învârtindu-se cam prosteşte pe lângă ea.

— N-nimic, zise doamna, punând tava pe măsuţă.

— N-nimic? o imită el, ridiculizând-o în glumă. Nu sunt bun de n-nimic?

Îi luă o mână şi i-o sărută.

— Nimic care să fie de cea mai m-mică importanţă, spuse ea, aşezându-se şi apucându-se să toarne ceaiul.

Bărbatul Desăvârşit se aşeză şi el.

— Aşadar, să te ador la prima vedere nu este de cea mai m-mică importanţă? întrebă el.

Ea clătină din cap, zâmbi, îşi ridică şi îşi coborî pleoapele. Era ceva foarte obişnuit, nu avea nici o importanţă.

— Zahăr? îl întrebă ea.

Tânărul poet era în siguranţă acolo, strălucind de vivacitate de cealaltă parte a măsuţei de ceai. El îi oferea dragoste, iar ea – cu cruzimea dezinvoltă a cuiva obişnuit prea bine cu acest soi de lucruri – îi oferea zahăr.

— Te rog, răspunse dând din cap. Însă, continuă el, dacă nu are nici o importanţă pentru dumneata, atunci o să plec imediat.

Doamna râse cu o secţiune din scala ei cromatică descrescătoare.

— O, ba nu, n-o să pleci, zise ea. Nu poţi.

Simţi că *grande dame* a făcut o mişcare grozav de bună.

— Foarte adevărat, replică Bărbatul Desăvârşit. N-aş putea. (Amestecă în ceai.) Dar cine eşti dumneata, femeie diabolică? ridică brusc privirea spre ea. (Era sincer nerăbdător să afle; şi, în afară de

asta, îi făcea un compliment foarte drăguţ.) Cu ce te ocupi în existenţa dumitale periculoasă?

— Mă bucur de viaţă, zise ea. Cred că se cuvine să te bucuri de viaţă. Dumneata nu crezi asta? Cred că este cea dintâi datorie a noastră. (Deveni foarte serioasă.) Trebuie să te bucuri de fiecare clipă a ei, zise ea. O, să te bucuri cu pasiune, aventuros, iar şi iar, cu entuziasm, într-un mod original.

Bărbatul Desăvârşit râse.

— O hedonistă conştiincioasă. Înţeleg.

Ea simţi cu stânjeneală că doamna năzuroasă nu se ridicase pe deplin la înălţimea personajului. Vorbise mai mult ca o tânără căreia viaţa i se pare prea plictisitoare, prea banală şi care ar vrea să meargă la cinema.

— Sunt foarte conştiincioasă, zise ea, încercând să-i trezească interesul prin fluturarea petalelor de magnolie şi aruncându-i cu surâsul ei enigmatic.

Trebuia să reabiliteze reputaţia Ecaterinei cea Mare.

— Mi-am dat seama de asta de la început, o luă în râs Bărbatul Desăvârşit, cu o insolenţă triumfătoare. Conştiinţa face nişte laşi din noi toţi.

Doamna năzuroasă doar zâmbi dispreţuitor.

— Serveşte-te cu nişte prăjitură cu ciocolată, îi sugeră ea.

Inima îi bătea cu putere. Se întreba, se întreba.

Urmă un lung răstimp de tăcere. Gumbril îşi termină prăjitura, îşi bău melancolic ceaiul şi nu vorbi deloc. Descoperi, dintr-odată, că nu avea nimic de spus. Siguranţa sa jovială de sine păru să-l fi părăsit pentru moment. Era doar Bărbatul Blând şi Melancolic, deghizat prosteşte în Bărbatul Desăvârşit; o oaie în piele de castor. Îşi fortifică poziţia în spatele tăcerii sale înspăimântătoare şi aşteptă; la început aşteptă aşezat pe scaunul lui; apoi, când această totală inactivitate îi deveni insuportabilă, aşteptă plimbându-se cu paşi mari prin cameră.

Cu tot aerul ei de calm imperturbabil, ea îl privea cu oarecare îngrijorare. Ce naiba punea la cale

acum? Oare la ce ar fi putut să se gândească? Încruntându-se aşa, semăna cu un Jupiter tânăr, cu barbă şi voinic (deşi, observă ea, nu chiar atât de voinic cum părea îmbrăcat în pardesiu), care se pregătea să arunce un fulger. Poate se gândea la ea – poate că o suspecta, văzând prin doamna năzuroasă şi fiind supărat din cauza tentativei ei de înşelăciune. Sau poate s-a plictisit de ea, poate voia să plece. Ei bine, n-avea decât să plece, nu o deranja. Sau poate că aşa era el – un tânăr poet cu dispoziţie schimbătoare, ceea ce părea, după toate consideraţiile, cea mai probabilă explicaţie; era, de asemenea, explicaţia cea mai plăcută şi romantică. Ea aşteptă. Amândoi aşteptau.

Gumbril se uită la ea şi se simţi ruşinat de spectacolul calmului ei tăcut. Trebuie să facă ceva, îşi zise; trebuie să recapete *le moral*[124] pierdut al Bărbatului Desăvârşit. Se opri disperat în faţa singurului tablou mai acătării de pe pereţi. Era o gravură din secolul XVIII ce reproducea *Schimbarea la faţă* de Rafael – ba chiar mai bună, după cum a crezut întotdeauna, în alb şi negru decât în coloritul ei mohorât original.

— Asta e o gravură frumoasă, zise el. Foarte frumoasă.

Simplul fapt de-a fi rostit ceva era o mare alinare pentru el, o adevărată uşurare.

— Da, spuse ea. E a mea. Am descoperit-o într-un magazin cu obiecte la mâna a doua, nu departe de-aici.

— Fotografia, declară el, cu acea sinceritate efemeră care îl făcea să pară un entuziast în legătură cu toate, este o binecuvântare amestecată. Face posibilă reproducerea atât de uşor şi de ieftin a picturilor, încât toţi artiştii proşti care erau foarte ocupaţi în trecut cu realizarea de gravuri după picturile artiştilor buni sunt acum liberi să se ocupe de propria lor creaţie originală proastă.

Tot ce spunea era groaznic de impersonal, îşi zise el, groaznic de nerelevant. Pierdea teren. Trebuia să facă ceva drastic ca să-l recâştige. Dar ce?

Ea îi veni în ajutor.

— Am mai cumpărat una tot atunci, spuse. *Ultima Împărtăşanie a Sfântului Ieronim* de… cum îl cheamă? Îmi scapă.

— A, te referi la *Sfântul Ieronim* al lui Domenichino?[125] (Bărbatul Desăvârşit era din nou în plin avânt.) Pictura preferată a lui Poussin. Şi a mea, aproape. Aş vrea s-o văd.

— E la mine în cameră, din păcate. Dar, dacă nu te deranjează…

— Dacă nu te deranjează *pe dumneata*, se înclină el.

Ea îi zâmbi graţios şi se ridică.

— Pe aici, îi zise, şi deschise uşa.

— E un tablou minunat, continuă Gumbril, vorbăreţ acum, în spatele ei, în timp ce mergeau pe coridorul întunecat. Şi, în afară de asta, sunt ataşat sentimental de el. Când eram copil, aveam acasă o gravură după el. Şi ţin minte cum mă minunam – o, am ţinut-o aşa mulţi ani – de fiecare dată când o vedeam. Mă întrebam de ce naiba îi dădea episcopul acela bătrân (căci ştiam că era un episcop) o monedă de cinci şilingi acelui bătrân dezbrăcat.

Ea deschise o uşă; se aflau în camera ei foarte roz. Grav în frumuseţea lui solemnă şi de o armonie subtilă, tabloul era agăţat deasupra şemineului, printre fotografiile micuţelor prietene de vârsta ei, asemenea unui obiect ciudat dintr-o altă lume. Din rama aurită ciobită, toată frumuseţea şi toată grandoarea religiei priveau misterios asupra odăii roz. Micuţele prietene de vârsta ei, toate încântător de nubile, zâmbeau dulce, îşi ridicau privirea, ţineau în mâini pisici persane sau stăteau vesele pe picioarele uşor depărtate, cu o mână în buzunarul pantalonilor de la uniforma de cercetaşe; trandafirii roz de pe tapet, draperiile şi perdelele roz cu alb, patul roz, covorul de culoarea căpşunelor umpleau tot aerul cu reflexiile rozalii ale nudităţii şi vieţii.

Nespus de îndepărtaţi, absorbiţi de extazul lor solemn şi grav, preotul cu sutană şi mitră întindea, iar sfântul muribund primea cu nerăbdare trupul Fiului

Domnului. Ministranţii priveau cu gravitate, îngerii micuţi pluteau în aer deasupra unei ghirlande ce sugera un triumf solemn, leul dormea la picioarele sfântului şi, prin arcada din spate, ochiul călătorea peste un ţinut de dealuri şi pomi întunecaţi.

— Iată-l, zise ea, fluturând din mână spre poliţa căminului.

Însă Gumbril îl zărise cu mult înainte.

— Înţelegi ce vreau să zic prin moneda de cinci şilingi. (Făcând un pas către tablou, arătă spre ostia albă şi rotundă pe care preotul o ţine în mână şi al cărei disc întors e precum soarele primordial din centrul universului armonios al picturii.) Acelea erau vremurile monedelor de cinci şilingi, continuă el. Dumneata probabil că eşti prea tânără ca să-ţi aminteşti monedele acelea mari, frumoase. Ele ajungeau la mine ocazional, însă ostia sfinţită – nu. Aşa că dă-ţi seama cât de mult mă nedumerea tabloul. Un episcop dând cinci şilingi unui bătrân dezbrăcat într-o biserică, cu îngeri plutind deasupra şi un leu dormind în prim-plan. Era de neînţeles, groaznic de enigmatic.

Se întoarse de la tablou cu faţa spre gazdă, care stătea în picioare ceva mai departe în spatele lui, zâmbind tainic şi ademenitor.

— De neînţeles, repetă el. Însă aşa e totul. Aşa e viaţa în general. Şi dumneata în particular, zise, făcând un pas spre ea.

— Aşa sunt? întrebă ea, ridicându-şi spre el ochii limpezi.

O, ce-i mai bătea inima, ce greu era să fii doamna năzuroasă, care îşi satisface plină de calm un capriciu. Ce dificil era să te obişnuieşti cu acest gen de lucruri. Oare ce avea să urmeze?

Ceea ce urmă fu că Bărbatul Desăvârşit veni şi mai aproape de ea, îşi puse braţele în jurul ei, de parcă o invita să danseze foxtrot, şi începu să o sărute cu o forţă surprinzătoare. Barba lui o gâdila pe gât; tremurând un pic, îşi lăsă peste ochi petalele de magnolie. Bărbatul Desăvârşit o ridică în braţe, traversă camera şi o aşeză pe patul ca un catafalc

trandafiriu. Stând întinsă cu ochii închişi, ea încercă din toate puterile să se prefacă a fi moartă.

Gumbril se uitase la ceasul de la mână şi descoperise că era şase. Deja? Se pregăti să plece. Înfăşurată într-un chimonou roz, ea ieşi pe hol să-şi ia rămas-bun.

— Când pot să te revăd, Rosie?

Aflase că numele ei era Rosie.

Ea îşi recăpătase calmul şi detaşarea de mare doamnă şi reuşi să ridice din umeri şi să zâmbească.

— De unde să ştiu? întrebă, sugerând că nu putea să prevadă care ar fi putut să fie capriciul ei peste o oră.

— Atunci, pot să-ţi scriu ca să te întreb peste câteva zile dacă ştii?

Ea îşi lăsă capul într-o parte şi ridică din sprâncene, nesigură. În cele din urmă încuviinţă din cap.

— Da, poţi să-mi scrii, îi dădu permisiunea.

— Bine, zise Bărbatul Desăvârşit, după care îşi luă pălăria mare. (Ea îi întinse mâna cu demnitate şi cu galanterie ceremonioasă, iar el i-o sărută. Tocmai închidea uşa când îşi aminti ceva. Se întoarse.) Ascultă, strigă el după chimonoul roz care se retrăgea. E destul de absurd. Dar cum pot să-ţi scriu? Nici măcar nu îţi ştiu numele. Nu pot să scriu la adresă doar Rosie.

Marea doamnă râse încântată. Asta avea un adevărat iz de *capriccio*.

— Aşteaptă, zise ea şi alergă în salonaş. (Se întoarse într-o clipită cu o carte de vizită.) Poftim, spuse ea şi i-o băgă în buzunarul de la pardesiu.

Apoi, trimiţându-i un sărut prin aer, dispăru.

Bărbatul Desăvârşit închise uşa şi coborî scările. Măi să fie, îşi zise el. Băgă mâna în buzunar şi scoase cartea de vizită. În lumina slabă de pe casa scării citi numele de pe ea cu oarecare dificultate. Doamna James… ba nu, nu. Citi din nou, forţându-şi ochii; nu era nici o îndoială. Doamna James Shearwater.

Doamna James Shearwater.

De aia i se păruse vag cunoscut numele de Bloxam Gardens.

Doamna James Shear… Coborî treaptă după treaptă, greoi.

— Dumnezeule mare, zise el cu voce tare. Dumnezeule mare.

Dar de ce nu o văzuse niciodată? De ce nu i-a prezentat-o Shearwater niciodată? Acum, dacă stătea să se gândească mai bine, acesta nu vorbea niciodată despre ea.

De ce a spus ea că apartamentul nu era al lor? Ba era – îl auzise pe Shearwater vorbind despre el.

Avea obiceiul să facă aşa ceva?

Se putea ca Shearwater să nu ştie deloc cum era ea de fapt?

Dar, la o adică, cum era ea *de fapt*?

Ajunsese pe la jumătatea scărilor de la ultimul etaj, când uşa de la intrare a casei, care era despărţită de un scurt coridor de baza scării, se deschise cu un zornăit şi un scârţâit, dezvăluindu-l în prag pe Shearwater, care discuta aprins cu un prieten.

— …am luat iepurele, zicea tare şi foarte animat prietenul, un tânăr cu ochi negri şi bulbucaţi şi cu nări largi, fremătătoare, ca de câine. Am luat iepurele şi i-am injectat soluţia din ochi, din ochii pisaţi ai unui iepure mort. Înţelegi?

Primul impuls al lui Gumbril fu să se năpustească în sus pe scări şi să se ascundă în primul ungher posibil. Dar îşi veni în fire imediat. Era un Bărbat Desăvârşit şi Bărbaţii Desăvârşiţi nu se ascund; mai mult, era îndeajuns de deghizat ca să fie complet de nerecunoscut. Rămase unde se afla şi ascultă conversaţia.

— Iepurele, continuă tânărul, care – cu ochii săi strălucitori şi bulbucaţi şi nasul fremătător – semăna cu terierul unui braconier, gata să alerge să latre după prima coadă albă care-i ieşea în cale, iepurele bineînţeles că a dobândit rezistenţa corespunzătoare, a dezvoltat un anti-ochi specific ca să se protejeze. După aceea, am luat un pic din serul lui anti-ochi şi l-

am injectat unei iepuroaice şi apoi imediat am prăsit-o.

Făcu o pauză.

— Şi? întrebă Shearwater în felul său lent, greoi.

Îşi ridică întrebător capul mare şi îl privi de sub sprâncenele stufoase pe tânărul cu faţă de câine.

Tânărul cu faţă de câine zâmbi triumfător.

— Puii s-au născut cu vederea deteriorată, zise el, subliniindu-şi cuvintele prin mici lovituri cu pumnul drept în palma întinsă a mâinii stângi.

Gânditor, Shearwater se trase de mustaţa sa formidabilă.

— Hmm, făcu el încet. Foarte remarcabil.

— Îţi dai seama de însemnătatea completă a acestui fapt? întrebă tânărul. Se pare că afectăm direct plasma germinativă.[126] Am descoperit o modalitate de-a realiza caracteristici dobândite…

— Scuzaţi-mă, zise Gumbril.

Hotărâse că era vremea să plece. Alergă în jos pe scări şi pe holul pavat cu gresie. Îşi croi drum printre cei doi bărbaţi care discutau, împingându-i politicos, dar ferm.

— …ereditare, continuă tânărul, cu un avânt netulburat, vorbind prin, peste şi pe lângă obstacol.

— La naiba! zise Shearwater. (Bărbatul Desăvârşit îl călcase pe picior.) Scuze, adăugă el, scuzându-se absent pentru rănirea pe care o suportase.

Gumbril o luă grăbit pe stradă.

— Dacă am descoperit cu adevărat o metodă de influenţare directă a plasmei germinative…, îl auzi el spunând pe tânărul cu faţă de câine, însă se afla prea departe ca să prindă restul propoziţiei.

Există multe feluri de a-ţi petrece după-amiaza, cugetă el.

Tânărul cu faţă de câine refuză să intre, trebuia să meargă să joace un meci de tenis înainte de cină. Shearwater urcă scările singur. Îşi scotea pălăria în holişorul apartamentului când Rosie ieşi din salon cu o tavă plină cu veselă pentru ceai.

— Ei? întrebă el, sărutând-o afectuos pe frunte. Lume la ceai?

— Doar o persoană, răspunse Rosie. Mă duc să-ţi fac un ceai proaspăt.

Se îndepărtă cu paşi uşori spre bucătărie, foşnind în chimonoul ei roz.

Shearwater se aşeză în salonaş. Adusese de la bibliotecă volumul 15 din *Biochemical Journal*. Era ceva ce voia să caute în el. Dădu paginile. Ah, acolo era. Începu să citească. Rosie se întoarse.

— Poftim ceaiul, zise ea.

Îi mulţumi fără să ridice privirea. Ceaiul se răcea pe măsuţa de lângă el.

Întinsă pe sofa, Rosie se gândi bine şi îşi aminti. Evenimentele din după-amiaza aceea chiar se petrecuseră? se întrebă ea. În tăcerea aceea studioasă, îi păreau acum foarte improbabile şi îndepărtate. Nu se putu abţine să nu se simtă un pic dezamăgită. Doar asta era? Atât de simplu şi de evident? Încercă să se simtă într-o dispoziţie mai entuziasmată. Ba chiar să se simtă vinovată, însă aici eşuă complet. Încercă să se simtă răpitoare, însă fără mai mult succes. Totuşi, el fusese, cu certitudine, un bărbat extraordinar. Atâta impertinenţă şi, în acelaşi timp, atâta delicateţe şi tact.

Mare păcat că nu-şi permitea să schimbe mobila. Vedea acum că nu era deloc potrivită. O să meargă să-i spună mătuşii Aggie despre îngrozitorul iz de clasă de mijloc al lucrurilor ei Art and Craft.

Trebuia să aibă un *chaise longue* în stil Empire. Ca *madame* Récamier. Se putea vedea aşezată pe el, oferind ceai. „Ca un adorabil şarpe roz.“ Aşa o numise el.

Ei bine, acum că stătea să se gândească din nou, totul fusese foarte ciudat, foarte ciudat.

— Ce e un hedonist? întrebă ea pe neaşteptate.

Shearwater ridică privirea din *Biochemistry Journal*.

— Ce? zise el.

— Un hedonist.

— O persoană care crede că scopul vieţii e plăcerea.

O „hedonistă conştiincioasă“ – ah, asta era bună.

— Ceaiul ăsta e rece, constată Shearwater.

— Ar fi trebuit să-l bei mai devreme, zise ea.

Tăcerea reveni şi se prelungi.

Rosie devenea mult mai bună când era vorba să nu-l întrerupă atunci când era ocupat, se gândi Shearwater în timp ce se spăla pe mâini înainte de cină. În seara aceasta nu l-a deranjat deloc sau cel mult o singură dată, şi atunci nu în mod serios. Existaseră ocazii în trecut când copila realmente îi făcuse viaţa imposibilă. Au fost lunile acelea de la începutul căsniciei lor, când ea a crezut că i-ar plăcea să studieze fiziologia ca să-i fie de ajutor lui. Îşi aducea aminte orele pe care le petrecuse încercând s-o înveţe noţiuni elementare despre cromozomi. A fost o mare uşurare când ea a abandonat această tentativă. El i-a sugerat să se apuce de vopsit modele pe pânzeturi. Se puteau obţine astfel draperii şi lucruri foarte frumoase. Însă ei nu prea i-a surâs ideea. Apoi a urmat o lungă perioadă când ea părea să nu aibă nimic altceva de făcut decât să-l împiedice să facă orice. Îl suna la laborator, îi invada odaia de lucru, se aşeza pe genunchii lui sau îşi punea braţele pe după gâtul lui ori îl trăgea de păr sau îi punea întrebări ridicole când el încerca să lucreze.

Shearwater se măguli singur că fusese extrem de răbdător. Nu se supărase niciodată. Îşi văzuse pur şi simplu mai departe de treburi ca şi cum ea n-ar fi fost acolo. Ca şi cum n-ar fi fost acolo.

— Grăbeşte-te, o auzi strigându-l. Se răceşte supa.

— Vin imediat, îi răspunse el şi începu să se şteargă pe mâinile mari, butucănoase.

Ea părea să se fi schimbat în bine în ultima vreme. Iar în seara aceea, în seara aceea fusese un model de inexistenţă.

Intră cu paşi mari şi apăsaţi în bucătărie. Rosie stătea în capul mesei, punând supă cu polonicul. Cu

mâna stângă îşi ţinea trasă în sus mâneca fluturândă a chimonoului roz, ca să nu-i intre în farfurii sau în supieră. Braţul ei dezgolit îşi arăta albeaţa perlată prin supa de linte.

Ce frumoasă era! Nu putu să reziste tentaţiei, ci se apropie prin spatele ei, se aplecă şi o sărută, destul de neîndemânatic, pe ceafă.

Rosie se trase de lângă el.

— Jim, zău aşa, zise ea, dezaprobator. În timpul mesei!

Doamna năzuroasă trebuia să impună nişte limite acestor inoportune familiarităţi neîndemânatice.

— Dar în timpul orelor de lucru? întrebă Shearwater râzând. Totuşi, ai fost minunată în seara asta, Rosie, minunată. (Se aşeză şi începu să-şi mănânce supa.) N-ai scos un sunet tot timpul cât am citit sau, în orice caz, doar un sunet, din câte îmi aduc aminte.

Marea doamnă nu spuse nimic, ci doar zâmbi – un pic dispreţuitor şi cu o urmă de milă. Împinse la o parte farfuria cu supă neterminată şi îşi rezemă coatele de masă. Strecurându-şi mâinile în mânecile chimonoului, începu să-şi mângâie braţele încet, delicat, cu vârful degetelor.

Cât de catifelate erau, cât de fine şi de calde şi ce tainice erau în mâneci. Tot trupul ei era la fel de catifelat şi cald, la fel de fin şi tainic, încă şi mai tainic pe sub faldurile roz. Ca un şarpe ascuns, tainic, tainic.

10

Domnului Boldero îi plăcea ideea Pantalonilor Ingenioşi. Îi plăcea enorm, spunea el, enorm.

— O să iasă bani din ea, zise.

Domnul Boldero era un bărbat scund şi brunet, la vreo patruzeci şi cinci de ani, activ ca o pasăre şi

cu ochi căprui şi mici tot ca ai unei păsări, cu nasul ascuţit ca un cioc de pasăre. Era mereu ocupat, se apuca mereu de mai multe lucruri în acelaşi timp, era întotdeauna vioi, cu mintea limpede, niciodată obosit. Era, de asemenea, mereu nepunctual, întotdeauna dezordonat. Nu avea simţul timpului sau pe cel al ordinii. Însă scăpa basma curată cu asta, cum îi plăcea lui să spună. Îşi atingea scopurile – sau, mai curând, scopurile, sub forma convenabilă a banilor, i se împlineau singure, aproape întotdeauna miraculos, se părea.

Semăna cu o pasăre la înfăţişare. Dar la minte, descoperi Gumbril după ce-l întâlni de vreo două ori, era precum o omidă: mânca tot ce i se punea în faţă, consuma în fiecare zi de o sută de ori mai mult decât greutatea sa mentală. Ideile altora, cunoştinţele altora – acestea alcătuiau hrana lui. Le devora şi deveneau imediat ale sale. Îşi anexa fără nici un scrupul şi fără să stea pe gânduri, foarte natural, de parcă ar fi fost deja ale lui, toate cunoştinţele ce aparţineau altora. Şi le absorbea atât de repede şi de deplin, le revendica public atât de prompt, încât uneori îi amăgea pe oameni să creadă că el le-o luase de fapt înainte în ideile lor, că el cunoştea de mulţi ani lucrurile pe care ei tocmai i le spuseseră şi pe care le repeta degajat de îndată în faţa lor, cu siguranţa perfectă a cuiva care ştie – ştie din instinct, de fapt, prin moştenire.

La primul lor prânz, îl rugase pe Gumbril să-i spună totul despre pictura modernă. Gumbril îi ţinuse o scurtă prelegere; înainte să apară pe masă aperitivul, domnul Boldero discuta cu desăvârşită familiaritate despre Picasso şi Derain. Aproape dădu de înţeles că avea o frumoasă colecţie de lucrări ale lor în salonul de-acasă. Totuşi, fiind puţin surd, nu era foarte bun la nume şi nu pricepu corectările mult prea diplomate făcute de Gumbril. Nu putu fi determinat să renunţe la Bacosso al lui în favoarea oricărei alte versiuni a numelui spaniolului. Bacosso – o, ştia totul despre Bacosso de când era copil de şcoală! Bacosso era deja un vechi maestru.

Domnul Boldero era foarte sever cu chelnerii şi ştia atât de bine cum trebuiau să se facă lucrurile într-un restaurant bun, încât Gumbril n-avu nici o îndoială că, de bună seamă, luase prânzul de curând cu vreun gurmand meticulos din vechea gardă. Iar când ospătarul vru să le servească brandy-ul în pahare mici, domnul Boldero se indignă atât de aprig, încât trimise după director.

— Vreţi să-mi spuneţi că încă nu ştiţi cum se cuvine a fi băut brandy-ul? strigă el turbând de furie îndreptăţită.

Gumbril se gândi că era posibil ca doar cu o săptămână înainte să fi aflat şi el cum să-şi ventileze coniacul în cupe imense.

Între timp, desigur, Pantalonii Ingenioşi nu au fost neglijaţi. De îndată ce i se pomeni despre ei, domnul Boldero începu să vorbească despre subiect cu o familiaritate desăvârşită şi exersată. Erau deja ai lui, mental. Şi doar generozitatea îl împiedică pe domnul Boldero să îşi însuşească Pantalonii Ingenioşi într-un mod mai eficace.

— Dacă n-ar fi prietenia şi respectul pe care le nutresc pentru tatăl dumitale, domnule Gumbril, aş şterpeli pur şi simplu Pantalonii dumitale Ingenioşi, zise el, făcându-i vesel cu ochiul în timp ce îşi beau brandy-ul. Cu totul. Pur şi simplu mi i-aş însuşi.

— O, dar sunt brevetul meu, zise Gumbril. Sau, cel puţin, sunt în curs de brevetare. Funcţionarii lucrează la asta.

Domnul Boldero râse.

— Crezi că asta m-ar deranja dacă aş vrea să fiu lipsit de scrupule? Aş lua pur şi simplu ideea şi aş confecţiona obiectul. Dumneata ai intenta proces. Mi-aş lua ca apărare toată erudiţia profesională ce se poate găsi. Iar dumneata te-ai pomeni băgat într-un proces care ar putea să te coste mii de lire. Şi cum ai putea să plăteşti? Ai fi silit să ajungi la o învoială în afara instanţei, domnule Gumbril. Asta ai fi nevoit să faci. Şi ar fi o tranzacţie al naibii de dezavantajoasă pentru dumneata, asta pot să-ţi spun. (Domnul Boldero râse foarte vesel la gândul dezavantajelor

acestei tranzacţii.) Însă nu te alarma, zise el. Nu voi face asta, să ştii.

Gumbril nu se simţi pe deplin liniştit. Încercă, plin de tact, să afle condiţiile pe care domnul Boldero era pregătit să le ofere. Însă acesta se exprimă atât de vag, că-l băgă în ceaţă.

Se întâlniră din nou în camerele închiriate ale lui Gumbril. Desenele contemporane de pe pereţi îi amintiră domnului Boldero că era acum expert în artă. Îi spuse lui Gumbril totul despre artă – chiar cu cuvintele sale. Din când în când, e adevărat, domnul Boldero făcea câte o mică greşeală. Bacosso, de pildă, rămase nestrămutat Bacosso. Dar, în ansamblu, reprezentaţia sa fu extrem de impresionantă. Îl făcu însă pe Gumbril să nu se simtă deloc în largul său pe toată durata ei. Căci recunoscu în această trăsătură a domnului Boldero o hidoasă caricatură a lui însuşi. Şi el era un asimilator; cu un mai fin discernământ, fără îndoială, mai diplomat, care ştia mai bine decât domnul Boldero cum să transforme experienţa asimilată în ceva nou şi cu adevărat al său; cu toate astea, tot o omidă, categoric o omidă. Începu să-l studieze pe domnul Boldero cu o mare şi scârbită atenţie, aşa cum te-ai concentra asupra unui *memento mori* respingător.

Fu o uşurare când domnul Boldero se opri din vorbit şi consimţi să treacă la afaceri. Gumbril purta cu acel prilej prototipul de Pantaloni Ingenioşi făcut de domnul Bojanus pentru el. De dragul domnului Boldero, îi puse la probă, cum s-ar zice. Se lăsă să cadă pe jos cu un mic salt de amortizare – aterizând fără nici o vânătaie şi fără nici o lovitură. Se aşeză în deplin confort, minute în şir, pe marginea grilajului ornamental din fier. La răstimpuri, defilă încoace şi încolo prin faţa domnului Boldero, ca un manechin.

— Un pic cam bombaţi, zise domnul Boldero. Totuşi..

Era, în toate privinţele, impresionat în mod favorabil. Spuse că era timpul să se gândească la detalii. Trebuiau să înceapă să facă experimente cu camerele din cauciuc, pentru a descoperi un model

care să combine, după cum se exprimă domnul Boldero, „maximul de eficienţă cu minimul de bombare“. După ce aveau să îl descopere pe cel potrivit, trebuiau să-l fabrice în cantităţi corespunzătoare la orice firmă producătoare de cauciuc bună. Cât despre pantalonii propriu-zişi, se puteau baza pe cei confecţionaţi prin truda femeilor din East End.

— Ieftini şi buni, zise domnul Boldero.

— Pare perfect, spuse Gumbril.

— Pe urmă, mai e şi campania noastră de publicitate. De ea depinde, aş putea zice, eşecul sau succesul afacerii noastre, continuă domnul Boldero cu oarecare gravitate. O consider de cea mai mare importanţă.

— Chiar aşa, zise Gumbril dând din cap cu un aer important şi inteligent.

— Trebuie să ne apucăm de treabă în mod şti-in-ţi-fic, spuse domnul Boldero.

Gumbril aprobă iar din cap.

— Trebuie să facem apel la instinctele şi sentimentele adânci ale umanităţii…, continuă domnul Boldero atât de volubil, încât Gumbril n-avu nici o îndoială că cita cuvintele altcuiva. Ele constituie sursa acţiunii. Ele cheltuie banii, dacă mă pot exprima astfel…

— Toate bune şi frumoase, zise Gumbril. Dar cum vă propuneţi să faceţi apel la cel mai important dintre instincte? Mă refer, după cum probabil vă închipuiţi, la sex.

— Tocmai la asta voiam să ajung, spuse domnul Boldero, ridicându-şi mâna ca pentru a cere să fie ascultat cu răbdare. Din păcate, nu putem. Nu văd nici un mijloc de-a ne agăţa Pantalonii Ingenioşi în cuierul sexual.

— Atunci, suntem distruşi, spuse Gumbril, mult prea dramatic.

— Ba nu, ba nu, îl linişti domnul Boldero. Dumneata faci greşeala vienezului[127]. Exagerezi importanţa sexului. La urma urmei, dragă domnule Gumbril, mai există şi instinctul de conservare; mai

există şi instinctul social, instinctul de turmă, zise el, aplecându-se în faţă şi agitându-şi degetul.

— Adevărat.

— Ambele la fel de puternice ca sexul. Ce sunt faimoşii Cenzori ai Profesorului[128], dacă nu nişte sugestii restrictive, venite de la turma din exterior, pe care instinctul social lăuntric le întăreşte şi le face puternice?

Gumbril nu avea nici un răspuns la asta, aşa că domnul Boldero continuă, zâmbind.

— Aşa că vom fi în regulă dacă rămânem la conservare şi turmă. Insistăm asupra confortului şi utilităţii, a virtuţilor igienice ale Pantalonilor noştri Ingenioşi. Asta le va cuceri sentimentele de conservare. Ţintim la spaima lor de opinia publică, la ambiţia lor de a fi unul mai bun decât altul şi la groaza lor de a fi diferiţi – la toate slăbiciunile ridicole la care îi expune un instinct social bine dezvoltat. O să-i convingem, dacă ne punem pe treabă în mod ştiinţific… (Ochii de pasăre ai domnului Boldero scânteiară foarte optimist.) O să-i convingem, repetă el şi scoase un râs încântat, atât de copilăresc de diabolic, plin de aşa o răutate inocentă şi veselă, încât părea că un mic spiriduş luase brusc locul finanţistului în cel mai bun fotoliu al lui Gumbril.

Râse şi Gumbril, căci acest râs de spiriduş era molipsitor.

— O să-i convingem, repetă el. O, sunt sigur că îi vom convinge, dacă vă apucaţi de treaba asta, domnule Boldero.

Domnul Boldero acceptă complimentul cu un zâmbet care nu exprima pic de falsă smerenie. Era ceva ce i se cuvenea şi ştia asta.

— O să-ţi împărtăşesc câteva dintre ideile mele despre campania de publicitate, zise el. Doar cât să-ţi faci o părere. Poţi să te gândeşti apoi mai bine la ele, în linişte, şi să faci sugestii.

— Da, da, spuse Gumbril, dând din cap.

Domnul Boldero îşi drese glasul.

— Vom începe prin a face cel mai simplu şi elementar apel la instinctul lor de conservare: vom evidenţia că Pantalonii Ingenioşi sunt confortabili, că purtarea lor înseamnă evitarea durerii. Câteva sloganuri percutante despre confort – asta-i tot ce ne trebuie. Foarte simplu, zău. Nu e nevoie de prea mult pentru a convinge un om că e mai plăcut să se aşeze pe aer decât pe lemn. Dar în vreme ce ne ocupăm de subiectul locurilor tari, va trebui să trecem subtil la cu totul altceva pentru a ataca pe flancuri instinctele sociale. (Unindu-şi vârful arătătorului cu cel al degetului mare, domnul Boldero îşi mişcă delicat mâna în lateral, ca şi cum şi-ar fi trecut-o de-a lungul unei balustrade netede din alamă.) Va fi nevoie să vorbim despre beneficiile şi neajunsurile muncii sedentare. Trebuie să preamărim demnitatea ei spirituală şi, în acelaşi timp, să-i condamnăm disconfortul fizic. „Şezutul de onoare“, ştii. Am putea să vorbim despre asta. „Şezuturile celor puternici.“ „Şezutul care conduce biroul uimeşte lumea.“[129] Din toate astea se poate scoate ceva. Iar apoi am putea avea nişte mici discuţii istorice despre tronuri; cât erau de impunătoare, dar cât de incomode. Trebuie să-i facem pe lucrătorul de la bancă şi pe funcţionarul public să se simtă mândri că sunt ceea ce sunt şi, în acelaşi timp, să se simtă ruşinaţi că, fiind nişte oameni atât de grozavi, trebuie să se supună mârşăviei de-a avea un posterior plin de băşici. În reclamele moderne, trebuie să-ţi flatezi publicul – nu în stilul mieros, abject, negustoresc al vechilor creatori de reclame, care se târau în faţa clienţilor ce le erau superiori din punct de vedere social; toate astea s-au dus de-acum. Noi suntem cei superiori social – pentru că avem mai mulţi bani decât lucrătorii de la bancă şi funcţionarii publici. Linguşirea noastră trebuie să fie bărbătească, directă, sinceră, admiraţia egalului faţă de un egal – cu atât mai măgulitoare cu cât nu suntem egali. (Domnul Boldero îşi duse un deget la nas.) Ei sunt pleava, noi suntem capitaliştii…, zise el râzând.

Râse şi Gumbril. Era prima oară când se gândea la el însuşi ca la un capitalist, iar acest gând i se părea înveselitor.

— Îi flatăm, continuă domnul Boldero. Zicem că munca cinstită e splendidă şi înnobilează – ceea ce nu e adevărat; e doar plictisitoare şi îndobitoceşte. Iar apoi trecem la a sugera că ar fi încă şi mai frumoasă, şi mai nobilă, tocmai pentru că ar fi mai puţin incomodă, dacă ar purta Pantalonii Ingenioşi Gumbril. Înţelegi poanta?

Gumbril înţelese poanta.

— După aceea, zise domnul Boldero, trecem la latura medicală a chestiunii. Latura medicală, domnule Gumbril – este de cea mai mare importanţă. Nimeni nu se simte cu adevărat bine în vremurile astea – în orice caz, nimeni care trăieşte într-un oraş mare şi face genul de muncă detestabilă pe care o fac oamenii cărora ne adresăm noi. Nescăpând din vedere acest fapt, trebuie să arătăm limpede că numai cei care poartă pantaloni pneumatici se pot aştepta să fie sănătoşi.

— Asta va fi un pic dificil, nu? întrebă Gumbril.

— Ba chiar deloc! râse domnul Boldero cu o încredere contagioasă. Tot ce trebuie să facem e să vorbim despre importanţii centri nervoşi ai coloanei vertebrale; despre şocurile pe care le primesc când te aşezi prea tare; despre epuizarea obositoare la care îi supune o şedere prelungită pe scaune netapiţate. Va trebui să vorbim foarte ştiinţific despre marii ganglioni lombari – dacă există aşa ceva, ceea ce, zău, nu pretind că ştiu. Ba chiar va trebui să vorbim aproape mistic despre ganglioni. Cunoşti genul acesta de filosofie ganglionară? (Domnul Boldero continuă ca o paranteză.) Foarte interesantă, uneori, mi se pare. Am putea băga multe despre viaţa senzorială puternică şi întunecată, despre viaţa sexuală, viaţa instinctuală, care sunt controlate de ganglionul lombar. Despre cât de important e ca acesta să nu fie vătămat. Despre faptul că, deja, condiţiile noastre moderne de civilizaţie au tendinţa de-a dezvolta excesiv intelectul şi ganglionii toracici,

care controlează emoţiile superioare. Că ne epuizăm, că devenim tot mai slabi, pierzându-ne echilibrul drept consecinţă. Şi că singurul leac – dacă e să continuăm cu actualul nostru mod de viaţă civilizată – se găseşte în Pantalonii Ingenioşi Gumbril.

În timp ce vorbea, răcnind aproape aceste ultime cuvinte, domnul Boldero îşi puse mâna pe masă cu o lovitură uşoară.

— Magnific, zise Gumbril, cu sinceră admiraţie.

— Acest soi de informaţie medicală şi filosofică este întotdeauna foarte eficient, dacă e folosit cum trebuie, continuă domnul Boldero. Publicul căruia ne adresăm este, desigur, aproape cu desăvârşire ignorant cu privire la aceste subiecte, ba chiar cu privire la aproape toate celelalte subiecte. Prin urmare, este impresionat foarte mult de cuvintele nefamiliare; mai ales dacă au o sonoritate atât de profundă precum cuvântul „ganglioni“.

— A fost odată un flăcău din Albion ce-avea în şale un ditai ganglion, murmură Gumbril, *improvvisatore*[130].

— Întocmai, zise domnul Boldero. Întocmai. Vezi ce sonoritate profundă are? Ei bine, aşa cum zic, vor fi impresionaţi. Şi, de asemenea, recunoscători. Ne vor fi recunoscători pentru că le oferim o informaţie abstractă, improbabilă, pe care o pot spune mai departe nevestelor sau acelor prieteni despre care ştiu că nu citesc ziarul în care apare reclama noastră – o pot spune mai departe cu degajare, înţelegi, cu erudiţie nepăsătoare, de parcă ar şti din copilărie totul despre ganglioni. Şi vor simţi aşa o revărsare de superioritate când vor transmite mai departe metafizica şi patologia, încât se vor gândi întotdeauna la noi cu afecţiune. Ne vor cumpăra pantalonii şi îi vor îndemna şi pe alţii să-i cumpere. De aceea, continuă domnul Boldero din nou cu o paranteză instructivă, de aceea zilele medicamentelor cu patent secret sunt aproape numărate. Nu foloseşte la nimic să spui că ai redescoperit cine ştie ce secret ştiut în trecut doar de egipteni. Lumea nu ştie nimic despre egiptologie;

însă oamenii au o bănuială că o astfel de ştiinţă există. Şi că, dacă există, este improbabil ca producătorii medicamentului brevetat să fi descoperit date necunoscute profesorilor din universităţi. Cam la fel e şi cu secretele care nu provin din Egipt. Oamenii ştiu că există o ştiinţă medicală şi, din nou, simt că e improbabil ca producătorii să ştie lucruri pe care medicii nu le cunosc. Creatorul de publicitate modern şi democratic este pe deplin sincer. El îţi spune totul despre asta. El explică faptul că sucurile gastrice care acţionează asupra bismutului dau naştere unui acid dezinfectant. El evidenţiază că fermentul lactic este distrus înainte de-a ajunge în intestinul gros, astfel încât leacul lui Metchnikoff nu funcţionează, în general. Şi explică apoi că singurul mod de-a plasa fermentul acolo e să îl amesteci cu amidon şi parafină: amidon pentru a hrăni în continuare fermentul, parafină pentru a împiedica digerarea amidonului înainte ca acesta să ajungă în intestin. În consecinţă, el te convinge că un amestec de amidon, parafină şi ferment este singurul lucru cât de cât bun. Prin urmare, îl cumperi, ceea ce nu ai fi făcut niciodată în lipsa acestei explicaţii. În acelaşi fel, domnule Gumbril, noi nu trebuie să le cerem oamenilor să ne cumpere pantalonii pe încredere. Trebuie să explicăm ştiinţific de ce aceşti pantaloni vor fi buni pentru sănătatea lor. Şi, prin intermediul ganglionilor, aşa cum am arătat, putem chiar să demonstrăm că pantalonii vor fi buni pentru sufletul lor şi pentru întreaga rasă umană în general. Şi, după cum probabil ştii, domnule Gumbril, nimic nu se compară cu un mesaj spiritual pentru a face lucrurile să meargă. Combină spiritualitatea cu pragmatismul şi aproape că i-ai câştigat. I-ai câştigat, dacă-mi dai voie să spun aşa, cu vârf şi îndesat. Asta putem noi să facem cu pantalonii noştri; putem să punem un mesaj în ei, un mesaj important, spiritual. Categoric, conchise el, va trebui să scoatem din ganglionii ăia tot ce putem.

— Voi încerca să fac eu asta, zise Gumbril, care se simţea foarte optimist şi sigur pe el.

Conversaţia hidrogenoasă a domnului Boldero îl umflase ca pe un balon.

— Şi sunt convins că o vei face bine, spuse încurajator domnul Boldero. Nu există pregătire mai bună pentru comerţul modern decât o educaţie literară. Ca om de afaceri realist, sprijin întotdeauna universităţile vechi, mai ales în misiunea lor de predare a ştiinţelor umaniste.

Gumbril se simţi foarte flatat. Pe moment, i se păru extrem de satisfăcător să i se spună că exista probabilitatea să fie un bun om de afaceri. Omul de afaceri căpătă strălucire, începu să radieze, de fapt, cu o splendoare fosforescentă.

— Apoi, este foarte important să le speculezi snobismul, continuă domnul Boldero; să exploatezi acel dureros sentiment de inferioritate pe care îl simt întotdeauna cei ignoranţi şi naivi în prezenţa celor informaţi. Trebuie să facem din pantalonii noştri Lucrul – corect social, precum şi confortabil din punct de vedere personal. Trebuie să insinuăm cumva că a nu-i purta e de prost gust. Trebuie să-i facem pe cei care nu-i poartă să se simtă puţin stânjeniţi. Precum filmul acela al lui Charlie Chaplin, în care el e tânărul căscat din oraş care se îmbracă impecabil pentru cină, de la brâu în sus – vestă albă, frac, cămaşă apretată, joben –, doar ca să descopere, când ajunge în holul hotelului, că a uitat să-şi pună pantalonii. Trebuie să-i facem să se simtă aşa. Asta are întotdeauna succes. Ştii reclamele acelea americane excelente despre tinerele ale căror logodne sunt desfăcute pentru că transpiră prea abundent sau au o respiraţie urât mirositoare? Cât de groaznic de stânjenit te fac să te simţi! Trebuie să facem ceva identic pentru pantalonii noştri. Sau cu aplicaţie mai imediată ar fi reclamele acelui croitor despre hainele corecte. „Hainele bune te fac să te simţi bine.“ Ştii genul ăsta de text. Şi apoi acele propoziţii solemne de avertizare în care ţi se spune că un costum corect croit poate să facă diferenţa între o întâlnire obţinută sau pierdută, un interviu acordat sau refuzat. Însă cele mai meşteşugite exemple care-mi vin în minte,

continuă domnul Boldero cu entuziasm crescând, sunt reclamele acelea americane la ochelari, în care producătorul presupune mai întâi existenţa unei legi sociale despre ochelari şi apoi se apucă să invoce toate sancţiunile, ce cad pe capul celui care comite o impoliteţe, prevăzute pentru cei care o încalcă. Sunt meşteşugite. Pentru sport şi relaxare, ţi se spune, de parcă ar fi o axiomă socială, că trebuie să porţi ochelari din baga autentică. Pentru afaceri, ramele de baga şi braţele din nichel conferă o ţinută incisivă – ţinută incisivă, trebuie să ţinem minte asta pentru reclamele noastre, domnule Gumbril. „Pantalonii Ingenioşi Gumbril conferă o ţinută incisivă oamenilor de afaceri.“ Pentru hainele de seară obişnuite, rame din baga cu braţe din aur şi şaua nazală tot din aur. Iar pentru hainele de seară de gală, un *pince-nez* fără rame, montat pe suport din aur, constituie culmea rafinamentului şi este absolut corect. Astfel, vedem că s-a creat o lege socială, potrivit căreia orice miop sau suferind de astigmatism care se respectă trebuie să aibă patru perechi diferite de ochelari. Ia gândeşte-te ce-ar fi dacă ar purta modelul sport, făcut în întregime din baga, la hainele de gală! Ce impoliteţe revoltătoare! Oamenii care interpretează astfel reclamele încep să se simtă stânjeniţi; au doar o pereche de ochelari, le este teamă că se va râde de ei, că vor fi consideraţi oameni de rând, ignoranţi şi provinciali. Şi, cum sunt puţini cei care nu ar prefera să fie consideraţi mai degrabă adulterini decât provinciali, dau fuga să cumpere patru perechi de ochelari noi. Iar producătorul se îmbogăţeşte, domnule Gumbril. Ei, noi trebuie să facem ceva asemănător cu pantalonii noştri. Să insinuăm cumva că sunt corecţi, că eşti dezbrăcat fără ei, că logodnica ta ar rupe logodna dacă te-ar vedea aşezându-te la cină pe altceva decât aer.

Domnul Boldero ridică din umeri şi flutură vag din mână.

— S-ar putea să fie destul de dificil, zise Gumbril, clătinând din cap.

— S-ar putea, consimţi domnul Boldero. Însă dificultăţile sunt făcute pentru a fi depăşite. Trebuie să tragem sforile snobismului şi ruşinii: este esenţial. Trebuie să găsim metode de-a pune în mişcare influenţa opiniei publice, astfel încât aceasta să îi ia în derâdere pe cei care nu poartă pantalonii noştri. E dificil acum să ne dăm seama cum se poate face asta, dar este ceva ce va trebui făcut; va trebui făcut, repetă viguros domnul Boldero. Am putea chiar să găsim un mijloc de-a invoca în ajutorul nostru patriotismul. Pantaloni englezeşti umpluţi cu aer englezesc pentru bărbaţii englezi. Un pic cam neplauzibil, poate. Dar s-ar putea să fie ceva în ideea asta.

Gumbril scutură din cap cu îndoială.

— Ei bine, în orice caz, e unul dintre lucrurile la care trebuie să ne gândim, spuse domnul Boldero. Nu ne putem permite să neglijăm nişte emoţii sociale atât de puternice precum acestea. Sexul, după cum am văzut, iese aproape total din discuţie. Prin urmare, trebuie să le folosim pe restul cât de mult putem. De exemplu, noutatea afacerii. Oamenii se simt superiori dacă posedă ceva nou, ceva ce vecinii lor nu au. Simplul fapt al noutăţii este ca o beţie. Trebuie să încurajăm acest sentiment de superioritate, să întreţinem această beţie. Cele mai absurde şi inutile obiecte pot fi vândute pentru că sunt noi. Nu cu mult timp în urmă, am vândut patru milioane de săpuniere brevetate dintr-un model nou şi ciudat. Ideea era că nu se fixau pe perete cu şuruburi, ci se făcea o gaură în perete şi se zidea săpuniera într-o nişă, precum vasul cu apă sfinţită de la intrarea în biserică. Săpunierele mele nu aveau nici un avantaj în plus faţă de celelalte modele şi instalarea lor costa foarte mult, însă am reuşit să păcălesc lumea să le cumpere doar pentru că erau ceva nou. Am vândut patru milioane. (Domnul Boldero zâmbi mulţumit aducându-şi aminte de asta.) Vom face la fel cu pantalonii noştri, sper. Oamenii s-ar putea să se jeneze să fie primii care să-i poarte, însă această jenă va fi compensată de

sentimentul de superioritate şi mândrie produs de conştiinţa faptului că poartă ceva nou.

— Perfect, spuse Gumbril.

— Iar apoi, desigur, mai e şi sloganul cu privire la economie. O pereche de Pantaloni Ingenioşi va ţine mai mult decât şase perechi de pantaloni obişnuiţi. Asta e foarte simplu. Atât de simplu, încât e chiar neinteresant, dădu din mână domnul Boldero.

— Va trebui să avem imagini, zise Gumbril, ca o paranteză.

Avea o idee.

— O, desigur.

— Cred că ştiu exact omul care să le facă, continuă Gumbril. Îl cheamă Lypiatt. E pictor. Probabil că aţi auzit de el.

— Dacă am auzit de el! exclamă domnul Boldero. Cine n-a auzit de Lydgate, râse el.

— Lypiatt.

— Lypgate, vreau să zic, desigur.

— Cred că ar fi exact omul potrivit, zise Gumbril.

— Sunt sigur că ar fi, întări domnul Boldero, fără nici un pic de întârziere.

Gumbril era mulţumit de sine. Simţea că făcuse un serviciu cuiva. Bietul Lypiatt, el avea să se bucure de bani. Gumbril îşi aduse aminte şi de cele cinci lire ale sale. Şi, amintindu-şi de cele cinci lire, îşi aduse aminte şi că domnul Boldero nu făcuse încă nici o propunere concretă cu privire la termenii afacerii. Îşi făcu în cele din urmă curaj să-i sugereze domnului Boldero că era vremea să se gândească şi la această mică problemă. Vai, cât ura să discute despre bani! I se părea atât de greu să fie ferm în a-şi susţine drepturile. Se jena să se arate hrăpăreţ. Se gândea întotdeauna cu consideraţie la punctul de vedere al celeilalte persoane – sărăcuţul de el, îşi putea permite să plătească? Şi era întotdeauna extorcat de bani şi conştient de acest fapt. Dumnezeule, cât ura viaţa în aceste ocazii! Însă domnul Boldero se arătă evaziv.

— O să-ţi scriu o scrisoare cu privire la acest aspect, zise el în final.

Gumbril era încântat.

— Da, aşa să faceţi, spuse el cu entuziasm. (Cu scrisorile ştia cum să se descurce. Era dat dracului când avea stiloul în mână. Bătăliile astea personale, faţă în faţă, erau cele la care nu se pricepea. Simţea că ar fi putut să fie un critic sau un satirist, un mare scriitor polemic, nemilos. Iar dacă şi-ar aşterne autobiografia pe hârtie, cât de uimitor de intimă ar fi aceasta, cât de sinceră – fără nici măcar o pată sănătoasă de bronz care să ascundă albul dezgolit –, ce peltea tremurând de sensibilitate ar fi! Ar conţine toate lucrurile pe care nu le-a povestit nimănui niciodată. Confesiuni cuprinzătoare – dacă nu altcumva, ar fi măcar destul de plăcută.) Da, scrieţi-mi o scrisoare, repetă el. Aşa să faceţi.

Într-un târziu sosi şi scrisoarea domnului Boldero. Propunerile pe care le cuprindea erau derizorii. O sută de lire în avans şi cinci lire pe săptămână când începea să se deruleze afacerea. Cinci lire pe săptămână – iar pentru asta trebuia să activeze ca director energic, creator al reclamelor şi promotor al vânzărilor în străinătate. Gumbril se simţi recunoscător că domnul Boldero formulase condiţiile în scris. Dacă i-ar fi fost oferite deschis în timpul prânzului luat împreună, probabil că le-ar fi acceptat fără vreun comentariu. Scrise câteva fraze ordonate, tăioase, în care spunea că nu putea să ia în considerare mai puţin de cinci sute de lire ca avans şi o mie de lire pe an. Răspunsul domnului Boldero fu împăciuitor: voia domnul Gumbril să vină să se vadă cu el?

Să se vadă? Ei bine, desigur, era inevitabil. Trebuia să-l vadă din nou cândva. Dar îl va trimite pe Bărbatul Desăvârşit să trateze cu individul ăsta. Un Bărbat Desăvârşit întrecea un spiriduş – aici nu putea să încapă nici un fel de îndoială.

„Stimate domnule Boldero“, îi răspunse el într-o scrisoare, „ar fi trebuit să vin să discutăm despre aceste chestiuni mai devreme. Însă am fost prins în ultimele zile cu lăsarea unei bărbi şi, înainte ca aceasta să crească până la maturitatea

corespunzătoare, nu mi-e posibil, după cum puteţi cu uşurinţă să înţelegeţi, să ies din casă. Totuşi, până poimâine sper să fiu complet prezentabil şi voi veni să vă văd la biroul dumneavoastră în jurul orei trei, dacă vă convine. Sper că vom reuşi să rezolvăm problemele într-un mod satisfăcător. Socotiţi-mă, domnule Boldero, al dumneavoastră foarte sincer, Theodore Gumbril jr.“

Ziua de poimâine deveni la timpul potrivit ziua de azi. Cu o barbă splendidă şi rabelaisian de spătos în pardesiul său reiat, Gumbril se prezentă la biroul domnului Boldero din Queen Victoria Street.

— Nici nu te-aş fi recunoscut, exclamă domnul Boldero când îşi strânseră mâinile. Ce te schimbă, fără îndoială!

— Chiar aşa? râse Bărbatul Desăvârşit cu o jovialitate considerabilă.

— Nu vrei să-ţi dai jos haina?

— Nu, mulţumesc, o ţin pe mine, răspunse Gumbril.

— Ei, zise spiriduşul, lăsându-se pe spătarul scaunului şi clipind din ochi, ca o pasăre, peste masă.

— Ei, repetă Gumbril pe un ton diferit din spatele căpiţelor din barba lui ca grâul.

Zâmbi, simţindu-se calm, puternic şi în siguranţă.

— Îmi pare rău pentru neînţelegerea creată, zise domnul Boldero.

— Şi mie, replică Bărbatul Desăvârşit. Dar nu vom persista prea mult timp în această neînţelegere, adăugă el cu tâlc.

Şi, pe când rostea cuvintele acestea, îşi lăsă în jos pumnul cu o lovitură atât de puternică, încât călimările cu cerneală de pe masa de scris foarte solidă din mahon se zgâlţâiră şi tocurile de scris dansară, în vreme ce domnul Boldero însuşi tresări, sincer alarmat. Nu se aşteptase la asta. Acum, dacă stătea să se uite mai bine, acest tânăr Gumbril era un tip mătăhălos, primejdios la înfăţişare. Crezuse că va fi uşor de dirijat. Cum de putuse să facă o astfel de greşeală?

Gumbril părăsi biroul având în buzunar un cec de la domnul Boldero pentru trei sute cincizeci de lire şi un venit anual de opt sute de lire. Mâna lui dreaptă rănită era extrem de dureroasă la atingere. Se simţea recunoscător că o singură lovitură fusese de-ajuns.

11

Gumbril îşi petrecuse după-amiaza în Bloxam Gardens. Încă îl mai ustura bărbia din cauza lipiciului special cu care îşi ataşase de ea simbolul Bărbatului Desăvârşit; se simţea, de asemenea, un pic obosit. Rosie fusese încântată să-l vadă; Sfântul Girolamo continuase să se împărtăşească solemn tot timpul.

Tatăl lui ieşise să cineze în oraş, iar Gumbril îşi mâncase rămăşiţele de friptură şi îşi băuse sticla cu bere neagră de unul singur. Stătea acum în faţa ferestrelor franţuzeşti deschise care dădeau din camera de lucru a tatălui său în balcon, cu un carneţel pe genunchi şi un stilou în mână, compunând reclame pentru Pantalonii Ingenioşi. Afară, în platanii din scuar, păsările îşi făcuseră spectacolul de fiecare seară. Însă Gumbril nu le acordase nici o atenţie. Stătea acolo, fumând, scriind uneori un cuvânt sau două – cufundat în mlaştina propriului său trup comod şi vlăguit. Vremea superbă de peste zi devenise, la căderea întunericului, o seară albastră de mai. Era plăcut şi doar să fii în viaţă.

Schiţă două-trei reclame în stilul idealist şi răsunător de peste ocean. Concepu una, mai ales, cu o imagine a lui Nelson în susul paginii şi „Anglia aşteaptă…“ tipărit mare dedesubt. „Anglia… Datorie… acestea sunt cuvinte solemne.“ Aşa avea să înceapă. „Acestea sunt cuvinte solemne şi le folosim cu solemnitate, ca nişte bărbaţi care îşi dau seama ce înseamnă Datoria şi care fac tot ce le stă în putere să

o îndeplinească aşa cum ar trebui să o îndeplinească englezii. Încrederea în producător este una sacră. Călăuzitor şi conducător al lumii moderne, el are, precum Monarhul din alte vremuri, responsabilităţi faţă de oamenii lui; are o Datorie de îndeplinit. Conduce, dar trebuie să şi slujească. Ne dăm seama de responsabilităţile noastre, le luăm în serios. Pantalonii Ingenioşi Gumbril au fost aduşi pe lume pentru a sluji. Datoria noastră faţă de dumneavoastră este o Datorie de Slujire. Mândria noastră este să o îndeplinim. Însă în afară de Datoria sa faţă de Alţii, fiecare om are o Datorie faţă de Sine. Care este această Datorie? Să se menţină în cea mai bună formă fizică şi psihică posibilă. Pantalonii Ingenioşi Gumbril protejează ganglionii lombari…“ După asta, avea să urmeze o simplă navigare medicală şi mistică.

De îndată ce ajunse la ganglioni, Gumbril se opri din scris. Lăsă jos carneţelul, puse capacul la stilou şi se abandonă plăcerii purei leneveli. Stătu şi îşi fumă trabucul. La subsol, două etaje mai jos, bucătăreasa şi subreta citeau, una *Daily Mirror*, cealaltă *Daily Sketch*. Pentru ele, Majestatea Sa Regina adresa cuvinte amabile invalizilor, femeilor, orfanilor; jocheii se rostogoleau la sărituri, Cupidon era ocupat în Societate, iar ucigaşii care îşi spintecaseră amantele erau încă în libertate. Deasupra sa erau oraşul de machete, un dormitor, un dormitor pentru servitoare, un pod cu bazine de apă şi plin de praf străvechi, acoperişul şi, după aceea, la două sau trei sute de ani-lumină depărtare, o stea de mărimea 4. De cealaltă parte a zidului despărţitor comun din dreapta sa, o roditoare familie de evrei îşi ducea cu o intensitate prodigioasă traiul dens, primitiv. În acest moment, se certau aprins cu toţii. Dincolo de peretele din stânga locuiau tânărul jurnalist şi soţia sa. În seara aceasta, el era cel care gătise cina. Tânăra soţie stătea întinsă pe sofa, căci îi era groaznic de greaţă; urma să aibă un copil, nu mai era nici o îndoială acum. Nu intenţionaseră să-l aibă. Era îngrozitor. Iar afară, păsările dormeau în copaci,

copiii cotropitori din mahala se agitau şi ţipau. Între timp, Atlanticul era străbătut de vapoare încărcate cu alte trabucuri. În clipa aceea, probabil că Rosie cârpea ciorapii lui Shearwater. Gumbril stătea şi fuma, iar universul se ordonă în jurul lui într-un tipar, asemenea piliturii de fier în jurul unui magnet.

Uşa se deschise şi subreta, nepoliticoasă în vechiul ei stil neceremonios, îi aduse un musafir nepoftit, pe Shearwater, care-i tulbură fericirea leneşă, iar după aceea se întoarse grăbită la *Daily Sketch*.

— Shearwater! Ce plăcere, zise Gumbril. Vino să stai jos, adăugă el, arătând spre un scaun.

Stângaci, umplând spaţiul pe care l-ar fi putut ocupa doi bărbaţi obişnuiţi, Shearwater traversă camera mergând în zigzag, clătinându-se, se lovi de masa de lucru şi de sofa când trecu pe lângă ele şi, în cele din urmă, se aşeză pe scaunul indicat.

Gumbril îşi dădu brusc seama că acesta era soţul lui Rosie. Nu se mai gândise la asta până atunci. Oare în calitatea sa maritală se prezenta acum acolo într-un mod atât de neaşteptat? După această după-amiază… A ajuns acasă. Rosie i-a mărturisit tot… Ah! Dar ea nu ştia cine era el. Zâmbi în sinea lui la acest gând. Ce glumă! Poate că Shearwater a venit să i se plângă de necunoscutul Bărbat Desăvârşit – tocmai lui! Era grozav. Anon[131] – autorul tuturor acelor balade din *Culegerea Oxford de Poezie Engleză*: faimosul pictor italian – Ignoto[132]. Gumbril se simţi cam dezamăgit când musafirul său începu să vorbească despre alte subiecte decât Rosie. Cufundat în mlaştina măruntaielor sale comode, se simţi binedispus de obscen. Scabrosul dramatic al situaţiei l-ar fi fermecat în actuala lui stare de spirit. Dragul de Shearwater – dar ce bou de bărbat! Dacă el, Gumbril, s-ar deranja să îşi ia o nevastă, măcar i-ar arăta oarecare interes.

Shearwater începuse să discute în termeni generali despre viaţă. Oare unde putea să bată? se întrebă Gumbril. Ce lucruri concrete erau prinse ca într-o ambuscadă în spatele acestor generalităţi?

Când şi când se aşterneau răstimpuri de tăcere. Shearwater părea foarte posomorât, se gândi Gumbril. Sub mustaţa-i deasă, gura sa mică, uşor bosumflată, ca de băieţel, nu zâmbea. Ochii naivi erau confuzi, cu o expresie de oboseală în ei.

— Oamenii sunt ciudaţi, zise el după una dintre aceste tăceri. Foarte ciudaţi. Habar n-avem cât de ciudaţi sunt.

Gumbril râse.

— Ba mie îmi este foarte limpede că sunt ciudaţi, zise el. Toată lumea e ciudată, iar burghezii obişnuiţi, respectabili, sunt cei mai ciudaţi dintre toţi. Cum de reuşesc să trăiască aşa? Este uimitor. Când mă gândesc la toţi unchii şi mătuşile mele…

Clătină din cap.

— Poate e pentru că eu sunt mai degrabă lipsit de curiozitate, zise Shearwater. Cred că ar trebui să fii curios. În ultima vreme, am ajuns să cred nu sunt destul de curios în privinţa oamenilor.

Lucrurile concrete începeau să se ivească, vii şi individuale, din imprecizia de până atunci, ca nişte iepuri. Gumbril îi văzu în închipuirea sa, la marginea unui crâng.

— Chiar aşa, chiar aşa, zise el încurajator.

— Mă gândesc prea mult la munca mea, continuă Shearwater, încruntându-se. Prea multă fiziologie. Mai există şi psihologia. Atât mintea oamenilor, cât şi corpul lor… Nu ar trebui să ne limităm. Nu foarte mult, în orice caz. Mintea oamenilor… (Rămase tăcut o clipă, după care continuă în cele din urmă, pe tonul cuiva care prezintă un caz foarte ipotetic.) Îmi imaginez că poţi să ajungi atât de absorbit de psihologia cuiva, încât să nu te mai gândeşti, de fapt, la nimic altceva.

Iepurii păreau pregătiţi să iasă din ascunziş.

— Acesta e un proces care se numeşte în mod obişnuit a te îndrăgosti, zise Gumbril cu un umor de om între două vârste, vorbind din tainica sa mlaştină caldă.

Urmă o altă tăcere. Shearwater o întrerupse pentru a începe să vorbească despre doamna Viveash.

Luase prânzul cu ea trei sau patru zile la rând. Voia ca Gumbril să-i povestească cum era ea de fapt.

— Mie mi se pare o femeie extraordinară, zise el.

— Aşa li se pare tuturor, spuse Gumbril, iritat.

Îl amuza să vadă, în sfârşit, iepurii alergând.

— N-am mai cunoscut o femeie ca ea până acum.

Gumbril râse.

— Ai spune asta despre orice femeie de care s-ar întâmpla să fii interesat, zise el. Tu n-ai cunoscut nici un fel de femei.

El ştia deja mai multe despre Rosie decât ştia Shearwater sau decât avea să ştie vreodată.

Shearwater medită. Se gândi la doamna Viveash, la ochii ei spălăciţi, reci, critici, la râsul ei, slab şi zeflemitor, la cuvintele ei care-ţi pătrundeau în minte, îmboldind-o să conceapă gânduri pe care nu le mai gândise vreodată.

— Îmi stârneşte interesul, repetă el. Vreau să-mi povesteşti cum este ea de fapt.

Sublinie cuvintele „de fapt“, ca şi cum trebuia să existe, în natura lucrurilor, o imensă diferenţă între doamna Viveash cea aparentă şi doamna Viveash cea reală.

Majoritatea îndrăgostiţilor, cugetă Gumbril, îşi imaginează în iubita lor o realitate secretă, dincolo şi diferită de ceea ce văd în fiecare zi. Sunt îndrăgostiţi de altcineva – de propria lor născocire. Uneori există o realitate secretă; iar uneori realitatea şi aparenţele sunt la fel. Indiferent de situaţie, descoperirea probabil că provoacă un şoc.

— Nu ştiu, zise el. De unde să ştiu eu? Trebuie să afli singur.

— Dar ai cunoscut-o, o cunoşti bine, spuse Shearwater, aproape cu nelinişte în glas.

— Nu chiar atât de bine.

Shearwater oftă adânc, ca o balenă în noapte. Se simţea agitat, incapabil să se concentreze. Mintea îi era plină de o confuzie groaznică. Un clocot violent ce erupsese din străfundurile minţii sale îi

zdruncinase claritatea calmă, făcând-o fărâme. Toată povestea absurdă despre pasiune – a considerat-o întotdeauna inutilă, o prostie. Cu un pic de tărie a voinţei, se putea ţine la distanţă. Femeile – doar o jumătate de oră din douăzeci şi patru. Însă ea râsese, iar liniştea şi siguranţa lui dispăruseră. „Mă pot închipui renunţând la tot, la munca mea şi la toate, ca să alerg după dumneata“, îi spusese el cu o zi în urmă. „Şi crezi că asta o să-mi facă plăcere?“, l-a întrebat doamna Viveash. „Ar fi ridicol, ar fi aproape ruşinos“, a spus el, iar ea i-a mulţumit pentru compliment.

— Şi, în acelaşi timp, continuă Shearwater, simt că s-ar putea să merite. S-ar putea să fie singurul lucru care merită. (Mintea îi era confuză, plină de gânduri noi.) E dificil să organizezi lucrurile, zise el după o scurtă pauză. Foarte dificil. Şi eu care credeam că le-am organizat atât de bine…

— Eu nu organizez niciodată nimic, spuse Gumbril, ca un filosof practic ce era. Iau lucrurile aşa cum vin. (Şi, în timp ce rostea aceste cuvinte, deveni deodată oarecum scârbit de sine însuşi. Se scutură de acest gând, căţărându-se afară din propria-i mlaştină.) Poate că ar fi mai bine dacă aş organiza lucrurile mai mult, adăugă el.

— „Să-i dăm cezarului ce-i al cezarului“, zise Shearwater, ca pentru sine. Şi lui Dumnezeu, şi sexului, şi muncii… Trebuie să existe o organizare care să funcţioneze. (Oftă din nou.) Totul cu măsură. Cu măsură, repetă el cuvântul, de parcă ar fi fost magic şi ar fi avut putere. Cu măsură.

— Cine vorbeşte despre măsură? (Se întoarseră. În prag stătea Gumbril senior, care-şi netezea părul ciufulit şi se trăgea de barbă. Ochii îi sclipeau vesel îndărătul ochelarilor.) Cine predică pe terenul meu arhitectural? întrebă el[133].

— Acesta e Shearwater, făcu Gumbril junior prezentările, explicând cine e.

Bătrânul domn se aşeză.

— Proporţia, zise el. Tocmai mă gândeam la asta acum, în timp ce veneam spre casă. Nu poţi să

nu te gândeşti la ea pe străzile astea din Londra, unde ea nu există. Nu poţi să nu tânjeşti după ea. Sunt unele străzi… o, Dumnezeule! (Gumbril senior ridică mâinile, oripilat.) Să mergi pe ele e ca şi cum ai asculta o simfonie de pisici. Dezacorduri stupide şi o dezordine groaznică peste tot. Iar singura stradă care era cu adevărat ca o simfonie de Mozart – atât de aglomerată şi de veselă – acum e demolată! Peste un an nu va mai rămâne nimic din Regent Street. Va exista doar un talmeş-balmeş de clădiri uriaşe şi hidoase, la 750 000 de lire bucata. Un concert de pisici din Brobdingnag[134]. Ordinea s-a preschimbat într-un haos dezgustător. Nu avem nevoie de barbari din afară; ei sunt chiar aici, tot timpul.

Bătrânul tăcu şi se trase gânditor de barbă. Gumbril junior rămase tăcut, fumând. Şi, tot în tăcere, Shearwater îşi frământa între zidurile capului său mare şi rotund gândurile chinuitoare despre doamna Viveash.

— Întotdeauna m-a frapat ca fiind foarte ciudat că oamenii sunt atât de puţin afectaţi de arhitectura groaznică şi discordantă din jurul lor. Să presupunem acum că toate aceste fanfare de foşti soldaţi care cântă cu atâta jale la toate colţurile de stradă s-ar apuca brusc să cânte doar un şir de dezacorduri infernale şi fără sens – păi, primul poliţist i-ar alunga de acolo, al doilea i-ar aresta şi trecătorii ar încerca să-i linşeze în drum spre secţia de poliţie. Indignarea ar provoca un adevărat protest spontan. Însă, când la aceleaşi colţuri de stradă constructorii înalţă palate enorme din oţel şi piatră, care sunt tot atât de stupide, ruşinoase şi nearmonioase ca zece suflători care cântă fiecare altă melodie într-o altă tonalitate, nu izbucneşte nici un protest. Poliţia nu-l arestează pe arhitect; pietonii nu aruncă cu pietre în muncitori. Nu observă că ar fi ceva în neregulă. E ciudat, zise Gumbril senior. E foarte ciudat.

— Foarte ciudat, repetă Gumbril junior.

— Adevărul e, cred, că arhitectura e o artă mai dificilă şi mai intelectuală decât muzica, spuse mai departe Gumbril senior, zâmbind cu un aer de triumf

personal. Muzica e pur şi simplu o facultate cu care te naşti, aşa cum te-ai putea naşte cu un nas cârn. Însă simţul frumuseţii plastice – deşi este şi el o facultate înnăscută – e ceva ce trebuie dezvoltat şi maturizat intelectual. E o chestiune a minţii; experienţa şi gândirea trebuie să o scoată la lumină. În muzică există copii-minune, dar în arhitectură nu există aşa ceva. (Gumbril senior chicoti cu reală satisfacţie.) Un om poate fi un muzician excelent şi un adevărat imbecil. Însă un arhitect bun trebuie să fie şi un om raţional, un om care ştie cum să gândească şi să profite de experienţă. Fiindcă aproape nici un om care trece pe străzile din Londra sau din oricare alt oraş din lume nu ştie cum să gândească sau să profite de experienţă, rezultă că oamenii nu pot aprecia arhitectura. Aptitudinea înnăscută este suficient de puternică în ei pentru a-i face să deteste lipsa de armonie în muzică, însă nu au inteligenţa de a-şi dezvolta cealaltă aptitudine înnăscută – simţul frumuseţii plastice – care le-ar da posibilitatea să perceapă şi să dezaprobe aceeaşi barbarie în arhitectură. Veniţi cu mine, adăugă Gumbril senior, ridicându-se de pe scaun. O să vă arăt ceva care va ilustra ceea ce am spus. Ceva care o să vă şi placă. Nimeni nu l-a văzut încă, zise el cu un aer misterios, pe când îi conducea în sus pe scări. Abia l-am terminat – după luni şi ani de zile. Va provoca senzaţie când îl vor vedea – dacă îi voi lăsa vreodată să-l vadă, adică. Ai naibii indivizi! adăugă Gumbril senior binedispus.

Pe palierul etajului următor se opri, bâjbâi prin buzunar, scoase o cheie şi deschise uşa de la ceea ce ar fi trebuit să fie al doilea dormitor mare. Gumbril junior se întrebă, fără prea multă curiozitate, ce avea să fie noua jucărie. Shearwater se întrebă doar cum ar putea să o posede pe doamna Viveash.

— Veniţi, îi chemă Gumbril senior din cameră. Aprinse lumina. Intrară.

Era o încăpere mare, însă aproape toată podeaua era acoperită de macheta imensă, de 20 de picioare lungime pe 12 picioare lăţime[135], a unui oraş întreg

traversat dintr-un capăt în altul de un râu şerpuitor şi dominat în punctul central de un dom măreţ. Gumbril junior se uită la machetă cu uimire şi plăcere. Chiar şi Shearwater se deşteptă din amarnicele-i gânduri de dorinţă ca să se uite la frumosul oraş care se întindea la picioarele sale.

— E splendid, zise Gumbril junior. Ce este? Capitala Utopiei sau ce?

Gumbril senior râse, încântat.

— Nu vezi ceva oarecum familiar la domul acesta? întrebă el.

— Păi…, şovăi Gumbril junior, temându-se că s-ar putea să spună vreo prostie. (Se aplecă să se uite cu mai multă atenţie la dom.) Mă gândeam că seamănă întru câtva cu catedrala St. Paul – şi acum văd că este, într-adevăr, St. Paul.

— Foarte adevărat, zise tatăl său. Iar aceasta e Londra.

— Mi-aş dori să fie, râse Gumbril junior.

— Este Londra aşa cum ar fi putut să fie dacă lui Wren i s-ar fi dat voie să îşi finalizeze planurile de reconstrucţie după Marele Incendiu.

— Dar de ce nu i s-a dat voie? întrebă Shearwater.

— În special pentru că, aşa cum am zis adineaori, londonezii nu ştiau să gândească sau să profite de experienţă, zise Gumbril senior. Wren le-a oferit spaţii deschise şi străzi late; le-a oferit lumină, aer şi curăţenie; le-a oferit frumuseţe, ordine şi grandoare. S-a oferit să construiască pentru imaginaţia şi spiritul ambiţios al omului, astfel încât până şi cei mai animalici să poată simţi, vag şi tulburaţi, când păşeau pe străzile acelea, că erau din aceeaşi rasă – sau una foarte apropiată – cu Michelangelo; ca şi ei să se poată simţi, măcar în spirit, magnifici, puternici şi liberi. Le-a oferit toate aceste lucruri; le-a desenat un plan, păşind – deşi se punea în primejdie – printre ruinele încă fumegânde. Dar ei au preferat să reclădească mizeria încâlcită de dinainte; au preferat întunecimea şi strâmbăciunea medievală, vechiturile îngrozitor de asimetrice, au

preferat găuri şi crăpături şi tunele întortocheate; au preferat miasmele respingătoare, lipsa soarelui, aerul stătut, ftizia şi rahitismul; au preferat urâţenia, micimea şi noroiul; au preferat jalnica dimensiune umană, dimensiunea trupului becisnic, nu pe cea a minţii. Proşti nenorociţi! Însă presupun că nu putem să le-o luăm în nume de rău, continuă bătrânul, clătinând din cap. (Părul i se desprinsese din ancorajul nesigur; cu un gest de resemnare, îl împinse la loc spre spate.) Nu putem să le-o luăm în nume de rău. Şi noi am fi făcut la fel în acele împrejurări – indubitabil. Oamenii ne oferă raţiune şi frumuseţe; însă nouă nu ne trebuie, căci nu se întâmplă să se potrivească cu ideile care ne-au fost insuflate în suflet în tinereţe, care s-au dezvoltat acolo şi au devenit parte din noi. *Experientia docet*[136] – nu s-a spus niciodată ceva mai fals, în ceea ce-i priveşte pe cei mai mulţi dintre noi. Tu, dragul meu Theodore, fără îndoială că te-ai făcut adesea de râs cu femeile, în trecut…

Gumbril junior schiţă un gest stânjenit, care pe jumătate nega, pe jumătate recunoştea blânda acuzaţie a tatălui său. Shearwater se întoarse cu spatele, căci îşi reaminti cu durere, pentru o clipă, ceea ce aproape că uitase. Gumbril senior continuă să vorbească.

— Te va împiedica asta să te faci din nou de râs, la fel de mult, şi mâine? Nu. Cu siguranţă că nu, clătină din cap Gumbril senior. Neplăcerile şi grozăviile variolei sunt foarte bine cunoscute de toată lumea, şi totuşi boala înfloreşte şi se răspândeşte. Mai multe milioane de oameni au fost ucişi într-un război recent şi jumătate din lume a fost distrusă, noi continuăm însă să mergem harnici în direcţii care fac inevitabil încă un eveniment de acelaşi fel. *Experientia docet? Experientia* nu te învaţă. De aceea, nu trebuie să fim prea aspri cu aceşti cetăţeni cumsecade din Londra, care – apreciind pe deplin inconvenientele întunericului, dezordinii şi noroiului – au rezistat cu bărbăţie oricărei încercări de schimbare a condiţiilor pe care fuseseră învăţaţi,

începând din copilărie, să le considere drept necesare, corecte şi aparţinând inevitabil ordinii fireşti a lucrurilor. Nu trebuie să fim prea aspri. Noi înşine facem ceva încă şi mai rău. Ştiind dintr-o experienţă de un secol cât de frumoasă, cât de graţioasă, cât de liniştitoare pentru minte este o planificare urbană ordonată, demolăm aproape singurul specimen de acest fel din oraş pe care îl avem şi ridicăm în locul lui un haos din piatră de Portland[137] care este o jignire adusă civilizaţiei. Dar să uităm de aceşti cetăţeni de pe vremuri şi de labirintul de urâţenie şi inconveniente pe care l-am moştenit de la ei, numit Londra. Să uităm de contemporanii care fac din el ceva încă şi mai rău decât este. Veniţi cu mine la o plimbare prin acest oraş ideal. Priviţi.

Şi Gumbril senior începu să le prezinte oraşul.

Acolo, în mijlocul acelei imense pieţe eliptice de la capătul estic al noului City, se înalţă, pătrată, Bursa Regală. Cu zidurile perforate doar de mici ferestre sumbre şi construit din blocuri neprelucrate tăiate în piatra argintie de Portland, parterul serveşte drept temelie dezordonată pentru coloanele uriaşe care se înalţă, între bază şi capitel, pe lângă trei şiruri verticale de ferestre cu ancadramente[138]. Pe ele se sprijină cornişa, aticul[139] şi parapetul, iar pe fiecare stâlp al parapetului o statuie îşi ţine simbolul ridicat spre cer. Patru intrări mari, împodobite cu alegorii, dau spre curtea interioară care are un şir dublu, pe verticală, de coloane unite, arcade şi galerie. Statuia lui Carol Martirul[140] călăreşte triumfător în mijloc, iar dincolo de ferestre se ghicesc încăperile grandioase, decorate cu ghirlande încărcate din ghips şi lambriuri din lemn sculptat.

În piaţă dau zece străzi şi, la fiecare capăt al elipsei acesteia, fântâni somptuoase îşi aruncă neîncetat apa în sus. Zeiţa Comerţului, în fântâna dinspre nordul Bursei, îşi ţine cornul abundenţei şi, din mijlocul strugurilor şi merelor lui, jetul principal saltă în sus şi în jos; din sânii tuturor celor zece Arte Utile[141], grupate cu simbolurile lor în jurul figurii centrale, ţâşnesc douăzeci de jeturi secundare.

Delfinii, caii-de-mare şi tritonii zburdă dedesubt. La fântâna dinspre sud, cele zece oraşe principale ale regatului se înalţă ca o familie în jurul Mamei Londra, care revarsă din urciorul ei o Tamisă inepuizabilă.

În jurul pieţei se înşiruie Ghilda Aurarilor, Ministerul de Finanţe, Monetăria şi Ministerul Poştei. Flancurile lor sunt curbate, urmând curbura elipsei. Între coloane, ferestrele lor dau spre Bursă, iar statuile-surori de pe parapete îşi fac semne una alteia peste spaţiul care le desparte.

Două şosele principale de 90 de picioare[142] lăţime se întind de la Bursă spre vest. New Gate se sfârşeşte la capătul mai nordic cu un Arc de Triumf, ale cărui trei deschizături sunt imense, întunecate şi solemne precum gurile peşterilor. Primăria şi sediile celor douăsprezece bresle, în livreaua lor din cărămidă vişinie, cu dantelăriile lor din piatră albă la colţuri şi în jurul ferestrelor, conferă străzii o înfăţişare de splendoare domestică şi confortabilă. La fiecare două-trei sute de paşi, şirul de case e întrerupt şi în spaţiul pătrat oferit de această întrerupere se înalţă, remarcabil şi insular, turnul splendid al câte unei biserici parohiale. Turlă peste o cupolă; octogon peste un octogon care se micşorează în sus; cilindru peste cilindru; lampioane rotunde, lampioane cu multe laturi; turnuri cu eterice vârfuri ascuţite; grupuri de coloane legate prin cornişe care se curbează, iar deasupra lor alte patru grupuri de coloane şi sus încă unul; turnuri pătrate cu ferestre ascuţite; turle ridicate pe contraforturi suspendate; turle cu baza ca un bulb – mulţimea lor trimite spre cer semnale familiare şi prieteneşti. De pe celălalt mal sau dacă pluteşti de-a lungul fluviului liniştit, le vezi pe toate; le spui numele; iar în mijlocul lor, deasupra tuturor, se înalţă impunător măreţul dom.

Cupola de la St. Paul.

Cealaltă şosea principală, care se întinde spre vest de la piaţa Bursei, merge în pantă către ea. Casele sunt din cărămidă, pătrate, cu faţade simple, cu arcade la bază, astfel încât magazinele să fie

retrase un pic de la stradă şi pietonii să se plimbe feriţi de intemperii pe sub armonioasa succesiune de bolţi. Iar acolo, la capătul străzii, la baza unui spaţiu triunghiular format prin unirea acestei străzi cu o altă stradă principală care se întinde la est de Tower Hill, se află Catedrala. La nord de ea este Arhiepiscopia, iar sub arcade sunt magazinele celor care vând cărţi.

De la St. Paul, şoseaua principală coboară în pantă sub făloasele bolţi italieneşti de la Ludgate, peste bulevardele late, cu lămâi plantaţi pe margini, care se îndreaptă spre nord şi sud în interiorul şi în exteriorul zidului oraşului, până la marginea lui Fleet Ditch[143] – lărgit acum într-un canal nobil, pe ale cărui maluri pavate barjele îşi descarcă mărfurile de prin ţară –, îl sare cu un singur arc suspendat pentru a urca din nou până la o piaţă circulară, un pic mai la est de Temple Bar, de unde radiază opt drumuri, într-o pereche de cruci suprapuse pe diagonală: trei către nord, spre Holborn, trei din arcul opus spre fluviu, unul spre est către City şi unul spre vest, pe lângă Lincoln's Inn Fields[144]. Toată piaţa este din cărămidă şi casele care o încadrează sunt permanent deasupra nivelului solului, deoarece drumurile ies din piaţă pe sub arcade. Cuiva care stă în mijloc, la baza obeliscului ce comemorează victoria împotriva olandezilor, i s-ar părea că seamănă cu un puţ întins zidit din cărămidă, străpuns la bază de opt conducte boltite şi diversificate deasupra de trei şiruri verticale de ferestre simple, nedecorate.

Cine să descrie toate fântânile din spaţiile deschise, toate statuile şi monumentele? În piaţa circulară de la nord de Podul Londrei, unde se unesc cele patru drumuri, se înalţă o piramidă de nimfe şi tritoni – zeiţele fluviului din Polyolbion[145], zei marini de pe plajele insulei – scăldându-se într-o rostogolire neîncetată de apă înspumată. Grifonul metropolei varsă apă din cioc, leul regal varsă apă dintre fălci. Sfântul Gheorghe, la baza catedralei, încalecă un dragon care varsă pe nări nu foc, ci apa limpede din Noul Fluviu. În faţa Casei Indiei[146], patru elefanţi din marmură neagră, sprijiniţi de turnuri albe, suflă din

trompele întoarse în sus simbolul abundent al bogăţiei Orientului. În grădinile din Tower stă Carol al II-lea, aşezat pe un tron în mijlocul unei trupe de Muze, Virtuţi Cardinale, Graţii şi Ore. Turnul sediului vămii e un far. O ecluză imensă, simbol al triumfului naval, leagă Fleet de Tamisa. Fluviul este îndiguit de la Blackfriars până la Tower şi, la fiecare douăzeci de paşi, un înger grav din piatră priveşte peste ape de pe stâlpii parapetului…

Gumbril senior le prezentă oraşul său cu înflăcărare. Arăta spre macheta de pe jos, ridica braţele şi îşi îndrepta ochii în sus pentru a sugera grandoarea şi splendoarea edificiilor sale. Părul îi flutura în şuviţe libere şi îi cădea în ochi; ochelarii îi sclipeau, de parcă erau ochi adevăraţi. Privindu-l, Gumbril junior îşi putea închipui că avea în faţa sa silueta gesticulând cu înfocare a unuia dintre acei ciobani bătrâni care stau lângă ruinele lui Piranesi, demonstrând neinteligibil grandoarea genială şi ticăloşia rasei umane.

12

— Tu? Tu eşti?

Ea părea nesigură.

Gumbril dădu din cap.

— Da, eu sunt, o linişti el. M-am bărbierit, atâta tot.

Îşi lăsase barba în sertarul de sus, din dreapta, al comodei, printre cravate şi gulere.

Emily se uită la el cu un aer de magistrat.

— Îmi place mai mult de tine fără barbă, hotărî ea în cele din urmă. Pari mai prietenos. Ah, nu, nu vreau să spun că nu erai prietenos şi înainte, se grăbi ea să adauge. Dar… ştii… mai blând… Ezită o clipă şi zise: E un cuvânt stupid, dar iată-l… mai blajin.

Aceasta era cea mai nemiloasă lovitură dintre toate.

— Mai blând şi mai melancolic? sugeră el.

— Ei bine, dacă vrei să te exprimi aşa, consimţi Emily.

El îi luă mâna şi o duse la buze, spunând:

— Te iert.

Putea să-i ierte orice de dragul acelor ochi candizi, al gurii serioase şi al părului şaten, tuns scurt, care se ondula – o, dar niciodată cu gravitate – în jurul capului ei cu o extravaganţă hilară. A cunoscut-o la National Gallery – sau, mai exact, Bărbatul Desăvârşit a cunoscut-o, pe când se întorcea, îmbujorat de triumfurile sale comerciale, după victoria asupra domnului Boldero. „Maeştri vechi, amante tinere“ – aşa îi recomandase Coleman National Gallery. Mergea spre Sala Veneţiană, simţindu-se la fel de plin de vitalitate falnică precum cea mai mare compoziţie a lui Veronese, când a auzit chiar în spatele lui, rostit cu un chicotit şoptit, al său „Sesam, deschide-te“ către o nouă aventură: „Castorule“. S-a răsucit pe călcâie şi s-a pomenit faţă în faţă cu două tinere cam speriate. S-a încruntat aprig, cerând satisfacţie pentru impertinenţă. A băgat de seamă că amândouă aveau o înfăţişare mulţumitor de plăcută şi că amândouă erau extrem de tinere. Una dintre ele, cea mai în vârstă, care părea şi cea mai încântătoare dintre ele două, după cum a decis el din capul locului, a fost groaznic de surprinsă; roşie până în vârful urechilor, şi-a cerut scuze bâlbâindu-se. Cealaltă, care în mod clar pronunţase cuvântul, doar a râs. Ea a înlesnit o cunoştinţă ce a înflorit, jumătate de oră mai târziu, la o ceaşcă de ceai şi în acordurile celei mai elegante muzici de la etajul cinci din Lyons’ Strand Corner House.

Numele lor erau Emily şi Molly. Emily era, pare-se, măritată. Molly a dat asta în vileag, iar cealaltă a fost foarte supărată pe ea pentru ceea ce era, evident, o indiscreţie. Faptul că Emily era căsătorită a fost de îndată voalat cu mistere, înconjurat şi protejat de tăceri; ori de câte ori Bărbatul Desăvârşit punea o întrebare despre asta, Emily nu răspundea, iar Molly doar chicotea. Dar,

dacă Emily era măritată şi cea mai în vârstă dintre cele două, Molly era, categoric, cea care ştia mai multe despre viaţă. Domnul Mercaptan ar fi considerat-o, cu certitudine, drept cea mai civilizată dintre ele două. Emily nu locuia în Londra; nu părea să locuiască nicăieri anume. Pentru moment, stătea cu familia lui Molly în Kew.

Le-a văzut a doua zi şi a treia zi şi în ziua următoare; o dată la prânz, ca să le părăsească în grabă pentru după-amiaza sa cu Rosie; o dată la ceai în Kew Gardens, o dată la cină, înainte să meargă la teatru şi să se întoarcă apoi cu taxiul – ce extravaganţă – în Kew, la miezul nopţii. Păsările domestice folosite pe post de momeală potolesc temerile sperioaselor păsări sălbatice; Molly, care era domesticită, care era, de fapt, o femeiuşcă stricată ce flirta mereu, i-a servit Bărbatului Desăvârşit drept momeală pentru prinderea în capcană a lui Emily. Când Molly a plecat în vizită la nişte prieteni din provincie, Emily era deja deprinsă cu prezenţa vânătorului; accepta, ca fiind firească şi ţinând de ordinea stabilită a lucrurilor, atitudinea veselă de galanterie pe care, la invitaţia ochilor daţi peste cap ai lui Molly şi a râsului ei provocator, Bărbatul Desăvârşit o adoptase de la început. Încurajată de exemplul lui Molly, care râdea întruna, Emily a înaintat în trei zile mult mai mult pe calea intimităţii decât ar fi înaintat, de una singură, într-un număr de întâlniri de zece ori mai mare.

— Pare ciudat să mă văd cu dumneata fără Molly, i-a spus ea prima oară când s-au întâlnit după plecarea prietenei sale.

— Părea şi mai ciudat cu Molly, a răspuns Bărbatul Desăvârşit. Nu pe Molly voiam eu s-o văd.

— Molly e o fată foarte drăguţă, a declarat ea cu loialitate. Pe lângă asta, e amuzantă şi ştie să vorbească. Eu nu ştiu; şi nu sunt deloc amuzantă.

Nu era greu de replicat la genul ăsta de lucruri; dar Emily nu credea în complimente; o, în mod sincer, chiar nu credea.

El şi-a propus să o studieze; iar acum, că era obişnuită cu el, că nu mai era prea înspăimântată ca să-l lase să se apropie, acum, cu atât mai mult cu cât abandonase insolenţele glumeţe ale Bărbatului Desăvârşit în favoarea unei blândeţi mai naturale, pe care o simţea, instinctiv, mai potrivită în această situaţie particulară, ea nu i-a pus în cale nici un fel de dificultăţi. Era singură şi el părea să înţeleagă totul atât de bine; pe tărâmul necunoscut al spiritului şi istoriei ei, mergea curând nerăbdătoare înaintea lui, pe post de ghid.

Era orfană. Nu şi-o aducea aminte pe mama ei. Tătăl ei murise de gripă când ea avea cincisprezece ani. Unul dintre prietenii de afaceri ai acestuia avea obiceiul să vină să o vadă la şcoală, să o scoată la masă în oraş şi să-i ofere ciocolată. Ea îi spunea unchiul Stanley. Era un negustor de piele, gras şi vesel, cu o faţă roşie, dinţi foarte albi şi o chelie care lucea frumos. Când avea şaptesprezece ani şi jumătate, el a cerut-o în căsătorie şi ea a spus da.

— Dar de ce? a întrebat-o Gumbril. De ce naiba? a repetat el.

— Mi-a spus că o să mă ducă în jurul lumii; era chiar când s-a terminat războiul. În jurul lumii, ştii. Şi nu-mi plăcea şcoala. Nu ştiam nimic despre asta, iar el era foarte de treabă cu mine. A fost foarte insistent. Eu nu ştiam ce înseamnă căsătoria.

— Nu ştiai?

Ea a clătinat din cap; era foarte adevărat.

— Absolut deloc.

Şi se născuse în secolul XX! Părea un caz clasic pentru manualele de psihologie sexuală. „Doamna Emily X, născută în 1901, se găsea într-o stare de perfectă neprihănire şi ignoranţă la data semnării armistiţiului, pe 11 noiembrie 1918 etc.“

— Aşa că te-ai măritat cu el?

Ea dăduse din cap.

— Şi pe urmă?

Ea şi-a acoperit faţa cu mâinile, cutremurându-se. Unchiul amator, acum soţ de profesie, venise să-şi revendice drepturile, beat. Ea i s-a împotrivit, a

scăpat de el, a fugit şi s-a încuiat în altă cameră. În cea de-a doua noapte din luna lor de miere, el i-a făcut o vânătaie pe frunte şi a muşcat-o de sânul stâng, de i-a supurat de septicemie câteva săptămâni. În cea de-a patra noapte, mai hotărât ca niciodată, el a prins-o cu atâta violenţă de gât, încât i s-a spart un vas de sânge şi a început să tuşească sânge pe aşternuturi. Unchiul amator nu a avut încotro şi a trimis după doctor, iar Emily şi-a petrecut următoarele câteva săptămâni într-un sanatoriu particular. Asta se petrecuse în urmă cu patru ani. Soţul ei a încercat să o convingă să se întoarcă, dar Emily a refuzat. Avea o mică sumă de bani numai a ei, putea să refuze. Unchiul amator s-a consolat cu alte nepoate, mai docile.

— Şi de atunci n-a mai încercat nimeni să facă dragoste cu tine? a întrebat el.

— O, au încercat foarte mulţi.

— Şi nu au reuşit?

Ea a clătinat din cap.

— Nu-mi plac bărbaţii, a spus ea. Sunt groaznici, majoritatea. Sunt nişte brute.

— *Anch' io?*[147]

— Poftim? a întrebat ea, nedumerită.

— Şi eu sunt o brută?

Şi, în spatele bărbii, s-a simţit brusc ca o brută.

— Nu, a zis Emily, după o scurtă ezitare. Tu eşti altfel. Cel puţin, cred că eşti altfel; deşi, uneori, a adăugat ea, cu sinceritate, uneori faci şi spui lucruri care mă împing să mă întreb dacă eşti cu adevărat altfel.

Bărbatul Desăvârşit a râs.

— Nu mai râde aşa, a zis ea. E stupid.

— Ai perfectă dreptate, a spus Gumbril. Este.

Şi cum îşi petrecea timpul? şi-a continuat el cercetarea.

Ei bine, citea mult; dar majoritatea romanelor pe care şi le lua de la Boots' i se păreau cam proaste.

— Prea mult despre acelaşi lucru. Mereu dragoste.

Bărbatul Desăvârşit a ridicat din umeri, replicând:

— Aşa e viaţa.

— Ei bine, nu ar trebui să fie, a spus Emily.

Iar apoi, când era la ţară – şi se ducea des la ţară, închiriindu-şi câte o cameră ici şi colo, în sate mici, pe perioade de săptămâni şi luni la rând –, făcea plimbări lungi pe jos. Molly nu putea să înţeleagă de ce îi plăcea ei la ţară; dar îi plăcea. Îndrăgea foarte mult florile. Îi plăceau mai mult decât oamenii, credea ea.

— Mi-aş dori să ştiu să pictez, a spus ea. Dacă aş şti, aş fi fericită pe veci, pur şi simplu pictând flori. Dar nu ştiu să pictez, a clătinat ea din cap. Am încercat adesea. Pe hârtie apar nişte pete atât de urâte şi de murdare, deşi în capul meu totul e atât de viu, iar pe câmpuri totul e atât de frumos.

Gumbril a început să discute cu erudiţie despre flora din partea apuseană a comitatului Surrey: unde se găseau orhideele-fluture[148], orhideele verzi[149] şi orhideele-albină[150]; pădurea în care creşteau căldăruşe[151]; cele mai bune localităţi pentru tufele de ghimpe[152]; aflorimentele de argilă unde se găseau narcise sălbatice. Toate aceste cunoştinţe neobişnuite îi ţâşneau în minte dintr-un izvor subteran al memoriei. Florile – nu se gândea niciodată la flori cât era anul de lung. Însă mamei lui îi plăcuseră florile. În fiecare primăvară şi vară se duceau să stea la căsuţa lor de la ţară. Toate plimbările lor pe jos sau cu şareta fuseseră o entuziastă vânătoare de flori. Şi, firește, copilul le căutase cu aceeaşi pasiune ca mama sa. Avusese ierbare, mumificase flori în nisip fierbinte, desenase hărţi ale ţinutului şi le colorase cu migală cu diferite culori de cerneală pentru a indica unde creşteau diverse flori. Ce demult fuseseră toate astea! Foarte demult! Multe seminţe căzuseră în locurile împietrite ale sufletului său pentru a răsări şi a creşte luxuriant, transformate în flori zvelte, ca apoi să se ofilească iar, fiindcă nu avuseseră un pământ destul de adânc; multe fuseseră însămânţate acolo şi

muriseră de când mama lui împrăştiase seminţele florilor sălbatice.

— Iar dacă vrei roua-cerului[153], s-a pregătit el să încheie, o vei găsi la Punch Bowl, sub Hindhead. Sau pe lângă Frensham. La micul Frensham Pond, nu la Big Frensham.

— Dar tu ştii totul despre ele, a exclamat Emily cu încântare. Mi-e ruşine din cauza puţinelor mele cunoştinţe. Cu siguranţă că iubeşti florile la fel de mult ca mine.

Gumbril nu a negat; de-atunci încolo au fost legaţi de un lanţ de flori.

Şi ce altceva mai făcea ea?

O, cânta mult la pian, desigur. Foarte prost, dar – în orice caz – îi făcea plăcere. Beethoven, cel mai mult îi plăcea Beethoven. Îi ştia, mai mult sau mai puţin, toate sonatele, deşi nu reuşea niciodată să ţină pasul, să cânte cu viteza corespunzătoare în părţile dificile.

Gumbril s-a arătat din nou a fi în elementul lui.

— Aha! a spus el. Pariez că nu poţi să ornamentezi Si-ul acela din registrul grav din penultima variaţiune a lui Op. 106 în aşa fel încât să nu sune ridicol.

Bineînţeles că nu putea şi desigur că a fost bucuroasă că el ştia totul despre asta şi despre cât de imposibil era.

În taxi, pe când se întorceau în Kew în acea seară, Bărbatul Desăvârşit a decis că sosise vremea să facă ceva concludent. Sărutul de despărţire – mai mult un pupat răsunător, glumeţ, decât o îmbrăţişare serioasă –, acela se afla deja în protocol, semnat şi sigilat înainte de plecarea hlizitei de Molly. Bărbatul Desăvârşit considera că era momentul acum ca acest salut să capete un caracter mai puţin formal şi mai puţin glumeţ. Unu, doi, trei şi, cu hotărâre, pe când treceau pe Hammersmith Broadway, el riscă gestul. Emily izbucni în lacrimi. Gumbril nu era pregătit pentru aşa ceva, deşi poate că ar fi trebuit să fie. Numai implorând-o, mai să plângă el însuşi, a reuşit

Gumbril să o convingă să-şi revoce decizia de a nu-l mai vedea niciodată, niciodată.

— Am crezut că tu eşti altfel, a suspinat ea. Iar acum… acum…

— Te rog, te rog, a rugat-o el, stăruitor. (Era cât pe ce să-şi smulgă barba şi să-i mărturisească totul atunci pe loc. Dar, gândindu-se mai bine, a realizat că, probabil, asta n-ar fi făcut decât să înrăutăţească lucrurile.) Te rog, îţi promit.

În cele din urmă, ea a consimţit să-l mai vadă o singură dată, provizoriu, în Kew Gardens, în ziua următoare. Trebuiau să se întâlnească la micul templu care se înalţă pe dâmbul ce se ridică deasupra văii cu buruieni.

Iar acum, aşa cum trebuia, se întâlniseră. Bărbatul Desăvârşit fusese lăsat acasă, în sertarul de sus, din partea dreaptă, printre cravate şi gulere. Se gândise că ea l-ar prefera pe Bărbatul Blând şi Melancolic. Şi a avut dreptate. Ea l-a considerat „mai blajin“ de la prima privire.

— Te iert, zise el şi îi sărută mâna. Te iert.

Mână în mână, o luară spre valea cu buruieni.

— Nu ştiu de ce-ar trebui să mă ierţi tu pe mine, zise ea, râzând. Mi se pare că eu sunt cea care ar trebui să ierte. După ziua de ieri. (Emily clătină din cap.) M-ai făcut foarte nefericită.

— Ah, dar deja ţi-ai acordat iertarea.

— Pari să o iei ca pe ceva de la sine înţeles, zise ea. Nu fi atât de sigur.

— Dar sunt sigur, spuse Gumbril. Pot să văd…

Emily râse din nou.

— Mă simt fericită, declară ea.

— Şi eu la fel.

— Ce verde e iarba!

Verde, verde după aceste lungi luni de umezeală, sclipea la soare de parcă ar fi fost luminată din interior.

— Şi copacii!

Copacii în primăvara englezească, înalţi, deschişi la culoare, cu coroane ca nişte bulgări; pinii întunecaţi, simetrici, presăraţi în mici insule ici şi

colo pe peluze, fiecare cu propriu-i profil distinct conturat pe cer şi cu propria-i umbră, de un negru impenetrabil sau împestriţat cu lumini mişcătoare, pe iarba de la poalele sale.

Se plimbară în tăcere. Gumbril îşi dădu jos pălăria şi respiră aerul călduţ, care mirosea a verdeaţă, din parc.

— Şi în minte există locuri liniştite, zise el, gânditor. Însă construim pe ele estrade pentru orchestre şi fabrici. Intenţionat – pentru a pune capăt liniştii. Nu ne place liniştea. Toate gândurile, toate preocupările din mintea mea – se învârt iar şi iar, necontenit. (Făcu o mişcare circulară cu mâna.) Şi orchestrele de jazz, şansonetele, băieţii care strigă ştirile din ziarele pe care le vând. Pentru ce sunt astea, pentru ce sunt toate astea? Pentru a pune capăt liniştii, pentru a o întrerupe şi a o dispersa, pentru a pretinde cu orice preţ că nu e acolo. O, dar e acolo, în ciuda a tot, se află acolo, în spatele a tot. Uneori, când stai întins treaz noaptea – nu agitat, ci calm, aşteptând somnul – liniştea se restabileşte, fragment cu fragment; toate frânturile întrerupte, toate părţile din ea pe care am fost atât de preocupaţi să le dispersăm cât e ziua de lungă. Se restabileşte o linişte lăuntrică, precum această linişte exterioară a ierbii şi copacilor. Te cuprinde, creşte – o linişte de cristal, un cristal care creşte şi se extinde. Creşte, ajunge mai aproape de perfecţiune; este frumos şi înspăimântător, da, deopotrivă înspăimântător şi frumos. Căci te afli singur în cristal şi nu există nici un sprijin din exterior, nu există nimic exterior şi important, nimic exterior şi trivial de care să te sprijini ca să te ridici sau pe care să stai, cu un aer superior şi dispreţuitor, astfel încât să poţi privi în jos. Nu e nimic de care să râzi sau în legătură cu care să te simţi entuziasmat. Însă liniştea creşte tot mai mult, frumos şi insuportabil. Şi în cele din urmă eşti conştient că se apropie ceva; ca un sunet nedesluşit de paşi. Ceva de o frumuseţe inexprimabilă se apropie tot mai mult prin cristal. Şi este, o, indescriptibil de terifiant. Căci de-ar fi să te atingă,

de-ar fi să te prindă şi să te înghită, ai muri; acea parte din tine obişnuită, banală, cotidiană, ar muri în totalitate. Estradele pentru orchestre şi fabricile zumzăitoare ar dispărea şi ai fi nevoit să începi să trăieşti cu ardoare în linişte, într-un fel ciudat, nemaiauzit. Paşii se apropie din ce în ce mai mult, dar nu te poţi confrunta cu lucrul acela care înaintează spre tine. Nu îndrăzneşti. E prea înspăimântător, prea dureros să mori. Repede, până nu e prea târziu, porneşte rotiţele fabricii, loveşte toba, suflă în saxofon. Gândeşte-te la femeile cu care ai vrea să te culci, la schemele de îmbogăţire, la bârfele despre prietenii tăi, la ultima crimă gravă a politicienilor. Orice pentru o diversiune. Rupe tăcerea, sparge cristalul în fărâme. Poftim, zace acolo în bucăţele; se sparge uşor, e greu de construit şi uşor de spart. Iar paşii? Ah, s-au îndepărtat rapid. În mers rapid, au dispărut la prima crăpătură a cristalului. Şi de-acum, lucrul acela minunat şi înspăimântător se află la cel puţin trei infinituri depărtare. Iar tu stai întins liniştit în patul tău, cugetând la ce-ai face dacă ai avea zece mii de lire şi la toate păcatele trupeşti pe care nu le vei săvârşi niciodată.

Gumbril se gândi la desuurile roz ale lui Rosie.

— Faci ca lucrurile să pară foarte complicate, zise ea, după un răstimp de tăcere.

Gumbril îşi întinse pardesiul pe malul verde şi se aşezară. Lăsându-se pe spate, cu mâinile sub cap, o urmări cum stătea lângă el. Îşi scosese pălăria; prin buclele copilăreşti adia o pală de vânt, iar la ceafă şi la tâmple, unde părul era mai subţire şi mai fin, lumina soarelui făcea mici halouri neclare, de aur. Cu mâinile cuprinzându-i genunchii, stătea foarte nemişcată, privind peste întinderile verzi, la copaci, la norii albi de la orizont. În mintea ei era linişte, se gândi el. Lumea aceea de cristal era ceva înnăscut pentru ea. Pentru ea, paşii se apropiau confortabil prin tăcere şi lucrul acela minunat nu aducea cu sine nici o spaimă. Pentru ea, totul era foarte uşor şi simplu.

Ah, atât de simplu, atât de simplu; precum sistemul de rate cu ajutorul căruia îşi cumpărase Rosie patul ei roz. Şi cât de simplu era, de asemenea, să tulburi apele limpezi şi să rupi petalele de la fiecare floare – de la fiecare floare, Dumnezeule!, pe lângă care treceai într-o şaretă trasă de un căluţ cu burta ca un butoiaş. Cât de simplu era să scuipi pe pardoseala bisericii. *Si prega di non sputare*.[154] Era simplu să dai din picioare şi să te distrezi – supusă – în desuuri roz. Extrem de simplu.

— E ca Arietta, nu crezi? zise Emily deodată. Arietta din Op. 111. (Fredonă primele măsuri ale ariei.) Nu crezi că e aşa?

— Ce e aşa?

— Totul, spuse Emily. Astăzi, adică. Tu şi cu mine. Parcul ăsta…

Şi Emily fredonă mai departe.

Gumbril clătină din cap.

— Prea simplu pentru mine, zise el.

Emily râse.

— A, dar atunci gândeşte-te cât de imposibilă devine un pic mai încolo. (Îşi agită degetele cu frenezie, de parcă ar fi încercat să cânte la pian acele pasaje imposibile.) Începe foarte uşor de dragul sărmanilor imbecili ca mine, dar se continuă din ce în ce mai amplu, mai subtil, mai abstract, mai cuprinzător. Totuşi este acelaşi tempo.

Umbrele se lungeau tot mai departe peste pajişti şi, pe măsură ce soarele cobora, nivelul luminii alegea printre ierburi nenumărate puncte de umbră; pe alei, care sub razele mai perpendiculare ale soarelui păruseră netede ca-n palmă, se distingeau acum o sumedenie de mici depresiuni întunecate şi de munţi atinşi de soare. Gumbril se uită la ceas.

— Dumnezeule mare, trebuie să plecăm, zise el, sărind în picioare. Repejor, repejor.

— Dar de ce?

— O să întârziem. (Nu vru să-i spună unde.) Aşteaptă şi-o să vezi – atât reuşi Emily să scoată de la el când îl întrebă. (Ieşiră în grabă din parc şi, în ciuda protestelor ei, insistă să ia un taxi până în oraş.)

Am o mulţime de venituri necâştigate prin muncă de care să mă descotorosesc, îi explică el. În acel moment, Pantalonii Ingenioşi păreau mai îndepărtaţi decât cele mai depărtate stele.

13

În ciuda taxiului, în ciuda cinei înfulecate în grabă, tot au întârziat. Concertul începuse.

— Nu contează, zise Gumbril. O să ajungem la timp pentru *minuetto*[155]. Atunci începe cu adevărat distracţia.

— Strugurii sunt acri, spuse Emily, lipindu-şi urechea de uşă. Mie mi se pare că sună pur şi simplu minunat.

Stăteau afară, ca nişte cerşetori care aşteaptă disperaţi să se deschidă uşile unei săli de banchet, stăteau şi ascultau frânturile de muzică ce veneau dinăuntru, chinuindu-i. Un ropot de aplauze anunţă, în cele din urmă, că se terminase prima parte; uşile se deschiseră. Se năpustiră nerăbdători înăuntru. Cvartetul Sclopis şi o violă auxiliară se înclinau pe scenă. Se auzi scârţâitul produs de acordarea instrumentelor, apoi tăcerea preliminară. Sclopis înclină din cap şi îşi mişcă arcuşul. Menuetul cvartetului în Sol minor pentru coarde al lui Mozart izbucni, frază după frază, scurt şi hotărât, din când în când cu un acord *sforzando*[156] violent, surprinzător prin vigoarea sa aspră şi neaşteptată.

Minuetto – întreaga civilizaţie, ar fi spus domnul Mercaptan, era sugerată în cuvântul minunat, delicat şi frumos. Doamne şi domni preţioşi, înviorаţi de glumele spirituale şi galanteriile sofalelor bântuite de Crébillon, care păşeau cu graţie în ritmul unui tipar de note eterice. Cum s-ar fi putut ei împiedica pe această pasiune a celui care strigă, pe această

ceartă nedesluşită şi furioasă cu soarta? se întrebă Gumbril.

Cât de pură era pasiunea, cât de sinceră, clară şi fără pată sau prefăcătorie era nefericirea acelei părţi lente care urma! Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu.[157] Pură şi nepătată; pură şi neamestecată, veritabilă. Nu pasională, slavă Domnului, ci doar senzuală şi sentimentală. În numele urechelniţei. Amin. Pură, pură. Adoratorii au încercat să batjocorească statuile zeilor; statuile care făceau imaginile erau de vină, în general. Şi cât de minunat poate să sufere, de asemenea, un artist! Şi, în faţa întregului Albert Hall, cu ce gestică şi mimică eficace! Însă ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu. Instrumentele se reunesc şi se despart iar. Filamente lungi de argint spânzură ireal desupra unui susur de ape; în mijlocul unui plâns înăbuşit, un ţipăt. Fântânile îşi aruncă în aer arhitectura de coloane zvelte şi apele se prăvălesc dintr-un bazin în altul; din bazin în bazin, şi fiecare prăvălire de ape face posibil, cumva, un salt şi mai înalt al jetului, iar la ultima prăvălire coloana care se înalţă ţâşneşte în lumina soarelui şi, din apă, muzica s-a modulat într-un curcubeu. Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu; ei îl vor face, de asemenea, vizibil pe Dumnezeu în ochii altora.

Sângele pulsează în urechi. Pulsează, pulsează, pulsează. O tobă înceată în întuneric, ce bate în urechile celui care zace treaz, cuprins de febră, de boala pricinuită de prea multă nefericire. Bate neîncetat, în urechi, în minte chiar. Trupul şi mintea sunt indivizibile, iar în spirit sângele zvâcneşte dureros. Gândurile triste scapătă prin minte. O mică lumină pură vine şovăielnic prin beznă, vine să se odihnească, resemnându-se cu întunericul nenorocirii sale. Există resemnare, dar sângele tot pulsează în urechi. Sângele tot pulsează dureros, deşi mintea s-a supus. Şi apoi, brusc, mintea se străduie, azvârle febra prea multei suferinţe şi, râzând, îi ordonă trupului să danseze. Introducerea la ultima parte ajunge la finalul trepidant, suspendat. O clipă de

aşteptare şi apoi, cu o serie de trohei suitori şi o grabă descrescătoare, pas mititel după pas, în trei timpi, începe dansul. Irelevant, ireverenţios, în dezacord cu tot ce-a fost înainte. Dar cea mai mare forţă a omului stă în capacitatea sa pentru irelevanţă. În mijlocul molimelor, războaielor şi foametei, clădeşte catedrale; şi, sclav fiind, poate să cugete gândurile irelevante şi nepotrivite ale unui om liber. Spiritul e sclavul febrei şi sângelui care pulsează, la mila unei adversităţi enigmatice şi tiranice. Dar, în mod irelevant, el alege să danseze în trei timpi – un salt avântat, un răpăit de picioare care coboară.

Cvintetul în Sol minor ia sfârşit; aplauzele răsună zgomotos. Entuziaştii se ridică şi strigă „Bravo“. Iar cei cinci bărbaţi de pe scenă se ridică şi se înclină în semn de mulţumire. Marele Sclopis însuşi îşi primeşte partea de ovaţii cu o condescendenţă plictisită; plictisiţi îi sunt ochii tulburi, plictisit îi este zâmbetul deziluzionat. Este ceea ce i se cuvine, ştie, dar a avut parte de atâtea aplauze, de atâtea femei frumoase. Are un nas acvilin, o frunte colosală şi, deşi coama roşiatică muzicală reuşeşte să ascundă bine acest fapt, e lipsit de ceafă. Garofalo, vioara a doua, are ochi mici şi negri, ca nişte mărgele, şi o burtă mare. Reflexiile convexe ale candelabrelor electrice alunecă înainte şi înapoi pe chelia sa lucioasă în timp ce se apleacă, iar şi iar, în mici saluturi milităreşti. Peperkoek, înalt de doi metri, se înclină cu o politeţe sinuoasă. Chipul şi părul său au aceeaşi culoare cenuşie, de piele de bivol; el nu zâmbeşte, înfăţişarea sa e monolitică şi severă. Spre deosebire de exuberantul Knoedler, care transpiră şi zâmbeşte şi îşi îmbrăţişează violoncelul, ducându-şi o mână la inimă şi înclinându-se aproape până la pământ, de parcă toată această hărmălaie i-ar fi destinată numai lui. Cât despre sărmanul domn Jenkins, viola auxiliară, s-a strecurat în fundal, simţind că acesta este de fapt spectacolul lui Sclopis şi că el, un simplu nepoftit, nu are nici un drept la vreuna dintre aceste demonstraţii de admiraţie, aşa că nu se înclină deloc, ci doar zâmbeşte, nelămurit şi

nervos, iar din când în când se schimonoseşte uşor, într-un mic tic spasmodic, pentru a arăta că nu este nerecunoscător sau mândru, cum s-ar putea crede, dar că simte, în împrejurările date – poziţia e un pic stânjenitoare… este greu de explicat…

— Ce bizar, când te gândeşti că aceste creaturi ridicole au putut să producă ceea ce tocmai am auzit, spuse Gumbril.

Privirea tulbure a lui Sclopis se aprinse asupra lui Emily, care, îmbujorată, aplauda cu înflăcărare. Îi aruncă, numai ei, un zâmbet obosit. A doua zi avea să primească de la ea o scrisoare, se gândi el, semnată „A dumneavoastră admiratoare din rândul al treilea“. Părea foarte frumoasă. Îi zâmbi din nou, pentru a o încuraja. Dar vai, din păcate, Emily nici măcar nu observă. Ea aplauda muzica.

— Ţi-a plăcut? întrebă Gumbril, în timp ce ieşeau afară, pe un Bond Street pustiu.

— Dacă mi-a plăcut? râse Emily sugestiv. Nu, nu mi-a plăcut, zise ea. „Plăcut“ nu e cuvântul potrivit. Ne place să mâncăm îngheţată. M-a făcut fericită. E o muzică tristă, dar m-a făcut fericită.

Gumbril chemă un taxi şi dădu adresa camerelor sale închiriate din Great Russell Street.

— Fericită, repetă el, pe când stăteau unul lângă celălalt în întuneric.

Şi el era fericit.

— Unde mergem? întrebă ea.

— La mine, vom fi netulburaţi acolo.

Se temu că ea ar putea să obiecteze la a merge acolo – după ziua precedentă, însă Emily nu făcu nici un comentariu.

— Unii cred că e posibil să fii fericit doar dacă faci zgomot, zise ea, după o pauză. Mie mi se pare că fericirea e prea delicată şi melancolică pentru zgomot. Să fii fericit e oarecum melancolic – la fel ca majoritatea peisajelor frumoase, la fel ca pomii, iarba, norii şi soarele de azi.

— Din afară, pare chiar oarecum plictisitor, spuse Gumbril. (Urcară bâjbâind pe scările întunecoase până la camerele lui. Gumbril aprinse

două lumânări şi puse ceainicul pe ochiul aragazului. Se aşezară împreună pe divan şi băură ceai. La lumina blândă a lumânărilor, ea părea diferită, mai frumoasă. Mătasea rochiei părea minunat de luxoasă şi lucioasă, precum petalele unei lalele, iar pe chipul ei, pe braţele dezgolite şi pe gâtul gol, lumina părea să răspândească nişte bujori greu de distins. Pe peretele din spate, umbrele lor ajungeau până în tavan, enorme, de un negru adânc.) Cât de ireal este, şopti Gumbril. Neadevărat. Această cameră secretă izolată. Aceste lumini şi umbre ieşite dintr-un alt timp. Şi tu, venită de nicăieri, şi eu, venit dintr-un trecut extrem de îndepărtat de al tău, stând împreună aici, împreună… şi fiind fericiţi. Acesta e cel mai ciudat lucru dintre toate. Că suntem iraţional de fericiţi. E ireal, ireal.

— Dar de ce? zise Emily. De ce ? E aici şi se petrece acum. *Este* real.

— S-ar putea ca totul să dispară într-o clipă, spuse el.

Emily surâse oarecum trist.

— O să dispară la timpul cuvenit, zise ea. Foarte firesc, nu prin magie; o să dispară aşa cum dispare şi se schimbă totul. Dar este aici acum.

Se lăsară în voia vrăjii. Lumânările ardeau, doi ochi strălucitori de flăcări, fără să clipească, minut după minut. Însă pentru ei nu mai existau minute. Emily se sprijinea de el, trupul ei fiind ţinut în îndoitura braţului său, capul odihnindu-i-se pe umărul său. El îşi dezmierda obrazul de părul ei; uneori, o săruta foarte tandru pe frunte, pe ochii închişi.

— Dacă te-aş fi cunoscut acum mulţi ani…, oftă ea. Dar pe-atunci eram o idioată mică şi prostuţă. N-aş fi văzut nici o diferenţă între tine şi alţii. După altă tăcere nesfârşită, Emily vorbi din nou: O să fiu foarte geloasă. Nu trebuie să mai existe nimeni altcineva vreodată, niciodată umbra altcuiva.

— Nu va mai exista nimeni niciodată, zise Gumbril.

Emily zâmbi şi, deschizând ochii, se uită în sus la el.

— Ah, nu aici, zise ea, nu în această ireală cameră reală. Nu în timpul acestei eternităţi. Dar vor exista alte camere, la fel de reale ca asta.

— Nu la fel de reale, nu la fel de reale.

Îşi aplecă faţa spre chipul ei. Emily închise ochii din nou şi pleoapele ei fluturară cu o mişcare bruscă, tremurătoare, la atingerea sărutului uşor al lui Gumbril.

Pentru ei nu mai existau minute. Însă timpul trecea, timpul trecea curgând într-un şuvoi întunecat, ce nu-şi oprea curgerea, ca dintr-o rană profundă şi misterioasă din coasta lumii, care sângera, sângera veşnic. Una dintre lumânări arsese până aproape de capăt şi flacăra alungită, fumegândă, pâlpâia inegal. Lumina tremurătoare le deranja ochii; umbrele zvâcneau şi se mişcau nelinişti t. Emily se uită în sus la el.

— Cât e ora? întrebă ea.

Gumbril se uită la ceas. Era aproape nouă.

— E prea târziu ca să mergi înapoi, zise el.

— Prea târziu? (Emily se ridică în capul oaselor. Ah, vraja se destrăma, ceda, asemenea unei pojghiţe de gheaţă sub o greutate, asemenea unei pânze de păianjen în faţa unui vânt puternic. Se uitară unul la altul.) Ce să fac? întrebă ea.

— Ai putea să dormi aici, răspunse Gumbril, cu o voce care venea de foarte departe.

Ea rămase tăcută o vreme, privind prin ochii întredeschişi la flacăra muribundă a lumânării. Gumbril se uita la ea, în agonia suspansului. Oare gheaţa avea să se spargă, pânza de păianjen avea, în sfârşit, să se rupă pentru totdeauna? Vraja mai putea fi prelungită, eternitatea reînnoită. Îşi simţea inima bătându-i cu putere în piept; îşi ţinu respiraţia. Ar fi groaznic dacă ea ar pleca acum, ar fi un fel de moarte. Flacăra lumânării pâlpâi mai frenetic, ţâşnind într-o vâlvătaie vie şi strălucitoare, lungă şi fumegândă şi scăzând din nou până aproape de

întunericul total. Emily se ridică şi suflă în lumânare. Cealaltă încă mai ardea liniştit, cu flacără constantă.

— Pot să rămân? Îmi dai voie? întrebă ea.

Gumbril pricepu înţelesul întrebării ei şi dădu din cap, zicând:

— Desigur.

— Desigur? Aşa, pur şi simplu?

— Dacă aşa spun eu.

Îi zâmbi. Eternitatea era reînnoită, vraja prelungită. Nu mai era nevoie să se gândească la nimic altceva decât la clipa prezentă. Trecutul era uitat, viitorul suprimat. Nu existau decât această cameră secretă, lumina lumânării şi fericirea ireală, imposibilă, de a fi doi. Acum, că pericolul destrămării vrăjii era îndepărtat, fericirea avea să dureze veşnic. Gumbril se ridică de pe canapea, traversă încăperea, cuprinse mâinile lui Emily şi le sărută.

— Ne culcăm? întrebă ea.

Gumbril încuviinţă din cap.

— Te superi dacă sting lumânarea?

Şi, fără să-i aştepte răspunsul, Emily se întoarse, suflă o dată şi camera se cufundă în beznă. El auzi foşnetul hainelor de care se dezbrăca. Se dezbrăcă şi el în grabă şi dădu la o parte cuvertura de pe divan. Patul era făcut şi aştepta. El se strecură în aşternut. O lumină slabă, verzuie, de la felinarul cu gaz de pe stradă se iţea dintre draperiile depărtate, luminând vag celălalt capăt al camerei. Profilată în acest întuneric moderat, el o putu vedea stând nemişcată în picioare, de parcă ar fi şovăit pe marginea unei prăpastii invizibile.

— Emily, şopti el.

— Vin acum, răspunse ea.

Mai stătu acolo, fără să se mişte, încă vreo câteva clipe, apoi păşi peste prăpastie. Traversă camera în tăcere şi se aşeză pe marginea canapelei joase. Gumbril rămase perfect nemişcat, fără să vorbească, aşteptând în întunericul vrăjit şi atemporal. Emily ridică genunchii, îşi strecură picioarele sub cearşaf, apoi se întinse lângă el, trupul

ei atingându-se de al lui în patul îngust. Gumbril simţi că ea tremura; tremura, o bruscă tresărire involuntară, un mic tremurat, apoi altă tresărire.

— Ţi-e frig, zise el.

Vârându-şi un braţ pe sub umerii ei, o trase spre el, fără ca ea să se împotrivească. Emily rămase acolo, lipită de el. Treptat, tremuratul încetă. Era nemişcată, perfect nemişcată în liniştea vrăjii. Trecutul e uitat, viitorul – suprimat. Nu există decât acest întuneric şi acest moment nesfârşit. O prostraţie îmbătătoare de fericire îi stăpânea sufletul; îl cuprinse o amorţeală, caldă şi plăcută. Cu toate astea, în prostraţia lui, ştia cu o certitudine groaznică, neliniştită, că în curând avea să fie sfârşitul. Ca un om în noaptea de dinaintea execuţiei, privi în depărtare prin prezentul interminabil; întrezărea sfârşitul eternităţii lui. Şi apoi? Totul era incert şi nesigur.

Începu să o mângâie, foarte delicat, pe umăr, pe braţul lung şi subţire, mişcându-şi vârful degetelor, uşor şi lent, pe pielea ei catifelată; încet, de la gât, peste umăr, zăbovind în jurul cotului, până la mână. Iar şi iar: îi memora braţul. Forma acestuia făcea acum parte din ştiinţa vârfului degetelor lui; degetele lui îl cunoşteau aşa cum ştiau o bucată muzicală, aşa cum ştiau Sonata nr. 12 de Mozart, de pildă. Iar temele care se îmbulzesc atât de repede una după alta la începutul primei părţi se cântau singure, eteric, strălucitor, în mintea lui; deveniră o parte din vrajă.

Prin mătasea furoului, îi învăţă coastele curbate, spatele drept şi lanţul alcătuit de vertebrele şirei spinării. Întinse mâna în jos, îi atinse labele picioarelor, genunchii. Pe sub furou, îi învăţă trupul cald, mângâindu-l încet, uşor. O cunoştea; simţea că degetele lui ar putea să o clădească, o statuie caldă şi sinuoasă în întuneric. Nu o dorea. Să o dorească ar fi însemnat să rupă vraja. Se lăsă să se afunde tot mai adânc în beţia lui de fericire. Ea îi adormi în braţe. Curând adormi şi el.

14

Doamna Viveash coborî treptele, ieşi pe King Street şi, rămânând pe trotuar, privi nehotărâtă mai întâi spre dreapta, apoi spre stânga. Micuţe şi zgomotoase, taxiurile treceau pe lângă ea cu roţile lor albe, iar limuzine cu botul lung rulau cu un sunet uşor, ca un oftat. Aerul mirosea a praf ud, însă era mai puţin pătrunzător în imediata apropiere a doamnei Viveash, din cauza urmelor de iasomie italiană din parfumul ei. Pe trotuarul de vizavi, la umbră, mergeau solemn, cu paşi mari, doi bărbaţi tineri, care păreau foarte conştienţi de jobenele lor gri.

Viaţa pare cam cernită în dimineaţa asta, în ciuda vremii frumoase, se gândi doamna Viveash. Se uită la ceas; era ora unu. În curând trebuia să ia prânzul. Dar unde? Şi cu cine? Doamna Viveash nu avea stabilit nimic. Întreaga lume i se aşternea înainte, era absolut liberă, toată ziulica. Ieri, când a refuzat toate acele invitaţii insistente, această perspectivă i s-a părut plăcută. Libertate, fără complicaţii, fără legături; o lume pustie, preadamică, în care să facă orice avea chef.

Însă astăzi, când se văzu în faţa faptului împlinit, îşi urî libertatea. Să iasă în oraş în felul ăla, la ora unu, într-un vid – era absurd, era groaznic. Dinainte i se deschidea perspectiva unei plictiseli incomensurabile. Stepe nesfârşite de plictiseală, orizont după orizont, veşnic la fel. Privi din nou la dreapta şi la stânga. În cele din urmă, decise să o ia la stânga. Încet, păşind de-a lungul muchiei de cuţit dintre abisurile ei personale, merse spre stânga. Îşi aduse aminte deodată de o zi la fel de senină ca asta din vara lui 1917, când mersese pe aceeaşi stradă, încet, ca acum, pe partea însorită, cu Tony Lamb. Toată ziua aceea, toată seara aceea fuseseră un lung rămas-bun. El pleca înapoi în dimineaţa următoare. După mai puţin de o săptămână a murit. Niciodată din nou, niciodată din nou: a existat o vreme când

putea să-şi stârnească plânsul doar şoptind aceste cuvinte o dată sau de două ori. Niciodată din nou, niciodată din nou. Le repetă încet acum. Însă nu simţi lacrimi în ochi. Durerea nu omoară, iubirea nu ucide, însă timpul omoară tot, ucide dorinţa, ucide jalea, ucide, în final, mintea care le simte; ridează şi înmoaie trupul cât încă e viu, îl descompune ca pe o moşmoană[158], într-un final omorându-l şi pe acesta. Niciodată din nou, niciodată din nou. În loc să plângă, râse, râse tare. Bătrânul domn cu pieptul rahitic care tocmai trecuse pe lângă ea, răsucindu-şi între degete capetele căruntei mustăţi cazone, se întoarse mirat. Oare râdea de el?

— Niciodată din nou, murmură doamna Viveash.

— Poftiţi? întrebă domnul milităros, cu un glas profund, îngroşat de obiceiul de-a bea porto şi de-a fuma trabuc.

Doamna Viveash se uită la el cu nişte ochi atât de măriţi de uimire, încât bătrânul domn rămase buimac.

— Mii de scuze, doamnă. Am crezut că v-aţi adresat… hmm… hmm.

Îşi puse la loc pălăria, îşi îndreptă umerii şi se îndepărtă repede, stâng, drept, stâng, drept, scoţându-şi înainte pieptul bombat, ca pe ceva de preţ. Sărăcuţa, se gândi el, sărmana tânără. Să vorbească de una singură. Sigur era dusă cu capul. Sau poate că se droga. Asta era mai probabil, mult mai probabil. Majoritatea se drogau acum. Tinere vicioase. Lesbiene, dependente de droguri, nimfomane, alcoolice – complet vicioase, în vremurile astea, complet vicioase. Ajunse la clubul său într-o dispoziţie excelentă.

Niciodată din nou, niciodată din nou. Doamnei Viveash i-ar fi plăcut să fie în stare să plângă.

În faţa ei se deschidea St. James's, Square. Cu un aer romantic, statuia se cabra ţanţoşă sub copacii pieţei. Arborii îi dădură o idee: ar fi putut să meargă la ţară după-amiază, să ia un taxi şi să plece din oraş, departe, departe, numai Dumnezeu ştia unde!

Undeva, pe vârful unui deal. Box Hill, Leith Hill, Holmbury Hill, Ivinghoe Beacon – orice deal unde puteai să stai şi să te uiţi în zare, la câmpuri. Puteai să faci ceva şi mai rău de-atât cu libertatea ta.

Însă nu mult mai rău, reflectă ea.

Doamna Viveash se întorsese spre partea de nord a pieţei şi era aproape de colţul nord-vestic al acesteia când, cu un strigăt de sinceră încântare, cu un sentiment de o extrem de profundă uşurare, zări o siluetă familiară care alerga în jos pe treptele Bibliotecii Londrei.

— Theodore! îl strigă ea încet, dar pătrunzător, de pe catafalcul ei lăuntric. Gumbril!

Îşi agită umbreluţa de soare.

Gumbril se opri în loc, privi în jur şi veni zâmbind spre ea.

— Ce plăcere, zise el. Dar ce ghinion.

— De ce ghinion? întrebă doamna Viveash. Sunt semn rău?

— Ghinion pentru că am de prins un tren şi nu pot să profit de această întâlnire, explică Gumbril.

— Vai, nu, Theodore, n-o să prinzi nici un tren, zise doamna Viveash. Vei veni să iei prânzul cu mine. Providenţa a stabilit asta. Nu poţi să spui „nu“ Providenţei.

— Trebuie s-o fac, clătină Gumbril din cap. Am spus „da“ altcuiva.

— Cui?

— Oh! făcu Gumbril, cu un aer de mister sfios şi cochet.

— Şi unde mergi cu trenul tău faimos?

— Oh, din nou, răspunse Gumbril.

— Eşti intolerabil de plictisitor şi prostuţ! declară doamna Viveash. Ai crede că eşti vreun şcolar de şaisprezece ani care iese în oraş la prima întâlnire cu o vânzătoare. La vârsta ta, Gumbril! clătină ea din cap, zâmbind dispreţuitor, cu o mină chinuită. Cine e? Ce cunoştinţă întâmplătoare sordidă?

— Câtuşi de puţin sordidă, protestă Gumbril.

— Însă categoric o cunoştinţă întâmplătoare. Ei?

O coajă de banană zăcea aruncată în rigolă, ca o stea de mare târâtă prin noroi, chiar în faţa locului unde stăteau ei. Doamna Viveash făcu un pas spre ea şi, cu vârful umbrelei de soare, o ridică grijuliu şi i-o oferi însoţitorului ei.

— *Merci*[159], se înclină Gumbril.

Ea azvârli coaja de banană înapoi în rigolă.

— În orice caz, tânăra doamnă poate să aştepte până luăm prânzul, zise ea.

Gumbril clătină din cap.

— Eu am stabilit întâlnirea, zise el.

Avea în buzunar scrisoarea lui Emily.

Ea închiriase o căsuţă foarte frumoasă chiar lângă Robertsbridge, în Sussex. O, cea mai frumoasă căsuţă care se putea imagina. Pentru toată vara. Putea să meargă şi să o viziteze acolo. Gumbril îi telegrafiase că se va duce în ziua aceea, după-amiază, cu trenul de două din gara Charing Cross.

Doamna Viveash îl prinse de cot.

— Vino cu mine, zise ea. E un oficiu poştal în pasajul acela care leagă Jermyn Street de Piccadilly. Poţi să trimiţi de acolo o telegramă cu infinitele tale regrete. Lucrurile astea se îmbunătăţesc întotdeauna cu un pic de stăpânire. Va fi o adevărată încântare mâine, când *chiar* vei merge acolo.

Gumbril se lăsă condus de ea.

— Ce femeie nesuferită eşti, zise el, râzând.

— În loc să-mi fii recunoscător că te-am invitat la masă!

— O, sunt recunoscător, zise Gumbril. Şi uimit.

Se uită la ea. Doamna Viveash zâmbi şi îşi aţinti pentru o clipă asupra lui ochii spălăciţi, netulburaţi… Dar nu spuse nimic.

— Totuşi, continuă Gumbril, trebuie să fiu la Charing Cross la ora două, să ştii.

— Dar vom lua prânzul la Verrey’s.

Gumbril scutură din cap.

Se aflau la colţul lui Jermyn Street. Doamna Viveash se opri şi îşi rosti ultimatumul, cu atât mai

impresionant cu cât era spus cu vocea aceea stinsă a cuiva care înşiruie *in articulo*[160] ultimele lucruri extrem de importante din viaţa sa:

— Vom lua prânzul la Verrey's sau nu mai vorbesc niciodată, niciodată cu tine, Theodore.

— Fii rezonabilă, Myra, o rugă el.

Măcar de i-ar fi spus că avea o întâlnire de afaceri… Ce imbecil a fost, să lase să-i scape aluziile alea stupide – pe tonul ăla!

— Prefer să nu fiu, zise doamna Viveash.

Gumbril făcu un gest de disperare şi tăcu. Se gândi la Emily, în liniştea ei înnăscută, în mijlocul florilor; într-o căsuţă cu desăvârşire de vacanţă, cu caprifoi, trandafiri căţărători şi nalbe – deşi, dacă se gândea mai bine, nici una dintre ele nu ar fi înflorită încă, nu-i aşa? –, stând fericită, îmbrăcată în muselină albă, şi interpretând la pianul din căsuţă fragmentele mai uşoare din Arietta. Un pic absurd, poate, când te gândeai aşa la ea; însă splendidă, adorabilă, curată la inimă şi fără defecte în integritatea ei clară şi strălucitoare, desăvârşită ca un cristal în perfecţiunea-i faţetată. Ea avea să-l aştepte; şi se vor plimba pe cărările întortocheate – sau poate că exista o şaretă pe care să o închirieze, trasă de un căluţ gras ca un tub cu picioare –, vor căuta flori prin păduri şi poate că el îşi va aduce aminte cum face silvia-de-câmp[161]. Sau, chiar dacă nu şi-ar aminti, ar putea oricum să spună cu un aer avizat că îşi aminteşte. „Asta e o silvie-de-câmp, Emily. Auzi? Cea care face Tuiiidliii uiiidlii uiiidlidiii diii."

— Aştept, zise doamna Viveash. Cu răbdare, însă.

Gumbril o privi şi i se păru că zâmbetul ei semăna cu o mască tragică. La urma urmei, cugetă el, Emily avea să fie tot acolo şi dacă se ducea a doua zi. Ar fi o prostie să se certe cu Myra pentru ceva ce nu era, de fapt, dacă se gândea mai bine, de o importanţă enormă. Era stupid să se certe cu cineva în legătură cu orice; mai ales cu Myra şi pentru aşa ceva. În rochia aceea albă cu arabescuri florale negre arăta, se gândi el, mai încântătoare ca oricând. Au

existat ocazii în trecut… Trecutul conduce către prezent… Nu; dar, în orie caz, Myra era o companie excelentă.

— Atunci, hai să mergem să trimit telegrama, zise el, oftând concludent.

Doamna Viveash nu făcu nici un comentariu şi, traversând Jermyn Street, o luară prin pasajul îngust de la adăpostul bisericii St. James a lui Wren, cu simplitatea ei de hambar, şi merseră la poştă.

— Voi folosi drept pretext o catastrofă, zise Gumbril când intrară şi, ducându-se la ghişeul telegrafului, scrise: „Accident minor în drum spre gară. Stop. Deloc serios. Stop. Dar un pic indispus. Stop. Vin cu acelaşi tren mâine. Stop“. Completă adresa pe formular şi o dădu funcţionarei.

— Un pic cum? întrebă tânăra din spatele barelor, când citi telegrama, împungând fiecare cuvânt unul după altul cu vârful creionului bont.

— Un pic indispus, zise Gumbril şi se simţi brusc foarte ruşinat de el însuşi. Un pic indispus – nu, zău aşa, asta era prea mult.

O să retragă telegrama, o să se ducă totuşi.

— Gata? întrebă doamna Viveash, venind lângă el de la celălalt capăt al tejghelei, unde cumpărase timbre.

Gumbril împinse un florin pe sub bare.

— Un pic indispus, zise el, râzând în hohote, şi merse către uşă sprijinindu-se apăsat în baston şi şchiopătând. Un accident minor, explică.

— Ce înseamnă toată comicăria asta? întrebă doamna Viveash.

— Chiar aşa, ce?

Gumbril şchiopătase până la uşă şi rămăsese acolo, ţinând-o deschisă pentru ea. Nu îşi lua nici o responsabilitate pentru el însuşi. Era fapta clovnului, iar clovnul, sărmana creatură, era *non compos*[162], nu acolo în întregime, şi nu putea fi tras la răspundere pentru acţiunile sale. Şchiopătă după ea spre Piccadilly.

— *Giudicato guaribile in cinque giorni*[163], râse doamna Viveash. Ce fermecător e asta întotdeauna în

ziarele italiene. Doamna fluşturatică, amantul gelos, lovitura de cuţit, *colpo di rivoltella*[164], banalul ochi învineţit anglo-saxon – toate considerate de chirurgul de la Misericordia ca fiind vindecabile în cinci zile. Dar tu, dragă Gumbril, eşti vindecabil în cinci zile?

— Depinde, răspunse Gumbril. S-ar putea să existe complicaţii.

Doamna Viveash îşi agită umbrela de soare; un taxi se abătu din drum şi opri la marginea trotuarului, în faţa lor.

— Deocamdată, nu poţi să mergi, zise ea.

La Verrey's luară un prânz alcătuit din raci şi vin alb. „Cinele pe bază de peşte te fac să ţopăi ca un purice", cită jovial Gumbril din Restauraţie. Pe toată durata mesei, continuă să facă pe clovnul în cel mai inimitabil stil. Fantoma unei şarete trecu pe cărările întortocheate din Robertsbridge. Însă poţi refuza să-ţi accepţi responsabilitatea; un clovn nu poate fi tras la răspundere. Şi, pe lângă asta, când viitorul şi trecutul sunt abolite, când există doar clipa prezentă şi doar ea contează, indiferent că e vrăjită sau nu, când nu există cauze sau motive, nici consecinţe viitoare care să fie luate în considerare, cum poate să existe responsabilitate, chiar şi pentru aceia care nu sunt clovni? Bău din belşug vin alb şi, când ceasul bătu ora două, iar trenul începuse să iasă pufăind din gara Charing Cross, nu se putu abţine să nu ridice paharul în sănătatea vicontelui Lascelles. După aceea, începu să-i povestească doamnei Viveash despre aventura sa ca Bărbat Desăvârşit.

— Ar fi trebuit să mă vezi, zise el, descriindu-şi barba.

— M-ar fi dat pe spate.

— Atunci, mă vei vedea, spuse Gumbril. Ah, ce Don Giovanni. *Lŕ ci darem la mano, Lŕ mi dirai di sě, Vieni, non č lontano, Partiam, ben mio, da qui*.[165] Şi ele veneau, veneau. Fără ezitare. Nu *„vorrei e non vorrei"*[166], nu *„mi trema un poco il cor"*[167]. Ci imediat.

— *Felice, io so, sarei*[168], cântă doamna Viveash cu glas foarte scăzut, abia auzit, de pe izolatul ei pat de agonie.

O, fericirea, fericirea; un pic banală, când o priveai din afară, spusese cineva cu înţelepciune. O aventură a duetelor la pianul din căsuţa de vacanţă, a strângerii, mână în mână, a exemplarelor pentru un *hortus siccus*[169]. O chestiune de integritate şi linişte.

— Ah, dar povestea acelei tinere care s-a măritat acum patru ani, însă este până în ziua de azi virgină – ce episod în memoriile mele! exclamă Gumbril cu o impetuozitate comică. (În întunericul magic, îi memorase trupul tânăr. Îşi privi degetele – frumuseţea ei făcea parte din cunoştinţele lor. Bătu darabana pe faţa de masă, redând primele măsuri din Sonata nr. 12 de Mozart.) Şi, chiar după ce şi-a cântat duetul alături de Don, e tot virgină, continuă el. Există plăceri caste, senzualităţi sublimate. De o voluptate mai incitantă – şi aici schiţă sărutul siropos al unui patron de restaurant care laudă specialităţile casei – decât oricare dintre delirurile mai indecente.

— Despre ce e vorba? întrebă doamna Viveash.

— Vorbesc ezoteric pentru propria-mi plăcere, nu pentru a ta, zise Gumbril terminându-şi paharul.

— Dar povesteşte-mi mai multe despre barbă, stărui doamna Viveash. Mi-a plăcut atât de mult barba.

— Prea bine, zise Gumbril. Hai să încercăm să fim nedemni în mod coerent.

Zăboviră mult timp la o ţigară. Era trei şi jumătate când doamna Viveash propuse să plece de-acolo.

— E aproape ora ceaiului, zise ea, uitându-se la ceas. O afurisită de masă după alta. Şi niciodată nimic nou de mâncare. Şi în fiecare an ajungi să te plictiseşti cu aceleaşi lucruri vechi. Racii, de pildă, cât de mult îmi plăceau cândva! Dar acum – ei bine, zău aşa, numai conversaţia ta i-a făcut tolerabili, Theodore.

Gumbril îşi duse mâna la inimă şi se înclină. Se simţi, deodată, deosebit de deprimat.

— Şi vinul: obişnuiam să consider Orvieto-ul ceva dumnezeiesc. Însă în această primăvară, când am fost în Italia, era doar un soi prost şi tulbure de

Vouvray. Şi toate acele caramele moi care se numesc Fiats; obişnuiam să mănânc din ele până mi se făcea rău. De data asta, la Roma, mi s-a făcut greaţă înainte să apuc să termin una. Deziluzie după deziluzie, clătină din cap doamna Viveash.

Parcurseră pasajul întunecos şi ieşiră în stradă.

— Mergem acasă, zise doamna Viveash. Chiar n-am chef să mai fac ceva în după-amiaza asta.

Îi dădu comisionarului care deschise portiera taxiului adresa locuinţei ei din St. James's Square.

— Oare poate retrăi cineva emoţiile de pe vremuri? întrebă ea cu un aer oarecum obosit pe când înaintau încet prin traficul de pe Regent Street.

— Nu alergând după ele, zise Gumbril, din care clovnul se evaporase de-a binelea. Dacă ai sta suficient de nemişcat, poate că ele ar reveni de bunăvoie.

Ar exista sunetul estompat, ca de paşi care se apropie prin linişte.

— Nu e vorba doar de mâncare, zise doamna Viveash, care închisese ochii şi stătea rezemată acum în colţul ei.

— Cred şi eu.

— E vorba despre tot. Nimic nu mai e la fel acum. Simt că niciodată nu va mai fi.

— Niciodată, murmură Gumbril.

— Niciodată din nou, repetă doamna Viveash. Niciodată din nou. (Totuşi nu-i dădură lacrimile.) L-ai cunoscut pe Tony Lamb? întrebă ea.

— Nu, zise Gumbril din colţul lui. Ce-i cu el?

Doamna Viveash nu răspunse. Chiar aşa, ce era cu el? Se gândi la ochii lui albaştri, foarte limpezi şi la părul de un blond strălucitor, care fusese mai deschis la culoare decât faţa lui oacheşă. Faţă şi gât bronzate, mâini arămii-roşietice; iar tot restul pielii sale era de un alb ca laptele.

— L-am îndrăgit foarte mult, zise ea într-un târziu. Atâta tot. A fost ucis în 1917, cam în perioada asta a anului. Pare cu foarte mult timp în urmă, nu-i aşa?

— Oare? (Gumbril ridică din umeri.) Nu ştiu. Trecutul e suprimat. *Vivamus, mea Lesbia*. Dacă n-aş fi atât de groaznic de deprimat, te-aş îmbrăţişa. Asta ar fi o mică recompensă pentru accidentul meu, zise el, lovindu-şi încet piciorul cu vârful bastonului.

— Şi tu eşti deprimat?

— Nu ar trebui să bem niciodată la prânz, zise Gumbril. Îţi strică după-amiaza. De asemenea, nu ar trebui să ne gândim niciodată la trecut şi niciodată, nici măcar pentru o clipă, să ne gândim la viitor. Acestea sunt comori ale înţelepciunii antice. Dar poate că după un pic de ceai – se aplecă înainte ca să se uite la cifrele de pe aparatul de taxat, căci taxiul se oprise –, după un strop de stimulent pe bază de tanin, e posibil să ne simţim niţel mai bine, zise el, deschizând portiera.

Doamna Viveash surâse sfâşietor.

— Pentru mine, până şi taninul şi-a pierdut virtuţile, spuse ea, coborând pe trotuar.

Salonul doamnei Viveash se încadra cu bun-gust în tendinţe. Mobila era capitonată cu ţesături create de Dufy – cai de curse şi trandafiri, minusculi jucători de tenis strânşi în grup în mijlocul unor flori enorme, imprimate în gri şi ocru pe un fundal alb. Două abajururi de Balla. Pe pereţii cu mici buline roz pal erau atârnate trei portrete cu ea, realizate de trei pictori diferiţi, total incompatibili, o selecţie din obişnuitele portocale şi lămâi şi un nud într-un stil respingător de contemporan, pictat în două nuanţe de verde.

— Şi ce sătulă sunt de această încăpere şi de toate tablourile astea nesuferite, exclamă doamna Viveash când intră.

Îşi scoase pălăria şi, stând în faţa oglinzii de pe cămin, îşi netezi părul arămiu.

— Ar trebui să-ţi închiriezi o căsuţă la ţară, zise Gumbril. Să-ţi cumperi o şaretă şi un căluţ şi să mergi pe cărările întortocheate, în căutare de flori. După ceai, să deschizi pianul din căsuţă şi să cânţi, spuse el, potrivindu-şi acţiunea cu vorbele şi aşezându-se la pianul cu coadă Blüthner. (Cântă,

foarte lent şi cu o expresivitate parodică, tema de deschidere din Arietta.) Atunci n-ai mai fi plictisită, zise Gumbril, întorcându-se spre ea după ce termină.

— Ah, n-aş mai fi! zise doamna Viveash. Şi cu cine sugerezi să-mi împart căsuţa?

— Cu oricine doreşti, răspunse Gumbril.

Degetele sale rămaseră în aer, meditând parcă deasupra clapelor.

— Dar nu-mi place de nimeni, strigă doamna Viveash cu o vehemenţă teribilă de pe catafalcul ei.

Ah, acum adevărul fusese spus. Suna ca o glumă. Tony murise de cinci ani de-acum. Ochii aceia albaştri – ah, niciodată din nou. Au putrezit cu totul, preschimbându-se în nimic.

— Atunci ar trebui să încerci, zise Gumbril, ale cărui mâini începuseră să cânte încet, furişându-se către Sonata nr. 12. Ar trebui să încerci.

— Păi, încerc, spuse doamna Viveash. (Îşi sprijini coatele pe poliţa căminului, cu bărbia pe mâinile împreunate, şi îşi privi ţintă imaginea din oglindă. Ochii spălăciţi priveau netulburaţi în ochii spălăciţi. Gura roşie şi reflexia acesteia făcură schimb de zâmbete îndurerate. Încercase; o revolta acum să se gândească la cât de des încercase; încercase să îi placă de cineva, de oricine, la fel de mult ca de Tony. Încercase să retrăiască, să redeştepte, să reînsufleţească. Dar nu existase nimic cu adevărat, în afară de un dezgust.) Nu am reuşit, adăugă ea, după o pauză.

Muzica trecuse din Fa major în Re minor; urcă în anapeşti săltăreţi până la un acord suspendat, coborî iar în fugă, urcă din nou, modulându-se în Do minor şi pe urmă, printr-un pasaj de note vibrante, la un La bemol major, la dominantul lui Re bemol, la dominantul lui Do, la Do minor şi, în sfârşit, la o nouă temă clară în Do major.

— Atunci, mi-e milă de tine, zise Gumbril, lăsându-şi degetele să cânte singure mai departe. (Îi era milă, de asemenea, de subiecţii experimentelor disperate ale doamnei Viveash. Nu ar fi fost posibil să reuşească să-i placă de ei – din partea lor, amărâţii,

în general le plăcea mult prea mult de ea. Chiar prea mult… Îşi aduse aminte de petele reci de umezeală de pe perna lui, în întuneric. Acele lacrimi furioase, deznădăjduite.) Aproape că m-ai omorât cândva, îi zise el.

— Doar timpul ucide, spuse doamna Viveash, încă uitându-se în ochii ei spălăciţi. N-am făcut pe nimeni fericit niciodată, adăugă ea, după o ezitare.

Pe nimeni, niciodată, se gândi, în afară de Tony, iar el fusese ucis, împuşcat în cap. Până şi ochii strălucitori putreziseră, ca orice alt hoit. Pe vremea aceea, şi ea fusese fericită. Niciodată din nou.

O slujnică intră cu cele trebuincioase pentru ceai.

— A, taninul, exclamă Gumbril cu entuziasm şi îşi întrerupse cântatul la pian. Singura speranţă de salvare. (Turnă ceai în două ceşti şi, luând una, veni lângă şemineu şi rămase în picioare în spatele ei, sorbind încet din fiertura decolorată şi privind peste umărul ei la imaginea lor din oglindă.) *Lŕ ci darem*, fredonă el. De-aş avea barba la mine! (Îşi mângâie bărbia şi, cu vârful arătătorului, îşi aranjă în sus capetele lăsate ale mustăţii. Ai veni tremurând, la fel ca Zerlina, sub umbra-i aurie.

Doamna Viveash zâmbi.

— Nu cer nimic mai bun, zise ea. Ce partitură mai încântătoare! *Felice, io so, sarei: Batti, batti, o bel Masetto.*[170] Zerlina era de invidiat!

Slujnica mai veni o dată, intrând în tăcere.

— Un domn pe nume Shearwater ar vrea…, începu ea.

— Spune-i că nu sunt acasă, porunci doamna Viveash, fără să se uite în jur.

Urmă un răstimp de tăcere. Cu sprâncenele ridicate, Gumbril se uita peste umărul doamnei Viveash, la imaginea acesteia din oglindă. Ochii ei erau calmi şi inexpresivi, nu zâmbea şi nici nu era încruntată. Gumbril se uită în continuare, întrebător. În cele din urmă, începu să râdă.

15

Se cânta ultima noutate de peste ocean, *What's he to Hecuba?*[171]. Suav, suav şi pătrunzător, saxofonul săgeta însăşi măruntaiele compasiunii şi tandreţei, săgeta precum o revelaţie din ceruri, precum suliţa excesiv de sentimentală a unui înger în coasta tremurătoare şi extaziată a Sfintei Teresa. Mai matur şi mai rotund, cu o voluptate sugerând o agonie mai mică şi mai blândă, violoncelul medita acele extaze mahomedane care durează, sub palmierii verzi din paradis, câte şase sute de ani infailibili fiecare. În această atmosferă încărcată, vioara introducea curenţi revigoranţi de aer curat, răcoros şi rarefiat, semănând cu respiraţia printr-un jet ud şi nemişcat. Iar pianul bubuia şi zdrăngăna mai departe, fără să ia seama la sensibilităţile altor instrumente, bubuia tot timpul, reamintindu-le tuturor celor interesaţi, într-o manieră pe deplin profesionistă, că acela era un cabaret unde lumea venea să danseze foxtrot, nu o biserică barocă în care sfintele să intre în extaz, nu o vale frumoasă şi fericită a huriilor.

La fiecare repetare a refrenului, cei patru negri din orchestră sau cel puţin trei dintre ei, care cântau doar cu mâinile – căci la acel moment saxofonistul sufla întotdeauna cu o suavitate dublă, îmbogăţind pasajul cu trilurile unui monolog contrapunctic care răsucea de-a dreptul măruntaiele şi emoţiona nespus inima străpunsă –, începeau un cântec tărăgănat şi melancolic:

> Ce-i este el Hecubei?
> Absolut nimic.
> De aia nu va fi nici o nuntă miercurea viitoare
> Departe, în vechiul Bengal.

— Ce tristeţe de nedescris, zise Gumbril, în timp ce făcea paşii complicaţi de foxtrot. Pasiune eternă, suferinţă eternă. *Les chants désespérés sont les chants les plus beaux / Et j'en sais d'immortels*

qui sont de purs sanglots.[172] Ram tidl-am-tam, pam pam. Amin. Ce-i este el Hecubei? Absolut nimic. Nimic, ţine minte. Nimic, nimic.

— Nimic, repetă doamna Viveash. Ştiu totul despre asta, oftă ea.

— Eu nu-ţi sunt nimic, zise Gumbril, alunecând cu măiestrie între perete şi Caribda[173] alcătuită de o pereche ce experimenta periculos un pas nou. Tu nu-mi eşti nimic. Slavă Domnului. Şi, cu toate astea, iată-ne aici, două trupuri cu doar un singur gând, o lighioană cu două spinări, un centaur perfect unit care tropăie, tropăie întruna.

Cei doi continuară să tropăie.

What's he to Hecuba? Arapii zâmbăreţi repetară întrebarea, reiterară răspunsul pe un ton de groaznică nefericire. Saxofonul cânta în triluri, pe punctul agoniei. Perechile se învârtiră, marcară ritmul, păşiră iar şi iar cu precizia obişnuinţei, ca şi cum ar fi îndeplinit un ritual străvechi şi deosebit de important. Unii erau în haine elegante, căci era o seară de sărbătoare la cabaret. Tinere deghizate în paji florentini cu fese minunat proporţionate, în gondolieri cu pantaloni albaştri, în toreadori cu pantaloni negri mergeau în cerc, ca luna, de jur împrejurul sălii, uneori ţinute strâns în braţe de arabi sau de clovni albi ori, mai frecvent, de parteneri netravestiţi. Chipurile reflectate în oglinzi erau genul de chipuri pe care crezi că s-ar cuveni să le cunoşti din vedere; cabaretul era „Artistic".

What's he to Hecuba?

Doamna Viveash murmură răspunsul, aproape cu pioşenie, de parcă ar fi venerat atotputernicul şi omniprezentul Nimic.

— Ador melodia asta, e o melodie divină, zise ea. (Umplea spaţiul, emoţiona, era săltăreţ ca o gigă, te făcea să zvâcneşti, ocupa timpul, îţi dădea senzaţia că eşti viu.) Divină melodie, divină melodie, repetă ea cu emfază, încercând să se abandoneze, încercând să plutească, încercând să scape de Nimic.

— Răpitor acel micuţ toreador de-acolo, zise Gumbril, care urmărea cu interes drăgăstos persoana

travestită în pantaloni negri.

Doamna Viveash deschise ochii. Îi era imposibil să scape de Nimic.

— Te referi la cea care e cu Piers Cotton? Gusturile tale sunt cam vulgare, dragă Theodore.

— Monstru cu ochi verzi!

Doamna Viveash râse.

— Pe vremea când mă „desăvârşeam“ la Paris, Mademoiselle mă îndemna mereu să iau lecţii de scrimă. *C'est un exercice très gracieux. Et puis*, imită doamna Viveash o seriozitate înflăcărată, *et puis, ça dévelope le bassin*[174]. Toreadorul tău, Gumbril, arată de parcă e cu siguranţă campioană la scrimă. *Quel bassin!*[175]

— Taci, zise Gumbril.

Erau în dreptul toreadorului şi al partenerului ei. Piers Cotton îşi întoarse nasul lung de ogar în direcţia lor.

— Ce mai faceţi? întrebă el pe fundalul muzicii.

Cei doi dădură din cap.

— Dar voi?

— Ah, scriu o carte grozavă, sclipitoare, strigă Piers Cotton. (Dansul îi purta departe unii de alţii.) Ca un zâmbet cu dinţi falşi, ţipă el pentru a acoperi distanţa care se mărea, după care dispăru în mulţime.

What's he to Hecuba? Arapii ridicoli îşi cântau întrebarea cu glas plângăreţ, încărcat de jalea răspunsului ştiut dinainte.

Nimic, omniprezentul Nimic, sufletul lumii, informatorul spiritual a toată materia. Nimicul sub forma unui toreador cu bazin rotund ca o lună, îmbrăcat cu pantaloni negri. Nimic, bărbatul cu nas de ogar. Nimicul sub forma celor patru arapi. Nimicul ca o melodie divină. Nimic, chipurile, chipurile pe care se cuvenea să le cunoşti din vedere, reflectate în oglinzile din sală. Nimic, acest Gumbril cu braţul pe după mijlocul cuiva, ai cărei paşi calcă în interior şi în exterior printre ai lui. Absolut nimic.

De aia nu va fi nici o nuntă. Nici o nuntă la biserica St. George, din Hanover Square – o, ce experiment disperat! –, cu Nimic Viveash, băiatul

acela fermecător, acel fermecător absolut nimic, ocupat pe moment cu vânarea elefanţilor, vânarea febrei şi a carnivorelor printre pigmeii Tikki-tikki. De aia nu va fi nici o nuntă miercurea viitoare. Căci Lycidas[176] a murit, a murit înainte de vreme. Căci părul deschis la culoare, ca paiele (nici o buclă rămasă), chipul bronzat, mâinile arămii-roşietice şi trupul plăcut de băiat, alb ca laptele, cald ca laptele, nu sunt absolut nimic, nimic, acum, absolut nimic – nimic aceşti cinci ani, iar ochii albaştri şi spălăciţi sunt tot nimic, ca restul.

— Mereu aceiaşi oameni, se plânse doamna Viveash, uitându-se prin sală. Aceleaşi feţe cunoscute. Niciodată cineva nou. Unde e generaţia mai tânără, Gumbril? Suntem bătrâni, Theodore. Sunt milioane de oameni mai tineri decât noi. Unde sunt?

— Nu sunt răspunzător pentru ei, spuse Gumbril. Nici măcar pentru mine nu sunt răspunzător.

Îşi închipui o cameră într-o căsuţă de vacanţă, sub acoperiş, cu o fereastră lângă podea şi tavan înclinat de care dădeai întotdeauna cu capul; şi, la lumina lumânării, ochii candizi ai lui Emily, gura ei serioasă şi fericită, în întuneric, iar sub degetele lui, curbura trupului ei ferm.

— De ce nu vin să cânte ca să-şi câştige cina? continuă doamna Viveash bosumflată. E treaba lor să ne distreze.

— Probabil că se gândesc să se distreze pe ei înşişi, sugeră Gumbril.

— Ei bine, atunci ar trebui să facă asta undeva unde să-i putem vedea şi noi.

What's he to Hecuba?

— Absolut nimic, cântă Gumbril ca un clovn. (Camera din căsuţa de vacanţă nu avea nici o legătură cu el. Inspiră urmele de iasomie italiană din parfumul doamnei Viveash, îşi puse o clipă obrazul pe părul ei.) Absolut nimic.

Fericit clovn!

Departe, în vechiul Bengal, sub paradiziacii palmieri verzi, printre mistagogii[177] extatici şi sfinţii care strigă sub mângâierile divine, muzica se sfârşi. Cei patru negri îşi şterseră feţele lucitoare. Perechile se despărţiră. Gumbril şi doamna Viveash se aşezară să fumeze o ţigară.

16

Arapii părăsiseră scena de la capătul sălii. Cortina prinsă de o parte şi de alta se lăsase în jos, despărţind scena de restul încăperii – „creând două lumi acolo unde înainte se afla doar una singură, iar una dintre ele, o lume mai bună“[178], se exprimă Gumbril elegant şi aluziv, adăugând filosofic: „deoarece este ireală“. Urmă o tăcere teatrală, suspansul. Cortina se ridică iar.

Pe un pat îngust – probabil pe un catafalc –, cadavrul unei femei. Soţul stă în genunchi lângă el. La capătul patului stă doctorul, în picioare, strângându-şi instrumentele. Într-un leagăn decorat cu panglici roz, se odihneşte un bebeluş monstruos.

Soţul: Margaret! Margaret!

Doctorul: A murit.

Soţul: Margaret!

Doctorul: De septicemie, îţi zic.

Soţul: Aş vrea să mor şi eu!

Doctorul: Însă mâine nu-ţi vei dori asta.

Soţul: Mâine! Dar nu vreau să apuc ziua de mâine!

Doctorul: Mâine o să vrei.

Soţul: Margaret! Margaret! Aşteaptă-mă acolo; te voi întâlni negreşit în acea vale adâncă.

Doctorul: Nu vei întârzia să-i supravieţuieşti.

Soţul: Iisuse Hristoase, fie-ţi milă de noi!

Doctorul: Ai face mai bine să te gândeşti la copil.

Soţul (ridicându-se şi stând aplecat ameninţător deasupra leagănului): Ăsta e monstrul?

Doctorul: Nu e mai rău ca alţii.

Soţul: Conceput într-o noapte de plăcere pură, monstrule, fie să trăieşti lipsit de iubire, în mizerie şi

impuritate!

Doctorul: Conceput din poftă trupească, pe întuneric, fie ca propria impuritate să-ţi pară întotdeauna cerească în ochii tăi, monstrule!

Soţul: Ucigaşule, să mori lent toată viaţa ta!

Doctorul: Copilul trebuie hrănit.

Soţul: Hrănit? Cu ce?

Doctorul: Cu lapte.

Soţul: Laptele ei s-a răcit în piept.

Doctorul: Mai există şi vaci.

Soţul: Tuberculoasele Shorthorn[179]. *(strigând)* Să fie adusă Bondoaca!

Voci (în depărtare): Bondoaca! Bondoaca! *(estompându-se)* Bondoa…

Doctorul: În anul 1921, douăzeci şi şapte de mii nouă sute treisprezece femei au murit la naştere.

Soţul: Însă nici una nu făcea parte din haremul meu.

Doctorul: Fiecare dintre ele era soţia cuiva.

Soţul: Fără îndoială. Dar oamenii pe care nu-i cunoaştem sunt doar nişte personaje în comedia umană. Noi suntem tragedienii.

Doctorul: Nu şi în ochii spectatorilor.

Soţul: Mă gândesc eu la spectatori? O, Margaret! Margaret!…

Doctorul: E cea de-a douăzeci şi şapte de mii nouă sute paisprezecea.

Soţul: Unica!

Doctorul: Iată, vine vaca.

(Bondoaca e adusă de un ţărănoi.)

Soţul: A, bine, Bondoaca! *(Mângâie animalul.)* I s-a făcut testul săptămâna trecută, nu-i aşa?

Ţărănoiul: Da, domnule.

Soţul: Şi i s-a găsit tuberculoză. Nu?

Ţărănoiul: Chiar şi în ugere, fie-vă pe plac.

Soţul: Grozav! Mulge-mi vaca, domnule, în acest vas murdar.

Ţărănoiul: Da, domnule. (*Mulge vaca.)*

Soţul: Laptele ei… laptele ei e rece deja. Tot ce era femeie în ea s-a răcit şi s-a coagulat în sânii ei. O,

Doamne! Ce galactogog[180] îl va face să curgă din nou?

Ţărănoiul: Vasul e plin, domnule.

Soţul: Atunci ia vaca de-aici.

Ţărănoiul: Haide, Bondoaco, haide.

(Iese împreună cu vaca.)

Soţul (turnând laptele într-un biberon): Poftim, monstrule, bea în sănătatea ta. *(Îi dă biberonul copilului. Cortina.)*

— Un pic cam plicticoasă, poate, zise Gumbril după lăsarea cortinei.

— Dar mi-a plăcut vaca. (Doamna Viveash îşi deschise portţigaretul şi văzu că era gol. Gumbril îi oferi o ţigară. Ea clătină din cap.) Nu o vreau câtuşi de puţin, zise.

— Da, vaca a fost în cea mai bună tradiţie a pantomimei, încuviinţă Gumbril.

Ah! De mult nu mai fusese la o pantomimă de Crăciun. De pe vremea lui Dan Leno[181]. Toţi verişorii, unchii şi mătuşile de pe ambele laturi ale familiei, cu zecile în fiecare an, ocupau cea mai mare parte dintr-un rând de la balconul din Drury Lane. Îşi treceau din mână în mână chifle dulci, lipicioase şi ciocolată; adulţii beau ceai. Iar pantomima continua la nesfârşit, slavă după slavă, sub arcul strălucitor al scenei. Ore în şir. Cei mari voiau întotdeauna să plece înainte de arlechinadă[182]. Iar copiilor le era rău de la atâta ciocolată sau aveau nevoie atât de urgent la toaletă, încât trebuia să fie duşi afară, călcând şi împiedicându-se de picioarele tuturor – şi, cu fiecare împiedicare, nevoia creştea şi mai chinuitor – în mijlocul scenei transformării[183]. Şi acolo se afla Dan Leno, inimitabilul Dan Leno, mort acum asemenea sărmanului Yorick, nimic altceva decât un simplu craniu la fel cu craniul oricui altcuiva. Iar mama lui, îşi aminti, râdea uneori de el până când îi curgeau lacrimi pe obraji. Savura totul pe deplin, din toată inima.

— Aş vrea să se grăbească niţel cu partea a doua, zise doamna Viveash. Dacă e ceva ce mă plictiseşte, atunci sunt aceste *entr'actes*[184].

— Cea mai mare parte din viaţa unui om este un *entr'acte*, zise Gumbril, a cărui dispoziţie de moment, de depresie veselă, părea favorabilă enunţării de aforisme.

— Gata cu mottourile tale spirituale, te rog, protestă ea. (Oricum, ce făcea ea acum, cugetă doamna Viveash, decât să aştepte să se ridice iar cortina, să aştepte, cu ce plictiseală de nedescris a spiritului, cortina care căzuse, cu zece secole în urmă, peste acei ochi albaştri, pe părul acela de un blond deschis, ca paiele, şi pe chipul bronzat?) Slavă Domnului, zise ea cu un elan stins, iată partea a doua!

Cortina se ridică. Într-o cameră goală stătea Monstrul, care nu mai era un bebeluş, ci crescuse, devenind un tânăr firav şi gârbovit, cu picioare crăcănate. În fundul scenei era o fereastră mare ce dădea spre o stradă pe care treceau oameni.

Monstrul (de unul singur): Se zice că fetele din Sparta se luau la trântă dezbrăcate cu băieţii spartani. Soarele le mângâia pielea până când era arămie şi translucidă precum chihlimbarul sau o sticlă cu ulei de măsline. Sânii lor erau tari, abdomenele – plate. Erau pure, având castitatea unor animale frumoase. Gândurile lor erau clare, mintea le era calmă şi netulburată. Eu scuip sânge în batistă şi uneori simt în gură ceva vâscos, moale şi scârbos, ca un melc – şi mi-am tuşit o bucată de plămân. Rahitismul de care am suferit în copilărie mi-a îndoit oasele, le-a îmbătrânit şi le-a făcut fragile. Toată viaţa mi-am trăit-o în acest oraş imens, ale cărui catedrale şi vârfuri de clopotniţă sunt înfăşurate într-un nor de duhoare ce ascunde soarele. Bucăţile de plămân, umede şi reci ca un melc, pe care le scuip sunt negre din cauza funinginii respirate în toţi anii ăştia. Acum sunt major. Mult aşteptata aniversare a celor douăzeci şi unu de ani m-a făcut cetăţean cu drepturi

depline al acestui regat puternic în care proprietarii de la *Daily Mirror*, *News of the World* şi *Daily Express* sunt nobili egali. Undeva, trebuie să deduc în mod logic, există cu siguranţă alte oraşe, construite de oameni pentru ca oamenii să locuiască acolo. Undeva, în trecut, în viitor, foarte departe… Dar poate că singurele planuri de amenajare stradală care îmbunătăţesc cu adevărat străzile sunt planurile din mintea celor care locuiesc pe ele: planuri de iubire, în majoritate. Ah! Iat-o că vine.

(Intră tânăra. Stă în faţa ferestrei, pe stradă, fără să-l bage în seamă pe Monstru; pare să aştepte pe cineva.)

E ca un păr înflorit. Când zâmbeşte, e ca şi cum ar fi stele. Părul ei e ca recolta dintr-o eglogă; obrajii îi sunt plini de fructele verii. Braţele şi coapsele ei sunt la fel de frumoase ca sufletul Sfintei Caterina din Siena. Iar ochii ei, ochii ei sunt insondabili din cauza gândurilor şi de o puritate limpede precum apa din munţi.

Tânăra: Dacă aştept până la reducerile de vară, crepul va fi ieftinit cu cel puţin doi şilingi la un yard[185], iar la şase cămăşuţe de corp, asta înseamnă o mulţime de bani. Însă întrebarea este: mă pot descurca din mai până la sfârşitul lui iulie cu lenjeria de corp pe care o am acum?

Monstrul: Dacă aş cunoaşte-o, aş cunoaşte universul!

Tânăra: Cele pe care le am sunt atât de groaznice, tipice pentru clasa de mijloc. Iar dacă Roger, din întâmplare, ar…

Monstrul: Sau, mai degrabă, aş putea să-l ignor, având un univers numai al meu.

Tânăra: Dacă… dacă ar… ei bine, ar fi destul de umilitor cu astea pe care le am… aproape ca de servitoare…

Monstrul: Iubirea te face să accepţi lumea; pune capăt criticilor.

Tânăra: Mâna lui deja…

Monstrul: Să îndrăznesc, să îndrăznesc să-i spun cât de frumoasă e?

Tânăra: Până la urmă, cred că mai bine îl cumpăr acum, deşi o să coste mai mult.

Monstrul (înaintând cu deznădejde spre fereastră, ca pentru a lua cu asalt o baterie): Frumoaso! Frumoaso!

Tânăra (privindu-l): Ha-ha-ha!

Monstrul: Dar te iubesc, păr înflorit; te iubesc, recoltă aurie; te iubesc, fructe de vară; te iubesc, trup şi membre de forma gândului unei sfinte.

Tânăra (Râde mai tare.): Ha-ha-ha!

Monstrul (luând-o de mână): Nu poţi să fii crudă! *(E cuprins de un acces violent de tuse, care-l face să se încovoaie, care-l zguduie şi îl chinuie. Batista pe care o ţine la gură se pătează cu sânge.)*

Tânăra: Mă scârbeşti! *(Îşi trage poalele rochiei, ca să nu se atingă de el.)*

Monstrul: Dar, îţi jur, te iubesc… te iub… *(E întrerupt din nou de tuse.)*

Tânăra: Te rog să pleci. *(cu o voce diferită)* Ah, Roger! *(Înaintează pentru a întâmpina un tip stângaci, cu nasul cârn, păr ondulat şi faţă de rândaş, care trece pe stradă în clipa aceea.)*

Roger: Am lăsat motocicleta la colţ.

Tânăra: Să mergem, atunci.

Roger (arătând spre Monstru): Ce e ăla?

Tânăra: O, nimic în mod special.

(Amândoi râd în hohote. Roger o conduce afară, mângâind-o cu familiaritate pe spate în timp ce merg.)

Monstrul (uitându-se după ea): Am o rană sub sfârcul stâng. Ea a stricat toate femeile. Nu pot…

— Doamne, ce mă mai plictiseşte tânărul ăsta! şopti doamna Viveash.

— Mărturisesc că mie îmi plac, oarecum, moralele, replică Gumbril. Aceste personaje generalizate, simbolice au o imprecizie plăcută, înălţătoare, care mie îmi place.

— Tu ai fost mereu fermecător de naiv, zise doamna Viveash. Dar cine e asta? Atâta timp cât

tânărul nu e de unul singur pe scenă, nu mă deranjează.

Pe strada de dincolo de fereastră a apărut o altă femeie. Este Prostituata. Chipul ei, fardat în două nuanţe de roşu, alb, verde, albastru şi negru, este cea mai de bun-gust dintre *natures mortes*[186].

Prostituata: Bună, scumpule!

Monstrul: Bună!

Prostituata: Singurel?

Monstrul: Da.

Prostituata: Ai vrea să intru să te văd?

Monstrul: Prea bine.

Prostituata: Să zicem treizeci de şilingi?

Monstrul: Cum doreşti.

Prostituata: Vino, atunci.

(Ea intră pe fereastră şi pleacă împreună pe uşa din stânga scenei. Cortina se lasă pentru o clipă, apoi se ridică iar. Monstrul şi Prostituata se văd venind pe uşa pe care au plecat.)

Monstrul (scoţând un carnet de cecuri şi un stilou): treizeci de şilingi…

Prostituata: Mulţumesc. Nu un cec. Nu vreau cecuri. De un' ştiu io că nu-i unu' fals, pe care banca să refuze să mi-l plătească? Vreau bani gheaţă, mulţam.

Monstrul: Dar nu am bani gheaţă la mine acum.

Prostituata: Ei bine, n-o să accept un cec. Dacă te-ai fript o dată, sufli şi-n iaurt, îţi zic io.

Monstrul: Dar ţi-am spus că nu am deloc numerar.

Prostituata: Păi, tot ce pot să zic e că nu mă mişc d-acilea pân' nu faci rost. Ba, mai mult, dacă nu faci rost repejor de ei, mă pun pe tărăboi.

Monstrul: Asta e absurd. Îţi ofer un cec perfect valabil…

Prostituata: Iar eu nu vreau să-l iau. Aşa că…

Monstrul: Bine, atunci, poftim ceasul meu. Valorează mai mult de treizeci de şilingi. *(Îşi scoate ceasul de la mână.)*

Prostituata: Mulţumesc, cum nu, şi să fiu arestată de cum îl duc la amanet! Nu, vreau bani gheaţă, îţi zic.

Monstrul: Păi, de unde dracu' vrei să fac rost de ei la ora asta din noapte?

Prostituata: Nu ştiu. Da' tre' să faci rost de ei repejor.

Monstrul: Eşti nerezonabilă.

Prostituata: În casa asta nu sunt servitori?

Monstrul: Ba da.

Prostituata: Păi, du-te şi ia cu împrumut de la vreunu' dintre ei.

Monstrul: Zău aşa, asta ar fi foarte urât, foarte înjositor.

Prostituata: Bine, atunci o să încep să fac gălăgie. O să merg la fereastră şi-o să urlu până o să se trezească toţi vecinii şi o să vină poliţia să vadă ce e. Atunci o să poţi să împrumuţi banii de la poliţai.

Monstrul: Chiar nu vrei să iei cecul? Jur că e cât se poate de în regulă. Sunt o grămadă de bani care să-l acopere.

Prostituata: O, ia mai taci! Gata, să nu mai pierdem vremea. Dă-mi banii imediat sau o să încep scandalu'. Unu, doi, trei… *(Deschide gura larg, ca pentru a ţipa.)*

Monstrul: Bine. *(Iese.)*

Prostituata: Frumos ne şade, uite unde s-a ajuns, ca desfrânaţii ăştia tinerei să încerce să ne fraierească de bani pe noi, bietele fete! Ticăloşi haini şi împuţiţi! Mi-ar plăcea să le tai gâtul la vreo câţiva.

Monstrul (întorcându-se): Poftim. *(Îi dă banii.)*

Prostituata (verificându-i): Mulţumesc, drăguţă. Oricând eşti singurel…

Monstrul: Nu, nu!

Prostituata: De unde ai făcut rost, până la urmă?

Monstrul: Am trezit-o pe bucătăreasa.

Prostituata (izbucnind în hohote de râs): Ei, cu bine, scumpule. *(Iese.)*

Monstrul (de unul singur): Undeva trebuie să existe iubire care seamănă cu muzica. Iubire

armonioasă şi ordonată: două spirite, două trupuri care se mişcă împreună, în contrapunct. Undeva, actul ăsta prostesc şi brutal trebuie făcut să capete sens, trebuie îmbogăţit, trebuie să capete semnificaţie. Pofta trupească, precum valsul lui Diabelli[187], o arie stupidă transformată de un geniu în treizeci şi trei de variaţiuni nemaipomenite. Undeva…

— O, vai de mine! oftă doamna Viveash.
— Minunat! protestă Gumbril.

…iubire ca nişte cearşafuri din flăcări mătăsoase; ca nişte peisaje ce strălucesc în soare, pe un fundal de fulgere vineţii; ca soluţia unei probleme cosmice; asemenea credinţei…
— Aoleu! exclamă doamna Viveash.

…Undeva, undeva. Dar în venele mele se furişează viermii sifilisului…

— Zău aşa, zău aşa! clătină din cap doamna Viveash. Prea medical!

…târându-se către creier, strecurându-se în gură, adăpostindu-se în oase. Cu lăcomie.
Monstrul se aruncă la pământ şi se lăsă cortina.

— Era şi timpul! declară doamna Viveash.
— Minunat! rămase Gumbril pe poziţii. Minunat! Minunat!
În apropierea uşii se produse dezordine. Doamna Viveash se uită în jur, să vadă ce se petrecea.
— Iar acum, după toate astea, uite-l şi pe Coleman, venind ca un nebun, împreună cu un beţivan necunoscut.
— Am ratat-o? ţipa Coleman. Am pierdut toată frumuseţea aia afurisită de farsă?
— Frumuseţe afurisită! repetă însoţitorul lui cu impetuozitate de om beat, după care izbucni într-un

acces incontrolabil de râs.

Era foarte tânăr, un băietan, cu păr negru şi drept şi o faţă de o frumuseţe grecească, schimonosită acum de beţie.

Coleman îşi salută cunoştinţele din sală, strigând fiecăreia câte o obscenitate jovială.

— Şi Bumbril-Gumbril, exclamă el, zărindu-l într-un final în primul rând. Şi Hetaira-Myra! (Îşi croi drum prin mulţime îmbrâncind lumea în stânga şi în dreapta, urmat – şovăielnic – de tânărul său discipol.) Aşadar, sunteţi aici, zise el, stând în picioare lângă ei şi privind în jos cu o maliţiozitate enigmatică în ochii săi albaştri. Unde e fiziologul?

— Ce sunt eu, paznicul fiziologului? întrebă Gumbril. E cu glandele şi hormonii lui, bănuiesc. Ca să nu mai punem la socoteală nevasta.

Zâmbi în sinea lui.

— Unde sunt hormoni, acolo gem şi eu, zise Coleman, derapând lateral pe cuvântul alunecos. Apropo, am auzit că în piesa asta e o prostituată grozavă.

— Ai ratat-o, zise doamna Viveash.

— Ce ghinion, spuse Coleman. Am ratat-o pe prostituata adorabilă, zise el, întorcându-se spre tânăr.

Acesta doar râse.

— Apropo, daţi-mi voie să vă prezint, spuse Coleman. Acesta e Dante, arătă el spre tânărul brunet. Iar eu sunt Vergiliu. Dăm un tur complet – sau, mai curând, un tur în spirală descendentă – prin iad. Însă până acum am ajuns doar până la primul cerc. Acestea, Alighieri, sunt două suflete damnate, deşi nu aşa cum s-ar putea să presupui, Paolo şi Francesca.

Tânărul continuă să râdă, cu veselie, fără să priceapă.

— Încă un *entr'acte* interminabil, se plânse doamna Viveash. Tocmai îi spuneam lui Theodore că, dacă e ceva ce detest mai mult decât orice, e un *entr'acte* lung.

Oare al ei avea să se termine vreodată?

— Şi dacă e ceva ce *eu* detest mai mult decât orice, zise tânărul, rupând tăcerea pentru prima oară, cu o expresie extrem de serioasă, este… este un singur lucru mai mult decât orice.

— Şi ai perfectă dreptate să faci asta, zise Coleman. Perfectă dreptate.

— Ştiu, replică tânărul, cu modestie.

Când cortina se ridică din nou, apăru un Monstru bătrân, cu un petic negru peste partea stângă a nasului, fără păr, fără dinţi, care stătea inofensiv în spatele gratiilor unui azil.

Monstrul: Măgari, maimuţe şi câini! Milton i-a numit astfel; el trebuie să fi ştiut. Totuşi, pe undeva trebuie să existe şi oameni. Variaţiunile Diabelli o dovedesc. Domul lui Brunelleschi reprezintă mai mult decât o exagerare a sânului lui Cléo de Mérode[188]. Undeva există oameni cu putere, care trăiesc raţional. Asemenea grecilor şi romanilor noştri mitici. Care trăiesc pur. Imaginile zeilor sunt portretele lor. Merg sub protecţia acestora. *(Monstrul se urcă pe un scaun şi, în picioare, stă în poziţia unei statui*.) Jupiter, tatăl zeilor, un om, mă binecuvântez singur, arunc fulgere spre propria-mi nesupunere, îmi împlinesc singur rugăciunile, rostesc oracole pentru a răspunde la întrebările pe care eu singur mi le pun. Abolesc definitiv bolile de piele, sifilisul, scuiparea de sânge, putrezirea oaselor. Recreez cu iubire lumea din interior. Europa pune capăt mizeriei, Leda înlătură tirania, Danae moderează prostia. După realizarea acestor reforme în cloaca socială, mă caţăr, mă caţăr prin trapă, afară din puţ, dincolo de umanitate. Căci puţul, chiar şi puţul, este întunecat; deşi nu la fel de întunecos ca groapa infectă care era înainte să-l modific eu. Sus, prin trapă, către aer. Sus, sus! *(Şi Monstrul, potrivindu-şi vorbele cu faptele, se urcă pe spătarul cu mai multe stinghii al scaunului şi stă, printr-o miraculoasă performanţă acrobatică, pe stinghia cea mai de sus.)* Încep să văd stelele prin alţi ochi decât ai mei. Deja mai mult decât un câine, devin mai mult decât un om. Încep să am idee despre

forma şi rostul lucrurilor. În sus, în sus, mă sforţez, privesc atent, mă întind în sus. *(Monstrul, care stă în echilibru pe spătarul scaunului, se întinde, se sforţează şi priveşte atent.)* Şi înţeleg, înţeleg! *(În timp ce strigă aceste cuvinte, Monstrul cade rău, cu capul înainte, la podea. Zace acolo nemişcat. După un răstimp, uşa se deschide şi intră Doctorul din partea întâi, împreună cu un Paznic.)*

Paznicul: Am auzit o bufnitură.

Doctorul (care între timp a ajuns foarte bătrân şi are o barbă ca Tata Noe): Se pare că ai avut dreptate. *(Îl examinează pe Monstru.)*

Paznicul: Se urca tot timpul pe scaunul ăsta.

Doctorul: Ei bine, n-o să se mai urce. Şi-a rupt gâtul.

Paznicul: Nu mai spuneţi.

Doctorul: Da.

Paznicul: Ei, ca să vezi.

Doctorul: Pune să fie dus în sala de disecţie.

Paznicul: Trimit imediat după hamali.

(Pleacă de pe scenă separat şi se lasă cortina.)

— Ei, mă bucur că s-a terminat, zise doamna Viveash.

Muzica reîncepu, saxofon şi violoncel, cu o boare de vioară care să le răcorească extazul şi bocănitul pianului ca să le amintească de activitatea lor. Gumbril şi doamna Viveash se strecurară în mulţimea care dansa, învârtindu-se conduşi parcă de forţa obişnuinţei.

— Aceste surogate pentru contractul copulativ adevărat sunt mai prejos de demnitatea unor ogari din iad ca mine şi ca tine, îi spuse Coleman discipolului său.

Tânărul râse, fermecat; era atent, de parcă s-ar fi aflat la picioarele lui Socrate. Coleman îl descoperise într-un club de noapte, unde se dusese ca să o caute pe Zoe, îl găsise foarte beat în compania a două femei grozave, cu cincisprezece sau douăzeci de ani mai în vârstă decât el, care aveau grijă de el, pe jumătate matern, din pură bunătate a inimii, pe

jumătate din interes profesional, căci tânărul părea să aibă asupră-i o sumă frumuşică de bani. Era incapabil să aibă grijă de el însuşi. Coleman s-a năpustit la el de îndată, pretinzând o veche prietenie pe care tânărul era prea ameţit ca să fie în stare să o nege, şi l-a luat de acolo. Întotdeauna i se părea că exista ceva deosebit de interesant la spectacolul oferit de copiii care o luau la vale, ca pe tobogan, şi cădeau în haznale.

— Îmi place locul ăsta, zise tânărul.

— Gusturile diferă! ridică din umeri Coleman. Profesorii germani au catalogat mii de oameni a căror deplină plăcere constă în a mânca bălegar.

Tânărul zâmbi şi aprobă din cap, oarecum nelămurit.

— E ceva de băut pe-aici? întrebă el.

— Prea respectabil, răspunse Coleman, clătinând din cap.

— Cred că e un loc afurisit, zise tânărul.

— Ah! ¨Dar unora le place sângele[189]. Iar unora le plac cizmele. Unora le plac mănuşile lungi şi corsetele. Iar unora le plac nuielele de mesteacăn. Unora le place să alunece pe versanţi şi nu se pot uita la *Noaptea* de Michelangelo de pe cavoul familiei Medici fără să simtă o mică moarte[190], deoarece statuia pare că alunecă. Iar unii…

— Dar eu vreau ceva de băut, stărui tânărul.

— *À boire! À boire!* urlă Coleman bătând din picioare şi agitându-şi braţele, asemenea unui Gargantua nou-născut.

Nimeni nu-i acordă vreo atenţie.

Muzica se sfârşi. Gumbril şi doamna Viveash îşi făcură din nou apariţia.

— Dante ţipă după băutură, zise Coleman. Trebuie să părăsim clădirea.

— Da, orice, numai să plecăm de-aici, spuse doamna Viveash. Cât e ora?

— Unu şi jumătate, îi răspunse Gumbril, uitându-se la ceas.

— N-am cum să merg la culcare mai devreme de o oră, pe puţin, zise doamna Viveash, oftând.

Ieşiră în stradă. Deasupra lor, stelele erau mari şi strălucitoare. Era un vânticel care aproape că părea să vină de la ţară. Sau, oricum, aşa se gândi Gumbril; se gândea la provincie.

— Întrebarea e – unde? zise Coleman. Puteţi veni în bordelul meu, dacă vreţi; însă e foarte departe şi Zoe ne urăşte pe toţi atât de mult, că probabil o să se pună pe noi cu satârul. Dacă s-a întors iar, adică. Deşi s-ar putea să fie plecată în oraş toată noaptea. *Zoe mou, sas agapo.*[191] Să riscăm?

— Mie îmi este perfect indiferent, zise doamna Viveash cu glas stins, ca şi cum ar fi fost pe deplin preocupată să moară.

— Mai e şi locuinţa mea, zise Gumbril brusc, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Dar tu locuieşti şi mai departe, nu? zise Coleman. Cu părinţi venerabili şi aşa mai departe. Cu un picior în groapă şi toate cele. Să amestecăm dansurile marinăreşti cu funeraliile?

Începu să fredoneze *Marşul funebru* de Chopin de trei ori mai repede decât era corect şi, luându-l în braţe pe tânărul necunoscut, se rotiră de câteva ori în paşi rapizi de dans pe trotuar, apoi îl eliberă pe tânăr din strânsoarea braţelor sale şi îl lăsă să meargă, clătinându-se, să se sprijine de grilajul gardului.

— Nu, nu mă refer la reşedinţa familiei, zise Gumbril. Mă refer la propria mea locuinţă închiriată. E foarte aproape. Pe Great Russell Street.

— Nu ştiam că ai o locuinţă închiriată, Theodore, zise doamna Viveash.

— Nimeni nu ştia, răspunse el. (De ce să ştie acum? Pentru că vântul aproape că semăna cu un vânt de la ţară?) Am băutură acolo, adăugă.

— Splendid! ţipă tânărul.

Erau, cu toţii, nişte oameni splendizi.

— E nişte gin, spuse Gumbril.

— Afrodiziac excelent! comentă Coleman.

— Şi nişte vin alb.

— Diuretic.

— Şi nişte whisky.

— Faimosul vomitiv, zise Coleman. Haideţi. (Şi se apucă să intoneze marşul fasciştilor.) *Giovinezza, giovinezza, primavera di bellezza…*[192]

Melodia răsună estompat pe străzile întunecoase şi pustii.

Se aduseră ginul, vinul alb şi chiar, de dragul tânărului necunoscut, care voia să guste din toate, whisky-ul vomitiv.

— Îmi place locuinţa ta, zise doamna Viveash, privind în jur. Şi îţi iau în nume de rău faptul că ai ţinut-o secretă, Theodore.

— Bea, băieţaş!

Coleman umplu din nou paharul tânărului.

— În cinstea păstrării secretelor, propuse Gumbril un toast. Ţine-ţi pliscul, păstrează taina, ascunde. Fii tăcut, ocoleşte adevărul, fii echivoc, minte de-a dreptul. (Râse şi bău.) Ţineţi minte reclamele alea instructive de la Eno's Fruit Salt pe care le aveau când eram tineri? continuă el. Era o mică anecdotă despre un doctor care i-a recomandat pacientului ipohondru venit la consultaţie să meargă să-l vadă pe Grimaldi, clovnul; iar pacientul i-a răspuns: „Eu sunt Grimaldi". Vă aduceţi aminte?

— Nu, zise doamna Viveash. Dar tu de ce îţi aminteşti asta?

— O, nu ştiu. De fapt, ştiu, se corectă Gumbril, râzând iar.

Tânărul începu deodată să se laude:

— Ieri am pierdut două sute de lire la cărţi, jucând *chemin de fer*, zise el, privind în jur în aşteptare de aplauze.

Coleman îl mângâie uşurel pe capul acoperit de bucle.

— Adorabil copil! zise el. Eşti categoric hogarthian[193].

— Ce faci? ţipă tânărul, împingându-l furios la o parte. Apoi se întoarse şi se adresă din nou celorlalţi: Nu-mi permiteam, ştiţi – nici măcar un afurisit de penny din suma asta. Nici nu erau banii mei. (Păru să găsească lucrul ăsta extrem de hazliu.)

Iar alea două sute n-au fost tot, adăugă el, aproape murind de râs.

— Povesteşte-i lui Coleman cum i-ai împrumutat barba, Theodore.

Gumbril se uita cu atenţie în pahar, de parcă spera să zărească în amestecul gălbui de gin şi Sauterne[194] viziuni ale viitorului, ca într-un cristal. Doamna Viveash îl atinse pe braţ şi îşi repetă cererea.

— Ah, asta! zise Gumbril, oarecum iritat. Nu. Nu e o poveste interesantă.

— O, ba da, este! Insist, porunci fără drept de apel doamna Viveash de pe patul ei de moarte.

Gumbril îşi bău ginul amestecat cu Sauterne.

— Prea bine, atunci, zise el fără tragere de inimă, şi începu.

— Nu ştiu ce-o să zică tatăl meu, îl întrerupse tânărul o dată sau de două ori, dar nimeni nu-l luă în seamă, aşa că reveni la o tăcere bosumflată şi, i se părea lui, foarte demnă.

Pe sub ameţeala voioasă, simţea un fior rău prevestitor. Îşi mai turnă nişte whisky.

Gumbril se însufleţi treptat povestind. Doamna Viveash râdea stins din când în când sau îşi afişa zâmbetul chinuit. Coleman chiuia ca o piele-roşie.

— Iar după concert, în această locuinţă, zise Gumbril.

Ei bine, dă drumul la tot. În noroi. Lasă totul acolo ca să-şi ridice câinii picioarele dinapoi pe deasupra când trec.

— Ah! Veritabili neîndemânatici platonici, comentă Coleman.

— Eu sunt Grimaldi, râse Gumbril.

Mai departe de-atât, era greu de văzut unde putea duce gluma. Acolo, pe canapea, unde stăteau acum doamna Viveash şi Coleman, ea stătuse dormind în braţele lui.

— Biciuire, în elisabetană, zise Coleman.

Ireală, eternă în întunericul tainic. O noapte care era o paranteză veşnică printre alte nopţi şi zile.

— Simt că o să vomit, zise brusc tânărul.

Voise să rămână tăcut şi bosumflat în continuare, dar stomacul lui refuza să participe la acest joc demn.

— Dumnezeule mare! exclamă Gumbril, sărind în picioare.

Însă până să apuce el să acţioneze eficace, tânărul îşi împlinise propria-i profeţie.

— Adevăratul farmec al beţiei constă în totala ei lipsă de sens, inutilitatea şi, mai presus de toate, incredibila ei plictiseală, zise Coleman filosofic. Dacă ar fi cu adevărat numai roze şi fericire, aşa cum par să-şi imagineze aceşti bieţi copii, nu ar fi cu nimic mai bună decât mersul la biserică sau studiul matematicilor superioare. Nu m-aş mai atinge niciodată de un strop de vin sau de vreo târfă. Ar fi contrar principiilor mele. Ţi-am spus că este vomitiv, ţipă el la tânăr.

— Şi care sunt principiile tale? întrebă doamna Viveash.

— O, sunt strict etice, zise Coleman.

— Eşti răspunzător de insul ăsta, spuse Gumbril, arătând spre tânăr, care stătea pe jos lângă şemineu, răcorindu-şi fruntea pe marmura căminului. Trebuie să-l iei de aici. Ce plictiseală, zău aşa!

Strâmbă din nas şi din gură de silă.

— Îmi pare rău, şopti tânărul.

Îşi ţinea ochii închişi, iar faţa îi era deosebit de palidă.

— Ba din contră, cu plăcere, zise Coleman. Cum te cheamă şi unde stai? îl întrebă el pe tânăr.

— Mă numesc Porteous[195], murmură tânărul.

— Dumnezeule! strigă Gumbril, lăsându-se să cadă pe canapea lângă doamna Viveash. Asta e picătura care-a umplut paharul!

17

Trenul de ora două plecă pufăind din gara Charing Cross, însă de data asta nu se bău în sănătatea vicontelui Lascelles. O sobrietate deshidratantă făcea ca locul din vagonul de clasa a treia ocupat de Gumbril să fie unul arid. Gândurile sale erau un deşert nesfârşit de nisip, unde nu se vedea nici un palmier, nici măcar sub forma unui miraj consolator. Scotoci din nou în buzunarul de la piept, scoase şi despături hârtia subţire. O citi iar. De câte ori o mai citise?

Telegrama ta m-a făcut foarte nefericită. Nu doar din cauza accidentului – deşi m-am cutremurat gândindu-mă că s-ar fi putut întâmpla ceva groaznic –, ci şi, în mod egoist, din cauza dezamăgirii mele. Aşteptasem cu nerăbdare să vii. Îmi făcusem o imagine foarte clară despre tot. Te-aş fi aşteptat la gară cu şareta de la Chequers şi ne-am fi întors la căsuţă – şi căsuţa ţi-ar fi plăcut foarte mult. Am fi luat ceaiul şi te-aş fi pus să mănânci şi un ou, după călătorie. Apoi ne-am fi dus la o plimbare pe jos; ieri, în cea mai frumoasă pădure, am descoperit un loc unde există o privelişte minunată – pe mile întregi. Şi am fi hoinărit întruna, ne-am fi aşezat sub copaci, iar soarele ar fi apus şi amurgul ar fi luat sfârşit încet, iar noi ne-am fi întors din nou acasă şi am fi găsit lămpile aprinse şi cina gata – nu foarte pretenţioasă, mă tem, căci doamna Vole nu e cea mai bună bucătăreasă din lume. Şi pe urmă, pianul, căci există un pian şi ieri am chemat special pe cineva din Hastings să-l acordeze, aşa că acum nu mai sună *foarte* rău. Şi tu ai fi cântat la pian; şi poate că aş fi zdrăngănit şi eu la el. În sfârşit, s-ar fi făcut ora pentru lumânări şi culcare. Când am auzit că vei veni, Theodore, i-am spus doamnei Vole o minciună despre tine. I-am spus că eşti soţul meu, fiindcă ea e înspăimântător de respectabilă, desigur; şi ar tulbura-o cumplit dacă n-ai fi soţul meu. Însă mi-am spus şi mie asta. Voiam să fii soţul meu. Vezi, îţi spun totul. Nu îmi este ruşine. Am vrut să-ţi ofer tot ce pot şi apoi să fim împreună mereu, iubindu-ne unul pe

celălalt. Şi aş fi fost sclava ta, aş fi fost proprietatea ta şi aş fi trăit înăuntrul vieţii tale. Însă ar fi trebuit să mă iubeşti mereu.

Iar apoi, chiar când mă pregăteam să plec ca să trec pe la Chequers după şaretă, a sosit telegrama ta. Am văzut cuvântul „accident“ şi mi te-am închipuit sângerând şi zdrobit – oh, cumplit, cumplit! Dar pe urmă, când ai părut să faci mai degrabă o glumă din asta – de ce ai spus „un pic indispus“?, părea, oarecum, foarte stupid, m-am gândit – şi ai zis că vei veni mâine, nu asta m-a supărat, ci groaznica, groaznica dezamăgire. Dezamăgirea a fost ca o rană; a durut atât de teribil, de iraţional de mult. M-a făcut să plâng la nesfârşit, de am crezut că nu voi fi niciodată în stare să mă opresc. Şi apoi, treptat, am început să înţeleg că durerea dezamăgirii nu era iraţional de mare. Nu era doar o chestiune de amânare cu o zi a venirii tale; era o chestiune de amânare a ei pentru totdeauna, căci nu aveam să te revăd niciodată. Am înţeles că accidentul a fost, de fapt, ceva pus la cale de Providenţă. Era menit să mă prevină şi să-mi arate ce se cuvine să fac. Am priceput că fericirea pe care mi-o imaginasem era, în realitate, irealizabilă. Mi-am dat seama că tu nu mă iubeşti, nu poţi să mă iubeşti în nici o privinţă în acelaşi fel în care te iubesc eu. Eram doar o aventură ciudată, o experienţă nouă, un mijloc pentru un scop. Ia aminte că nu te învinovăţesc câtuşi de puţin. Îţi spun doar ceea ce e adevărat, ceea ce am ajuns treptat să-mi dau seama că e adevărat. Dacă ai fi venit, ce-ar fi fost? Ţi-aş fi dăruit totul – trupul, mintea, sufletul şi întreaga mea viaţă. M-aş fi întreţesut printre firele vieţii tale. Şi apoi, când la timpul cuvenit ai fi vrut să pui capăt acestei aventuri ciudate, ar fi trebuit să tai firele încâlcite, iar asta m-ar fi ucis şi, de asemenea, te-ar fi rănit şi pe tine. Cel puţin aşa cred. În cele din urmă, i-am mulţumit lui Dumnezeu pentru accidentul care te-a împiedicat să vii. În felul acesta, Providenţa ne lasă să scăpăm foarte uşor – pe tine cu o vânătaie sau două (căci sper cu adevărat că nu e vorba de nimic grav, dragul

meu), iar pe mine cu o rană în interior, în jurul inimii. Însă amândoi ne vom face bine foarte curând. Şi toată viaţa noastră vom avea o după-amiază sub copaci, o seară de muzică şi, în întuneric, o noapte, o eternitate de fericire la care să privim înapoi. Voi pleca din Robertsbridge imediat. Adio, Theodore. Ce scrisoare lungă! Ultima pe care o vei primi de la mine. Ultima – ce cuvânt groaznic, dureros este acesta. O voi duce la poştă chiar acum, de teamă că, dacă o mai las, s-ar putea să fiu îndeajuns de slabă încât să mă răzgândesc şi să te las să vii mâine. O voi duce chiar acum, apoi mă voi întoarce acasă să-mi fac bagajele şi să îi spun nişte minciuni noi doamnei Vole. Şi, după aceea, poate că-mi voi da voie să plâng din nou. Adio.

Arid, deşertul de nisip se întindea fără nici un copac şi fără măcar un miraj, în afară, poate, de speranţa nelămurită şi disperată că era posibil să ajungă acolo înainte ca ea să plece, că era posibil, chiar de presupus, ca ea să se fi răzgândit. Ah, de-ar fi citit scrisoarea un pic mai devreme! Însă nu se trezise decât înainte de ora unsprezece şi nu coborâse decât la şi jumătate. Citise scrisoarea cu atenţie, la micul dejun.

Ouăle şi şunca se răciseră şi mai mult decât era, dacă era, posibil. O citise cu atenţie, se năpustise la A.B.C.[196], Nu era nici un tren pe care să-l poată lua înainte de cel de ora două.

Dacă l-ar fi luat pe cel de 7:27, cu siguranţă ar fi ajuns acolo înainte ca ea să plece. O, de s-ar fi trezit un pic mai devreme! Însă pentru asta ar fi trebuit să se culce mai devreme. Iar pentru a se culca mai devreme, ar fi trebuit să o părăsească pe doamna Viveash înainte ca ea să se fi plictisit până la acel ultim punct de epuizare la care s-a simţit, în sfârşit, gata de odihnă. Iar să o părăsească pe doamna Viveash – ah, asta era cu adevărat imposibil, ea nu a vrut să permită să fie lăsată singură. De nu s-ar fi dus la Biblioteca Londrei ieri! Fusese o vizită inutilă, dintr-un capriciu. Căci, la urma urmei, călătoria era

scurtă, nu avea nevoie de o carte pentru tren. Iar *Viaţa lui Beckford*, pe care o ceruse, s-a dovedit a fi indisponibilă – şi el fusese totalmente incapabil să se gândească la orice altă carte, dintre cele două sau trei sute de mii de pe rafturi, pe care să vrea să o citească. Oricum, ce dracu' voia el cu *Viaţa lui Beckford*? Nu avea propria viaţă, viaţa lui Gumbril, de care să se ocupe? Nu era de-ajuns o singură viaţă şi fără să facă vizite de prisos la Biblioteca Londrei în căutare de alte vieţi? Iar apoi, ce ghinion să se întâlnească întâmplător cu doamna Viveash chiar în acel moment! Ce slăbiciune nemaipomenită să se lase intimidat să scrie telegrama aia. „Un pic indispus…“ O, Doamne! Gumbril închise ochii şi scrâşni din dinţi; simţi că roşeşte din cauza ruşinii retrospective.

Şi, bineînţeles, era oarecum inutil să ia trenul, în felul ăsta, spre Robertsbridge. Ea plecase, desigur. Totuşi exista întotdeauna speranţa disperată. Exista mirajul de peste câmpiile uscate, mirajul despre care ştiai că e înşelător şi care, dacă te uitai mai bine, se dovedea a nu fi nici măcar miraj, ci doar câteva pete de icter pe ochi. Totuşi, merita din plin efortul – ca o pedeapsă şi pentru a-şi satisface conştiinţa şi a se amăgi singur cu o iluzie de acţiune. Şi apoi, faptul că trebuia să îşi petreacă după-amiaza cu Rosie şi a amânat-o – asta fusese, de asemenea, extrem de satisfăcător. Şi nu doar că a amânat-o, ci – nemaipomenită mojicie de cel mai nebunesc prost gust – a făcut o glumă pe socoteala ei. „Imposibil să vin la tine. Stop. Vino să mă vezi pe Sloane Street, nr. 213, et. 2. Stop. Un pic indispus. Stop.“ Se întrebă cum s-ar înţelege ea cu domnul Mercaptan, căci acolo, la budoarul lui rococo şi sofaua cu amprenta sufletului lui Crébillon, o trimisese – dintr-un impuls de moment ridicol – năpustindu-se în oficiul poştal în drum spre gară.

Arid, pustiul uscat se mărea. Oare ea a avut dreptate în scrisoare? Oare chiar ar fi durat puţin şi s-ar fi terminat aşa cum a profeţit ea, cu o tăiere dureroasă a încâlcelii de fire? Sau era posibil ca ea să fi aşteptat unica speranţă la fericire? Nu era ea

aleasa, unica fiinţă cu care poate că ar fi învăţat să aştepte în întuneric sosirea finală a acelui lucru înspăimântător şi minunat, dinaintea zgomotului acelor paşi tainici de care el fugise nu o dată, vai!, atât de ruşinos? Nu se putea hotărî; îi era imposibil să se hotărască până nu o revedea, până nu o poseda, până nu îşi amesteca viaţa cu a ei. Iar acum, ea îi scăpase cu iscusinţă. Căci Gumbril ştia foarte bine că nu avea s-o găsească. Oftă şi se uită pe geam.

Trenul opri la o mică gară suburbană. Suburbană, căci deşi Londra era deja destul de în urmă, căsuţele convenţionale, pe jumătate din bârne, de lângă gară şi locuinţele mai noi, grunduite, acoperite cu ţiglă, aflate mai departe pe panta dealului vesteau cu emfază prezenţa omului de afaceri, a deţinătorului de abonament feroviar. Gumbril le privi cu un dezgust gânditor, care cu siguranţă i s-a întipărit în trăsături, căci domnul care stătea vizavi de el se aplecă brusc în faţă, îl bătu uşurel pe genunchi şi zise:

— Văd, domnule, că păreţi să fiţi de acord cu mine că sunt prea mulţi oameni pe lume.

Gumbril, care până atunci abia dacă fusese conştient că în faţa lui mai stătea cineva, se uită acum cu mai multă atenţie la necunoscut. Era un domn în vârstă, bondoc şi corpolent, cu o înfăţişare robustă şi înfloritoare, cu faţa ca un pergament cafeniu boţit şi o mustaţă albă care se unea, într-o curbă frumoasă, cu o pereche de favoriţi, într-o manieră care amintea de fotografiile cu împăratul Franz Joseph.

— Sunt perfect de acord cu dumneavoastră, domnule, încuviinţă Gumbril.

Dacă ar fi purtat barba, ar fi continuat prin a spune că domnii în etate vorbăreţi din trenuri se află printre cei în număr prea mare pe planetă. Totuşi, în situaţia dată, vorbi cu politeţe şi zâmbi în cel mai cuceritor mod al său.

— Când mă uit la toate aceste case revoltătoare, mă umplu de indignare, continuă bătrânul domn, agitându-şi pumnul înspre căsuţele confortabile ale

posesorilor de abonament. Îmi simt splina gata să explodeze, domnule, gata să explodeze.

— Pot să vă înţeleg, zise Gumbril. Arhitectura lor nu este, cu siguranţă, foarte odihnitoare.

— Nu arhitectura e cea care mă deranjează atât de mult, replică bătrânul domn, asta e doar o chestiune de artă şi toate aiurelile astea, în ce mă priveşte. Ceea ce mă scârbeşte sunt oamenii dinăuntrul arhitecturii. Numărul lor, domnule. Şi felul în care se înmulţesc. Ca viermii, domnule, ca viermii. Milioane de viermi, care se târăsc pe faţa ţării, răspândind năpaste şi mizerie oriunde se duc; distrugând totul. Cu oamenii am eu ce am.

— Ei bine, zise Gumbril, dacă ai condiţii sanitare, asta nu permite molimelor să se dezvolte cum trebuie. Dacă le spui mamelor cum să-şi crească şi să-şi educe copiii, în loc să permiţi naturii să-i ucidă unul după altul pe calea ei naturală. Dacă importi provizii nelimitate de porumb şi grâu. La ce să te aştepţi? Normal că numărul oamenilor creşte.

Bătrânul domn respinse toate astea cu o fluturare din mână, spunând:

— Nu-mi pasă care sunt cauzele. Pentru mine e totuna. Eu obiectez cu privire la efecte, domnule. Păi, sunt destul de în vârstă ca să-mi amintesc cum mă plimbam pe pajiştile adorabile de dincolo de cabana elveţiană, ţin minte că vedeam cum erau mulse vacile în West Hampstead, domnule. Iar acum, ce văd acum, când merg acolo? Oraşe mari, hidoase şi roşii, mişunând de evrei, domnule. Mişunând de evrei bogaţi. Am dreptate să fiu indignat, domnule? Fac bine că sunt mânios, asemenea profetului Iona?

— Da, domnule, zise Gumbril, cu entuziasm crescând, cu atât mai mult cu cât această groaznică creştere a populaţiei în lume este cel mai cumplit pericol în momentul de faţă. Cu o populaţie care numai în Europa creşte în fiecare an cu cifre de ordinul milioanelor, nu este posibilă nici o previziune politică. Doar câţiva ani de o asemenea propagare animalică vor fi suficienţi pentru a transforma în nonsensuri cele mai înţelepte planuri de azi – sau ar

fi suficienţi, se grăbi el să se corecteze, dacă s-ar elabora în prezent orice planuri înţelepte.

— Foarte posibil, domnule, zise bătrânul domn. Însă lucrul faţă de care obiectez eu e să văd pământ arabil bun transformat în străzi, pajişti unde obişnuiau să pască vaci acoperite cu case pline de fiinţe umane inutile şi dezgustătoare. Mă revoltă să văd ţara parcelată în grădini din spatele caselor.

— Şi există vreo perspectivă să fim capabili vreodată, în viitor, să susţinem toată populaţia noastră? întrebă Gumbril, serios. Va scădea vreodată şomajul?

— Nu ştiu, domnule, răspunse bătrânul domn. Dar familiile celor şomeri cu siguranţă vor creşte.

— Aveţi dreptate, domnule, vor creşte. Iar familiile celor care muncesc şi ale celor bogaţi vor deveni sigur din ce în ce mai mici. Este regretabil că planificarea familială a început la capătul greşit al scării sociale. Pare să existe un nivel de sărăcie sub care nu se merită să practici controlul naşterilor şi un nivel de educaţie sub care controlul naşterilor este considerat o greşeală, din punct de vedere moral. E ciudat cât de mult a durat ca ideile de iubire şi procreare să se disocieze în mintea omului. Totuşi, în majoritatea minţilor, ele sunt încă indivizibil unite, chiar şi în acest aşa-zis secol XX. Cu toate acestea, continuă el cu optimism, se fac progrese certe, deşi lente. De exemplu, este îmbucurător să afli în cele mai recente statistici că, în prezent, clerul, ca pătură socială, se remarcă prin numărul mic de membri din cadrul unei familii. Gluma de pe vremuri s-a demodat. Este prea mult să sperăm că aceşti domni ar putea să ajungă să predice ceea ce deja practică?

— Este prea mult să sperăm asta, domnule, răspunse bătrânul domn cu hotărâre.

— Probabil că aveţi dreptate, zise Gumbril.

— Dacă toţi am predica toate lucrurile pe care le practicăm, continuă bătrânul domn, lumea ar fi în curând un soi de loc al dezordinii, pot să vă asigur. Da, şi o menajerie. Şi o cocină. Aşa cum stau lucrurile, domnule, e doar un loc unde sunt prea

multe fiinţe umane. Viciul trebuie să-şi aducă omagiul virtuţii, căci altfel vom fi distruşi cu toţii.

— Vă admir înţelepciunea, domnule, spuse Gumbril.

Bătrânul domn râse încântat.

— Şi eu am fost foarte impresionat de reflecţiile dumneavoastră filosofice, zise el. Spuneţi-mi, vă interesează vreun pic brandy-ul vechi?

— Ei, nu la modul filosofic, răspunse Gumbril. Doar pur empiric.

— Doar pur empiric! (Bătrânul domn râse.) Atunci, daţi-mi voie să vă rog să acceptaţi o ladă. Am o pivniţă plină de brandy, pe care n-o să apuc niciodată să-l beau tot, vai, înainte să mor. Singura mea dorinţă este ca ceea ce va rămâne din el să fie împărţit celor care pot cu adevărat să-l aprecieze. În dumneavoastră, domnule, văd un beneficiar potrivit al unei lăzi cu sticle de brandy.

— Mă copleşiţi, zise Gumbril. Sunteţi prea bun şi, permiteţi-mi să adaug, prea măgulitor.

Trenul, care era unul mortal de lent, scrâşni parcă pentru a suta oară până se opri.

— Ba deloc, zise bătrânul domn. Dacă aveţi o carte de vizită, domnule.

Gumbril se căută în buzunare.

— Nu mi-am luat la mine.

— Nu-i nimic, zise bătrânul domn. Cred că am un creion. Dacă îmi spuneţi numele şi adresa, o să vă trimit lada fără întârziere.

Căută pe îndelete creionul şi scoase un carneţel. Trenul se zdruncină, smucindu-se înainte.

— Acum, domnule, zise el.

Gumbril începu să dicteze:

— Theodore, zise el rar.

— The-o-dore, repetă bătrânul domn, pe silabe.

Trenul se târî înainte prin gară, prinzând încet viteză. Nimerindu-se să se uite pe geam chiar în acel moment, Gumbril zări numele localităţii scris cu vopsea pe un felinar. Era Robertsbridge. Scoase un sunet puternic, nearticulat, deschise cu putere uşa compartimentului, puse piciorul pe treaptă şi sări.

Ateriză în siguranţă pe peron, merse clătinându-se câţiva paşi din cauza elanului căpătat în urma săriturii şi în cele din urmă se opri locului. O mână se întinse şi închise uşa compartimentului, care se balansa, şi – o clipă mai târziu – la geam se arătă un chip ce semăna mai mult ca niciodată cu împăratul Franz Joseph, care privi înapoi spre peronul ce se îndepărta. Gura se deschise şi strigă, dar cuvintele nu se putură auzi. Rămas pe peron, Gumbril făcu o pantomimă complicată, exprimându-şi regretul printr-o ridicare din umeri şi punerea unei mâini în dreptul inimii; prezentând ca argument decisiv, ca să se scuze pentru plecarea sa bruscă, necesitatea din cauza căreia se muncise să aterizeze în acea gară – ceea ce realiză arătând spre numele de pe plăcuţe şi felinare, apoi spre el însuşi, pe urmă către satul de peste câmpuri. Bătrânul domn îi făcu din mână, în care încă mai ţinea, observă Gumbril, carneţelul unde scrisese. Apoi trenul îl purtă de-acolo, până nu se mai zări. Uite cum se dusese pe apa sâmbetei singura ladă cu brandy pe care era probabil să o posede vreodată, se gândi Gumbril cu tristeţe, întorcându-se cu spatele ca să plece. Îşi reaminti subit de Emily; pentru o bucată destul de lungă de timp, uitase complet de ea.

Căsuţa, atunci când o găsi în cele din urmă, se dovedi a fi pe de-a-ntregul atât de pitorească pe cât şi-o închipuise. Iar Emily, desigur, plecase şi, aşa cum era de aşteptat, nu lăsase nici o adresă. Luă trenul de seară înapoi spre Londra. Ariditatea era acum completă, până şi speranţa unui miraj dispăruse. Nu mai exista nici un domn în vârstă cu care să se amuze. Mărimea familiilor preoţilor, până şi soarta Europei, i se păreau acum neimportante, ba chiar îi erau cu desăvârşire indiferente.

18

Sloane Street, nr. 213. Adresa era, categoric, într-o zonă bună, cugetă Rosie, în timp ce se dădea cu parfumul sintetic de lăcrămioare peste tot pe trupul ei plin de curburi. Demonstra o prosperitate rezonabilă, atesta o anumită distincţie. Aflarea adresei lui îi confirma deja părerea foarte bună pe care o avea despre necunoscutul cu barbă care intrase atât de surprinzător în viaţa ei, ca o împlinire a tuturor prezicerilor făcute vreodată de ghicitoare; intrase, da, şi se instalase în intimitate, simţindu-se ca acasă. A fost încântată, atunci când a primit telegrama, gândindu-se că avea să afle, în sfârşit, mai multe despre acest bărbat misterios. Căci el rămăsese ascuns şi misterios, distant chiar şi în toiul celor mai intime contacte. Păi, nici măcar nu-i ştia numele. „Spune-mi Toto“, sugerase el când îl întrebase. Iar ea a fost nevoită să-i spună Toto, în lipsă de altceva mai precis sau mai oficial. Însă, în ziua aceea, el îi permitea să afle mai mult din taina sa. Rosie era bucuroasă. Desuurile ei roz erau cu adevărat minunate, decise ea, privindu-se în oglinda înaltă. Se studie cu atenţie, întorcându-se mai întâi într-o parte, pe urmă în cealaltă, privindu-se peste umăr pentru a vedea din spate efectul. Îndreptă vârful unui picior, îndoi şi întinse un genunchi, aprobând lungimea picioarelor („Majoritatea femeilor sunt ca nişte câini Dachshund[197]“, îi spusese Toto), zvelteţea lor şi suavitatea durdulie a formei lor. În dresul alb, din mătase milaneză, arătau adorabil; apropo, cât de minunat au remaiat dresul ăsta oamenii ăia de la Selfridge[198], cu noua lor metodă brevetată! Exact ca noi şi a costat doar patru şilingi. Ei, era timpul să se îmbrace. La revedere, atunci, desuurilor roz şi picioarelor lungi şi albe. Deschise uşa şifonierului. Oglinda mişcată reflectă, în timp ce pivota pe semicercul ei, patul roz, pereţii cu tapet imprimat cu ghirlande de trandafiri, tinerele prietene de vârsta ei şi sfântul muribund aflat la ultima împărtăşanie. Rosie alese rochia cumpărată cu câteva zile înainte de la unul dintre micile magazine din Soho, unde se vindeau lucruri foarte şic la preţuri foarte mici unei

clientele alcătuite din actriţe de mâna a doua şi cocote. Toto nu o văzuse încă. Arăta extrem de distinsă în ea. Pălărioara, de al cărei bor atârna un voal scurt ca o mască, neascunzând mai nimic şi ispitind, i se potrivea la perfecţie. O ultimă tamponare cu pudră, o ultimă pulverizare cu lăcrămioarele sintetice şi era gata. Închise uşa în urma ei. Sfântul Girolamo era lăsat singur, să se împărtăşească în rozul nelocuit.

Domnul Mercaptan statea la masa de scris – un obiect extrem de amuzant, din *papier-mâché*[199], incrustat cu ornamente florale din sidef şi pictat cu imagini ale castelului Windsor şi ale mânăstirii Tintern, în maniera romantică din perioada ultimelor zile ale Prinţului Albert –, cizelându-şi până la perfecţiunea finală, de piatră preţioasă, unul dintre articole. Era despre un subiect grozav – „*Jus primae noctis* sau *Droit du Seigneur*“[200] – „acest *droit*[201] foarte plăcut“, scria domnul Mercaptan, „asupra căruia unora le place să creadă că suveranii Angliei insistă atât de ferm în mottoul lor: *Dieu et mon Droit – de Seigneur*[202]“. Asta era minunat, se gândi domnul Mercaptan pe când citea de la un capăt la altul. Şi îi plăcea fragmentul acela care începea pe un ton elegiac: „Dar, vai, dreptul primei nopţi aparţine unui Ev Mediu la fel de mitic, deşi din fericire diferit, ca acele epoci întunecate inventate de Morris sau Chesterton. Dreptul seniorului, aşa cum ni-l imaginăm noi cu simpatie, este o născocire a imaginaţiei baroce din secolul XVII. El nu a existat niciodată. Sau, cel puţin, a existat, însă era ceva regretabil de diferit de ceea ce ne place nouă să ne închipuim“. Şi continua prin a se referi, cu erudiţie, la acel Sinod de la Cartagina care, în anul 398, le cerea credincioşilor să se abţină în noaptea nunţii. Era dreptul Domnului – *droit*-ul seniorului ceresc. Pe baza acestui text, domnul Mercaptan trecea la a ţine o inteligentă predică despre acea melancolică perversiune sexuală cunoscută ca abstinenţă. Cu cât de mult am fi mai fericiţi cu toţii dacă *droit du Seigneur* cel adevărat, istoric, ar fi de fapt dreptul

mitic din „imaginaţia noastră destul de lascivă“! Aştepta cu nerăbdare o epocă de aur când toţi să fie seniori care să aibă drepturi ce vor fi fost extinse până la o libertate universală. Şi aşa mai departe. Domnul Mercaptan îşi citi creaţia până la sfârşit, având pe chip un zâmbet de satisfacţie. Din când în când, făcea o corectură atentă cu cerneală roşie. Asupra „imaginaţiei destul de lascive“, stiloul său zăbovi un minut întreg, într-o ezitare conştiincioasă. Oare nu era, poate, o aliteraţie un pic cam prea puternică[203], o nuanţă vulgară? Poate că ar fi fost mai bine „destul de senzuală“ sau „rafinat de desfrânată“. Repetă alternativele de mai multe ori, rostogolindu-şi pe limbă sunetul lor, în mod critic, asemenea unui degustător. În final, decise că „destul de lascivă“ era bine. „Destul de lascivă“ – erau, categoric, fără nici un dubiu, *les mots justes*[204].

Domnul Mercaptan tocmai ajunsese la această hotărâre şi stiloul său menţinut în echilibru se mişca mai departe în josul paginii, când îl tulbură zgomotul unor voci care se certau pe coridor, în faţa camerei sale.

— Ce e, doamnă Goldie? strigă el, iritat, căci nu-i era greu să distingă accentele stridente şi plângăreţe din glasul menajerei sale.

Dăduse ordine să nu fie deranjat. În acele momente critice ale corecturii, aveai nevoie de o linişte absolută.

Însă domnul Mercaptan nu avea să aibă parte de linişte în acea după-amiază. Uşa budoarului său sacru fu deschisă cu grosolănie şi peste el intră cu paşi mari, ca un got în camera intimă[205], din marmură, a lui Petronius Arbiter, o persoană cu privirile rătăcite şi cu părul vâlvoi, pe care domnul Mercaptan o recunoscu, nu fără o senzaţie de nelinişte, ca fiind Casimir Lypiatt.

— Cărui fapt datorez *plăcerea* acestei neaşteptate…? începu domnul Mercaptan, într-o încercare de politeţe agresivă.

Însă Lypiatt, care nu avea nici o înţelegere intuitivă a nuanţelor mai subtile, îl întrerupse

nepoliticos:

— Uite ce este, Mercaptan! Vreau să am o discuţie cu tine.

— Cu plăcere, desigur, replică Mercaptan. Şi despre *ce*, dacă pot să întreb?

Ştia, bineînţeles, cât se poate de bine, iar perspectiva acestei discuţii îl îngrijora.

— Despre asta, zise Lypiatt, întinzându-i ceea ce părea a fi un sul de hârtie.

Mercaptan luă sulul şi îl desfăcu. Era un număr din *Weekly World*.

— A! făcu domnul Mercaptan pe un ton de surprindere încântată. *Weekly World*. Mi-ai citit micul articol?

— Despre asta voiam să vorbesc cu tine, zise Lypiatt.

— Nu prea merită să fie discutat, spuse domnul Mercaptan, râzând cu modestie.

Păstrându-şi o expresie potolită, destul de nefirească la el, şi vorbind cu o voce de un calm studiat, Lypiatt rosti cu încetineală atentă:

— Este un atac scârbos, răutăcios şi josnic la adresa mea.

— Ei, haide, *haide*! protestă domnul Mercaptan. Unui critic trebuie să i se dea voie să critice.

— Însă există limite, spuse Lypiatt.

— O, sunt *total* de acord, admise domnul Mercaptan, dornic să facă o concesie. Dar, la urma urmei, Lypiatt, nu poţi pretinde că m-am apropiat vreun pic de limite. Dacă te-aş fi numit *ucigaş* sau chiar *adulterin* – atunci, recunosc, ai fi avut motiv să te plângi. Însă n-am făcut asta. Nu e nici o referire la persoană în tot articolul.

Lypiatt râse batjocoritor şi chipul i se descompuse, asemenea unei bălţi în care e aruncată brusc o piatră.

— Doar ai menţionat că sunt nesincer, un actor, un pungaş, un impostor, un nebun care vorbeşte bombastic, un extravagant melodramatic care perorează falsităţi. Atâta tot.

Domnul Mercaptan afişă expresia cuiva care se simte jignit şi neînţeles. Închise ochii şi flutură dezaprobator din mână.

— Eu *numai* am sugerat că protestezi *prea* mult, zise el. Îţi zădărniceşti propriile scopuri; pierzi intensitatea încercând să fii excesiv de intens. Toată această *folie de grandeur*[206], toată această aspiraţie după *terribilità*[207] a indus în eroare foarte *mulţi* oameni, clătină din cap domnul Mercaptan, cu un aer de înţelept. Şi, în orice caz, nu poţi să te aştepţi *cu adevărat* ca *eu* să consider asta demn de înţelegere.

Domnul Mercaptan scoase un râs slab şi se uită cu drag prin budoarul său, izolat şi parfumat, între ai cărui pereţi înflorise frumos atât de multă civilizaţie. Se uită la sofaua lui magnifică, aurită şi sculptată, tapiţată cu satin alb şi atât de mare – căci era o piesă de mobilier imensă, solidă, aproape la fel de lată pe cât era de lungă – încât, atunci când te aşezai chiar în spate, trebuia, din necesitate, să ridici picioarele de pe podea şi să te întinzi cât erai de lung. Acolo, sub satinul alb, îşi găsea spiritul lui Crébillon un cămin înţelegător, în zilele periculoase din urmă. Se uită la splendidele sale evantaie realizate de Conder[208] de deasupra poliţei căminului, la tabloul de Marie Laurencin[209] cu două fete cu pielea palidă şi ochii ca murele, care se plimbau îmbrăţişate într-un peisaj neclar, ca văzut prin ochii unui miop, în mijlocul unei haite de câini heraldici ce alergau în salturi. Se uită la vitrina lui din colţ cu *bibelots*[210], unde masca africană şi superbul falus chinezesc din cristal de cuarţ sculptat contrastau atât de amuzant cu porţelanul de Chelsea, mica madonă din fildeş (care poate că era un fals, dar, în orice caz, era tot atât de bun ca orice original medieval francez) şi medaliile italieneşti. Se uită la comica lui masă de scris din *papier-mâché* negru şi lucios şi sidef. Se uită la articolul său despre *jus primae noctis*, negru şi ordonat pe pagină, cu corecturile roşii care atestau neobosita sa căutare şi, se măguli singur, aproape invariabila sa descoperire a cuvântului inevitabil. Nu,

zău aşa, nu te puteai aştepta din partea *lui* să considere ideile lui Lypiatt demne de înţelegere.

— Nu de la tine mă aştept la asta, zise Lypiatt. Dumnezeule! Nu de la tine vreau asta. Însă mă faci nesincer. Asta e ceea ce nu pot şi nu voi tolera. Cum îndrăzneşti să faci aşa ceva?

Vocea lui devenea din ce în ce mai puternică.

Domnul Mercaptan flutură din nou dezaprobator din mână.

— Cel mult am spus că există o anumită notă de nesinceritate în unele tablouri, îl corectă el pe Lypiatt. Imposibil de evitat, într-adevăr, în lucrări de acest gen.

Cu totul neaşteptat, Lypiatt îşi pierdu stăpânirea de sine. Toată furia şi amărăciunea acumulate în ultimele zile se dezlănţuiră. Expoziţia sa fusese un eşec iremediabil. Nici un tablou vândut, recenzii în presă în majoritate proaste sau, atunci când fuseseră bune, care lăudaseră din motive greşite, insultătoare. „Lucrări strălucitoare şi frapante.“ „Domnul Lypiatt ar putea fi un excelent scenograf.“ Lua-i-ar naiba! Lua-i-ar naiba! Iar apoi, după ce toate cotidienele terminaseră de lătrat, Mercaptan s-a apucat în *Weekly World* să facă din el subiectul a ceea ce era, practic, un eseu despre nesinceritate în artă.

— Cum îndrăzneşti? urlă el, furios. Tu – cum îndrăzneşti tu să vorbeşti despre sinceritate? Ce poţi tu să ştii despre sinceritate, gândac neînsemnat şi scârbos! (Şi, răzbunându-se asupra persoanei domnului Mercaptan împotriva lumii care-l desconsidera, împotriva destinului care-i refuzase partea de talent ce i se cuvenea de drept, Lypiatt ţâşni ca un arc şi, apucându-l de umeri pe autorul lui *„Jus primae noctis“*, îl zgâlţâi, îl hurducă în sus şi în jos pe scaun, îl lovi cu palmele peste cap.) Cum poţi să ai imprudenţa de-a te atinge de ceva care măcar încearcă să fie destul de bun şi măreţ? întrebă el, dând drumul victimei, dar rămânând încă aplecat ameninţător deasupra acesteia.

Toţi acei ani, acei ani groaznici de sărăcie, chin, speranţă curajoasă, eşec şi dezamăgiri repetate; şi

acum acest ultim eşec, mai deplin decât toate. Tremura de mânie; cel puţin, când erai furios, uitai de nefericire.

Domnul Mercaptan îşi reveni din uimirea înspăimântată iniţială.

— Zău aşa, *zău aşa*, repetă el, *foarte* barbar. Să ne încăierăm ca nişte flăcăi prostănaci.

— Dacă ai şti…, începu Lypiatt, dar se opri brusc. (Dacă ai şti, avea el de gând să spună, cât m-au costat lucrurile acelea, ce au însemnat, câtă gândire, câtă pasiune… Dar cum ar putea Mercaptan să înţeleagă? Şi ar părea ca şi cum ar apela la compasiunea acestei creaturi.) Gândacule! urlă el, în loc să dea glas acestor gânduri.

Gândacule! Şi se apucă să-l lovească iar cu palma. Domnul Mercaptan ridică mâinile şi se feri de lovituri, clipind din ochi.

— Zău aşa, protestă el, *zău aşa*…

Nesincer? Poate că era pe jumătate adevărat. Lypiatt îşi apucă victima cu şi mai multă furie decât înainte şi îl zgâlţâi zdravăn pe domnul Mercaptan.

— Şi pe urmă insulta aia groaznică despre reclama la vermut, ţipă el. (Asta îl duruse. Afişele alea ţipătoare şi vulgare! Credeai că poţi să-ţi baţi joc de mine şi să mă scuipi şi să scapi nepedepsit, nu-i aşa? Am suportat atâta timp, încât credeai că o să suport mereu? Asta a fost? Însă te-ai înşelat. (Ridică pumnul. Domnul Mercaptan se trase înapoi, înălţând braţul ca să-şi protejeze faţa.) Gândac ticălos şi laş, zise Lypiatt, de ce nu te aperi ca un bărbat? Nu eşti periculos decât cu vorbele. Foarte spiritual şi răutăcios şi incisiv în legătură cu afişele alea, nu-i aşa? Dar n-ai cuteza să te baţi cu mine dacă te-aş provoca.

— Ei bine, de fapt, nu eu am inventat *acea* critică în particular, zise domnul Mercaptan, privind atent în sus de după apărarea sa. Am împrumutat acel *apéritif*[211], râse el stins, mai mult ca un canar decât ca un taur.

— L-ai împrumutat, aşa? repetă dispreţuitor Lypiatt. De la cine, îmi permiţi să întreb?

Nu că l-ar fi interesat câtuşi de puţin să ştie.

— Păi, dacă *vrei* cu adevărat să ştii, de la prietena noastră Myra Viveash, zise domnul Mercaptan.

Lypiatt stătu o clipă fără să vorbească, apoi – vârându-şi în buzunar mâna ameninţătoare – se îndepărtă.

— A! făcu el, pe un ton neutru, apoi tăcu iar.

Uşurat, domnul Mercaptan se îndreptă în scaun; cu mâna dreaptă, îşi netezi părul ciufulit.

Afară, la soare, Rosie mergea graţios pe Sloane Street, uitându-se la numerele de pe uşile caselor. 199, 200, 201 – se apropia. Poate că toţi cei care treceau, plimbându-se cu atâta degajare, eleganţă şi lipsă de ocupaţie, poate că toţi aveau în minte un secret la fel de minunat şi amuzant ca al ei. Aşa îi plăcea lui Rosie să creadă; acest gând făcea viaţa mai incitantă. Cât de nonşalant de distinsă trebuie să pară ea însăşi, reflectă Rosie. Ar ghici oare cineva care ar vedea-o acum, hoinărind aşa, ar ghici cineva că, la zece case mai încolo, un tânăr poet sau, cel puţin, aproape un tânăr poet aştepta nerăbdător, la etajul al doilea, venirea ei? Bineînţeles că nu ar ghici, firește că nu ar putea ghici! Tocmai în asta constau distracţia şi imensa emoţie a întregii poveşti. Grozavă în detaşarea ei neîngrijorată, nemaipomenită în pasiunea căreia putea să-i dea frâu liber sau pe care şi-o putea controla după plac, marea doamnă plutea frumos mai departe prin lumina soarelui ca să-şi satisfacă un capriciu. La fel ca Diana, se apleca asupra tânărului cioban. Nerăbdător, tânărul poet flămând aştepta, aştepta în mansarda lui. 212, 213. Rosie se uită la intrare şi îşi aduse aminte că, de fapt, mansarda nu avea cum să fie prea sordidă şi nici tânărul poet foarte flămând. Intră şi, rămânând în hol, se uită la panoul cu nume. Parter: doamna Budge. Etajul întâi: F. de Rowbotham. Etajul al doilea: P. Mercaptan.

P. Mercaptan… Era un nume fermecător, un nume romantic, un adevărat nume de tânăr poet! Mercaptan – se simţi mai încântată ca niciodată de

alegerea ei. Doamna năzuroasă nu ar fi putut să aibă un capriciu mai fericit. Mercaptan… Mercaptan… Se întrebă de la ce venea P.-ul. Peter, Philip, Patrick, Pendennis chiar? N-ar fi avut cum să ghicească faptul că tatăl domnului Mercaptan, un eminent bacteriolog, insistase, cu treizeci şi patru de ani în urmă, să îşi boteze primul născut „Pasteur“.

Un pic şovăitoare pe sub elegantul ei calm exterior, Rosie urcă scările. Douăzeci şi cinci de trepte până la etajul întâi – un şir de treisprezece, care era dezagreabil de ameninţător, şi unul de douăsprezece. Apoi două şiruri de unsprezece trepte şi se află pe al doilea palier, în faţa uşii de la intrare, cu un buton de sonerie ca un ochi rotund şi o plăcuţă de alamă cu numele. Pentru o mare doamnă pe deplin obişnuită cu acest gen de lucruri, Rosie îşi simţi inima bătând cu o repeziciune destul de neplăcută. Din cauza scărilor, fără îndoială. Se opri o clipă, respiră adânc de două ori, apoi apăsă butonul soneriei.

Uşa fu deschisă de o servitoare bătrână, cu o înfăţişare de cea mai neplăcută respectabilitate.

— Domnul Mercaptan e acasă?

Persoana de la uşă izbucni imediat într-o tânguire furioasă şi incoerentă, însă de ce anume se plângea, Rosie nu reuşi să-şi dea seama exact. Domnul Mercaptan poruncise să nu fie deranjat, pricepu ea. Dar cineva venise să-l deranjeze, „a dat buzna înăuntru, foarte nepoliticos şi nepăsător“. Iar acum, după ce fusese deranjat o dată, nu vedea de ce-ar trebui să fie deranjat din nou. Nu ştia ce-o să se aleagă de toate, dacă lumea dădea buzna înăuntru aşa. Bolşevism, îl numi ea.

Rosie îşi murmură compasiunea şi fu poftită într-un hol întunecos. Încă acuzând pe un ton cârcotaş bolşevicii care dădeau buzna înăuntru, persoana o conduse pe un coridor şi, deschizând cu putere o uşă, anunţă cu glas plângăcios:

— O doamnă doreşte să vă vadă, conaşule Paster – căci doamna Goldie era o servitoare bătrână, una dintre puţinele care cunoşteau secretul numelui

de botez al domnului Mercaptan şi una dintre încă şi mai puţinii oameni care aveau privilegiul să-l folosească.

Apoi, de îndată ce Rosie păşi peste prag, îi tăie retragerea închizând uşa cu zgomot şi plecă spre bucătărie, bombănind întruna.

Cu siguranţă nu era o mansardă. O scurtă privire, primul iz al parfumului dat de potpuriu, covorul pe care-l simţea sub picioare fuseseră de-ajuns pentru a dovedi asta. Însă nu încăperea îi reţinu atenţia lui Rosie, ci ocupanţii acesteia. Unul dintre ei, înalt, cu trăsături ascuţite şi, în ochii foarte tineri ai lui Rosie, destul de în vârstă, stătea în picioare, cu un cot sprijinit de şemineu. Celălalt, cu o înfăţişare mai elegantă şi mai plăcută, stătea aşezat la o masă de scris de lângă fereastră. Şi nici unul dintre ei – se uită disperată Rosie de la unul la celălalt, sperând zadarnic că poate trecuse cu vederea o barbă blondă – nici unul dintre ei nu era Toto.

Bărbatul elegant de la masa de scris se ridică şi veni în întâmpinarea ei.

— Ce plăcere neaşteptată, zise el cu o voce când răsunătoare, când molcomă ca un cântec de flaut. *Foarte* agreabilă! Dar cărui fapt datorez…? *Cine*, îmi permiteţi să întreb…?

Întinsese mâna şi, în mod automat, Rosie îi întinse şi ea mâna. Bărbatul elegant i-o strânse cordial, aproape tandru.

— Cred… cred că trebuie să fi făcut o greşeală, zise ea. Domnul Mercaptan…?

Bărbatul elegant zâmbi.

— Eu sunt domnul Mercaptan.

— Locuiţi la etajul al doilea?

— Niciodată nu am emis pretenţii cum că aş fi matematician, zise bărbatul elegant, zâmbind parcă pentru a se lăuda pe sine însuşi, dar întotdeauna am calculat că…, ezită el, … *enfin, que ma demeure se trouve, en effet*[212], la etajul al doilea. Lypiatt o să-mi susţină afirmaţia, sunt sigur. Se întoarse spre bărbatul slab, care nu se mişcase de lângă şemineu, ci stătuse

tot timpul nemişcat, cu cotul pe poliţă, uitându-se posomorât în pământ.

— Trebuie să plec, zise brusc Lypiatt, ridicând privirea.

Se îndreptă spre uşă. Asemănătoare cu afişele pentru vermut, cu afişele pentru vermut! – carevasăzică asta era o batjocură care-i aparţinea Myrei! Toată furia lui dispăruse ca o flacără stinsă. Era cu desăvârşire stins, anesteziat de nefericire.

Politicos, domnul Mercaptan traversă grăbit camera şi îi deschise uşa.

— La revedere, atunci, zise el degajat.

Lypiatt nu vorbi, ci ieşi în hol. Uşa de la intrare se trânti cu zgomot în urma lui.

— Măi, măi, spuse domnul Mercaptan, venind înapoi unde se afla Rosie, care încă stătea în picioare, nehotărâtă. *Furor poeticus*[213], ce să spun! Dar luaţi loc, vă rog. Pe Crébillon, arătă el spre enorma sofa din satin alb. O numesc Crébillon deoarece în ea locuieşte, fără îndoială, sufletul acelui mare scriitor, *fără îndoială*. Îi cunoaşteţi cartea, desigur? Cunoaşteţi *Le Sopha*?

Afundându-se în poala moale a lui Crébillon, Rosie se văzu nevoită să admită că nu cunoştea *Le Sopha*. Începuse să-şi recapete stăpânirea de sine. Dacă acesta nu era tânăr*ul* poet, era, cu certitudine, *un* tânăr poet. Şi încă unul foarte ciudat. Ca o mare doamnă ce era, acceptă râzând neobişnuita situaţie.

— Nu cunoaşteţi *Le Sopha*? exclamă domnul Mercaptan. O! Daţi-mi voie, draga şi misterioasa mea tânără doamnă, să vă împrumut de îndată un exemplar. Nici o *educaţie* nu se poate numi *desăvârşită* fără cunoaşterea acestei cărţi minunate. (Se repezi la bibliotecă şi se întoarse cu un mic volum legat în pergament alb.) Sufletul eroului, îi explică el, trece, prin legile metempsihozei, într-o sofa. Este condamnat să rămână o sofa până când doi oameni îşi vor consuma la pieptul său dragostea reciprocă şi egală. Cartea consemnează speranţele şi dezamăgirile bietei sofale.

— Vai de mine! exclamă Rosie, uitându-se la pagina cu titlul.

— Dar acum, zise domnul Mercaptan aşezându-se lângă ea pe marginea lui Crébillon, nu aţi vrea să-mi explicaţi, vă rog? Cărui fericit *qui pro quo*[214] îi datorez această neaşteptată şi cu desăvârşire plăcută invadare a intimităţii mele?

— Păi… zise Rosie şi ezită. (Era destul de greu de explicat.) Trebuia să mă întâlnesc cu un prieten.

— Aşa, zise încurajator domnul Mercaptan.

— Care mi-a trimis o telegramă, continuă Rosie.

— V-a trimis o telegramă! repetă domnul Mercaptan.

— Schimbând… locul pe care-l stabiliserăm şi spunându-mi să vin să mă întâlnesc cu el la această adresă.

— Aici?

Rosie dădu din cap.

— La etajul al doilea, clarifică ea şi mai mult.

— Dar la etajul al doilea locuiesc *eu*, zise domnul Mercaptan. Doar nu vreţi să spuneţi că şi pe prietenul dumneavoastră îl cheamă Mercaptan şi locuieşte tot aici?

Rosie zâmbi.

— Nu ştiu cum îl cheamă, zise ea cu o nepăsare calmă şi ironică, de adevărată *grande dame*.

— Nu-i ştiţi numele? (Domnul Mercaptan râse încântat, când răsunător, când strident.) Asta e *foarte* bună, zise el.

— E-etajul al doilea, aşa a scris în telegramă. (Rosie era acum complet în largul ei.) Când v-am văzut numele, am crezut că e numele lui. Trebuie să spun că mi s-a părut un nume foarte frumos, adăugă ea, privindu-l pieziş pe domnul Mercaptan şi coborându-şi imediat pleoapele ca nişte petale de magnolie.

— Mă copleşiţi, spuse domnul Mercaptan, zâmbind cu toată faţa lui veselă şi năsoasă. Cât despre numele dumneavoastră – sunt un *galantuomo*[215] mult prea discret ca să întreb. Şi, în

orice caz, ce contează? Un trandafir, oricum îi spui…[216]

— Dar, de fapt, se întâmplă ca numele meu să fie Rose; sau, în orice caz, Rosie, zise ea, ridicându-şi şi coborându-şi din nou pleoapele albe şi catifelate.

— Aşadar, sunteţi frumoasă de drept[217], exclamă domnul Mercaptan, cu o galanterie afectată pe care o aprecie cel dintâi. Haideţi să aducă ceaiul pe baza acestui fapt. (Sări în picioare şi sună clopoţelul.) Cât de tare mă felicit pentru acest noroc uimitor!

Rosie nu spuse nimic. Acest domn Mercaptan, se gândi ea, părea a fi, chiar mai mult decât Toto, un bărbat din importanta lume artistică.

— Ce mă nedumereşte, continuă el, este de ce o fi ales prietenul dumneavoastră anonim adresa mea din toate milioanele de alte adrese. Cu siguranţă mă cunoaşte sau, în orice caz, ştie de mine.

— Îmi închipui că aveţi o mulţime de prieteni, zise Rosie.

Domnul Mercaptan râse – o întreagă orchestră, de la fagot la piculină.

— *Des amis, des amies*[218] – cu şi fără *e* mut, declară el.

La uşă apăru servitoarea bătrână şi respingătoare.

— Ceai pentru două persoane, doamnă Goldie.

Doamna Goldie se uită cu suspiciune prin cameră.

— Celălalt domn a plecat, nu-i aşa? întrebă ea. Şi, după ce se asigură de absenţa lui, îşi repetă plângerea: Să dea buzna aşa… Bolşevism, eu aşa îi…

— Bine, bine, doamnă Goldie. Hai să ne servim ceaiul cât mai repede posibil, zise domnul Mercaptan ridicând mâna autoritar, cu gestul unui poliţist care dirijează traficul.

— Prea bine, conaşule Paster, spuse doamna Goldie cu resemnare şi plecă.

— Dar spuneţi-mi, continuă domnul Mercaptan, dacă *nu e* o indiscreţie – cum arată prietenul dumneavoastră?

— P-păi, e blond şi, deşi e foarte tânăr, poartă barbă, răspunse Rosie, trasând pe pieptul ei, cu ambele mâini, conturul evantaiului lat şi blond al lui Toto.

— Barbă! Dumnezeule mare, ăsta e Coleman, este în mod evident şi fără nici un dubiu Coleman! exclamă domnul Mercaptan, lovindu-se cu palma peste coapsă.

— Ei bine, indiferent cine e, a făcut o glumă foarte proastă, zise Rosie cu asprime.

— Pentru care îi mulţumesc. *De tout mon cœur*.[219]

Rosie zâmbi şi privi într-o parte.

— Oricum, îi voi spune ce gândesc, zise ea.

Biata mătuşă Aggie! O, biata mătuşă Aggie, zău! În lumina din budoarul domnului Mercaptan, vasele ei din cupru lucrat manual şi porţelanurile cu smalţ fără plumb păreau, în mod cert, niţeluş comice.

După ceai, domnul Mercaptan făcu pe ghidul într-un tur de inspecţie prin cameră. Vizitară masa de scris din *papier-mâché*, evantaiele de Conder, tabloul lui Marie Laurencin, ediţia din 1914 din *Du Côté de chez Swann*[220], Madona care probabil că era un fals, masca africană, figurinele din porţelan de Chelsea, obiectul de artă chinezesc din cristal de cuarţ sculptat, copia, la scară redusă, a reginei Victoria, făcută din ceară şi protejată sub un clopot din sticlă. Deveni limpede că Toto nu fusese nimic mai mult decât un precursor; revelaţia categorică era domnul Mercaptan. Da, biata mătuşă Aggie! Şi, într-adevăr, când domnul Mercaptan începu să-i citească articolul său despre *Droit du Seigneur*, fu *biata* toată lume. Biata mamă, cu părerile ei pudice, absurde şi demodate; bietul tată onorabil, cu unitarianismul, *Hibbert Journal*-ul şi scrisorile lui către ziare despre necesitatea unei regenerări spirituale.

— Bravo! strigă ea din profunzimile lui Crébillon. (Stătea rezemată cu spatele într-un colţ, apatică, sinuoasă şi în largul ei, cu picioarele încălţate în piele marmorată de şarpe vârâte sub ea.)

Bravo! strigă ea, când domnul Mercaptan termină de citit şi ridică privirea pentru a-şi primi aplauzele.

Domnul Mecaptan se înclină.

— Exprimaţi atât de splendid ceea ce noi – şi, fluturându-şi mâna într-un gest cuprinzător, şi le închipui pe toate celelalte doamne năzuroase, toate marchizele din fabulă, sprijinindu-se, aşa cum se sprijinea ea însăşi în acel moment, de tapiţeria din satin alb –, ceea ce noi doar simţim şi nu suntem îndeajuns de deştepţi să spunem.

Domnul Mercaptan era fermecat. Se ridică de la masa de scris, traversă camera şi se aşeză lângă ea pe Crébillon.

— Să simţi este lucrul cel mai important, zise el.

Rosie îşi aduse aminte de ceea ce afirmase cândva tatăl ei, în vers alb: „Lucrurile care contează se petrec în inimă“.

— Sunt perfect de acord, zise ea.

Ca nişte stafide mobile, ochişorii căprui ai domnului Mercaptan se rotiră în seul chipului său năsos, făcând mărturisiri amoroase. Luă mâna lui Rosie şi o sărută. Crébillon scârţâi discret când se trase mai aproape de ea.

Era în seara aceleiaşi zile. Rosie stătea întinsă pe sofaua ei – într-adevăr sărăcăcioasă, luată în rate, în comparaţie cu obiectul luxos al domnului Mecaptan, din satin alb şi lemn sculptat şi aurit, totuşi o sofa –, stătea întinsă cu labele picioarelor pe braţul acesteia şi cu picioarele ei lungi şi suave dezgolite de chimonoul alunecos, până în partea de sus a dresului ei afurisit. Citea micul volum de Crébillon, cu copertă din pergament, dăruit de domnul Mercaptan când i-a spus „la revedere“ (sau, mai curând, „*À bientôt, mon amie*“[221]); i l-a dăruit, nu i l-a dat cu împrumut, aşa cum se oferise, mai puţin generos, la începutul după-amiezii lor împreună; i l-a dăruit scriind pe forzaţ cea mai elegantă dedicaţie cu subînţeles posibilă:

Pentru

Cea-frumoasă-oricum-i-ai-spune,
cu recunoştinţă,
de la
Crébillon cel Mântuit.

À bientôt – ea îi promisese să vină din nou foarte curând. Se gândi la eseul despre *Jus primae noctis* – ah! Ce simţim toate şi nici una dintre noi nu e îndeajuns de deşteaptă să spună. Noi, cele de pe sofa, nemiloase, minunate şi năzuroase…

„Sunt mândru să mă autodenumesc *l'esprit d'escalier des dames galantes*[222]“, spusese domnul Mercaptan despre asta.

Rosie nu era foarte sigură ce a vrut el să spună cu asta, dar cu siguranţă suna foarte spiritual.

Citea cartea încet. Franceza ei, fireşte, nu era îndeajuns de bună încât să-i permită să o citească altfel. Îşi dori să fi fost mai bună. Poate că, dacă ar fi fost mai bună, nu ar mai fi căscat aşa. Era dizgraţios, aşa că se controlă. Domnul Mercaptan spusese că era o capodoperă.

În camera sa de lucru, Shearwater încerca să-şi scrie referatul ştiinţific despre funcţiile de filtrare ale rinichilor. Nu prea reuşea.

De ce nu a vrut să mă vadă ieri? se întreba el întruna. Suspecta, cu frică, alţi amanţi şi, în consecinţă, o dorea mai mult. Îşi aduse aminte că Gumbril spusese ceva în noaptea aceea când o întâlniseră lângă standul de cafea. Dar ce anume? Acum îşi dorea să fi ascultat cu mai multă atenţie.

Ea s-a plictisit de mine. Deja. Era evident.

Poate că era prea grosolan pentru ea. Shearwater îşi privi mâinile. Da, unghiile *erau* murdare. Scoase un beţişor din buzunarul vestei şi începu să şi le cureţe. Cumpărase o cutie întreagă de beţişoare pentru unghii în dimineaţa aceea.

Îşi luă hotărât stiloul. „Concentraţia de ioni de hidrogen din sânge…“, începu el un paragraf nou. Însă nu ajunse mai departe de primele şapte cuvinte.

Dacă, dacă… dacă… dacă – condiţional trecut, trecut iremediabil, se porni să cugete, într-o confuzie

înspăimântătoare. Ar fi putut să fie crescut şi educat într-o manieră mai elegantă; tatăl lui, de exemplu, ar fi putut să fie avocat pledant în loc de funcţionar în cabinetul unui avocat pledant. Poate că aşa nu ar fi trebuit să muncească atât de mult când era tânăr; poate ar fi ieşit mai mult în lume, ar fi dansat mai mult, ar fi cunoscut mai multe femei tinere. Dacă ar fi cunoscut-o cu mulţi ani în urmă – în timpul războiului, să zicem, îmbrăcat în uniformă de locotenent în Gardă…

A pretins că nu-l interesează femeile, că nu au nici un efect asupra lui, că, de fapt, se află mai presus de aşa ceva. Ce imbecil! Ar fi putut la fel de bine să spună că e mai presus de-a avea o pereche de rinichi. A consimţit doar să recunoască, elegant, că ele sunt o necesitate fiziologică.

O, Doamne, ce prost a fost!

Şi atunci, cum rămânea cu Rosie? Ce fel de viaţă avea în vreme ce el se afla mai presus de astfel de lucruri? Acum, că se gândea la asta, îşi dădu seama că, de fapt, nu ştia nimic despre ea, în afară de faptul că fusese complet incapabilă să înveţe corect, chiar şi pe de rost, cele mai simple noţiuni despre fiziologia broaştelor. După ce a descoperit asta, a renunţat să exploreze mai departe. Cum de-a putut să fie atât de prost?

Rosie a fost îndrăgostită de el, presupunea. El a fost îndrăgostit de ea? Nu. A avut grijă să nu fie. Din principiu. S-a căsătorit cu ea ca măsură de igienă intimă; şi din afecţiune protectoare, în mod sigur din afecţiune; şi, un pic, pentru amuzament, aşa cum cineva şi-ar cumpăra un căţeluş.

Doamna Viveash i-a deschis ochii. Văzând-o pe ea, a început s-o observe şi pe Rosie. I se părea că a fost deopotrivă un nemernic grosolan şi un imbecil.

Ce să facă în legătură cu asta? Stătu multă vreme acolo, întrebându-se. Într-un târziu, decise că lucrul cel mai bun ar fi să meargă să-i spună totul lui Rosie, despre tot.

Şi despre doamna Viveash? Da, şi despre doamna Viveash. Avea să-şi revină după doamna

Viveash mai uşor şi mai repede dacă îi povestea totul lui Rosie. Şi va încerca să afle câte ceva despre Rosie. O va explora. Va descoperi toate celelalte lucruri despre ea, pe lângă incapacitatea ei de-a învăţa fiziologia. O va descoperi, îşi va însufleţi afecţiunea pentru ea, transformând-o în ceva mai plin de viaţă şi mai înflăcărat. Şi vor începe din nou, mai satisfăcător de astă dată, cunoscând şi înţelegând, înţelepţi datorită propriei experienţe.

Shearwater se ridică de pe scaunul de la birou, merse spre uşă clătinându-se gânditor, izbindu-se în drumul său de biblioteca turnantă şi de fotoliu, şi o luă pe coridor către salonaş. Rosie nu întoarse capul la intrarea lui, ci continuă să citească fără să-şi schimbe poziţia, cu picioarele încălţate în papuci aflate, încă, mai sus decât capul, şi expuse fermecător.

Shearwater se opri dinaintea şemineului în care nu ardea focul. Rămase acolo, cu spatele la el, ca şi cum s-ar fi încălzit în faţa unei vâlvătăi de flăcări imaginare. Simţea că acesta era cel mai strategic punct din care să vorbească.

— Ce citeşti? întrebă el.

— *Le Sopha*, răspunse Rosie.

— Ce e asta?

— Ce e asta? repetă Rosie, cu mustrare în glas. Păi cum, e una dintre cele mai importante cărţi clasice franceze.

— De cine e?

— Crébillon cel tânăr.

— N-am auzit de el, zise Shearwater.

Se aşternu tăcerea. Rosie continuă să citească.

— Tocmai mi-am dat seama că s-ar putea să nu fii foarte fericită, Rosie, reîncepu Shearwater să vorbească, în felul său cam greoi şi prost ales.

Rosie ridică privirea spre el şi râse.

— De unde ţi-a venit ideea asta? întrebă ea. *Sunt* pe deplin fericită.

Shearwater rămase un pic încurcat.

— Păi, mă bucur să aud asta, zise el. M-am gândit doar… că s-ar putea ca *tu* să crezi că… *eu* te

cam neglijez.

Rosie râse din nou.

— Despre ce e vorba, de fapt? zise ea.

— Mă mustră conştiinţa, spuse Shearwater. Încep să înţeleg… ceva m-a făcut să îmi dau seama… că eu nu… nu te tratez prea frumos…

— Dar eu nu o-observ asta, te asigur, îl întrerupse Rosie, încă zâmbind.

— Te exclud prea mult, continuă Shearwater cu un soi de disperare, trecându-şi degetele prin părul şaten şi des. Nu ne împărtăşim foarte multe. Eşti foarte mult în afara vieţii mele.

— Dar, la urma urmei, suntem un cuplu civ-civilizat. Doar nu vrem să trăim unul în sufletul celuilalt, nu-i aşa?

— Nu, însă nu suntem, de fapt, nimic altceva decât nişte străini, zise Shearwater. Asta nu e bine. Şi e din vina mea. N-am încercat niciodată să mă pun la curent cu viaţa ta. Deşi tu ai făcut tot ce-ai putut să o înţelegi pe-a mea… la începutul căsniciei noastre.

— O, pe *a-atunci*! exclamă Rosie, râzând. Când ai aflat ce proastă eram.

— Nu face o glumă din asta, zise Shearwater. Nu e o glumă. E ceva foarte serios. Îţi spun, am ajuns să-mi dau seama cât de prost, de nepăsător şi de neînţelegător am fost cu tine. Mi-am dat seama subit. Adevărul e, continuă el în grabă, ca o ţâşnitoare fără dop, că m-am văzut cu o femeie în ultima vreme, de care îmi place foarte mult şi căreia nu-i place de mine. (Povestind despre doamna Viveash, vorbea inconştient cu limbajul acesteia. Pentru doamna Viveash, oamenii întotdeauna se „plăceau“, eufemistic, unul pe altul foarte mult, chiar şi atunci când era vorba de pasiunea cea mai înspăimântătoare şi chinuitoare, de cel mai deplin abandon.) Şi, cumva, asta m-a făcut să văd o mulţime de lucruri la care înainte eram orb – orb în mod intenţionat, presupun. M-a făcut să văd, printre altele, că sunt vinovat faţă de tine, Rosie.

Rosie îl ascultă cu o uimire perfect disimulată. Aşadar, James se apuca de micile *sale* aventuri, da?

Părea incredibil şi, de asemenea, când se uită la chipul soţului ei – chipul din spatele măştii sale de bravură burzuluită, de copilaş hărţuit –, jalnic de absurd. Se întrebă cine o fi femeia. Însă nu arătă nici un fel de curiozitate. Avea să afle destul de curând.

— Îmi pare rău că asta te-a făcut nefericit, zise ea.

— S-a terminat acum.

Shearwater schiţă un gest hotărât.

— A, nu! zise Rosie. Ar trebui să perseverezi.

Se uită la el, zâmbind.

Shearwater fu surprins de această manifestare de detaşare dezinvoltă. Îşi închipuise discuţia într-un mod foarte diferit, ca pe ceva atât de serios, de dureros şi, în acelaşi timp, atât de vindecător şi de alinător, încât nu mai ştiu cum să continue.

— Dar am crezut că tu… că noi… după această experienţă… aş vrea să încerc să mă apropii mai mult de tine… (Oh, suna ridicol!)… am putea să o luăm de la început, dintr-un alt loc, ca să zic aşa…, spuse el, ezitant.

— Dar, *cher ami*[223], protestă Rosie, în limba preferată a domnului Mercaptan şi cu inflexiunea acestuia, nu te poţi aştepta la modul serios ca noi doi să fim precum un cuplu ideal de bătrânei, care duc o viaţă casnică plină de armonie, nu-i aşa? Îţi faci griji cu totul inutil din cauza mea. Nu mi se pare că mă neglijezi sau ceva de genul ăsta. Tu ai viaţa ta – fireşte. Şi eu o am pe-a mea. Nu ne stăm unul altuia în cale.

— Şi crezi că acesta e genul ideal de viaţă conjugală? întrebă Shearwater.

— Este, în mod evident, cel mai civ-civilizat, răspunse Rosie, râzând.

Înfruntat de civilizaţia lui Rosie, Shearwater se simţi neajutorat.

— Păi, dacă nu vrei, zise el. Eu speram că… am crezut că…

Se duse înapoi în camera lui de lucru, ca să mediteze la toate astea. Cu cât se gândea mai mult,

cu atât se învinovăţea mai tare. Iar amintirea doamnei Viveash îl tortura neîncetat.

19

După ce plecă de la domnul Mercaptan, Lypiatt se duse direct acasă. Ziua senină, minunată, părea să-l ia în derâdere. Cu autobuzele ei roşii, strălucitoare, cu umbreluţele ei de soare, cu fetele ei îmbrăcate în muselină, cu fanfarele ei la colţ de stradă, semăna prea mult cu o petrecere în aer liber ca să fie suportabilă. Voia să fie singur. Se întoarse la atelier cu un taxi. Nu şi-l permitea, desigur, dar ce mai conta asta, ce mai conta asta acum?

Taxiul mergea încet şi parcă fără tragere de inimă pe străduţele murdare. Plăti, deschise uşa micuţă dintre imensele uşi ale grajdului, urcă scările abrupte şi ajunse acasă. Se aşeză şi încercă să gândească.

„Moartea, moartea, moartea“, repeta el întruna de unul singur, mişcându-şi buzele de parcă s-ar fi rugat. Dacă ar spune cuvântul de suficient de multe ori, dacă s-ar obişnui pe deplin cu ideea, moartea ar veni aproape de la sine; ar cunoaşte-o deja, în timp ce mai e încă viu, ar trece aproape fără să bage de seamă din viaţă în moarte. În moarte, se gândi el, în moarte. Moartea ca un puţ adânc. Pietrele cad, cad, secundă după secundă şi, în sfârşit, se aude un sunet, sunetul îndepărtat şi cumplit al morţii, iar apoi nimic altceva. Puţul de la Carisbrooke, cu un măgar care să învârtă roata ce scoate găleţile de apă, de apă rece ca gheaţa… Se gândi vreme îndelungată la puţul morţii.

Afară, pe străduţele dintre grajduri, o flaşnetă începu să cânte melodia „Unde se duc muştele iarna?“. Lypiatt înălţă capul şi ascultă. Zâmbi în sinea lui. „Unde se duc muştele?“ Întrebarea venea de la sine cu o justeţe dramatică, tragică. La sfârşitul a toate – ultima lovitură absurdă. Văzu totul din

exterior. Se văzu pe el însuşi stând singur, zdrobit. Îşi privi mâna care zăcea fără vlagă pe masă, în faţa lui. Era nevoie doar de stigmatul unui piron pentru a face din ea mâna unui Hristos mort.

Poftim, iar crea literatură. Chiar şi acum. Îşi îngropă faţa în mâini. Mintea îi era plină de întuneric întortocheat, de o confuzie indescriptibilă şi dureroasă. Era mult prea dificil, mult prea dificil.

Călimara, descoperi când vru să se apuce de scris, nu mai conţinea decât un sediment negru, uscat. De multe zile voia să mai ia nişte cerneală, dar uita mereu. Va fi nevoit să scrie cu creionul.

„Îţi aduci aminte“, scrise el, „îţi aduci aminte, Myra, de acea ocazie când ne-am dus la ţară – îţi aminteşti – la poalele lui Hog’s Back[224], la acel mic han pe care încercau să-l treacă drept unul cu pretenţii. Hotel Bull – îşi aduci aminte? Ce-am mai râs de Hotel Bull! Şi cât de mult ne-a plăcut ţinutul de dincolo de uşile lui! Întreaga lume în câteva mile pătrate. Carierele de calcar şi fluturii albaştri de pe Hog’s Back. Şi, la poalele dealului, pe neaşteptate, nisipul; nisipul galben şi tare, cu acele peşteri ciudate, săpate cine ştie când şi de ce răufăcători izolaţi la marginea lui Pilgrims’ Way[225]? Nisipul fin, gri, pe care cresc buruienile de pe islazul Puttentham. Şi steagul şi inscripţia care marchează locul unde a stat regina Victoria ca să admire priveliştea. Şi imensele pajişti povârnite de pe lângă Compton şi pădurile dese şi întunecoase. Şi lacurile, câmpurile necultivate, brazii scoţieni de la Cutt Mill. Codrii din Shackleford. Era totul. Îţi aminteşti cât de mult ne-a plăcut tot? Eu da, în orice caz. Am fost fericit în acele trei zile. Şi te-am iubit, Myra. Şi am crezut că s-ar putea ca, într-o zi, să mă iubeşti şi tu. Nu m-ai iubit. Iar dragostea mea nu mi-a adus decât nefericire. Poate că a fost vina mea. Poate că s-ar fi cuvenit să ştiu cum să te fac să-mi dăruieşti fericire. Ţii minte acel minunat sonet de Michelangelo, în care spune că femeia iubită e ca un bloc de marmură din care artistul ştie cum să taie statuia perfectă din visurile sale. Dacă statuia se dovedeşte a fi una rea,

dacă în loc de iubire îndrăgostitul primeşte moarte – ei bine, atunci vina e a artistului şi a îndrăgostitului, nu a marmurii, nu a celei iubite.

Amor dunque non ha, nč tua beltate,
O fortuna, o durezza, o gran disdegno,
Del mio mal colpa, o mio destino o sorte.
Se dentro del tuo cor morte e pietate
Porti in un tempo, e che 'l mio basso ingegno
Non sappia, ardendo, trarne altro che morte.[226]

Da, de vină a fost al meu *basso ingegno*: geniul meu mic care nu a ştiut cum să atragă dragoste din partea ta, nici frumuseţe din materialele din care se creează arta. Ah, acum vei zâmbi în sinea ta şi vei spune: Bietul Casimir, a ajuns, în sfârşit, să recunoască asta? Da, da, am ajuns să recunosc totul. Că nu am putut să pictez, că nu am putut să scriu, că nu am putut să compun muzică. Că am fost un şarlatan şi un impostor. Că am fost un actor ridicol de roluri eroice care ar fi meritat să se râdă de el – şi de care *chiar* s-a râs. Însă orice om este ridicol dacă îl priveşti din exterior, fără să iei în considerare ce se petrece în inima şi mintea sa. L-ai putea transforma pe Hamlet într-o farsă epigramică, cu o inimitabilă scenă în care el îşi conduce preaiubita mamă la adulter. Ai putea crea din viaţa lui Hristos cea mai spirituală povestire a lui Guy de Maupassant, comparând pretenţiile rabinului nebun cu soarta sa nenorocită. E o chestiune de punct de vedere. Fiecare om e o farsă ambulantă şi, în acelaşi timp, o tragedie ambulantă. Omul care alunecă pe o coajă de banană şi îşi sparge capul descrie, pe fundalul cerului, în timp ce cade, cel mai comic şi mai savuros arabesc. Iar tu, Myra – ce bănuieşti că spun despre tine bârfele neînţelegătoare? Ce fel de farsă de bulevard este viaţa ta în ochii lor? Mie, Myra, îmi pari că te învârţi tot timpul într-o tragedie necunoscută şi incomprehensibilă. Pentru ei, ce eşti? Doar un fel de curtezană, cu aventuri amuzante. Iar eu ce sunt? Un şarlatan, un impostor, un imbecil arogant, fanfaron şi

lăudăros, incapabil să picteze altceva decât afişe publicitare pentru vermut. (De ce a durut asta atât de groaznic? Nu ştiu. Nu exista nici un motiv pentru care tu să nu crezi asta, dacă aşa vrei.) Eram toate astea – şi grotesc de ridicol. Şi, foarte probabil, râsul tău era justificat, opinia ta era sinceră. Nu ştiu. Nu-mi dau seama. Poate că sunt un şarlatan. Poate că sunt nesincer; poate că mă laud altora, poate că mă amăgesc pe mine însumi. Nu ştiu, îţi zic. Totul e confuzie în mintea mea acum. Întreaga ţesătură pare să se fi destrămat în fâşii; se află într-un haos groaznic. Nu pot să fac ordine în mine însumi. M-am minţit singur? Am simulat şi am pozat în Bărbatul Măreţ pentru a mă convinge că sunt aşa? Am ceva în mine sau nu am nimic? Am realizat vreodată ceva de valoare, ceva care să rimeze cu visurile şi concepţiile mele (căci acelea erau frumoase; sunt *sigur* de asta)? Privesc în haosul care este sufletul meu şi, îţi spun, nu ştiu, nu ştiu. Dar ce ştiu este că am petrecut aproape douăzeci de ani făcând pe şarlatanul de care râdeţi cu toţii. Că am suferit, deopotrivă în minte şi în trup – aproape de foame, uneori – ca să joc acest rol. Că m-am zbătut, că am atacat cu elan culmile, că am fost azvârlit jos – ah, de câte ori! –, că m-am ridicat şi am luat-o de la capăt. Ei bine, presupun că toate astea sunt ridicole, dacă vrei să te gândeşti aşa la ele. Este ridicol ca un bărbat să se supună unor neplăceri prelungite de dragul a ceva ce de fapt nici nu există. Este extrem de comic, înţeleg. Înţeleg în mod abstract, ca să zic aşa. Dar, în acest caz particular, trebuie să ţii minte că nu sunt un observator indiferent. Şi că, dacă sunt copleşit acum, nu sunt copleşit de râs. Ci de o nefericire indescriptibilă, de amărăciunea morţii înseşi. Moartea, moartea, moartea. Îmi repet cuvântul, mă gândesc la moarte iar şi iar. Încerc să mi-o imaginez, atârn deasupra ei, privind în jos, acolo unde pietrele cad întruna şi e un zgomot groaznic şi apoi din nou tăcere; privind în jos în puţul morţii. Este atât de adânc, încât pe fundul lui nu se poate zări licărirea nici unui ochi de apă. Nu am nici o lumânare pe care

să o trimit jos. Este groaznic, dar nu vreau să continui să trăiesc. Să trăiesc ar fi mai rău decât…“

Lypiatt se întindea după o altă coală de hârtie când zgomotul unor paşi pe scară îl făcu să tresară. Se răsuci spre uşă. Inima îi bubuia năvalnic. Îl cuprinse un sentiment straniu de nelinişte, ca o presimţire urâtă. Aşteptă cu teamă apropierea unei fiinţe necunoscute şi teribile. Pe scări erau paşii îngerului morţii. Sus, sus, sus. Lypiatt se simţi tremurând când sunetul de paşi se apropie. Ştiu cu certitudine că în câteva secunde va muri. Călăul îi legase deja mâinile; soldaţii din plutonul de execuţie îşi ridicaseră deja puştile. Unu, doi… se gândi la doamna Viveash stând, cu capul gol, cu vântul suflându-i prin păr, la baza steagului din locul în care regina Victoria admirase priveliştea îndepărtată a ţinutului Selborne; se gândi la zâmbetul ei suferind; îşi aminti că, odată, i-a luat capul între mâinile ei şi l-a sărutat: „Pentru că eşti aşa un prost de aur“, spusese ea, râzând. Trei… Se auzi un ciocănit uşor în uşă. Lypiatt îşi duse mâna la inimă. Uşa se deschise.

În cameră intră un omuleţ cu înfăţişare de pasăre, cu un nas lung şi ascuţit şi ochi la fel de rotunzi, de negri şi de strălucitori ca nişte nasturi.

— Domnul Lydgate, bănuiesc? începu el, apoi se uită la o carte de vizită pe care erau scrise, citeţ, un nume şi o adresă. Lypiatt, vreau să zic. Mii de scuze. Domnul Lypiatt?

Lypiatt se rezemă de spătarul scaunului şi închise ochii. Chipul îi era la fel de alb ca hârtia. Respira greu şi avea tâmplele ude de transpiraţie, de parcă ar fi alergat.

— Am găsit uşa de jos deschisă, aşa că am venit direct aici. Sper că veţi scuza…

Necunoscutul zâmbi a scuză.

— Cine sunteţi? întrebă Lypiatt, deschizând din nou ochii. Inima încă îi mai bătea cu putere; după furtună, se calmă singură treptat. Se trase înapoi de pe marginea puţului înspăimântător; încă nu sosise vremea să plonjeze în el.

— Mă numesc Boldero, Herbert Boldero, zise necunoscutul. Prietenul nostru comun, domnul Gumbril, domnul Theodore junior, clarifică el, a sugerat că aş putea să vin să vă văd în legătură cu o chestiune de care şi el, şi eu suntem interesaţi şi care poate că o să vă intereseze şi pe dumneavoastră.

Lypiatt dădu din cap, fără să spună nimic.

Între timp, domnul Boldero privi prin atelier cu ochii lui de pasăre. Portretul doamnei Viveash, aproape terminat acum, era prins pe şevalet. Se apropie de el, cu un aer de cunoscător.

— Îmi aminteşte foarte mult de Bacosso, zise el. Foarte mult, cu adevărat, dacă pot să spun aşa. De asemenea, un pic de… – şovăi, încercând să se gândească la numele celuilalt tip despre care vorbise Gumbril. Dar, fiind incapabil să-şi aducă aminte silabele neimpresionante din Derain, jucă la sigur şi spuse – …de Orpen.

Domnul Boldero se uită întrebător la Lypiatt, ca să vadă dacă are dreptate.

Lypiatt tot nu scoase o vorbă. Părea, de fapt, să nu fi auzit ce se spusese.

Domnul Boldero văzu că nu prea folosea la nimic să discute despre arta modernă. Tipul ăsta, se gândi, arată de parcă ar fi ceva în neregulă cu el. Spera să nu aibă gripă. Erau o mulţime de cazuri.

— Această mică daraveră de care vă spuneam, continuă el pe un alt ton, este o propunere de afaceri în care eu şi domnul Gumbril am intrat. O afacere cu pantaloni pneumatici, flutură el graţios din mână.

Lypiatt izbucni brusc în râs, ca un titan cătrănit: Unde se duc muştele? Unde se duc sufletele? Flaşneta, şi acum pantalonii pneumatici! Apoi, la fel de brusc, tăcu din nou. Mai multă literatură? Încă un rol?

— Continuaţi, zise el. Îmi cer scuze.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse indulgent domnul Boldero. Ştiu că ideea pare un pic comică, dacă pot să zic aşa, la început. Dar vă asigur, o să iasă bani din ea, domnule Lydgate… domnule Lypiatt. Bani! (Domnul Boldero făcu o pauză

teatrală.) Ei bine, continuă el după un moment, ideea noastră era să lansăm noul produs cu o campanie de publicitate bună, în pas cu moda. Să cheltuim câteva mii în ziare şi apoi să o facem în forţă la metrou şi pe panourile publicitare, alături de cele de la Owbridge's[227], John Bull[228] şi Golden Ballot[229]. Ei, pentru asta, domnule Lypiatt, vom avea nevoie, după cum vă puteţi imagina, de câteva imagini bune, uimitoare. Domnul Gumbril v-a pomenit numele şi a sugerat să vin să aflu dacă aţi fi amabil să ne ajutaţi cu talentul dumneavoastră în această chestiune. Şi, permiteţi-mi să adaug, domnule Lypiatt, zise el cu sinceră căldură, că după ce am văzut acest exemplu al artei dumneavoastră – şi arătă spre portretul doamnei Viveash – consider că aţi fi capabil în cel mai înalt grad să…

Nu apucă să-şi termine fraza, căci în acel moment Lypiatt sări de pe scaun şi, scoţând un sunet animalic, ascuţit şi nearticulat, se repezi la finanţist, îl prinse cu ambele mâini de gât, îl scutură, îl aruncă la pământ, apoi îl ridică iar de gulerul hainei şi îl îmbrânci spre uşă, lovindu-l cu picioarele în timp ce mergea. Un ultim şut îl trimise pe domnul Boldero de-a dura pe scările abrupte. Lypiatt alergă după el în jos pe scări, însă domnul Boldero se ridică, deschise uşa de la intrare, se strecură afară, trânti uşa în urma lui şi o luă la fugă pe străduţa înfundată înainte ca Lypiatt să apuce să ajungă la parter.

Lypiatt deschise uşa şi se uită afară. Domnul Boldero era deja departe, aproape la arcada în stilul lui Piranesi. Îl urmări cu privirea până când se făcu nevăzut, apoi se duse sus şi se aruncă pe pat cu faţa în jos.

20

Zoe încheie discuţia înfigând un inch[230] şi jumătate din vârful unui briceag în braţul drept al lui Coleman şi fugind afară din apartament, trântind uşa în urma ei. Coleman era obişnuit cu aşa ceva; tocmai genul ăsta de lucruri erau motivul pentru care se mai afla acolo. Trase afară cu atenţie briceagul care îi rămăsese înfipt în braţ. Se uită la lamă şi se simţi uşurat să vadă că nu era atât de murdară cum ar fi fost de aşteptat. Găsi nişte vată, şterse sângele care dădea pe-afară şi tamponă rana cu iod. Apoi se apucă să o bandajeze. Dar să-ţi legi un bandaj în jurul braţului stâng nu e uşor. Lui Coleman i se păru imposibil să menţină ghemotocul de vată la locul lui, imposibil să strângă bandajul suficient de mult. După un sfert de oră, reuşise doar să se mânjească din belşug cu sânge, iar rana era tot nelegată. Renunţă să mai încerce şi se mulţumi să şteargă sângele pe măsură ce acesta curgea din rană.

— Şi îndată a ieşit din ea sânge şi apă[231], zise el cu glas tare şi se uită la pata roşie de pe vată.

Repetă cuvintele iar şi iar, apoi – când ajunse la a cincisprezecea oară – izbucni în râs.

Deodată se auzi soneria din bucătărie. Cine putea fi? Se duse la uşa de la intrare şi deschise. Pe palier se afla o tânără înaltă şi zveltă, cu ochi oblici, ca de chinezoaică, şi gură mare, îmbrăcată elegant într-o rochie neagră garnisită cu alb. Încă ţinând vata apăsată pe braţul care sângera, Coleman se înclină cât de graţios putu.

— Poftiţi înăuntru, zise el. Aţi picat exact la ţanc. Sunt pe punctul de-a muri din cauza sângerării. Şi îndată a ieşit din ea sânge şi apă. Intraţi, intraţi, adăugă el, văzând că tânăra femeie stătea încă, nehotărâtă, în prag.

— Voiam să-l văd pe domnul Coleman, zise ea, bâlbâindu-se un pic şi arătându-şi stânjeneala roşind.

— Eu sunt Coleman. (Îndepărtă o clipă vata de pe braţ şi se uită cu un aer de expert la sângele de pe ea.) Însă foarte curând voi înceta să mai fiu acea persoană, dacă nu veniţi să-mi legaţi rana.

— Dar dumneavoastră nu sunteţi domnul Coleman pe care-l credeam eu, zise tânăra şi mai jenată. Aveţi barbă, e adevărat, dar…

— Atunci trebuie să mă resemnez cu părăsirea acestei vieţi, nu-i aşa? (Făcu un gest de disperare, ridicându-şi ambele mâini.) Afară, afară, Coleman temporar. Afară, pată afurisită, zise el, dând să închidă uşa.

Tânăra îl opri brusc.

— Dacă aveţi într-adevăr nevoie să fiţi bandajat, o voi face, desigur, zise ea. Mi-am luat în timpul războiului examenul pentru acordarea primului ajutor.

Coleman redeschise uşa.

— Salvat, spuse el. Intraţi.

Fusese ideea excentrică a lui Rosie să meargă în ziua precedentă direct acasă la Toto de la domnul Mercaptan. Avea să-l vadă imediat, să-l întrebe ce intenţionase prin festa aceea stupidă pe care i-o jucase. O să-i facă o morală zdravănă. Ba chiar o să-i spună că nu vrea să-l mai vadă niciodată. Dar, desigur, dacă el se va arăta suficient de spăşit şi va da o explicaţie rezonabilă, ea va consimţi – o, fără tragere de inimă – să-i acorde din nou favorurile. Îşi închipuia că, în cercurile neconvenţionale, lipsite de prejudecăţi, în care se învârtea acum, o astfel de glumă era un simplu fleac. Ar fi fost absurd să se certe serios pe tema asta. Totuşi, era hotărâtă să-i dea lui Toto o lecţie.

Însă atunci când, în cele din urmă, a părăsit budoarul minunat al domnului Mercaptan, era prea târziu ca să se gândească să meargă tocmai până în Pimlico, la adresa pe care i-o dăduse el. A decis să amâne acest lucru până a doua zi.

Aşa că în ziua următoare, la vremea cuvenită, o pornise spre Pimlico – în Pimlico, şi încă pentru a vedea un bărbat pe nume Coleman! I se părea cam lipsit de strălucire şi cam de mâna a doua, după Sloane Street şi domnul Mercaptan. Bietul Toto! – vivacitatea domnului Mercaptan îl făcea să pară oarecum tern. Eseul despre *Jus primae noctis* – ah!

Mergând prin labirinturile neplăcute din Pimlico, se gândea la asta şi, gândindu-se la asta, zâmbi. Bietul Toto! Şi, de asemenea, nu trebuia să uite, prostul, răutăciosul, stupidul Toto! Se hotărâse cu exactitate ce anume să-i spună; ba chiar se hotărâse şi ce anume avea să-i spună Toto ei. Iar când scena se va termina, se vor duce să ia cina la Café Royal – la etaj, unde ea nu a mai fost niciodată. Şi o să-l facă un pic gelos spunându-i cât de mult i-a plăcut de domnul Mercaptan; însă nu foarte gelos. Tăcerea e de aur, obişnuia să-i zică tatăl ei când o apucau istericalele şi voia să le spună lucruri nepoliticoase tuturor celor din preajmă. Tăcerea, cu privire la anumite lucruri, este sigur de aur.

Pe străduţa mohorâtă ce se desprindea din Lupus Street, către care fusese îndrumată, Rosie găsi numărul şi, în şirul de sonerii şi cărţi de vizită, găsi şi numele. Urcă scările repede, cu paşi hotărâţi.

„Ei bine“, avea ea de gând să spună de îndată ce-l vedea, „credeam că eşti o fiinţă civilizată.“ Domnul Mercaptan lăsase să-i scape o aluzie că, de fapt, Coleman nu era prea civilizat; o aluzie a fost de-ajuns pentru Rosie. „Însă văd că m-am înşelat“, avea ea să continue. „Nu vreau să mă întovărăşesc cu neciopliţii.“ Doamna năzuroasă îl alesese pentru că era un tânăr poet, nu un ţărănoi.

Cu toate acestea bine repetate, Rosie apăsă pe sonerie. Iar apoi uşa s-a deschis şi a apărut acest uriaş cazac bărbos, care i-a zâmbit, care s-a uitat la ea cu ochi strălucitori şi periculoşi, care a citat din *Biblie* şi care sângera ca un porc. Avea sânge pe cămaşă, sânge pe pantaloni, sânge pe mâini, urme de sânge pe faţă; până şi marginea blondă a bărbii lui, băgă ea de seamă, era stropită ici şi colo cu sânge. A fost prea mult, la început, chiar şi pentru indiferenţa ei aristocratică.

În cele din urmă însă, l-a urmat printr-un mic vestibul într-o cameră luminoasă, văruită, în care nu era altă mobilă în afară de o masă, câteva scaune şi o somieră imensă cu saltea, care stătea ca o insulă în mijlocul încăperii şi servea drept pat sau sofa, după

cum o cereau împrejurările. Deasupra poliţei căminului era prinsă în piuneze o reproducere foto a studiului lui Leonardo despre anatomia iubirii. Nu existau alte tablouri pe pereţi.

— Toate instrumentele sunt aici, zise Coleman, arătând spre masă. Plasturi, bandaje, vată, iod, tifon, mătase impermeabilă. Le ţin la îndemână pentru astfel de accidente mărunte.

— Reuşiţi adesea să vă tăiaţi la braţ? întrebă Rosie.

Îşi scoase mănuşile şi desfăcu un pachet nou de plasturi.

— Ajungi să fii tăiat, explică el. Mici divergenţe de opinie. Şi dacă ochiul tău te face să te poticneşti, scoate-l şi leapădă-l de la tine[232]; să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi[233]. Prin urmare: dacă ochiul lui te face să te poticneşti – aţi înţeles? Noi trăim după principii creştine aici.

— Dar cine sunt „noi“? întrebă Rosie, dând pentru ultima oară cu iod pe rană şi apoi fixând un bandaj mare peste ea.

— Doar eu şi… cum să mă exprim? … camarada mea, răspunse Coleman. Ah! Sunteţi nemaipomenit de pricepută la treaba asta, continuă el. Sunteţi prototipul adevăratei infirmiere de spital; toate instinctele materne. Când durerea şi chinul îţi încreţesc fruntea, o deformare interesantă[234], totuşi, aşa cum obişnuiam noi să zicem în vremurile bune de demult, când erau la modă calamburul şi spoonerismul[235].

Rosie râse.

— O, nu-mi petrec tot timpul legând răni, zise ea, întorcându-şi pentru o clipă ochii de la bandaj. După uimirea iniţială, se simţea din nou calmă, ca de obicei.

— Bravo! ţipă Coleman. Le şi provocaţi, nu-i aşa? Mai întâi provocaţi şi apoi le vindecaţi, după grozava metodă homeopată. Minunat! Vedeţi ce are Leonardo de spus despre asta, zise el, indicându-i cu mâna rămasă liberă fotografia de deasupra şemineului.

Rosie, care observase tabloul când intrase în cameră, preferă să nu se uite prea atent a doua oară.

— Cred că e cam dezgustător, zise ea, foarte ocupată cu bandajul.

— Ah! Dar tocmai asta e ideea, tocmai ăsta e şi scopul, spuse Coleman, iar ochii lui albaştri şi limpezi se însufleţiră cu luminiţe jucăuşe. Asta e frumuseţea marii pasiuni. Este dezgustătoare. Citeşti ce au de spus despre iubire Părinţii Bisericii. Ei sunt oamenii potriviţi. Odo de Cluny, nu-i aşa, a fost cel care a numit-o pe femeie *saccus stercoris*, un sac de murdărie. *Si quis enim considerat quae intra nares et quae intra fauces et quae intra ventrem lateant, sordes ubique reperiet*. Latina răsuna în gura lui Coleman asemenea unui tunet elocvent. *Et si nec extremis digitis flegma vel stercus tangere patimur, quomodo ipsum stercoris saccum amplecti desideramus*.[236] Magnific! exclamă el, lingându-şi buzele.

— Nu înţeleg latina şi mă bucur de asta, zise Rosie. Iar bandajul dumneavoastră e gata. Priviţi.

— Interesantă deformare! (Coleman zâmbi în semn de mulţumire.) Însă mă tem că episcopul Odo nu v-ar fi cruţat, nici măcar pentru faptele dumneavoastră bune. Şi cu atât mai puţin pentru frumuseţea dumneavoastră, care nu ar fi făcut decât să-l provoace să insiste şi mai mult asupra secretelor viscerale pe care aceasta le tăinuieşte.

— Ei, zău aşa! protestă Rosie.

I-ar fi plăcut să se ridice şi să plece, însă ochii albaştri ai cazacului luceau la ea cu o expresie atât de stranie şi el îi zâmbea atât de enigmatic, încât ea se pomeni rămânând pe loc, ascultând cu o plăcere scârbită vorbăria lui grăbită, hohotele lui de râs intenţionat înspăimântătoare.

— Ah! exclamă el, ridicând mâinile în sus. Ce senzualişti erau oamenii ăştia din vechime! Ce sentiment de voluptate autentică aveau pentru mizerie, tristeţe, sordid şi plictiseală şi pentru toate grozăviile viciului. Pretindeau că, enumerându-i grozăviile, încearcă să îi sfătuiască pe oameni să

renunţe la el. Dar, de fapt, spunând adevărul despre viciu, nu-l făceau decât să fie şi mai picant în ochii lor. *O esca vermium. O massa pulveris!*[237] Ce îmbrăţişări scabroase! Să conjugi verbul copulativ, plictisit, cu un sac de măruntaie – ce ar putea fi mai splendid, mai pătrunzător, mai delirant de scârbos?

Îşi dădu capul pe spate cu o mişcare bruscă şi râse; i se zguduiau vârfurile stropite cu sânge ale bărbii blonde. Rosie se uita la ele, fascinată de silă.

— Aveţi sânge pe barbă, se simţi ea obligată să spună.

— Şi ce dacă? De ce n-ar trebui să fie acolo? întrebă Coleman.

Rosie simţi că roşeşte, încurcată.

— Doar pentru că e cam neplăcut. Nu ştiu de ce. Dar este.

— Ce motiv pentru a-mi cădea imediat în braţe! zise Coleman. Să fii sărutată de o barbă este oricând îndeajuns de rău. Însă de o barbă însângerată – închipuiţi-vă!

Rosie se cutremură.

— La urma urmei, zise el, ce mai e interesant sau amuzant în a face lucrurile obişnuite în modul evident? Life *au naturel*. (Clătină din cap.) Trebuie să-ţi procuri usturoi şi şofran. Credeţi în Dumnezeu?

— Nu prea mult, răspunse Rosie, zâmbind.

— Vă compătimesc. Cu siguranţă existenţa vi se pare cumplit de anostă. De îndată ce veţi crede, totul va deveni de o mie de ori mai mare decât în realitate. Simboluri falice de cinci sute de picioare[238] înălţime, ridică el din mână. Un şir de dinţi pe care s-ar putea alerga cursa de o sută de yarzi[239]. (Rânji la ea prin barbă.) Răni suficient de mari încât prin înfundăturile lor purulente să treacă o diligenţă cu şase cai. Fiecare manifestare neînsemnată devenind pe veci semnificativă. Doar atunci când crezi în Dumnezeu şi, mai ales, în iad, poţi cu adevărat să începi să savurezi viaţa. De exemplu, când peste câteva secunde veţi capitula în faţa insistenţelor bărbii mele însângerate, cu cât mai mult v-ar plăcea asta dacă aţi putea crede că săvârşiţi păcatul faţă de Sfântul Duh –

dacă v-aţi gândi întruna, cu calm şi indiferenţă, pe toată durata desfăşurării daraverii: Toată treaba asta nu e doar un păcat groaznic, ci este şi doar o defecare hidoasă, grotescă, o…

Rosie ridică mâna, spunând:

— Sunteţi cu adevărat îngrozitor.

Coleman îi zâmbi. Totuşi, ea nu plecă.

— Cine nu e cu mine, e împotriva mea, spuse Coleman. Dacă nu poţi să te hotărăşti să fii cu, e de bună seamă mai bine să fii în mod pozitiv împotrivă, decât să fii doar indiferent într-un mod negativ.

— Absurdităţi! exclamă slab Rosie.

— Când îmi fac amanta „câine nimfoman“, ea se năpusteşte cu un briceag în braţul meu.

— Ei, şi vă place? întrebă Rosie.

— Pătrunzător, răspunse el. Este în acelaşi timp sordid până în ultimul şi cel mai josnic grad şi pe veci semnificativ.

Coleman rămase tăcut, iar Rosie nu mai spuse nici ea nimic. Îşi dori în van să fi fost Toto în locul acestui cazac oribil şi periculos. S-ar fi cuvenit ca domnul Mercaptan să o avertizeze. Numai că, desigur, a presupus că ea cunoştea deja creatura. Ridică privirea spre el şi îi descoperi ochii strălucitori fixaţi asupra ei; râdea în tăcere.

— Nu vreţi să ştiţi cine sunt? întrebă ea. Şi cum am ajuns aici?

— Câtuşi de puţin, răspunse el, clătinând prietenos din cap.

Rosie se simţi, cumva, mai neajutorată ca niciodată.

— De ce nu? întrebă ea, cât de curajos şi impertinent putu.

— De ce să vreau? îi răspunse Coleman printr-o altă întrebare.

— Ar fi o curiozitate firească.

— Dar ştiu tot ce vreau să ştiu, spuse el. Sunteţi femeie sau, în orice caz, prezentaţi toate stigmatele unei femei. Nu foarte somptuos dezvoltate, daţi-mi voie să adaug. Nu aveţi picioare de lemn. Aveţi pleoape care vă flutură în sus şi în jos peste ochi

asemenea unui oblon mobil în faţa unei lămpi de semnalizare, scriind literă cu literă, într-un cod familiar: A.M.O.R. [240], şi, dacă nu mă înşel, nu pe celelalte: C.A.S.T.I.T.A.S.[241]. Aveţi o gură care arată ca şi cum ar şti cum să guste şi cum să muşte. Dumneavoastră…

Rosie sări în picioare.

— Plec, zise ea.

Coleman se lăsă pe spătarul scaunului şi râse cu hohote răsunătoare.

— Să muşte, să muşte, să muşte. De treizeci şi două de ori, spuse el, apoi deschise şi închise gura cât de repede putu, astfel încât dinţii să îi clănţăne cu un zgomot sec, de oase lovite unul de altul. Fiecare muşcătură de treizeci şi două de ori. Asta a spus domnul Gladstone. Şi, de bună seamă, domnul Gladstone – îşi clănţăni el iar dinţii albi şi ascuţiţi –, domnul Gladstone ar trebui să ştie.

— La revedere, zise Rosie din uşă.

— La revedere, îi strigă Coleman la rândul său şi, imediat după aceea, sări în picioare şi traversă camera, alergând spre ea.

Rosie scoase un ţipăt, se strecură pe uşă şi, trântind-o în urma ei, fugi prin vestibul şi începu să bâjbâie la încuietoarea uşii ce dădea afară. Nu se deschidea, nu se deschidea. Rosie tremura; îi era greaţă din cauza fricii. La uşa din spatele ei se auzi un clănţănit. Se auzi un hohot puternic de râs, iar apoi simţi mâinile cazacului pe braţele ei. Faţa lui se iţi peste umărul ei şi barba blondă şi împroşcată cu sânge o zgârie pe gât şi pe obraji.

— O, nu, nu, nu! imploră ea, întorcându-şi capul.

Apoi, deodată, începu să plângă coleric.

— Lacrimi! exclamă Coleman cu încântare. Lacrimi adevărate! (Se aplecă avid înainte să le şteargă cu un sărut, să le bea pe măsură ce se rostogoleau pe chipul ei.) Ce beţie, zise el, ridicând privirea în tavan ca un pui care a luat o înghiţitură de apă, apoi îşi linse buzele.

Plângând cu hohote de nestăpânit, Rosie găsi că nu se simţise în viaţa ei, în rolurile pe care le jucase, de mare doamnă năzuroasă, atât de umilită.

21

— Ei bine, iată-mă din nou, zise Gumbril.

— Deja? Doamna Viveah fusese forţată de o durere atroce de cap să vină acasă să se odihnească după prânzul luat cu Piers Cotton. Îşi hrănise durerea lacomă cu Piramidon şi acum stătea întinsă pe sofaua tapisată de Dufy, aşezată sub portretul ei în mărime naturală pictat de Jacques-Emile Blanche. Capul îi era acum mult mai bine, dar se plictisea. Când slujnica o anunţase că a venit Gumbril, dăduse poruncă să fie lăsat să intre. Sunt foarte bolnavă, continuă ea, cu glas stins. Uită-te la mine, arătă ea spre sine însăşi, şi din nou la mine. De astă dată îşi îndreptă mâna spre strălucirea pasională a portretului. Înainte şi după. Ca în reclame, ştii. Fiecare imagine spune o poveste.

Râse slab, apoi făcu o mică grimasă şi, aspirând aerul dintre buze, îşi puse o mână pe frunte.

— Biata mea Myra. (Gumbril îşi trase un scaun lângă sofa şi se aşează acolo ca un doctor la căpătâiul pacientului.) Dar înainte şi după ce? întrebă el, pe un ton aproape profesional.

— Nu ştiu, zise doamna Viveash, schiţând o ridicare din umeri aproape imperceptibilă.

— Nu gripă, sper?

— Nu, nu cred.

— Nu iubire, din întâmplare?

Doamna Viveah nu se hazardă să mai râdă; se mulţumi să zâmbească agonizant.

— Ar fi fost o pedeapsă dreaptă, după ce mi-ai făcut, continuă Gumbril.

— Ce ţi-am făcut? întrebă doamna Viveah, deschizând larg ochii albaştri şi spălăciţi.

— Doar mi-ai distrus existenţa.

— Te porţi ca un copil, Theodore. Spune ce vrei să spui fără aceste fraze măreţe, prosteşti. Vocea ei de muribundă avea o nuanţă de nerăbdare.

— Păi, ce vreau să zic e doar atât. M-ai împiedicat să merg s-o văd pe singura persoană pe care voiam cu adevărat s-o văd în viaţa mea. Iar ieri, când am încercat să o văd, plecase. A dispărut. Şi iată-mă aici, părăsit în vid.

Doamna Viveash închise ochii.

— Cu toţii suntem în acest vid, zise ea. O să ai, totuşi, companie din belşug, să ştii. Tăcu o clipă, apoi adăugă: Cu toate astea, îmi pare rău. De ce nu mi-ai spus? Şi de ce pur şi simplu nu mi-ai dat atenţie şi nu te-ai dus, totuşi?

— Nu ţi-am spus pentru că, atunci, nu ştiam, răspunse Gumbril. Şi nu m-am dus fiindcă nu voiam să mă cert cu tine.

— Îţi mulţumesc, zise doamna Viveash şi îl bătu uşurel pe mână. Dar acum ce ai de gând să faci? Să nu te certi cu mine nu este, mă tem, decât o satisfacţie oarecum negativă.

— Intenţionez să plec din ţară mâine-dimineaţă, spuse Gumbril.

— A, remediul clasic… Însă nu ca să împuşti vreun vânat mare, sper?

Ea se gândi la Viveash printre triburile de tikki-tikki şi muşte ţeţe. A fost un individ fermecător; fermecător, dar… dar ce?

— Dumnezeule mare! exclamă Gumbril. Drept cine mă iei? Vânat mare! (Se lăsă pe spătarul scaunului şi începu să râdă din toată inima, pentru prima oară de când se întorsese de la Robertsbridge, cu o seară înainte. Atunci se simţise ca şi cum nu avea să mai râdă niciodată.) Mă vezi pe mine cu o cască de safari, cu o puşcă de elefanţi[242]?

Doamna Viveash îşi puse mâna pe frunte.

— Te văd, Theodore, dar încerc să mă gândesc că ai arăta destul de normal; din cauza capului meu.

— Mai întâi voi merge la Paris, zise Gumbril. După aceea, nu ştiu. Voi merge oriunde cred că

oamenii vor cumpăra pantaloni pneumatici. Voi călători în scop de afaceri.

De data asta, în ciuda capului ei, doamna Viveash râse.

— Mă gândeam să dau un banchet de adio în cinstea mea, continuă Gumbril. Vom face un tur înainte de cină, dacă te vei simţi îndeajuns de bine, şi vom strânge câţiva prieteni. Apoi, în cea mai profundă întristare, vom mânca şi vom bea. Iar dimineaţă, nebărbierit, epuizat şi plin de scârbă, voi lua trenul din gara Victoria, simţindu-mă recunoscător că plec din Anglia.

— Aşa vom face, zise doamna Viveash cu glas stins şi îndărătnic de pe sofaua care era aproape un pat de moarte autentic. Şi, între timp, vom servi un al doilea ceai şi tu vei sta de vorbă cu mine.

Fu adus taninul. Gumbril se apucă să vorbească şi doamna Viveash să asculte – să asculte şi, din când în când, să îşi dea pe frunte cu apă de toaletă şi să miroasă un pic din sărurile cu amoniac.

Gumbril vorbea. Povesti despre ceremoniile de împerechere ale caracatiţelor, despre ritualurile săvârşite în cea mai mare încâlceală în grotele submarine verzi din Oceanul Indian. Dat fiind un total de şaisprezece braţe, câte permutări şi combinaţii de mângâieri? Iar în mijlocul fiecărui mănunchi de braţe, o gură ca un plisc de papagal Macaw.

Pe partea din spate a lunii, obişnuia să îl asigure prietenul său Umbilikov, misticul, sufletele morţilor în formă de mici băşici – semănând cu perlele de tapioca umflate – se îngrămădesc unele peste altele până când se strivesc şi se apasă unele pe altele cu o presiune crescândă. În lumea exoterică, această comprimare de pe partea din spate a lunii este cunoscută, în mod eronat, ca iad. Cât despre constelaţia Scorpionului – acesta a fost primul dintre toate constelaţiile care a avut o şiră a spinării propriu-zisă. Deoarece, printr-un efort de voinţă, el şi-a înghiţit armura exterioară, a comprimat-o şi a reconstruit-o în interiorul corpului şi a devenit, astfel,

primul vertebrat. Aceasta a fost, după cum se poate crede, o zi de seamă în istoria cosmică.

Chiriile în clădirile astea noi de pe Regent Street şi Piccadilly ajung şi până la trei-patru sute de lire pe metrul pătrat. Deocamdată, toată frumuseţea imaginată de Nash a murit şi acum domneşte din nou haosul şi barbaria, chiar şi pe Regent Street. Fantoma lui Gumbril senior mergea tiptil prin încăpere.

Cine trăieşte mai mult: bărbatul care ia heroină doi ani şi moare sau bărbatul care trăieşte cu friptură de vită, apă şi cartofi până la nouăzeci şi cinci de ani? Unul îşi petrece cele douăzeci şi patru de luni în eternitate. Toţi anii celui care mănâncă friptură de vită sunt trăiţi doar în timp.

— Pot să-ţi spun totul despre heroină, zise doamna Viveash.

Lady Capricorn, înţelese el, îşi păstra patul încă vacant. Cât ar fi admirat Rubens acele perne de mătase, acei gigantici trandafiri de dulceaţă, acele perle rotunde şi roz ale ei, mai mari decât cele descoperite de căpitanul Nemo în scoica străveche! Şi acel foşnet cald, uscat, de carne pe carne atunci când păşeşte, mişcând un picior, apoi aducându-l în faţă şi pe celălalt.

Apropo de caracatiţe, vezica înotătoare a peştilor de mare adâncime este umplută cu oxigen aproape complet pur. *C'est la vie*[243] – ridică Gumbril din umeri.

Pe păşunile alpine, cosaşii îşi încep zborul, zbârnâind ca nişte cosaşi automaţi, de jucărie. Şi cei cafenii, invizibili, se arată brusc atunci când trec razant pe deasupra florilor – o linie de fulger albastru, un arc lung de stacojiu. Apoi, aripa de deasupra se închide peste cea colorată de dedesubt şi cosaşii sunt din nou nişte scripcari invizibili care îşi freacă picioruşele, asemenea lui lady Capricorn, la picioarele florilor impozante.

Falsificatorii conferă patină fildeşurilor medievale dându-le cu împrumut evreicelor corpolente, ca să le poarte câteva luni, atârnate ca o amuletă, între sâni.

În cimitirele italiene, criptele de familie sunt făcute din sticlă şi fier, la fel ca serele.

Sir Henry Griddle s-a însurat, în sfârşit, cu doamna nobilă cu faţă de porc.

Fresca lui Piero della Francesca, înfăţişând Învierea, de la San Sepolcro este cea mai frumoasă pictură din lume şi hotelul de acolo este departe de-a fi prost. Scriabin = *le* Ceaikovski *de nos jours*[244]. Cel mai anost pictor peisagist este Marchand. Cel mai bun poet…

— Mă plictiseşti, zise doamna Viveash.

— Trebuie să vorbesc despre iubire, atunci? întrebă Gumbril.

— Aşa se pare, răspunse doamna Viveash, închizând ochii.

Gumbril povesti anecdota despre Jo Peters, Connie Asticot şi Jim Baum. Anecdota despre Lola Knopf şi baroneasa Gnomon. Despre Margherita Radicofani, el însuşi şi pastorul Meyer. Despre lordul Cavey şi micuţul Toby Nobes. După ce termină cu toate acestea, văzu că doamna Viveash adormise.

Nu se simţi măgulit. Însă un pic de somn avea să-i facă foarte bine la durerea de cap, reflectă el. Şi, ştiind că, dacă ar înceta să vorbească, ea s-ar trezi probabil din cauza vidului subit al tăcerii, continuă să vorbească încet, de unul singur.

— De data asta, când voi fi în străinătate, voi începe de-adevăratelea să-mi scriu biografia, monologă el. Nimic nu se compară cu o cameră de hotel, ca să lucrezi în ea. (Se scărpină gânditor în cap şi chiar se scobi în nas, unul dintre proastele sale obiceiuri atunci când era singur.) Cei care mă cunosc vor crede că ceea ce scriu despre şaretă şi mama şi flori şi aşa mai departe este scris doar pentru că ştiu aici – îşi scărpină el capul un pic mai tare pentru a-şi arăta sieşi că se referă la creierul său – că acesta e genul de lucruri despre care se cuvine să scrii. Vor crede că sunt un fel de Romain Rolland şters, care încearcă zadarnic să pretindă că simte emoţiile şi că posedă considerabila experienţă spirituală pe care oamenii cu adevărat importanţi le simt şi o au. Şi

poate că vor avea dreptate. Poate că Viaţa lui Gumbril va fi un substitut inferior în mod la fel de vădit ca Viaţa lui Beethoven. Pe de altă parte, s-ar putea să fie uimiţi să descopere că este articolul original. Vom vedea. (Gumbril dădu încet din cap, în timp ce transfera doi penny din buzunarul drept al pantalonilor în buzunarul stâng. Fu oarecum supărat că aceste monede de cupru se amestecaseră din greşeală cu cele din argint. Argintul era pentru buzunarul din dreapta, cuprul pentru buzunarul din stânga. Era una dintre legile pe care aducea mare ghinion să le încalce.) Am o premoniţie că în curând s-ar putea să devin un sfânt, continuă el. Un sfânt fără succes, fluctuant, asemenea unei lumânări care stă să se stingă. Cât despre dragoste – mda, mda. Şi în ce priveşte oamenii pe care i-am cunoscut – voi sublinia că am cunoscut cei mai remarcabili oameni din Europa şi că am spus despre ei toţi ceea ce am spus despre prima mea legătură amoroasă: „Asta e tot?“.

— Chiar ai spus asta despre prima ta legătură amoroasă? întrebă doamna Viveash, care se trezise din nou.

— Tu nu ai spus la fel?

— Nu, eu am zis: Asta *e* tot – totul, universul. În iubire, e totul sau nimic.

Închise ochii şi adormi iar, aproape imediat.

Gumbril îşi continuă cântecul de leagăn-monolog.

— „Această cărţulie minunată“… *The Scotsman*. „Acest talmeş-balmeş de obscenitate, bârfă şi falsă psihologie“… *Darlington Echo*. „Vărul primar al domnului Gumbril este Sfântul Francisc Xavier, vărul lui de-al doilea este contele de Rochester, vărul lui de-al treilea e Bărbatul Simţitor, vărul lui de-al patrulea e David Hume“… *Court Journal*. (Gumbril obosise deja de gluma sa.) Când mă gândesc cum se risipeşte lumina mea, continuă el, când mă gândesc!… Herr Jesu[245], după cum obişnuia să exclame Fräulein[246] Nimmernein în momentul critic. Gândeşte-te, dragă vacă, gândeşte-te. Acesta

nu e anotimpul din an când creşte iarba. Gândeşte-te, dragă vacă, gândeşte-te, gândeşte-te. (Se ridică de pe scaun şi traversă tiptil încăperea până la masa de scris. Lângă suportul pentru sugativă era un pumnal indian; doamna Viveash îl folosea pe post de cuţit pentru desfăcut scrisorile. Gumbril îl luă şi execută câteva pase cu el.) Degetul mare pe lamă şi loveşte în sus, zise el. În gardă. Fandare. Penetrează până-n plăsele. Înjunghie la vârf, mângâie când ajunge la mâner, spuse el, trecându-şi lama printre degete. Z-zip.

Puse jos pumnalul şi, oprindu-se o clipă ca să se strâmbe la el însuşi în oglinda de deasupra şemineului, se întoarse pe scaunul lui.

La ora şapte, doamna Viveash se trezi. Îşi scutură capul ca să vadă dacă durerea se mai rostogolea încă liberă în craniul ei.

— Chiar cred că sunt bine, zise ea şi, sărind în picioare, strigă: Haide! Mă simt gata de orice.

— Iar eu mă simt ca o hrană pentru viermi, zise Gumbril. Totuşi, *Versiam' a tazza piena il generoso umor*[247]. Fredonă „Cântecul Beţiei“ din opera *Robert Diavolul* şi pe această melodie de o veselie candidă ieşiră din casă.

Taxiul din acea seară îi costă mai multe lire. L-au pus pe şofer să conducă de colo până colo, ca o navetă, dintr-un capăt al Londrei în celălalt. De fiecare dată când treceau prin Piccadilly Circus, doamna Viveash se apleca în afară pe geam, ca să se uite la reclamele luminoase care se profilau pe cer, executându-şi neîncetatul lor dans al Sfântului Vitus[248] deasupra monumentului contelui de Shaftesbury.

— Cât le ador! zise ea prima dată când trecură pe lângă ele. Roţile alea care zbârnâie periodic până când de sub ele ies scântei; maşina aia care se precipită; şi sticla aia frumoasă de porto care umple paharul şi apoi dispare şi reapare, umplându-l din nou. Foarte grozav.

— Foarte revoltător, o corectă Gumbril. Lucrurile astea sunt simbolul epileptic a tot ce e mai

animalic şi mai idiot în viaţa contemporană. Priveşte la lucrurile alea nesuferite şi apoi uită-te la asta, arătă el spre clădirea Departamentului Pompierilor de pe latura nordică a lui Piccadilly Circus. Aici se află decenţa, demnitatea, frumuseţea, armonia. Iar acolo pâlpâie, trăncăneşte şi se schimonoseşte – ce? Agitaţia, zăpăceala, refuzul de-a gândi, orice pentru o viaţă zbuciumată.

— Ce pedant adorabil eşti! (Se întoarse de la geam, îşi puse mâinile pe umerii lui şi îl privi.) Extraordinar de ridicol!

Şi îl sărută.

— Nu o să mă faci să-mi schimb părerea. (Gumbril îi zâmbi.) *Eppur' si muove*[249] – rămân la opinia mea, precum Galileo. Se mişcă şi sunt oribile.

— Ele sunt eu, zise doamna Viveash cu emfază. Lucrurile alea sunt eu.

Mai întâi s-au dus pe străduţa lui Lypiatt. Sub arcada în stilul lui Piranesi. Frânghiile pentru uscat rufe, înnodate de la o fereastră la alta peste stradă, ar fi putut să fie funiile ce alcătuiesc o parte atât de esenţială şi de misterioasă din mobila Închisorilor[250]. Locul mirosea urât. Copiii ţipau. Râsul ca de hiene al fetişcanelor răsuna între zidurile plasate la foarte mică distanţă unele de altele. Tot simţul de responsabilitate socială al lui Gumbril fu stârnit într-o clipă.

Închis toată ziua în camera sa, Lypiatt scrisese – îşi scrisese toată viaţa, toate ideile şi idealurile, totul pentru Myra. Teancul de coli mâzgălite se făcea tot mai mare. Spre seară, încheie. Scrisese tot ce vrusese să scrie. Mâncă rămăşiţele franzelei din ziua trecută şi bău nişte apă, căci îşi dădu brusc seama că postise întreaga zi. Apoi se pregăti să gândească. Se întinse pe marginea puţului şi privi în jos în bezna oarbă.

Încă mai avea revolverul din armată. Îl scoase din sertarul în care îl păstra şi îl încărcă. Îl puse pe geamantanul care-i servea drept noptieră şi se întinse pe pat. Rămase nemişcat, cu toţi muşchii relaxaţi, abia respirând. Se imagină mort. Bătaie de joc! Mai era, totuşi, aruncarea în puţ.

Luă pistolul, se uită pe ţeavă. Neagră şi adâncă precum puţul. Capătul ţevii, lipit de fruntea sa, era ca o gură rece.

Nu exista nimic nou de gândit despre moarte. Nu exista nici măcar posibilitatea unui gând nou. Doar vechile gânduri, vechile întrebări groaznice îi reveneau în minte.

Gura rece pe frunte, degetul apăsat pe trăgaci. Avea să cadă deja, să se prăbuşească. Iar lovitura nimicitoare va fi la fel ca sunetul îndepărtat al morţii pe fundul puţului. Şi după aceea, în tăcere? Vechea întrebare era tot aceeaşi.

După aceea, o să zacă acolo, sângerând. Muştele îi vor bea sângele ca şi cum ar fi o miere roşie. Într-un târziu, vor veni nişte oameni să-l ia de acolo şi juriul medicilor legişti îl va examina la morgă şi va declara că a suferit de o nebunie temporară. Apoi va fi îngropat într-o groapă neagră, va fi îngropat şi va putrezi.

Va mai exista şi altceva între timp? Nu exista nimic nou de gândit sau întrebat. Şi tot nu exista nici un răspuns.

În cameră începu să se lase întunericul. Culorile dispăreau, formele se amestecau laolaltă. Şevaletul şi portretul Myrei erau acum o singură siluetă neagră profilată pe fereastră. Aproapele şi departele fuzionară, deveniră unul singur, ceva continuu în întuneric, deveniră o parte din întuneric. Dincolo de fereastră, amurgul palid devenea mai sumbru. Copiii ţipau ascuţit, jucându-se sub felinarele cu gaz. Râsul fioros, lipsit de veselie, al fetişcanelor era zeflemitor şi ademenitor. Lypiatt întinse mâna şi atinse pistolul.

Jos, la uşa lui, auzi un ciocănit energic. Ridică un pic capul şi ascultă, auzi zgomotul făcut de două voci, una de bărbat şi una de femeie. Recunoscu imediat vocea Myrei. Cealaltă, bănui el, era a lui Gumbril.

— E îngrozitor să te gândeşti că oamenii chiar locuiesc în astfel de locuri, zicea Gumbril. Uită-te la copiii ăia. S-ar cuveni să se pedepsească prin lege naşterea şi creşterea de copii pe strada asta.

— Mă iau întotdeauna drept Fluierarul din Hamelin, spuse doamna Viveash.

Lypiatt se ridică şi se furişă la fereastră. Putea să audă tot ce ziceau.

— Mă întreb dacă Lypiatt e acasă. Nu văd nici un semn de lumină.

— Are draperii groase şi ştiu sigur că întotdeauna îşi scrie poeziile pe întuneric. S-ar putea să compună o poezie.

Gumbril râse.

— Mai bate o dată, zise doamna Viveash. Poeţii sunt întotdeauna absorbiţi, ştii. Iar Casimir e mereu poet.

— *Il Poeta*[251] – cu P mare. Precum D'Annunzio în ziarele italiene, spuse Gumbril. Ştiai că D'Annunzio a pus să i se tipărească nişte cărţi pe pânză impermeabilă pentru baia lui? (Ciocăni din nou în uşă.) Am văzut în *Corriere della Sera* zilele trecute la club. În baie citeşte, de preferat, *Florilegiul* Sfântului Francisc din Assisi. Şi are în săpunieră un stilou cu cerneală rezistentă la apă, ca să poată adăuga câteva fragmente proprii ori de câte ori are chef. Am putea să-i sugerăm asta lui Casimir.

Lypiatt stătea cu braţele încrucişate lângă fereastră, ascultând. Cu câtă uşurinţă aruncau viaţa lui, inima lui, de la unul la celălalt, de parcă era o minge şi jucau un joc! Se gândi brusc la toate ocaziile când el însuşi vorbise cu uşurinţă şi maliţiozitate despre alţii. În acele dăţi, propria persoană i s-a părut întotdeauna sacră. În teorie, ştiai prea bine că alţii vorbeau dispreţuitor despre tine – aşa cum şi tu vorbeai despre ei. În practică – era greu de crezut.

— Bietul Casimir! zise doamna Viveash. Mă tem că expoziţia lui a fost un eşec.

— Eu ştiu sigur că a fost un eşec, spuse Gumbril. Total şi absolut. I-am spus capitalistului meu domesticit că ar trebui să-l angajeze pe Lypiatt pentru reclamele noastre. Ar fi foarte bun pentru ele. Şi asta ar însemna nişte bani adevăraţi la el în buzunar.

— Însă cel mai rău în toată povestea asta e că doar se va simţi jignit de această propunere, zise doamna Viveash şi se uită în sus la fereastră. Nu ştiu de ce casa asta pare groaznic de moartă, continuă ea. Sper că sărmanul Casimir n-a păţit nimic. Am sentimentul foarte neplăcut că s-ar putea să i se fi întâmplat ceva.

— Ah, această faimoasă intuiţie feminină, râse Gumbril.

Ciocăni din nou în uşă.

— Nu mă pot abţine să presimt că s-ar putea să zacă mort acolo, sau delirând sau ceva de genul ăsta.

— Iar eu nu mă pot abţine să presimt că trebuie să fi ieşit în oraş la cină. Va trebui să renunţăm la el, mă tem. Ce păcat. Se împacă atât de bine cu Mercaptan. Ca ursul şi buldogul. Sau, mai curând, ca ursul şi pudelul, ca ursul şi prepelicarul regelui Charles – sau oricare or mai fi câinii ăia micuţi pe care vezi că doamnele din gravurile franţuzeşti din secolul XVIII îi iau în pat cu ele. Hai să mergem.

— Mai bate încă o dată, zise doamna Viveash. S-ar putea să fie cu adevărat preocupat, adormit sau bolnav. (Gumbril bătu.) Acum ascultă. Taci.

Păstrară liniştea; copiii încă urlau în depărtare. Se auzi un zgomot puternic de copite de cal când o căruţă intră cu spatele pe uşa unui grajd din apropiere. Lypiatt stătu nemişcat, cu braţele încă încrucişate la piept. Secundele treceau.

— Nici un sunet, zise Gumbril. Trebuie să fi plecat în oraş.

— Bănuiesc că da, spuse doamna Viveash.

— Haide, atunci. O să mergem să-l căutăm pe Mercaptan.

Le auzi paşii jos în stradă, auzi trântindu-se portiera de la taxi. Motorul pornea. Cu zgomot în viteza întâi, apoi mai puţin gălăgios în viteza a doua, într-un foşnet şoptit în a treia, maşina se îndepărta, prinzând viteză. Zgomotul ei se contopi cu zgomotul general al oraşului. Plecaseră.

Lypiatt se întoarse încet în pat. Îşi dori deodată să fi coborât să răspundă la ultima bătaie în uşă.

Vocile acelea – la marginea puţului, se întorsese să le asculte; chiar pe marginea puţului. Stătu culcat, pe întuneric. Şi i se păru, într-un sfârşit, că plutise departe de pământ, că era singur, că nu se mai afla într-o cameră mică şi întunecoasă, ci într-o beznă fără limite, undeva departe. Mintea i se calmă treptat; începu să se gândească la el însuşi, la tot ce cunoscuse, de la depărtare, de parcă s-ar fi aflat la o mare distanţă.

— Grozave lumini! zise doamna Viveash când trecură din nou prin Piccadilly Circus.

Gumbril nu spuse nimic. Spusese tot ce avea de spus ultima oară.

— Uite încă una, exclamă doamna Viveash când trecură pe lângă Burlington House, pe lângă o fântână cu porto a lui Sandeman. De-ar avea şi o orchestră de jazz automată ataşată la acelaşi mecanism! zise ea cu o undă de regret.

Green Park se întindea solitar şi izolat sub lumina lunii.

— E o risipă pentru noi, zise Gumbril, în timp ce treceau pe lângă parc. Ar trebui să fii îndrăgostit şi fericit ca să savurezi o seară de vară pe sub copaci.

Se întrebă pe unde putea fi Emily în acel moment. Rămaseră tăcuţi; taxiul mergea mai departe.

Se părea că domnul Mercaptan era plecat din Londra. Menajera lui avu o lungă poveste de spus. Un adevărat bolşevic venise cu o zi în urmă, dând buzna în casă. Şi ea l-a auzit ţipând la domnul Mercaptan chiar în camera acestuia. Apoi, din fericire, a venit o doamnă şi bolşevicul a plecat. În dimineaţa aceea, domnul Mercaptan s-a hotărât, destul de brusc, să plece pentru două-trei zile. Şi nu ar fi deloc mirată dacă asta ar avea legătură cu acel bolşevic groaznic. Deşi, desigur, conaşul Paster nu i-a spus nimic despre asta. Totuşi, cum îl ştia de când era atâtica de înalt şi îl văzuse crescând, credea că ar putea să spună că îl cunoaşte destul de bine încât să bănuiască de ce făcea ce făcea. Doar cu mare greutate izbutiră să scape de ea şi să plece de-acolo.

Între timp, aflat în siguranţă în spatele unui întreg batalion de majordomi şi servitori, domnul Mercaptan lua cina confortabil la Oxhanger cu cel mai loial dintre prietenii şi admiratorii săi, doamna Speegle. Ea era cea căreia îi dedicase sclipitoarea sa „Iubire la pahiderme“. Căci doamna Speegle fusese cea care sugerase, în mod întâmplător, în timpul unui prânz, că rasa umană ar trebui să fie clasificată în două specii principale – pahidermele şi cei a căror piele, la fel ca a ei, a domnului Mercaptan şi a altor câţiva, era gingaşă şi „simţitoare“, după cum se exprimase domnul Mercaptan însuşi, „la toate mângâierile, inclusiv acelea ale raţiunii pure“. Domnul Mercaptan preluase aluzia accidentală şi o dezvoltase din belşug. El împărţi pahidermele barbare într-un număr de subspecii: grasocefali, acefali[252], teolateri, iudeorinci muncitori – harnici, solizi şi puternici ca gândacii de bălegar – peabodişti[253], ruşi şi aşa mai departe. Totul foarte spiritual şi de o cruzime delicată. Domnul Mercaptan avea o invitaţie neonorată la Oxhanger. Cu pahiderme periculoase ca Lypiatt hălăduind libere prin oraş, s-a gândit că cel mai bine era să se folosească de această situaţie. Ştia că doamna Speegle avea să fie încântată să-l vadă. Şi, într-adevăr, a fost. El sosi taman la ora prânzului. Doamna Speegle şi Maisie Furlonger erau deja la peşte.

— Mercaptan! (Doamna Speegle păru să-şi pună tot sufletul în acest nume.) Ia loc, continuă ea, gângurind ca un guguştiuc în timp ce vorbea. (Arătă un scaun de lângă ea.) Ai ajuns exact la timp ca să ne povesteşti totul despre experienţele tale pe insula Lesbos.

Iar domnul Mercaptan, slobozindu-şi râsul bogat orchestrat – chiţcăit şi răget laolaltă –, se aşezase şi, vorbind parţial în franceză, *„à cause des valets“*[254], făcuse semn din cap spre majordom şi lacheu, şi parţial deoarece această limbă se potrivea mai plăcut acestui soi de confidenţe, se apucase imediat, când întrerupt, când îmboldit de gânguritul

doamnei Speegle şi de ţipetele vesele ale lui Maisie Furlonger, să relateze pe larg şi cu tot hazul din lume experienţa sa pe insulele greceşti. Cât de plăcut era, îşi zise în sinea lui, să te afli printre oameni cu adevărat civilizaţi! În această casă binecuvântată, părea greu de crezut că exista un lucru precum pahidermul.

Însă Lypiatt zăcea tot cu faţa în jos pe pat, plutind, i se părea lui, departe în vidul întunecat dintre stele. Din acele spaţii abstracte şi îndepărtate, părea să privească detaşat în jos, spre propriu-i trup întins pe marginea cumplitului puţ, părea să privească înapoi, către propria-i istorie. Totul, până şi nefericirea sa, păreau foarte mici şi frumoase; fiecare zvârcolire înspăimântătoare devenise nimic mai mult decât o undă, iar din toate ţipetele ajungea la el numai fantoma delicată, muzicală, a sunetului.

— N-avem noroc, zise Gumbril pe când se urcau din nou în taxi.

— Nu sunt sigură dacă nu cumva am avut chiar foarte mult noroc, spuse doamna Viveash. Chiar ţineai să-l vezi pe Mercaptan?

— Câtuşi de puţin, răspunse Gumbril. Dar tu chiar ţii să mă vezi pe mine?

Doamna Viveash îşi lăsă colţurile gurii în jos, într-un zâmbet chinuit, şi nu răspunse.

— Nu vom trece din nou prin Piccadilly Circus? întrebă ea. Aş vrea să văd iar luminile. Îţi oferă, temporar, iluzia că eşti vesel.

— Nu, nu, mergem direct la gara Victoria, zise Gumbril.

— N-am putea să-i spunem şoferului să…?

— Hotărât, nu.

— Ei, zise doamna Viveash. Poate că e mai bine fără stimulente. Îmi amintesc când eram foarte tânără, când am început prima oară să merg peste tot, cât de mândră eram că descoperisem şampania. Mi se părea minunat să mă ameţesc un pic. Ceva de care să fiu extrem de mândră. Şi, în acelaşi timp, cât de mult detestam vinul! Îi uram gustul. Uneori, când eu şi Calliope cinam liniştit împreună, *tête-à-tête*[255], fără

nici un bărbat nesuferit în preajmă şi fără să trebuiască să păstrăm aparenţele, obişnuiam să ne răsfăţăm cu luxul unei limonade mari sau chiar al unui sirop de zmeură cu sifon. Ah, îmi doresc să pot reînvia gustul delicios al siropului de zmeură.

Pe Coleman îl găsiră acasă. După o scurtă întârziere, apăru chiar el la uşă. Era în pijamale şi avea faţa plină de pete de un cafeniu roşiatic, iar vârfurile bărbii îi erau împroşcate cu acelaşi pigment uscat.

— Ce ţi-ai făcut? întrebă doamna Viveash.

— Doar m-am scăldat în sângele Mielului, răspunse Coleman, zâmbind şi cu ochii aruncând scântei de foc albastru, ca o maşină electrică.

Uşa de pe cealaltă parte a micului vestibul era deschisă. Privind peste umărul lui Coleman, Gumbril văzu o cameră luminată puternic şi, în mijlocul ei, asemenea unei imense insule dreptunghiulare, un divan mare. Întinsă pe divan, îşi arăta spatele o odaliscă de Ingres – dar mai zveltă, mai sinuoasă, semănând mai mult cu lungimea roz şi mlădioasă a unui boa. Aluniţa aceea mare de pe umărul drept îi era cu siguranţă cunoscută. Dar când, speriată de vocile ridicate din spatele ei, odalisca se întoarse – ca să vadă într-o clipită de jenă îngrozitoare că voinicul cazac lăsase uşa deschisă şi că oamenii ăia puteau să se uite înăuntru, ba, de fapt, chiar se uitau înăuntru –, ochii oblici de sub pleoapele albe şi grele, frumosul nas acvilin, gura mare, cu buze pline, deşi se arătară doar pentru o fracţiune de secundă, îi fură încă şi mai recognoscibile şi familiare. Căci, pentru numai o fracţiune de secundă, odalisca se dezvălui ca fiind în mod vădit Rosie. Apoi, o mână trase febril de cuvertură, secţiunea de boa de culoarea pielii se agită şi se răsuci. Într-o clipă, acolo unde se aflase odalisca, era doar un pachet lung sub un cearşaf alb, semănând cu un jocheu cu craniul fracturat, atunci când e scos de pe hipodrom.

Măi, să fie… Gumbril se simţi categoric indignat; nu gelos, dar uimit şi cu îndreptăţire indignat.

— După ce termini de făcut baie, sper că vei veni să iei cina cu noi, zise doamna Viveash.

Coleman stătea între ea şi uşa din spatele lui; ea nu zărise nimic în camera de pe cealaltă parte a vestibulului.

— Sunt ocupat, zise Coleman.

— Văd asta.

Gumbril vorbi cât de sarcastic putu.

— Vezi? întrebă Coleman, privind în jur. Aşadar vezi!

Făcu un pas înapoi şi închise uşa.

— E ultima cină a lui Theodore, se rugă doamna Viveash.

— Nici dacă ar fi cina lui cea de taină[256], zise Coleman, încântat că i de dădea ocazia să rostească o blasfemie. O să fie răstignit sau ce?

— Doar plec în străinătate, răspunse Gumbril.

— Are inima zdrobită, explică doamna Viveash.

— A, inimoasele platonice şi sincere?

Coleman slobozi râsul lui artificial, de demon.

— Chiar aşa, zise Gumbril, cu asprime.

Eliberată prin închiderea uşii de stânjeneala de moment, Rosie zvârli la o parte un colţ al cuverturii şi îşi scoase capul, un braţ şi umărul cu aluniţă. Se uită în jur, deschizând ochii oblici cât de larg putu. Ascultă cu buzele întredeschise vocile care se auzeau, atenuate acum, prin uşă. I se părea că se trezeşte; de parcă acum, pentru prima oară, auzea râsul acela nimicitor, de parcă acum se uita prima oară la acei pereţi albi şi goi şi la singurul tablou, minunat şi înspăimântător. Unde se afla? Ce însemnau toate astea? Rosie îşi duse mâna la frunte, încercă să se gândească. Gândirea ei era întotdeauna un şir de imagini; una după alta, imaginile îi apărură înaintea ochilor, apoi se amestecară din nou, într-o clipă.

Mama ei, dându-şi jos *pince-nez*-ul ca să-l şteargă – şi imediat ochii ei erau şovăitori, confuzi şi neajutoraţi. „Ar trebui să-l laşi întotdeauna pe domn să treacă el primul pârleazul“, i-a spus ea, după care şi-a pus ochelarii la loc. În spatele ochelarilor, ochii

ei deveneau imediat limpezi, pătrunzători, siguri şi eficienţi. Nişte ochi nemaipomeniţi. Ei o zăriseră pe Rosie sărind pârleazul înaintea lui Willie Hoskyns şi i se văzuse prea mult din picior.

James, citind la biroul lui, cu capul mare şi rotund sprijinit în palmă. Ea a venit pe la spate şi şi-a pus braţele pe după gâtul lui. Foarte uşor, fără să-şi întoarcă privirea de la pagină, el s-a desprins din îmbrăţişarea ei şi, printr-o mică împingere, care nu era nimic mai mult decât o aluzie, o implicaţie, a arătat că nu o dorea. Ea se dusese în camera ei roz şi plânsese.

Cu altă ocazie, James a clătinat din cap şi a zâmbit răbdător pe sub mustaţă. „N-o să înveţi niciodată“, a spus el. Şi atunci s-a dus în camera ei şi a plâns.

Altă dată erau amândoi întinşi în pat, în patul roz; doar că nu se vedea că era roz, fiindcă nu era nici o lumină. Stăteau foarte tăcuţi. Ea se simţea caldă, fericită şi solitară. Uneori, într-un fel, amintirea fizică a plăcerii o ciupea de nervi, făcând-o să tresară, făcând-o brusc să tremure. James respira ca şi cum ar fi dormit. Deodată s-a mişcat. A bătut-o uşurel pe umăr de două-trei ori, într-o manieră prietenoasă şi profesională. „Ştiu ce înseamnă asta“, a spus ea, „când mă mângâi aşa.“ Şi l-a mângâiat rapid, foarte scurt – unu, doi, trei. „Înseamnă că te culci.“ „De unde ştii?“, a întrebat el. „Crezi că nu ştiu, după tot acest timp? Ştiu această mângâiere pe umăr pe dinafară…“ Şi, subit, toate căldura ei liniştită s-a evaporat; a dispărut toată. „Sunt doar o maşină cu care să te culci,“ i-a spus ea. „Asta e tot ce sunt pentru tine.“ Ea a simţit că-i venea să plângă. Însă James doar a râs şi a zis: „Prostii“ şi şi-a tras braţul, cu stângăcie, de sub ea. „Culcă-te“, i-a spus el şi a sărutat-o pe frunte. Apoi s-a dat jos din pat şi l-a auzit cum se ciocnea neîndemânatic de mobilă prin întuneric. „Fir-ar să fie!“, a spus el o dată. Apoi a găsit uşa, a deschis-o şi dus a fost.

Se gândi la acele poveşti lungi pe care obişnuia să le născocească atunci când mergea la cumpărături.

Doamna năzuroasă; poeţii; toate aventurile.

Mâinile lui Toto erau minunate.

Îl văzu, îl auzi pe domnul Mercaptan citindu-şi eseurile. Bietul tata, care citea cu voce tare din *Hibbert Journal*!

Iar acum cazacul, acoperit de sânge. Poate că şi el citea cu voce tare din *Hibbert Journal* – doar că de la coadă la cap, ca să zică aşa. Pe braţul ei era o vânătaie. „Crezi că nu e nimic rău şi dezgustător în asta?“, o întrebase el. „Ba este, îţi zic.“ A râs, a sărutat-o, a dezbrăcat-o şi a mângâiat-o. Iar ea a ţipat, s-a zbătut, a încercat să se întoarcă cu spatele; însă în cele din urmă a fost copleşită de o plăcere mai pătrunzătoare şi mai agonizantă decât orice altceva mai simţise până atunci. Şi tot timpul Coleman a stat aplecat asupra ei, cu barba lui pătată de sânge, zâmbind, zâmbind cu faţa aproape de a ei şi şoptindu-i: „Groaznic, oribil, scandalos şi ruşinos“. Ea a rămas întinsă într-un fel de amorţeală. Apoi, pe neaşteptate, s-a auzit soneria. Cazacul a plecat de lângă ea. Iar acum era din nou trează, şi era groaznic, era ruşinos. Se cutremură; sări din pat şi începu să se îmbrace cât de repede era în stare.

— Chiar nu vrei să vii? insista doamna Viveash.

Nu era obişnuită ca lumea s-o refuze când cerea ceva, când insista. Nu-i plăcea asta.

— Nu, clătină Coleman din cap. Poate că voi luaţi cina cea de taină, dar eu am întâlnire aici cu Maria Magdalena.

— Oh, o femeie, zise doamna Viveash. Dar de ce n-ai spus aşa mai înainte?

— Păi, cum am lăsat uşa deschisă, am crezut că era inutil, spuse Coleman.

— Să-ţi fie ruşine, zise doamna Viveash. Asta mi se pare odios. Hai să plecăm. Îl apucă pe Gumbril de mânecă.

— La revedere, spuse politicos Coleman.

Închise uşa după ei şi se întoarse spre cameră, traversând holişorul.

— Ce! Doar nu te gândeşti să pleci? exclamă el când intră. Rosie stătea pe marginea patului şi se

încălţa.

— Pleacă, zise ea. Îmi faci silă.

— Dar asta e splendid, declară Coleman. Totul e aşa cum ar trebui să fie, totul e aşa cum am intenţionat. (Se aşează lângă ea pe divan.) Măi, ce picioare frumoase! zise el cu admiraţie.

Rosie ar fi dat orice pe lume să se afle din nou în Bloxam Gardens. Chiar dacă James trăia tot timpul în cărţile lui… Orice pe lume.

— De data asta, trebuie să trecem neapărat prin Piccadilly Circus, zise doamna Viveash.

— O să fie cu vreo două mile mai departe.

— Ei bine, asta nu e mult.

Gumbril se aplecă în afară şi îi spuse şoferului.

— Şi, pe deasupra, îmi place să mă plimb aşa cu maşina, zise doamna Viveash. Îmi place să merg cu maşina de dragul de-a merge cu maşina. E ca Ultima călătorie împreună[257]. Scumpule Theodore! exclamă ea, punându-şi mâna pe mâna lui.

— Îţi mulţumesc, zise Gumbril, sărutându-i mâna.

Micul taxi zumzăi pe Mall[258]-ul pustiu. Amândoi tăceau. Prin aerul dens, se puteau zări stelele cele mai strălucitoare. Era una dintre acele seri când oamenii simt că adevărul, bunătatea şi frumuseţea sunt unul şi acelaşi lucru. Dimineaţa, când îşi aştern descoperirea pe hârtie, când alţii citesc acest lucru scris acolo, el pare complet ridicol. Era una dintre acele seri când iubirea este din nou inventată pentru prima oară. Uneori, şi asta pare un pic ridicol dimineaţa.

— Uite din nou luminile, zise doamna Viveash. Ţopăie, zvâcnesc, tremură – da, cu adevărat o iluzie de veselie, Theodore. Cu adevărat.

Gumbril opri taxiul.

— E mai mult de opt şi jumătate, zise el. În ritmul ăsta, n-o să mai apucăm să mâncăm ceva. Aşteaptă o clipă.

Dădu fuga în restaurantul Appenrodt’s şi se întoarse repede cu un pachet cu sandviciuri cu somon afumat, o sticlă de vin alb şi un pahar.

— Avem mult de mers, explică el când urcă în taxi.

Mâncară sandviciurile şi băură vinul. Taxiul mergea mai departe.

— Asta e categoric înveselitor, zise doamna Viveash când virară şi intrară pe Edgware Road.

Lustruită de roţi şi lucind ca un bronz vechi şi preţios, şoseaua se întindea înaintea lor, reflectând felinarele. Avea aerul îmbietor al unui drum care se întinde la nesfârşit.

— Pe vremuri erau nişte spectacole erotice atât de bune pe strada asta, îşi aminti Gumbril cu tandreţe. Mici sex-shopuri dosnice unde plăteai doi penny ca să vezi sirena autentică, ce se dovedea a fi o morsă împăiată, şi doamna tatuată, şi piticul, şi statuia vie, despre care sperai, copil fiind, că vor fi cu adevărat dezbrăcate şi senzaţionale, dar care erau întotdeauna cele mai jalnice barmaniţe şomere, îmbrăcate în cel mai gros Jäger[259] roz.

— Crezi că o mai fi vreunul acum? întrebă doamna Viveash.

Gumbril clătină din cap.

— S-au mutat de aici odată cu marşul civilizaţiei. Dar unde? întinse el mâinile, întrebător. Nu ştiu în ce direcţie merge civilizaţia – spre nord, către Kilburn şi Golders Green, sau peste fluviu, spre Elephant, Clapham, Sydenham şi toate celelalte locuri misterioase.[260] Dar, în orice caz, aici au pătruns chiriile mari. Nu mai există sirene autentice pe Edgware Road. Ce poveşti le spune copiilor noştri!

— Crezi că vom avea vreodată? întrebă doamna Viveash.

— Nu se ştie niciodată.

— Aş fi crezut că se poate şti, zise doamna Viveash. Copii – ăsta ar fi cel mai disperat experiment dintre toate. Cel mai disperat şi, probabil, singurul cu oarecare şanse de-a avea succes. Istoria a mai înregistrat cazuri. Pe de altă parte, a consemnat şi alte cazuri care au dovedit contrarul. Se gândise adesea la acest experiment. Existau atât de multe

motive evidente pentru a nu-l face. Însă într-o bună zi, poate – întotdeauna îl amâna, ca acum.

Taxiul virase de pe strada principală pe străzi mai liniştite şi mai întunecoase.

— Unde suntem acum? întrebă doamna Viveash.

— Intrăm în Maida Vale. Vom ajunge îndată. Săracul Shearwater! râse Gumbril. Ceilalţi oameni îndrăgostiţi erau întotdeauna absurzi.

— Oare o să-l găsim acasă, mă întreb?

Ar fi fost amuzant să-l revadă pe Shearwater. Îi plăcea să-l audă vorbind, ca un învăţat şi ca un copil. Însă când copilul are şase picioare[261] înălţime şi trei picioare[262] lăţime şi două picioare[263] grosime, când încearcă să plonjeze cu capul înainte în viaţa ta – atunci, zău aşa, nu… „Dar ce-ai vrut cu mine?“, o întrebase el. „Doar să te privesc“, îi răspunsese ea. Doar să privească, atâta tot. Sală de concert, nu budoar.

— Am ajuns, anunţă Gumbril.

Coborî din maşină şi sună la soneria pentru etajul al doilea.

Uşa fu deschisă de o slujnicuţă cu aer impertinent.

— Domnu’ Shearwater e la lavatoriu, zise ea ca răspuns la întrebarea lui Gumbril.

— La laborator? sugeră el.

— La spital.

Asta clarifica lucrurile.

— Şi doamna Shearwater e acasă? întrebă el maliţios.

Servitoarea scutură din cap.

— Am aşteptat-o, dar nu s-a întors pentru cină.

— Te superi dacă îi transmiţi un mesaj când se întoarce? Spune-i că domnului Toto i-a părut foarte rău că nu a avut timp să stea de vorbă cu ea atunci când a văzut-o în seara aceasta în Pimlico.

— Domnu’ cum?

— Domnul Toto.

— Lu’ domnu’ Toto îi pare rău că n-a avut timp să vorbească cu doamna Shearwater când a văzut-o

în Pimlico în seara asta. Prea bine, domnule.

— Nu vei uita?

— Nu, n-o să uit.

Gumbril se întoarse în taxi şi îi explică doamnei Viveash că nici de data asta n-au avut noroc.

— Mai degrabă mă bucur, zise doamna Viveash. Dacă chiar am găsi pe cineva, asta ar însemna sfârşitul acestui sentiment de Ultimă călătorie împreună. Şi ar fi păcat. E o noapte superbă. Şi, pentru moment, zău că simt că pot să mă descurc şi fără reclamele mele luminoase. Propun să mergem pur şi simplu aşa, cu maşina, încă un pic.

Însă Gumbril nu îngădui asta.

— Încă n-am mâncat destul, zise el, şi îi dădu taximetristului adresa lui Gumbril senior.

Gumbril senior stătea pe balconaşul lui din fier, printre ghivecele uscate în care cândva fuseseră muşcate, fumându-şi pipa şi privind cu atenţie în întunericul din faţa sa. Strânşi în cei paisprezece platani din scuar, graurii dormeau deja. Nu se auzea nici un sunet în afară de foşnetul frunzelor. Uneori însă, cam din oră în oră, păsările se trezeau. Ceva le trezea brusc – poate o fi fost o adiere mai puternică de vânt, poate vreun vis frumos despre viermi ori vreun coşmar cu pisici pe care îl visa simultan tot stolul. Şi atunci începeau să vorbească toate odată, cât puteau de tare – pentru vreo jumătate de minut, poate. Şi pe urmă, într-o clipă, adormeau toate la loc şi nu se mai auzea nici un sunet în afară de foşnetul frunzelor înfiorate. În aceste momente, domnul Gumbril se apleca înainte, îşi încorda ochii şi urechile în speranţa că va vedea, că va auzi ceva – ceva important, lămuritor, mulţumitor. Nu vedea şi nu auzea nimic niciodată, desigur; însă acest lucru nu micşora în nici un fel fericirea lui.

Domnul Gumbril îi primi cu galanterie pe balconul său.

— Tocmai mă gândeam să merg să mai lucrez, zise el. Iar acum aţi venit voi şi îmi oferiţi un bun pretext ca să mai stau afară încă un pic. Sunt încântat.

Gumbril junior se duse la parter să vadă ce ar putea să găsească de mâncare. Cât fu plecat, tatăl său îi explică doamnei Viveash secretele păsărilor. Îi povesti cu entuziasm, părul lui cărunt, mătăsos, ridicându-se în sus şi căzând apoi în jurul capului în timp ce arăta cu degetul şi gesticula. Stolurile mari se adunau – numai Dumnezeu ştia unde! –, zburau pe cerul auriu, apoi se detaşa când un mic pluton ici, când o armată întreagă colo, zburau până când, în final, toate îşi găsiseră locurile de odihnă desemnate şi nu mai erau alte păsări care să zboare. Făcu acest zbor nocturn să pară o epopee, de parcă ar fi fost o migraţie a popoarelor, o desfăşurare de trupe.

— Şi este convingerea mea fermă că se folosesc de un soi de telepatie, un fel de comunicare mentală între ele. Nu poţi să le priveşti fără să ajungi la această concluzie, zise Gumbril senior, adăugând un scurt comentariu epopeii sale.

— O concluzie fascinantă, spuse doamna Viveash.

— E o capacitate pe care o avem cu toţii, cred eu, continuă Gumbril senior. Noi, toate animalele. (Făcu un gest care îi includea pe el însuşi, pe doamna Viveash şi păsările invizibile dintre crengile platanilor.) De ce nu o folosim mai mult? – aţi putea să întrebaţi. Pentru simplul motiv, scumpă doamnă, că ne petrecem jumătate din existenţă ocupându-ne de lucruri care nu au minte – lucruri, cu care ne este imposibil să avem o comunicare telepatică. De aici dezvoltarea celor cinci simţuri. Am ochi care mă împiedică să mă ciocnesc de stâlpul felinarului, urechi care mă previn că sunt în vecinătatea Niagarei. Şi, pentru că am făcut aceste instrumente să fie foarte eficiente, le folosesc chiar şi atunci când port o conversaţie cu alte fiinţe care posedă minte. Îmi las capacităţile telepatice să lenevească, preferând să utilizez o rânduială complicată şi împovărătoare de simboluri pentru a-mi face gândurile cunoscute dumitale prin simţurile dumitale. La anumiţi indivizi, totuşi, această capacitate este atât de bine dezvoltată în mod natural – la fel ca

abilităţile muzicale, matematice sau la jocul de şah la alţi oameni –, încât ei nu se pot abţine să nu intre în comunicare directă cu alte minţi, indiferent că vor sau nu asta. Dacă am şti o metodă bună de educare şi scoatere la lumină a acestei capacităţi latente, cei mai mulţi dintre noi ar putea să devină nişte telepaţi moderat de eficienţi, tot aşa cum cei mai mulţi dintre noi pot să devină muzicieni, matematicieni sau şahişti de valoare medie. Ar exista, fără îndoială, câţiva care n-ar putea niciodată să comunice direct. Tot aşa cum sunt câţiva care nu pot să recunoască „Rule, Britannia!“[264] sau concertul lui Bach în Re minor pentru două viori şi câţiva care nu pot să priceapă natura unui simbol algebric. Uitaţi-vă la dezvoltarea generală a capacităţilor matematice şi muzicale din doar ultimele două sute de ani. În secolul XXI, cred că vom fi cu toţii telepaţi. Deocamdată, aceste minunate păsări ne-au luat-o înainte. Neavând inteligenţa să inventeze un limbaj sau o pantomimă expresivă, ele izbutesc să-şi comunice gândurile simple pe care le au în mod direct şi instantaneu. Merg toate la culcare în acelaşi timp, se trezesc în acelaşi timp, spun acelaşi lucru simultan; schimbă toate direcţia simultan atunci când zboară. Fără un lider, fără un cuvânt de ordine, ele fac totul împreună, la unison. Când stau aici serile, uneori am impresia că le pot simţi gândurile ciocnindu-se de ale mele. Mi s-a întâmplat – o dată sau de două ori – să ştiu cu o secundă înainte să se întâmple în realitate că păsările se vor trezi şi îşi vor începe jumătatea de minut de pălăvrăgeală în întuneric. Aşteptaţi! Linişte. (Gumbril senior îşi lăsă capul pe spate şi îşi puse mâna peste gură, ca şi cum, poruncindu-şi lui însuşi tăcere, ar fi putut să o pretindă întregii lumi.) Cred că se vor trezi. O simt.

Rămase tăcut. Doamna Viveash privi spre copacii negri şi ascultă. Trecu un minut întreg. Apoi bătrânul domn izbucni vesel în râs.

— M-am înşelat total! zise el. N-au dormit nicicând mai adânc.

Râse şi doamna Viveash.

— Poate că s-au răzgândit toate în acelaşi timp, exact când erau pe cale să se trezească, sugeră ea.

Gumbril junior se întoarse; în timp ce mergea, se auzeau clinchetul paharelor şi uşorul zornăit al veselei. Ducea în mâini o tavă.

— Friptură rece de vită cu salată şi un pic de plăcintă cu mere. Se putea şi mai rău, zise el.

Îşi traseră scaune la masa de lucru a lui Gumbril senior şi acolo, printre scrisori, facturi neplătite şi schiţe cu elevaţii de palate arhiducale, îşi mâncară friptura şi plăcinta cu mere şi băură din singurul *vin ordinaire*[265] de nouă penny al casei. Gumbril senior, care luase deja cina, se uita la ei de pe balcon.

— Ţi-am spus că l-am văzut pe fiul domnului Porteous seara trecută – foarte beat? zise Gumbril junior.

— Dacă aţi şti ce bucluc a provocat acest tânăr imbecil! exclamă Gumbril senior, ridicând mâinile.

— Ce-a făcut?

— A pierdut la cărţi nu ştiu ce sumă de bani împrumutaţi. Şi bietul Porteous nu-şi poate permite nimic – nici măcar acum. (Domnul Gumbril clătină din cap şi se apucă de barbă, netezind-o.) E o lovitură cumplită, însă – bineînţeles – Porteous e foarte dârz şi calm şi… Iată! se întrerupse Gumbril senior, ridicând o mână. Ascultaţi!

În cei paisprezece platani, graurii se treziseră brusc.

Fu o izbucnire frenetică, asemenea unei şedinţe furtunoase în parlamentul italian. Apoi totul se linişti. Gumbril senior asculta vrăjit. Când se întoarse înapoi spre lumină, chipul îi era tot un zâmbet. Părul lui părea s-o fi luat în toate direcţiile, după bunul-plac, ca după o explozie din interior, dacă se poate spune aşa. Gumbril senior şi-l netezi la loc.

— I-aţi auzit? o întrebă el pe doamna Viveash. Oare ce au să-şi spună, mă întreb, la ora asta din noapte?

— Şi aţi presimţit că se vor trezi? se interesă doamna Viveash.

— Nu, răspunse Gumbril senior, cu sinceritate.

— Când terminăm de mâncat, trebuie să-i arăţi Myrei macheta ta cu Londra, spuse Gumbril junior, vorbind cu gura plină. O să-i placă foarte mult – cu excepţia faptului că nu are reclame luminoase.

Tatăl lui păru deodată foarte stânjenit.

— Nu cred c-ar interesa-o prea mult pe doamna Viveash, zise el.

— O, ba da, cum să nu. Zău, declară ea.

— Ei bine, de fapt, nu este aici.

Gumbril senior se trăgea cu furie de barbă.

— Nu e aici? Dar ce s-a întâmplat cu ea?

Gumbril senior nu vru să explice. Ignoră pur şi simplu întrebarea fiului său şi reîncepu să vorbească despre grauri. Mai târziu, însă, când Gumbril şi doamna Viveash se pregăteau să plece, bătrânul îl trase deoparte într-un colţ şi se apucă să-i şoptească explicaţia.

— Nu am vrut să trâmbiţez asta în faţa unor străini, spuse el, de parcă ar fi fost o problemă legată de copilul din flori al menajerei sau de o reparaţie la vasul de toaletă. Însă adevărul e că am vândut-o. Muzeul Victoria şi Albert a prins de veste că o făceam; au vrut-o tot timpul. Şi le-am dat-o.

— Dar de ce? întrebă Gumbril junior, uluit. Ştia cu ce dragoste paternă – nu, mai mult decât paternă, căci era sigur că tatăl lui era ataşat cu mai mult devotament de machetele sale decât de fiul său – cu ce mândrie îi privea pe aceşti copii ai spiritului său.

— Totul e din cauza acelui tânăr imbecil, oftă Gumbril senior.

— Ce tânăr imbecil?

— Fiul lui Porteous, desigur. Vezi tu, sărmanul Porteous a fost nevoit să-şi vândă cărţile, printre altele. Nu ştii ce înseamnă asta pentru el. Toate acele cărţi valoroase. Şi colecţionate cu preţul atâtor greutăţi. M-am gândit că mi-ar plăcea să cumpăr înapoi, pentru el, câteva dintre cele mai bune cărţi. Muzeul mi-a oferit un preţ foarte bun. (Ieşi din colţul lui şi traversă grăbit camera, ca să o ajute pe doamna Viveash să-şi pună mantoul.) Permite-mi, te rog, permite-mi, îi zise el.

Gânditor, Gumbril junior îl urmă încet. Mai presus de bine şi rău? Mai prejos de bine şi rău? Numele urechelniţei… Căluţul gras ca un butoiaş mergea la trap. Căldăruşele sălbatice suspendau, printre umbrele din crângurile cu aluni, lăstari încârligaţi, căşti de purpuriu aerian. Sonata nr. 12 de Mozart era insecticidă; nici o urechelniţă nu putea să se strecoare prin muzica aceea. Sânii lui Emily erau tari şi ascuţiţi şi dormise, în sfârşit, fără să tremure. În lumina stelelor, binele, adevăratul şi frumosul deveneau unul şi acelaşi lucru. Să se scrie descoperirea în cărţi – în cărţi *quos*, dimineaţa, *legimus cacantes*[266]. Coborâră scările. Taxiul îi aştepta afară.

— Din nou Ultima călătorie împreună, zise doamna Viveash.

— Spitalul Golgota, în Southwark, îi spuse Gumbril şoferului, după care se urcă şi el în taxi.

— Plimbare cu maşina, plimbare cu maşina, plimbare cu maşina, repetă doamna Viveash. Îmi place de tatăl tău, Theodore. Într-o bună zi o să plece în zbor cu păsările. Şi ce drăguţ din partea graurilor să se trezească aşa, în toiul nopţii, doar ca să-l distreze pe el. Având în vedere cât este de neplăcut să fii trezit noaptea din somn. Unde mergem?

— Mergem să-l căutăm pe Shearwater la laborator.

— E departe până acolo?

— Extrem de departe, răspunse Gumbril.

— Slavă Domnului, spuse doamna Viveash pios, respirând ca şi cum şi-ar fi dat sufletul.

22

Shearwater stătea pe bicicleta staţionară, pedalând neîncetat, ca un om într-un coşmar. Pedalele erau cuplate la o rotiţă de sub şa şi marginea

roţii se freca, atunci când se învârtea, de un dispozitiv de frânare reglat cu grijă astfel încât să îngreuneze mult, dar nu imposibil de mult, efortul persoanei care pedala. Dintr-o ţeavă ce ieşea din podea ţâşnea un mic jet de apă care se împrăştia peste frână şi o menţinea rece. Însă nici un jet de apă nu-l împroşca pe Shearwater. Treaba lui era să se încingă. Şi chiar i se făcuse foarte cald.

Din când în când, tânărul lui prieten cu faţă de câine, Lancing, venea şi se uita pe geamul camerei de experimente, să vadă cum îi mai era. Înăuntrul acelei căsuţe de lemn, care poate că i-ar fi amintit lui Lancing, dacă ar fi avut vreo înclinaţie literară, de cutia în care Gulliver a plecat din Brobdingnag, scenele de viaţă intimă erau identice de fiecare dată când se uita. Shearwater era întotdeauna la postul său, pe şaua bicicletei de coşmar, pedalând întruna. Picături mari de transpiraţie îi ieşeau de sub păr, îi alunecau pe frunte, stăteau atârnate ca nişte mărgele pe sprâncene, apoi îi intrau în ochi, coborau pe nas, de-a lungul obrajilor, căzând ca picăturile de ploaie. Gâtul lui gros, de taur, era ud. Tot corpul lui gol, braţele şi picioarele îi şiroiau şi îi luceau de sudoare. Transpiraţia ieşea abundent din el şi era captată, când cădea ca o ploaie, într-un cearşaf impermeabil, de unde se prelingea apoi, prin cutele înclinate ale acestuia, într-un recipient mare, din sticlă, ce se afla dedesubtul unei găuri în centrul cearşafului, în punctul central către care convergeau toate pantele sale. Aparatul de încălzit controlat automat, aflat la subsol, păstra temperatura din cutie ridicată şi constantă. Privind cu atenţie prin geamul înceţoşat de umezeală, Lancing observă cu satisfacţie că mercurul rămânea neschimbat la 27,5°. Ventilatoarele din partea laterală şi de deasupra a cutiei erau deschise; Shearwater avea suficient aer. Cu altă ocazie, se gândi Lancing, vor face cutia etanşă, ca să vadă efectul unei uşoare intoxicaţii cu dioxid de carbon combinată cu transpiratul excesiv. Ar fi putut să fie ceva foarte interesant, însă în ziua aceea se ocupau numai de transpirat. După ce vedea că termometrul

era constant, că ventilatoarele erau deschise corespunzător şi că apa încă ţâşnea pe frână, Lancing bătea uşor în geam. Iar Shearwater, care-şi ţinea ochii aţintiţi drept în faţa sa, în timp ce pedala încet şi continuu pe drumul lui de coşmar, întorcea capul la auzul acelui zgomot.

— Eşti bine? mimau buzele lui Lancing, iar sprâncenele i se ridicau întrebător.

Shearwater dădea din capul lui mare şi rotund, iar picăturile de transpiraţie, agăţate de sprâncene şi de mustaţă, cădeau ca nişte mici fructe lichide scuturate brusc de vânt.

— Bine.

Şi Lancing se întorcea înapoi la cartea lui groasă în germană de sub veioza de la capătul celălalt al laboratorului.

La fel de constant ca termometrul, Shearwater continua să pedaleze încet. Pedala de la ora prânzului, cu câteva pauze scurte pentru mâncare şi odihnă. La ora unsprezece avea să se culce pe un pat pliant din laborator şi a doua zi dimineaţă, la nouă, va intra din nou în cutie şi va reîncepe să pedaleze. Va continua să facă asta întreaga zi şi apoi şi în ziua următoare. Iar după aceea, atâta timp cât putea să reziste. Unu, doi, trei, patru. Să pedaleze, să pedaleze, să pedaleze… Trebuie să fi parcurs echivalentul a 60-70 de mile în după-amiaza aceea. Înainta spre Swindon. Se apropia de Portsmouth. Avea să treacă de Cambridge, de Oxford. O să ajungă aproape până la Harwich, pedalând prin văile aurii şi verzi în care obişnuia să picteze Constable. Avea să ajungă la Winchester, lângă pârâul sclipitor. Avea să treacă prin pădurile de fag din Arundel, ca să ajungă departe, la mare…

În orice caz, se afla departe, evada. Iar doamna Viveash îl urma, în tihnă, păşind legănat pe picioarele care păreau să calce între două prăpăstii. Să pedaleze, să pedaleze. Concentraţia de ioni de hidrogen din sânge… Ochii ei priveau calmi, înspăimântători. Pleoapele tăiau câte un arc pe acele discuri splăcite. Când zâmbea, era o răstignire.

Buclele ei erau şerpi de aramă. Gesturile ei domoale desfăceau fragmente enorme din univers şi, la sunetul stins al vocii ei, acestea se prăbuşeau în ruine în jurul lui. Lumea lui nu mai era sigură, încetase să se înalţe pe propriile-i fundaţii. Doamna Viveash mergea printre ruinele lui şi nici măcar nu le observa. El trebuia să construiască din nou. Să pedaleze, să pedaleze. Nu doar că evada, ci punea în funcţiune o maşină de construit. Trebuie să fie construită cu proporţii. Cu proporţii, spusese bătrânul. Bătrânul îi apăru în faţă în mijlocul drumului coşmaresc, ţinându-se de barbă. Proporţie, proporţie. Mai întâi au fost multe stânci murdare, răspândite pe-acolo. Apoi a fost catedrala St. Paul. Aceste frânturi din viaţa sa trebuiau reclădite proporţionat.

Exista munca. Şi exista vorbăria despre muncă şi idei. Şi existau oamenii care puteau să vorbească despre muncă şi idei. Însă, deocamdată, în ceea ce-l privea, cam asta era tot ce puteau ei să facă. Trebuia să afle ce altceva mai făceau ei; era interesant. Şi trebuia să afle ce făceau şi alţi oameni; oamenii care nu puteau să vorbească despre muncă şi nici despre idei, prea mult. Aveau rinichi la fel de buni ca oricine altcineva.

Şi apoi mai erau şi femeile.

Rămase pe loc pe drumul de coşmar. Pedalele se învârteau la nesfârşit sub picioarele lui care pedalau, sudoarea ieşea din el în şuvoaie. Evada şi, cu toate astea, se apropia tot mai mult. Era nevoit să se apropie. „Femeie, ce am eu cu tine?“[267] Nu îndeajuns; prea mult.

Nu îndeajuns – o încorpora în construcţie, o coloană imensă lângă coloana muncii.

Prea mult – evada. Dacă nu s-ar fi încarcerat în cuşca asta, ar fi fugit după ea, să se arunce în faţa ei, împrăştiat în fragmente, disipat cu totul şi inutil. Iar ea nu voia nici un fragment din el. Dar poate că ar fi mai rău, poate că ar fi mult, mult mai rău dacă ar vrea.

Bătrânul stătea în drum în faţa lui, ţinându-se strâns de barbă, strigând: „Proporţie, proporţie“. El

pedala întruna la maşina lui de construit, confecţionând fragmentele din viaţa sa, clădindu-le constant, cu perseverenţă, într-un tot proporţionat, într-un dom care să atârne, luminos, spaţios şi înalt, ca printr-o minune, în aerul gol. Pedala întruna, evadând, milă după milă, până la epuizare, până la înţelepciune. Era la Dover acum, pedalând peste canal. Traversa un abis şi pe partea cealaltă avea să fie în siguranţă. Stâncile din Dover erau deja în spatele lui. Întoarse capul ca pentru a se uita la ele. Mişcarea aceasta îi scutură picăturile de transpiraţie de pe frunte, de pe marginile zbârlite ale mustăţii, făcându-le să cadă. Întoarse capul de la peretele din lemn gol din faţa lui şi privi peste umărul stâng. Prin geamul de observaţie din spatele lui se iţea un chip care se uita înăuntru – un chip de femeie.

Era chipul doamnei Viveash.

Shearwater scoase un ţipăt şi se întoarse imediat cu spatele. Pedală de două ori mai repede. Unu, doi, trei, patru – se năpusti furios pe drumul de coşmar. Ea îl bântuia acum în halucinaţii. Îl urmărea şi triumfa asupra lui. Voinţă, înţelepciune, hotărâre şi înţelegere erau toate inutile, atunci? Însă mai era şi epuizarea. Transpiraţia îi curgea pe faţă, i se scurgea pe linia zimţată a şirei spinării, peste marginile de la locul de întâlnire a coastelor. Bucata de pânză din jurul şalelor era atât de udă, încât putea fi stoarsă. Picăturile răpăiau continuu pe cearşaful impermeabil. Gambele şi muşchii coapselor îl dureau din cauza pedalatului. Unu, doi, trei, patru – călcă circular de o sută de ori cu fiecare picior. După acea, se hazardă să întoarcă din nou capul. Se simţi uşurat, dar în acelaşi timp dezamăgit, să vadă că la geam nu mai era acum nici un chip. Exorcizase nălucirea. Se apucă să pedaleze mai încet.

În anexa laboratorului, animalele consacrate deservirii fiziologiei fură trezite de deschiderea bruscă a uşii, de explozia neaşteptată de lumină. Porcuşorii de Guineea albinoşi priveau cu atenţie prin ochiurile cuştii şi ochii lor roşii semănau cu farurile din spate ale bicicletelor. Iepuroaicele

gravide ieşiră cu mersul lor săltat, greoi, mişcându-şi urechile şi îndreptându-şi boticurile fremătătoare spre uşă. Cocoşul în care Shearwater grefase un ovar apăru şi el, neştiind dacă să cotcodăcească sau să cânte cucurigu.

— Când e cu găinile, se crede cocoş, le explică Lancing vizitatorilor. Când e cu un cocoş, se crede puicuţă.

Şobolanii care erau hrăniţi cu lapte de la o lăptărie din Londra veniră poticnindu-se din cuiburile lor, cu un chiţăit agitat, de foame. Deveneau tot mai slabi cu fiecare zi. Peste câteva zile aveau să moară. Însă şobolanul cel bătrân, a cărui dietă era alcătuiră din lapte de calitatea I de la ţară, nici măcar nu se deranjă să se mişte. Era gras şi lucios asemenea unui fruct blănos pe cale să plesnească de cât e de copt. El nu avea parte de lapte degresat, nici de apă calcaroasă, nici de bălegar uscat, nici de bacili de tuberculoză. Era ţinut în puf. Săptămâna următoare însă, ursitoarele complotau să-i dea, în mod artificial, un diabet.

În pagoda lor din sticlă, micii axoloţi[268], simbolul heraldic al Mexicului, se furişau încet printre ierburile cam puţine. Gândacii, cărora li se tăiaseră capetele, fiindu-le înlocuite cu capete de la alţi gândaci, zburau nesiguri, unii ascultându-şi capul, alţii ascultându-şi organele genitale. Un mascul de maimuţă în vârstă de cincisprezece ani, întinerit prin procedeul Steinach, fu descoperit de lumina lanternei electrice a lui Lancing zguduind barele care îl despărţeau de tânăra frumuseţe cu blană verde, barbă şi posterior fără păr din cuşca vecină. Îşi scrâşnea dinţii cu o pasiune zadarnică.

Lancing le prezentă vizitatorilor toate secretele. Lumea vastă, incredibilă, fantastică se deschidea în timp ce le vorbea. Existau tropice, existau mări reci pline cu fiinţe vii, existau păduri pline cu arbori înspăimântători, tăcere şi întuneric. Existau fermenţi şi otrăvuri infinitezimale care pluteau prin aer. Existau leviatani care îşi alăptau puii, existau muşte şi viermi, existau oameni, care trăiau în oraşe, care

gândeau, care deosebeau binele de rău. Şi toate aceste lucruri se schimbau permanent, clipă de clipă, şi fiecare rămânea tot timpul el însuşi în virtutea unei vrăji inimaginabile. Erau, toate, vii. Şi de cealaltă parte a curţii aflate dincolo de adăpostul în care dormeau sau se agitau animalele, în spitalul uriaş ce se înălţa perpendicular în aer ca o stâncă prevăzută cu ferestre, bărbaţii şi femeile încetau să mai fie ei înşişi sau se chinuiau să rămână ei înşişi. Erau pe moarte, se luptau să trăiască. Celelalte ferestre dădeau spre fluviu. Luminile Podului Londrei erau pe dreapta, cele ale cartierului Blackfriars erau pe stânga. Pe malul opus, St. Paul plutea în lumina lunii, ca suspendat prin propriile forţe. Fluviul curgea asemenea timpului, tăcut şi sumbru. Gumbril şi doamna Viveash îşi sprijiniră coatele de pervaz şi priviră în zare. Fluviul curgea asemenea timpului, implacabil, ca dintr-o rană aflată în coasta lumii. Rămaseră tăcuţi multă vreme. Priveau în depărtare, fără să vorbească, peste şuvoiul timpului, la stele, la simbolul uman care atârna miraculos în lumina lunii. Lancing se întorsese la cartea lui în germană; nu avea timp de irosit cu uitatul pe ferestre.

— Mâine, zise Gumbril într-un târziu, cu un aer meditativ.

— Mâine va fi la fel de groaznic ca şi azi, îl întrerupse doamna Viveash. Şopti asta ca pe un adevăr de dincolo de mormântul dezvăluit prematur, cu glasu-i stins de pe patul de moarte lăuntric.

— Ei, haide, haide, protestă Gumbril.

În cutia lui încinsă, Shearwater transpira şi pedala. Traversase canalul de-acum. Se simţea în siguranţă. Totuşi, continua să pedaleze. Avea să ajungă la Amiens până la miezul nopţii, dacă mergea în ritmul ăsta. Evada, evadase. Îşi clădea puternicul şi luminosul dom al vieţii. Proporţie, ţipa bătrânul, proporţie! Şi domul atârna acolo, proporţionat şi minunat în halucinaţia întunecată şi confuză a dorinţelor sale, solid şi puternic şi trainic între gândurile sale sfărâmate. Timpul se scurgea misterios mai departe.

— Şi acum, zise doamna Viveash, îndreptându-şi spatele şi tremurând puţin, acum vom merge cu maşina până în Hampstead, să-i aruncăm o privirire lui Piers Cotton.

1. Christopher Marlowe, piesa de teatru *Eduard al II-lea*, Actul I, Scena 1.
2. Licenţiat (*Bachelor of Arts*) al Universităţii Oxford (Oxon este abrevierea denumirii latineşti a acesteia, *Universitas Oxoniensis*).
3. Redarea citatelor biblice s-a făcut în conformitate cu *Biblia*, trad. de D. Cornilescu, T. Popescu şi E. Constantinescu, Gute Botschaft Verlag, ed. a II-a revizuită, 1990; Deuteronomul (6:4), p. 194.
4. Deuteronomul (6:5), p. 194.
5. Abreviere de la *Master of Arts*, titulatură conferită unui absolvent de masterat.
6. Deuteronomul (6:6), p. 194.
7. Deuteronomul (6:7), p. 194.
8. Foarte simpatică (în it., în orig.).
9. Deuteronomul (6:11), pp. 194-195.
10. Nume drag (în it., în orig.).
11. Deuteronomul (6:13), p. 195.
12. Deuteronomul (6:24), p. 195.
13. Psalmii (123:3), p. 636.
14. Stil arhitectural ce reprezintă a treia diviziune istorică a goticului englez, apărut şi dezvoltat în Anglia aproximativ între 1380 şi 1520.
15. Făcând referire la ingredientele din industria parfumurilor, denumirea (*Orris root*, în orig.) a fost preluată în română ca „rădăcină de orris“, dar – cum se referă la rădăcina mai multor specii de irişi – am preferat această traducere.
16. Citat din Geoffrey Chaucer, *Povestirile din Canterbury*, „Prologul“, trad. de Dan Duţescu, Ed. Hyperion, Chişinău, 1993, p. 32, v. 188.
17. Faptele Apostolilor (19:34), p. 1095.
18. Mişcare de unificare naţională din Italia, de la mijlocul secolului al XIX-lea.
19. Papa Pius al IX-lea (în it., în orig.).
20. Trimitere la dogma infailibilităţii papale, formulată în cadrul Conciliului Vatican I din 1869, convocat de către papa Pius al IX-lea.
21. Aproximativ jumătate de centimetru.
22. Sibaritul stă treaz toată noaptea, nu doar răbdător, ci cu entuziasm, pentru a-şi satisface poftele (în lat., în orig.).
23. Acestea sunt ultimele zile, cele mai rele, haideţi să veghem (în lat., în orig.).

24. În original, s*teatopygism*, dar cel mai probabil autorul a vrut să spună *steatopygia* („steatopigie“) – termen medical ce desemnează o depunere abundentă de grăsime în regiunea sacro-fesieră, caracteristică mai ales la femei.

25. Fragment din Breviarul latin, aici o rugăciune adresată Fecioarei Maria: „Grădină în plină floare, / Tezaur al Bisericii, / Citeră de slăvire a Domnului, / Cimbal de bucurie a lui Hristos, / Grotă a misterelor credinţei, roagă-te pentru noi“.

26. Palat (în it., în orig.).

27. Pronunţia cuvântului francez *négligé* („neîngrijit, şleampăt“).

28. Trimitere la episodul biblic din Judecătorii (12:6), unde efraimiţii sunt recunoscuţi după neputinţa de-a pronunţa corect cuvântul „Şibolet“; fiindcă în limba lor nu exista sunetul *ş*, ei îl pronunţau „Sibolet“.

29. Referire, cel mai probabil, la invenţia realizată în 1910 de către inventatorul şi omul de afaceri suedez Lars Magnus Ericsson, care a pus bazele practice ale conceptului de telefonie mobilă, instalându-şi un astfel de dispozitiv în maşină. Prin intermediul unei antene bifilare, a reuşit să se conecteze la reţeaua de telefonie naţională în timp ce se deplasa prin ţară.

30. Specie de trandafir căţărător creată în 1850 de francezul Henri Jacotot.

31. Referire, cel mai probabil, la canalul dintre râul Shannon şi Dublin, din Irlanda.

32. Estuarul Forth din Scoţia – locul de vărsare a râului Forth în Marea Nordului.

33. Secolul al XVIII-lea (în fr., în orig.).

34. Aşa-zis (în fr., în orig.).

35. Combinaţie între două expresii latineşti: *Nenorocirile provoacă lacrimi* (Vergiliu) şi *noi ne schimbăm odată cu ele* (expresia completă este „Vremurile se schimbă, şi noi odată cu ele“).

36. Câţi oameni, atâţia se contrazic (în lat., în orig.).

37. Asta se simte, dragul meu prieten, nu se explică (în fr., în orig.).

38. Visul (în fr., în orig.).

39. În engleză, spre deosebire de română, cuvintele *dreams* („vise“) şi *gleams* („raze“) rimează.

40. În stare naturală (în fr., în orig.).

41. Pute (în fr., în orig.).

42. Nu pute îndeajuns (în fr., în orig.).

43. Ce mai face Teribilitatea Voastră? (în it., în orig.)

44. Joc de cuvinte bazat pe faptul că englezescul *beaver* înseamnă atât „castor“, cât şi „barbă“.

45. Fragment din discursul ţinut de sir Walter Raleigh înainte de decapitarea sa.

46. Merg – măruntaiele? Nu-i aşa? (în fr., în orig.)

47. Pronunţia cuvântului francez *rognons*, care înseamnă „rinichi“.

48. (Gătiţi) sote (în fr., în orig.).

49. Credincioşi şi practicanţi (în fr., în orig.).

50. Denaturare a Crezului.

51. Rect (în fr., în orig.).

52. Ezechiel (1:7), p. 815 (cu menţiunea că, în traducerea românească este folosit pluralul, „picioarele lor“).

53. *Kiss me, Hardy* („Sărută-mă, Hardy“) – cuvintele pe care, au afirmat martorii, amiralul Nelson le-a spus pe patul de moarte căpitanului Thomas Hardy.

54. Este vorba de alcool deshidratat, un etanol cu uz farmaceutic.

55. Tovarăşa nopţilor mele albe şi a zilelor mele destul de murdare (în fr., în orig.).

56. Care nu înţelege franceza, care mă detestă cu o pasiune egală cu a mea şi care va mânca, pe legea mea, rinichi pentru a-l onora pe fiziolog (în fr., în orig.).

57. Vai! Ruşine! (în fr., în orig.)

58. Biserică romano-catolică din Roma, proiectată de arhitectul Francesco Borromini (cunoscut şi sub numele de Francesco Castelli).

59. Barbarie, barbarie! (în sp., în orig.)

60. Trimitere la o relatare a lui Herodot în care se menţionează că, în cadrul unui experiment realizat de un faraon egiptean pentru a stabili prima limbă a omenirii, acesta ajunge la concluzia că ar fi vorba de frigiană, deoarece cuvântul frigian pentru „pâine“ (*bekkos*) era primul rostit de unii copii care nu fuseseră deloc învăţaţi să vorbească.

61. Aluzie la sintagma „sălbaticul nobil“, apărută prima oară în cartea lui John Dryden, *The Conquest of Granada* (*Cucerirea Granadei*, 1672).

62. Joc de cuvinte bazat pe omofonia dintre verbul *to stope* („a fora, a excava în trepte“, folosit aici cu tentă sexuală) şi numele de familie al celei care a făcut pionierat în introducerea planificării familiale – Stopes (Marie).

63. „Noapte frumoasă, o, noapte de dragoste / Zâmbeşte…“ (în germ., în orig.)

64. Denaturare voită a versului „O, voi, făpturi ale Domnului, lăudaţi-L pe Domnul, lăudaţi-L şi slăviţi-L pe veci“, care face parte dintr-un imn religios.

65. Nepăsare (în fr., în orig.).

66. Cuvânt inventat de autor, pornind de la numele zeului grec al fecundităţii, Priap, reprezentat printr-un falus imens.

67. Joc de cuvinte bazat pe anagramarea literelor din *dog* („câine“) ca *God* („Dumnezeu“).

68. Pot să sper? (în fr., în orig.)

69. Preafrumoaso (în it., în orig.).

70. Mă întreb (în fr., în orig.).

71. Clasă care cuprinde multe specii de viermi paraziţi.

72. Aminteşte-ţi că vei muri (în lat., în orig.).

73. Aminteşte-ţi să trăieşti (în lat., în orig.).

74. „Să ne iubim, o! Lesbia mea scumpă / Şi să trăim…“ – vers din poemul „V. Lesbiei“ de Catul, în volumul *Poezii*, trad. de Teodor Naum, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1969, p. 8 (în lat., în orig.).

75. Canalii (în fr., în orig.).

76. Ce suflet de neam nobil (în fr., în orig.).

77. Citat din John Webster, *Ducesa de Amalfi*, Actul V, Scena 5.

78. Psalmii (147:10), p. 646.

79. Ce grozăvie! (în fr., în orig.)

80. Joc de cuvinte bazat pe omofonia dintre substantivele *tic* („tic nervos“) şi *tick* („căpuşă“).

81. *Dracunculus medinensis* – vierme parazit din clasa Nematodelor.

82. Joc de cuvinte constând în combinarea câte unei parţi din cele două nume proprii, Newton şi Einstein, într-un singur nume.

83. Este vorba de *Poets' Fountain*, un monument închinat poeziei engleze, inaugurat în 1875 şi demontat în 1949, din lipsă de fonduri pentru restaurarea sa după pagubele pricinuite de-al Doilea Război Mondial.

84. Căci ne aflăm aici, trebuie / Să vă previn, fără urmă de jenă, / Că nu-l egalez deloc pe Contele / Casanovesc de şase ori (în fr., în orig.).

85. *Mews*, în original – locuinţe amplasate în foste şiruri de grajduri transformate în mici apartamente în jurul unei curţi pavate.

86. Referire la *Carceri d'invenzione* („Închisori imaginare“) – o serie de 16 gravuri realizate de artistul italian Giovanni Battista Piranesi (1720-1778).

87. Personaje din romanul *Călătoriile lui Gulliver* de Jonathan Swift.

88. Gen de pictură popular în epoca victoriană târzie, caracterizat printr-un subiect deliberat ambiguu, care poate fi interpretat în mai multe feluri sau care ilustrează o dilemă nerezolvată.

89. Versuri din poemul „Odă vântului din apus“ de Percy Bysshe Shelley, în volumul *Prometeu descătuşat şi alte poeme*, trad. şi pref. de Petre Solomon, Editura pentru Literatură, colecţia BPT, Bucureşti, 1965, p. 76.

90. Joc de cuvinte pornind de la modul cum se întreabă în limba engleză „Câţi ani ai? / Ce vârstă ai?“ (*How* old *are you?*), care s-ar traduce literal în română cu „Cât de *bătrân* eşti?“; Lypiatt preferă, poate din delicateţe, pentru a proteja orgoliul feminin, să întrebe *„How* young *are you?“*.

91. Frank Crane (1861-1928) – preot prezbiterian, autor de discursuri şi jurnalist foarte popular în America timpului său.

92. Tehnică din pictură care constă în aplicarea de tuşe puternice, cu pastă consistentă, astfel încât urmele pensulei să fie evidente şi să se realizeze o textură bogată (în it., în orig.).

93. Cercetător în domeniul artei (în germ., în orig.).

94. Termen generic (cu trimitere la invadatorii barbari) sub care sunt cunoscuţi artiştii din perioada timpurie a stilului gotic, ai cărui precursori au fost pictorii sienezi.

95. Duccio di Buoninsegna (cca 1255 – cca 1319), faimos pictor italian originar din Siena, care şi-a realizat multe dintre tablouri pe panouri de lemn, din care s-au păstrat până azi doar în jur de treisprezece.

96. Pictor italian, originar din Siena, contemporan cu Duccio.

97. Este vorba, cel mai probabil, de târgul naţional pentru crescătorii de animale de carne organizat de Smithfield Club, care are o tradiţie de peste două sute de ani.

98. Loc rău (în fr., în orig.).

99. „Stilul este chiar omul“ – afirmaţie care îi aparţine lui GeorgesLouis Leclerc, conte de Buffon, matematician, cosmolog, naturalist şi enciclopedist francez (în fr., în orig.).

100. Femeile astea, femeile astea (în fr., în orig.).

101. Soţia regelui cretan Minos şi mama Minotaurului, considerată a fi şi vrăjitoare, şi profetesă, simbol al senzualităţii feminine excesive şi adulterului.

102. Leda – fiica regelui etolian Testios şi soţia regelui spartan Tindar, care a fost sedusă de Zeus, preschimbat într-o lebădă.

103. (Condiţie) fără de care nu se poate, lucru indispensabil, necesar (în lat., în orig.).

104. Obligatoriu, cerut de etichetă sau de modă (în fr., în orig.).

105. Pronunţia aproximativă (în transcriere engleză) a cuvântului *distingué* din limba franceză, care înseamnă „distins, elegant“.

106. Joc de cuvinte între *distinguished* („distins“) şi *distinguishable* („care se poate distinge“).

107. Pieptarul de pe haina marelui preot, dar şi pietre ritualice iudaice folosite la comunicarea cu divinitatea.

108. Ortografiere şi pronunţie greşită a expresiei franţuzeşti *coup d'œil*, care înseamnă „la prima vedere, la o examinare rapidă“.

109. Pronunţie uşor eronată a cuvântului italian *forte*.

110. Cea mai veche marcă înregistrată de săpun din lume, vândută începând cu anul 1789; a fost primul săpun transparent din lume. Personajul face referire la afişul publicitar al mărcii din anii de început ai secolului XX.

111. Referire la coloritul foarte viu al stofei scoţiene în carouri din care se confecţionează acest obiect vestimentar tradiţional.

112. 1 pintă – unitate de măsură a capacităţii egală cu 0,57 litri.

113. Termen din arhitectură – suport de zidărie sau de piatră care susţine un şir de coloane.

114. Trimitere la mânăstirea construită de Gargantua, descrisă de Rabelais în opera sa.

115. Aluzie la celebrul roman de ficţiune filosofică al lui Voltaire.

116. Denumire neoficială a sud-vestului Angliei.

117. Joc de cuvinte pornind de la polisemia cuvântului englezesc *breadth*, care înseamnă „lăţime“, dar şi „lărgime, amploare, grosime, mărinimie, generozitate“.

118. Primul magazin universal din Londra, deschis în 1863, actualmente un centru comercial.

119. Piele de vacă, viţel, porc sau cal, de culoare naturală, din care se confecţionează încălţăminte rezistentă.

120. Joc de cărţi.

121. Curent estetic în design, care a înflorit între 1860-1910 şi care promova obiectele confecţionate după metode meşteşugăreşti tradiţionale, cu forme simple şi decoraţiuni de inspiraţie medievală sau populară; prin extensie, obiectele care întrunesc aceste criterii.

122. În mitologia greacă, profet orb din Teba, renumit pentru previziunile sale şi pentru faptul că a fost transformat în femeie timp de şapte ani de către Hera, ca pedeapsă.

123. Marea doamnă (în fr., în orig.).

124. Moralul (în fr., în orig.).

125. O lucrare cu titlu similar aparţine pictorului italian Sandro Botticelli.

126. Referire la teoria biologului german August Weismann (1834-1914), care a constituit apogeul teoriilor corpusculare ale eredităţii.

127. Aluzie la Sigmund Freud, părintele psihanalizei, supranumit şi „Profesorul“.

128. Referire la funcţia psihică de cenzură, care tinde să interzică dorinţelor inconştiente şi formaţiunilor care derivă din acestea accesul la sistemul preconştient-conştient.

129. Caracterul comic al acestor sloganuri se bazează pe jocul de cuvinte din engleză, care porneşte de la sensurile multiple ale cuvântului *seat* („loc, scaun, fund, orice suprafaţă pe care te poţi aşeza“).

130. Improvizând (în it., în orig.).

131. Abrevierea cuvântului englezesc *anonymous* („anonim, necunoscut“).

132. Anonim, necunoscut (în it., în orig.).

133. Cuvântul *proportion* din original înseamnă şi „măsură“, dar şi „proporţie“, de unde confuzia.

134. Ţinutul imaginar locuit de uriaşi din romanul *Călătoriile lui Gulliver* de Jonathan Swift.

135. Aproximativ 22 m^2.

136. Experienţa te învaţă (în lat., în orig.).

137. Este vorba de Isle of Portland – insulă din Anglia de unde se extrage o piatră calcaroasă foarte folosită în construcţii.

138. Chenar decorativ în relief.

139. Parte a unei construcţii situată desupra cornişei şi menită să mascheze acoperişul.

140. Carol I, rege al Angliei între 1625 şi 1649, anul când a fost executat.

141. Termen folosit în epoca victoriană, astăzi căzut în desuetudine, care desemna, prin antonimie cu termenul de Arte Frumoase, totalitatea mijloacelor şi tehnicilor ce deserveau scopuri practice, meşteşuguri etc.

142. 27,43 m.

143. Râu subteran care se varsă în Tamisa, însă de-a lungul istoriei acest termen a fost folosit cu sensul de canal de scurgere (*ditch* însemnând „rigolă, şanţ“).

144. Cea mai mare piaţă din Londra, care cuprinde o imensă grădină publică.

145. Poem topografic ce descrie Anglia şi Ţara Galilor, scris de Michael Drayton şi publicat în 1612.

146. Organizaţie naţionalistă indiană neoficială, care a activat între 1905-1910, cu sediul într-o spaţioasă vilă victoriană.

147. Chiar şi eu? (în it., în orig.)

148. *Platanthera chlorantha*.

149. *Aceras anthropophorum*.

150. *Ophrys apifera*.

151. *Aquilegia vulgaris*.

152. *Ruscus aculeatus*.

153. *Drosera rotundifolia*.

154. Vă rugăm să nu scuipaţi (în it., în orig.).

155. Menuet (în it., în orig.).

156. Termen din muzică ce indică executarea unei bucăţi muzicale prin accentuarea unor anumite sunete (în it., în orig.).

157. Evanghelia după Matei (5:8), p. 940.

158. Fructul comestibil, moale şi suculent, cu gust dulce-acrişor, al unui pom fructifer (*Mespilus germanica*) din familia rozaceelor.

159. Mulţumesc (în fr., în orig.).

160. Expresia completă este *in articulo mortis* – în pragul morţii (în lat., în orig.).

161. *Sylvia communis* – specie de păsări cu cioc scurt şi turtit, cu peri la colţuri, picioare puternice, aripi ascuţite şi coada retezată.

162. Nebun (plecând de la expresia latinească *non compos mentis*).

163. Considerat vindecabil în cinci zile (în it., în orig.).

164. Foc de pistol (în it., în orig.).

165. „Acolo îţi voi da mâna, / Acolo îmi vei spune da, / Vezi, nu e departe / Hai să plecăm, iubita mea“ (opera *Don Giovanni*, Actul I, Scena 2, în it., în orig.).

166. „Aş vrea şi nu aş vrea“ (opera *Don Giovanni*, Actul I, Scena 9, în it., în orig.).

167. „Inima-mi tremură-n piept“ (opera *Don Giovanni*, Actul I, Scena 9, în it., în orig.).

168. „Ştiu că fericită aş fi“ (opera *Don Giovanni*, Actul I, Scena 9, în it., în orig.).

169. Ierbar (în lat., în orig.).

170. „Ştiu că fericită aş fi / Luptă, luptă, Masetto“ (opera *Don Giovanni*, Actul I, Scena 9, în it., în orig.).

171. Titlul cântecului („Ce-i este el Hecubei?“) este inspirat de un vers din piesa *Hamlet* (Actul II, Scena 2) de William Shakespeare.

172. „Nemuritorul cântec s-a zămislit din chin, / Cea mai frumoasă carte e un prelung suspin“ – versuri din poezia *La Nuit de Mai* („Noaptea de mai“) de Alfred de Musset, în volumul *Opere alese*, trad. de Tudor Măinescu, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1959, p. 86 (în fr., în orig.).

173. Aluzie la expresia „între Scila şi Caribda“.

174. Este un exerciţiu fizic foarte graţios. Şi, în plus, dezvoltă bazinul (în fr., în orig.).

175. Ce bazin! (în fr., în orig.)

176. Personajul central al poemului cu acelaşi nume scris de John Milton.

177. Preoţi din Antichitate care iniţiau pe cineva în misterele religioase.

178. Aluzie la un fragment din romanul *Călătoriile lui Gulliver* de Jonathan Swift (Partea a doua, „Călătoria în Brobdingnag“, cap. 6).

179. Rasă de vaci creată în secolul al XVIII-lea în Anglia, crescută în special în Marea Britanie, ţările vorbitoare de engleză şi America de Sud.

180. Substanţă care stimulează secreţia de lapte.

181. Dan Leno (1860-1904) – important actor comic şi de musical de la sfârşitul epocii victoriene, celebru şi pentru rolurile sale în travesti din pantomimele anuale jucate la teatrul londonez Theatre Royal, Drury Lane.

182. Gen dramatic comic, tipic britanic, acea parte a unei pantomime în care arlechinul şi clovnul joacă rolurile principale.

183. Parte cu efecte scenice spectaculoase din cadrul pantomimei, în care o zână făcea legătura între poveştile disparate, schimbând prima parte a pantomimei şi personajele acesteia în arlechinadă.

184. Antracte (în fr., în orig.).

185. Unitate de măsură engleză pentru lungime egală cu 0,91 m.

186. Naturi moarte (în fr., în orig.).

187. Anton Diabelli – compozitor austriac de origine italiană, cunoscut mai ales pentru valsul pe baza căruia Beethoven a compus, între 1819-1823, cele treizeci şi trei de variaţiuni pentru pian (Op. 120).

188. Cléopatra Diane de Mérode (1875-1966) – celebră balerină şi dansatoare franceză din perioada Belle Époque.

189. Joc de cuvinte ce porneşte de la dublul sens al cuvântului *bloody*, care înseamnă „sângeros“, dar care în argou înseamnă „afurisit“.

190. Eufemism pentru „orgasm“, preluat în engleză şi română după expresia franceză *la petite mort*.

191. Zoe, draga mea, te iubesc (în gr., în orig.).

192. „Tinereţe, tinereţe, / Primăvară a frumuseţii“ (în it., în orig.).

193. Care aminteşte de gravurile lui William Hogarth (1697-1764), în care acesta satiriza viciile şi fandoselile contemporanilor.

194. Vin franţuzesc demidulce, de culoare aurie.

195. Numele unei vechi familii scoţiene.

196. *A.B.C. Railway Guide* – ghidul trenurilor.

197. Dachshund (Teckel) – rasă de câini de talie mică; aluzie la picioarele foarte scurte ale acestora.

198. Renumit magazin universal din Londra, care la data inaugurării, în 1909, a impus noi standarde pentru comerţul cu amănuntul.

199. Pastă de hârtie (amestecată cu ghips sau caolin şi cu clei de colofoniu) folosită în confecţionarea unor obiecte decorative şi în sculptură.

200. Ambele sintagme, prima în latină (în trad., „dreptul primei nopţi“) şi a doua în franceză (în trad., „dreptul seniorului“), se referă la privilegiile sexuale ale seniorilor feudali cu privire la prima noapte din viaţa de femeie căsătorită a supuselor sale, un drept a cărui existenţă este destul de controversată de istorici.

201. Drept (în fr., în orig.).

202. Dumnezeu şi dreptul meu – de senior (în fr., în orig.).

203. În engleză, expresia respectivă, pr*etty* pr*urient imaginations*, conţine o aliteraţie care nu se poate păstra în română.

204. Cuvintele potrivite (în fr., în orig.).

205. În original, autorul foloseşte cuvântul latin *vomitorium*, dându-i în mod eronat accepţiunea de „încăpere specială în care se vomită“, aşa cum se credea (greşit, se pare) că aveau romanii, deşi termenul desemnează, de fapt, nişte pasaje construite sub tribune, folosite ca ieşiri rapide de pe stadioane, săli de teatru sau amfiteatre. Aici s-a preferat traducerea sa astfel deoarece e mai apropiată de noţiunea de „budoar“, cu care se creează o paralelă.

206. Megalomanie (în fr., în orig.).

207. Termenul corect este, de fapt, *terribilità* (în it., în orig.) şi a fost folosit de contemporanii lui Michelangelo cu referire la opera acestuia pentru a denumi sentimentele pe care le inspiră lucrările lui, putându-se traduce prin „putere înspăimântătoare, copleşitor, intensitate emoţională“.

208. Charles Conder (1868-1909) – pictor englez renumit pentru stilul decorativ fermecător, cu scene pastorale pline de graţie, care picta evantaie în stilul artistului francez Antoine Watteau (1684-1721).

209. Marie Laurencin (1883-1956) – pictoriţă şi scenografă franceză, renumită pentru portretele sale delicate cu femei elegante, vag melancolice.
210. Bibelouri (în fr., în orig.).
211. Aperitiv (în fr., în orig.).
212. În fine, că locuinţa mea se află, într-adevăr (în fr., în orig.).
213. Delirul poetic (în lat., în orig.).
214. Confuzie de persoane (în lat., în orig.).
215. Domn (în it., în orig.).
216. Vers din piesa *Romeo şi Julieta* de William Shakespeare, trad. de Şt.O. Iosif, pref. de Leon Leviţchi, Editura Mondero, Bucureşti, 2006.
217. Aluzie la acelaşi fragment din *Romeo şi Julieta*.
218. Prieteni, prietene (în fr., în orig.).
219. Din toată inima (în fr., în orig.).
220. *Swann* – primul volum din romanul *În căutarea timpului pierdut* de Marcel Proust.
221. Pe curând, dragă prietenă (în fr., în orig.).
222. Spiritul scării doamnelor galante (în fr., în orig.); expresia are în limba română înţelesul de „mintea cea de pe urmă“.
223. Dragă prietene (în fr., în orig.).
224. În traducere, Spinarea Porcului – deal care face parte din North Downs, un lanţ de dealuri calcaroase din regiunea Surrey, loc vestit pentru pitorescul său.
225. Drumul pe care se presupune că au mers pelerinii de la Winchester până în Canterbury, la mormântul lui Thomas Becket.
226. „Nu are frumuseţea ta vreo vină, / Tot ce-i dispreţ, asprime sau hazard e, / Că numai zbuciumul mi se destină. // Tu moartea porţi cu viaţa laolaltă, / Ci vinovat mi-i geniul mic ce arde, / Şi-i iese numai moarte de sub daltă“ – Michelangelo Buonarroti, *Sonete şi alte poezii*, sonetul 151, trad. de C.D. Zeletin, Ed. Minerva, 1986.
227. Denumirea unei băuturi tonice pentru plămâni.
228. John Bull Bitter – un produs al fabricii de bere Star Brewery, care a funcţionat în anii 1708-1992.
229. Numele unei acţiuni de strângere de fonduri, iniţiată în 1922 de Hilda Winifred Ivy Leyel, ce a făcut obiectul unui scandal în epocă.
230. Unitate de măsură pentru lungime egală cu 2,54 cm.
231. Evanghelia după Ioan (19:34), p. 1066.
232. Evanghelia după Matei (18:9), p. 958.
233. Evanghelia după Marcu (12:31), p. 992.

234. Joc de cuvinte intraductibil ce porneşte de la un vers din poemul „Marmion“ de Walter Scott, care de fapt sună astfel: „Când durerea şi chinul ne încreţesc fruntea, apari tu, înger, să le-alini“. Pronunţia apropiată, în limba engleză, a ultimelor cuvinte din vers cu pronunţia cuvintelor cu care au fost înlocuite şi o uşoară schimbare a sunetelor dau naştere unui înţeles complet diferit.

235. Schimbare involuntară de sunete, de obicei iniţiale, în două sau mai multe cuvinte, care şi-a primit denumirea după numele lui W.A. Spooner (1844-1930) – preot englez faimos pentru acest tip de greşeli.

236. Dacă cineva cercetează ce se ascunde în nări, în gâtlej şi în pântece, va descoperi pretutindeni murdărie. Şi dacă nici cu vârfurile degetelor nu răbdăm să atingem scuipatul sau scârna, cum dorim să îmbrăţişăm însuşi sacul acesta de scârnă (în lat., în orig.).

237. „O, hrană pentru viermi! / O, morman de lut fărâmicios!“ – versuri dintr-un imn religios (în lat., în orig.).

238. 152,40 m.

239. 91,44 m.

240. Iubire, dorinţă sau pasiune (în lat., în orig.).

241. Castitate, puritate (în lat., în orig.).

242. Armă de vânătoare de calibru mare, al cărei nume iniţial a fost dat de faptul că era creată special pentru vânarea elefanţilor şi a altor animale mari şi periculoase.

243. Asta-i viaţa (în fr., în orig.).

244. Un Ceaikovski al vremurilor noastre (în fr., în orig.).

245. Doamne Iisuse (în germ., în orig.).

246. Domnişoara (în germ., în orig.).

247. De fapt, personajul nu rosteşte integral cele două versuri introductive din libretul operei (care sunt *Versiamo a tazza piena / Versiamo questo vino generoso* – „Să turnăm un pahar plin / Să turnăm din acest vin generos“), ci le modifică puţin, dând naştere astfel unui comic de expresie: „Să turnăm un pahar plin cu acest umor generos“ (în it., în orig.).

248. Denumirea curentă pentru coreea lui Sydenham – afecţiune neurologică apărută după o infecţie cu un streptococ.

249. Şi totuşi se mişcă! (în it., în orig.)

250. Aluzie, din nou, la gravurile lui Piranesi.

251. Poetul (în it., în orig.).

252. Termen folosit în Anglia pe vremea regelui Henric I pentru persoanele care nu aveau o bucată de pământ în virtutea căreia să

poată recunoaşte un stăpân feudal (cuvânt de origine greacă, însemnând „fără cap“).

253. Referire la Peabody Trust – o organizaţie londoneză înfiinţată în 1862, care se ocupă de asigurarea de locuinţe sociale decente pentru cât mai mulţi oameni nevoiaşi în casele construite şi administrate chiar de organizaţie. Aici, probabil, denumire generică pentru cei care beneficiază de astfel de locuinţe.

254. Din cauza valeţilor (în fr., în orig.).

255. În intimitate (în fr., în orig.).

256. În engleză, „ultima cină“ (*the last dinner*) şi „Cina cea de Taină“ (*the Last Supper*) sunt expresii aproape identice, de aici comicul de expresie.

257. Aluzie la poezia „The Last Ride Together“ de Robert Browning.

258. Bulevard londonez dintre palatul Buckingham şi Trafalgar Square, construit la începutul secolului XX pentru a fi folosit cu ocazia marilor sărbători naţionale.

259. Marcă de îmbrăcăminte apărută în 1884, inspirată de ideile zoologului german Gustav Jäger, care promova purtarea de haine confecţionate din ţesături din fibre animale, precum lâna, nu din fibre vegetale.

260. Suburbii ale Londrei, care fac parte din zona metropolitană.

261. 1,83 m.

262. 0,91 m.

263. 0,61 m.

264. Cântec patriotic britanic, asociat în principal cu Marina Regală.

265. Vin franţuzesc ieftin, cu origine nespecificată (în fr., în orig.).

266. Pe care le citim şezând pe „tron“ (în lat., în orig.).

267. Evanghelia după Ioan (2:4), p. 1041.

268. Specie de salamandre care rămân în stadiul larvar, fără să se metamorfozeze.

Table of Contents

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

Table of Contents

1	6
2	18
3	33
4	48
5	62
6	79
7	93
8	100
9	107
10	130
11	146
12	159
13	170
14	178
15	190
16	195
17	211
18	220
19	241
20	247
21	256
22	282